

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kristina Pavli

**Medijska konstrukcija ženske v športu: študija
primeru poročanja o Petri Majdič v športnem
dnevniku Ekipa**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kristina Pavli

Mentorica: doc. dr. Karmen Šterk

Somentor: doc. dr. Marko Milosavljević

**Medijska konstrukcija ženske v športu: študija
primera poročanja o Petri Majdič v športnem
dnevniku Ekipa**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

ZAHVALA

Hvala mentorici doc. dr. Karmen Šterk in somentorju doc. dr. Marku Milosavljeviću za pomoč in koristne nasvete pri pisanju magistrskega dela, prijateljem za spodbudo ter nenazadnje mami za vso potrpežljivost in podporo v času študija.

Medijska konstrukcija ženske v športu: študija primera poročanja o Petri Majdič v športnem dnevniku Ekipa

V športu kot delu splošne kulture se odražajo družbeni odnosi moči in privilegijev, med drugim pa vanj na različne načine vstopajo tudi predstave o spolu, s čimer se odpira problematika ženskih športov in športnic v športu kot moškem svetu. Žensko športno udejstvovanje je bilo skozi zgodovino moderne športne prakse ovirano na več ravneh, viktorijanska zapuščina modernega športa pa je utrdila skrbi o ženski zaskrbljenosti, čustveni naravi in družbenih omejitvah, ki jih je krepil tudi zdravstveni diskurz. Eno ključnih vlog pri reproduciranju ideje o spolu imajo množični mediji. Raziskave medijskih reprezentacij športnic so v preteklosti dokazovale trivializacijo in seksualizacijo ženskih športnic. Z namenom raziskovanja, kako mediji konstruirajo žensko v športu, smo si na primeru poročanja o Petri Majdič v športnem dnevniku Ekipa zastavili raziskovalni vprašanja, katere diskurzivne tehnike so uporabljene v slovenskih medijih ter kako in zakaj se spreminjajo način in značilnosti poročanja. Na vprašanja smo odgovorili s pomočjo kritične diskurzivne analize, s katero smo analizirali prispevke, objavljene v treh obdobjih, in sicer obdobju pred, med ter po ZOI 2010. Ugotovitve analize so pokazale odklon od konvencionalnih diskurzivnih tehnik in konstrukcijo športnice na način, na katerega so konstruirani moški športniki, kar pod vprašaj postavlja moško prevlado v športu. Kot ključno spremembo v načinu in značilnostih poročanja smo ugotovili zapostavljanje zdravja in pomembnost dosežkov v obdobju med ZOI, z reprezentacijo Majdičeve kot upravičene do tveganja pa so novinarji zavrnili vse stereotipe o ženskem spolu kot nežnejšem.

Ključne besede: novinarstvo, šport, medijska konstrukcija, Petra Majdič, kritična diskurzivna analiza.

Media construction of women in sport: a case study of media coverage of Petra Majdič in sports daily Ekipa

In sport as a part of general culture, the social relations of power and privilege are reflected, including the notion of gender, thereby opening up the issue of women's sports and athletes in the male world of sport. Throughout the history of modern sports practice, women's sport has been impeded at several levels and the Victorian legacy of modern sport has reinforced concerns about female anxiety, their emotional nature and social constraints, all strengthened by the medical discourse. Mass media play one of the key roles in the reproduction of ideas about gender. The past research on media representations of sportswomen proves that media tend to trivialize and sexualize female athletes. For research purposes regarding the media construction of women in sport, we made a case study of the media coverage of Petra Majdič in the Slovenian sports daily Ekipa. There were two research questions: which discursive techniques are used in the Slovenian media and how the style and characteristics of reports are changing and why. The questions were answered using critical discourse analysis, in which we analysed the articles published in three periods, namely the period before, during and after the 2010 Winter Olympic Games. The results of the analysis showed a deviation from conventional discursive techniques and the construction of sportswomen in the manner in which male athletes are represented, which questions male dominance in sport. As a key change in style and characteristics of reporting we found that, during the Winter Olympic Games, the focus was more on Majdič's achievements than on her health. With the representation of Majdič as being entitled to risk, the journalists rejected all stereotypes about the female gender being the gentler one.

Keywords: journalism, sport, media construction, Petra Majdič, critical discourse analysis.

Kazalo

1	Uvod.....	8
2	Ženske in šport.....	13
2.1	Šport in spol	14
2.1.1	Šport med biologijo in kulturo	14
2.1.2	Fiziološke značilnosti, povezane s fizično aktivnostjo	16
2.1.3	Psihološke značilnosti, povezane s fizično aktivnostjo.....	16
2.1.4	Ženska podrejenost v športu.....	17
2.2	Teoretska izhodišča	18
2.2.1	Sociologija športa.....	19
2.2.2	Teorije kulturnih študij.....	21
2.2.3	Hegemonija kot ideološko ozadje modernega športa.....	22
2.2.4	Patriarhat kot vir neenakosti med spoloma	25
2.2.5	Vplivi zdravstvenega diskurza na športno udejstvovanje žensk	27
2.2.6	Žensko športno udejstvovanje skozi zgodovino in viktorijanski mit krhkosti...	29
2.2.7	Telo kot središče športne aktivnosti	32
2.3	Ženski šport in mediji.....	35
2.3.1	Teoretski pristopi k razlaganju športnega poročanja o ženskem športu in športnicah.....	37
2.3.2	Značilnosti medijskega poročanja o ženskih športnicah	38
2.3.3	Diskurzivne tehnike.....	44
2.3.3.1	Asimetrično spolno označevanje	46
2.3.3.2	Prisilna heteroseksualnost.....	46
2.3.3.3	Poudarjanje primerne ženskosti	47
2.3.3.4	Infantilizacija	48
2.3.3.5	Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov	49
2.3.3.6	Ambivalenca	49

2.3.3.7	Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi.....	50
2.4	Opolnomočenje ženskega športa v 21. stoletju	51
2.4.1	Kultura športnih zvezdnikov	53
2.4.2	Možnost dokončnega opolnomočenja ženskega športa	53
3	Značilnosti športnega novinarstva v tiskanih medijih	56
3.1	Protislovnost športnega novinarstva ali ujetost med obveščanje in zabavanje	56
3.2	Športno novinarstvo in športni novinarji danes.....	57
3.2.1	Vsebina športnih strani.....	58
3.3	Značilnosti športnega diskurza.....	59
3.3.1	Žanrske značilnosti športnega diskurza.....	60
3.3.2	Jezikovne značilnosti športnega diskurza	60
3.3.3	Ideološki vplivi športnega diskurza.....	62
3.4	Proizvodnja športnih novic.....	63
3.4.1	Vpliv načina proizvodnje športnih novic na poročanje o ženskih športih	65
4	Petra Majdič.....	67
4.1	Biografija in kariera do ZOI 2010.....	67
4.2	ZOI v Vancouvru leta 2010.....	67
4.3	Odzivi domačih in tujih medijev	69
4.4	Ideološke konotacije.....	70
5	Ekipa	72
6	Analiza poročanja	74
6.1	Metodologija	74
6.2	Analiza poročanja pred ZOI.....	77
6.2.1	Asimetrično spolno označevanje.....	77
6.2.2	Prisilna heteroseksualnost	78
6.2.3	Poudarjanje primerne ženskosti	80
6.2.4	Infantilizacija.....	82

6.2.5	Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov.....	84
6.2.6	Ambivalenca.....	86
6.2.7	Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi.....	87
6.3	Analiza poročanja med ZOI.....	89
6.3.1	Asimetrično spolno označevanje.....	89
6.3.2	Prisilna heteroseksualnost.....	90
6.3.3	Poudarjanje primerne ženskosti.....	94
6.3.4	Infantilizacija.....	95
6.3.5	Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov.....	97
6.3.6	Ambivalenca.....	100
6.3.7	Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi.....	102
6.4	Analiza poročanja po ZOI.....	103
6.4.1	Asimetrično spolno označevanje.....	103
6.4.2	Prisilna heteroseksualnost.....	104
6.4.3	Poudarjanje primerne ženskosti.....	106
6.4.4	Infantilizacija.....	108
6.4.5	Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov.....	110
6.4.6	Ambivalenca.....	112
6.4.7	Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi.....	113
6.5	Pregled prisotnosti diskurzivnih tehnik v poročanju o ženskih športnicah in moških športnikih.....	115
7	Interpretacija podatkov.....	117
8	Zaključek.....	132
9	Literatura.....	135

1 Uvod

Vloga športa v družbi je večplastna. Šaver (2009, 13) je njegove razsežnosti primerjal z religijo, politiko, glasbo in umetnostjo. V športu kot delu splošne kulture se odražajo družbeni odnosi moči in privilegijev, med drugim pa vanj na različne načine vstopajo tudi predstave o spolu, s čimer se odpira problematika ženskih športov in športnic v športu kot moškem svetu (Petrović 1996, 79).

Patriarhalni kulturni obrazci pripisujejo »primerne« socialne vloge obema spoloma (Doupona Topič in Petrović 2000, 126). Tako se na posameznika in posameznico prenašajo vzorci vedenja in sklopi vrednot, ki so družbeno sprejemljivi in zaželeni (prav tam). »Načini športnega poročanja ščitijo obstoječo mitologijo, ki na žensko telo gleda kot na simbol seksualnega izziva, moško telo pa simbolizira gospodarja narave,« pravi Doupona Topičeva (2004, 143), da medijski diskurz ohranja obstoječe sisteme dominacije pa menita tudi Maguire (v Ličen 2009, 235) in Birrellova (v Šaver 2009, 49). Številne sekundarne raziskave (Duncan in Messner 1998; Hardin in drugi 2002; Gordy 2003; Wensing in Bruce 2003; King 2007; Kian in drugi 2008; Mackay in Dallaire 2009), opravljene predvsem v Združenih državah Amerike in v Veliki Britaniji, kažejo, da mediji utrjujejo in ohranjajo to konstrukcijo ureditve spolov, kar je problematično, saj so ravno množični mediji tisti, ki vplivajo na oblikovanje stališč bralcev o vlogah spolov v dejanskem življenju (Doupona Topič 2004, 141).

Poročanje o ženskih športnicah je omejeno in definirano kot manj pomembno v primerjavi s poročanjem o moških športnikih, utemeljeno je na moških normah in po vsebini pogosto stereotipno (Gerbner v Theberge in Cronk 1994; Gordy 2003, 1). Kljub povečanemu medijskemu poročanju o ženskih športih je vsebina takšna, da krepi spolno hierarhijo v športu in trivializira ženski šport in športnice z osredotočanjem na značilnosti ženske spolne vloge (Kian in drugi 2009, 237). Športnice so torej v poročanje vključene le, če ustrezajo dominantni ideologiji moškosti, če se udeležujejo v športih, ki jih moško občinstvo smatra za privlačne (npr. gimnastika, tenis), raziskave kažejo tudi, da je v poročanju pozornost odvrnjena od atletskih sposobnosti, da ženske športnice niso resne športnice in se ne ukvarjajo s »pravim športom«, saj se s tem lahko ukvarjajo le moški, in da so ženske v športu potrebne le zato, da zadovoljijo perspektivi hegemonске moškosti, torej da povečujejo občutek moške moči in da zagotavljajo podobo seksualnega užitka za moške (Gordy 2003, 4).

Ob prevladi tujih študij obstaja v raziskovanju odnosa slovenskih medijev do žensk v športu vrzel, ki jo nameravamo zapolniti s to magistrsko nalogo. Na področju športnih študij je pomembno delo Kalejdoskop športa (Velikonja in drugi 2009), v katerem slovenski avtorji obravnavajo šport kot družben pojav. Šaver (2009, 13–130) prispeva poglobljen in pregleden teoretski uvod, Ličen (2009, 233–248) pa obravnava medijski diskurz o spolu. Na področju raziskave žensk v športu (tudi v odnosu z mediji) v Sloveniji izstopa še delo Mojce Doupona Topič, ki je leta 2004 izdala monografijo *Ženske in šport*, sicer pa je pri nas vpletenosti medijev v ženski šport posvečene malo pozornosti. Zato bomo na podlagi študije primera ugotavljali, kako mediji konstruirajo ženske v športu oziroma kakšna je podoba ženskih športnic v medijskem diskurzu slovenskega športnega novinarstva.

Z vidika dominantnih družbenih razredov lahko šport vpnemo v Gramscijevo teorijo hegemonije, saj šport utrjuje ideološko reprodukcijo obstoječega družbenega reda in uteleša eno od orodij hegemonije (Gramsci v Šaver 2009, 20). Koncept so raziskovalci uporabili za analizo moško dominantnih družbenih struktur po svetu (Connell 1987). Starc (2003, 92) tako vrhunski šport označuje za »neosvojeno trdnjavo moškega hegemonskega diskurza«, v katerem je uveljavljena miselnost o podrejeni, pasivni ženski, ki tekmovalnim športnim naporom ni prilagojena.

Institucija športa je že od nekdanj vir moške podobe (Doupona Topič 2004, 101). Prek njega se idealizira močno, agresivno, mišičasto telo, ki je simbol moškosti. Na drugi strani te simbolike so ženske, ki veljajo za relativno brezmočne in inferiorne (prav tam). Messner (1992, 17) izpostavlja, da je šport v osnovi seksistična institucija, ki ji vladajo moški in je naravnana v prid moškosti. Ravno zato je šport ena od ključnih institucij raziskovanja družbene konstrukcije spola (Dworkin in Messner 2002, 17).

Izrazita spolna diferenciacija v športu izvira iz dojemanja telesnih reprezentacij in konstrukcij ženskega telesa (Šaver 2009, 22). Institucionalizirana neenakost med spoloma izhaja iz tradicionalnega patriarhata, kjer je bil dostop do aktivnosti, okolij in prostorov omejen tudi glede na spolno vlogo (Zaviršek 1994, 18). Prepričanja in ideje o inferiornosti žensk imenujemo seksizem, Cashmore (2005, 145) pa opozarja, da je podrejenost pogosto utemeljena na (zavajajočem in pretiranem) argumentu bioloških razlik med spoloma. Ženske naj bi bile »naravno opremljene« za določene aktivnosti in vloge, ki običajno niso prestižne in vplivne, večina znanstvene podpore za ta tip prepričanj pa izhaja iz znanstvenih in medicinskih razprav 18. in 19. stoletja (prav tam). Ideje so še na začetku 20. stoletja

dominirale nad percepcijo življenja žensk in veljalo je, da je ženski spol nežnejši in da nikakor ne more biti fizično aktiven na isti stopnji kot moški.

Raziskava binarne strukture med spoloma v psihiatriji je pokazala, da je ženski značaj emocionalen in pasiven, moški pa racionalen in delujoč (Zaviršek 1991). Psihiatri so ob tem vpeljali prepričanja o labilni in bolni ženski ter o trdni in zdravi moški naravi. Psihično zdrav moški je aktiven, racionalen, psihično stabilen, psihično zdrava ženska pa nasprotno bolj pasivna, emocionalna in labilna (prav tam). V začetku 20. stoletja je bilo tako žensko telo stigmatizirano kot krhko in ranljivo, temu primerno pa so bile tudi telesne tehnike prilagojene ženskemu spolu. Danes je žensko telo v športu pogosto še dojeta kot seksualiziran objekt, le da viktorijansko krhkost nadomešča mehanizirana fizična moč (Birrell in Cole 1994).

Mit krhkosti je sicer ena od aplikacij Foucaultovih teorij na sociologijo športa. V poststrukturalizmu, ki omogoča kritično obravnavo moderne športne kulture, središče Foucaultove teorije predstavlja preučevanje modernističnega projekta nadzorovanja in discipliniranja telesa kot enega izmed vidikov uveljavljanja družbene politike moči. Telo predstavlja središče športnih aktivnosti, s tem pa tudi sredstvo spolnih ideologij in konstrukcije telesa na področju spolne diferenciacije v športu (Šaver 2009). Starc (2003, 21) izhajajoč iz te miselnosti pravi, da telesna praksa športa žensko vzpostavlja kot žensko in jo hkrati ločuje od moških. Cashmore (2005, 145) navaja tri »naravne« resnice o stanju ženskega telesa, ki jih je iz naravnih razlik in mita ženske podrejenosti znanstveni diskurz pretvoril v splošna prepričanja in so se odražale tudi skozi šport: intelektualno in telesno so manj sposobne od moških, zaradi naravnih predispozicij so pasivne in ne aktivne, do moških so v podrejenem položaju.

Iz raziskav medijskih reprezentacij športnic je razvidno, da mediji bolj kot osebnostno ali atletske prvine žensk v športu praviloma v ospredje postavljajo erotično telo kot seksualni objekt (Theberge in Cronk 1994). Wensingova in Bruceova (2003) navajata pet kategorij diskurzivnih tehnik ali nepisanih pravil, ki jih mediji uporabljajo za sugeriranje primerne ženskosti: asimetrično spolno označevanje, prisilno heteroseksualnost, ki pri športnicah poudarja erotično telo kot seksualni objekt, poudarjanje primerne ženskosti, infantilizacijo in poudarjanje s športom nepovezanih vidikov. Tem dodajata še pravilo protislovja oziroma ambivalence, kjer so pozitivni opisi in fotografije športnic prikazani skupaj z opisi in fotografijami, ki spodkopavajo in trivialno prikazujejo ženski trud in uspeh, Donnelly in drugi

(v Mackay in Dallaire 2009, 28) pa predlagajo še eno kategorijo, ki vključuje nenaklonjeno primerjavo ženskih nastopov z moškimi.

Z uporabo diskurzivnih tehnik v medijskem poročanju o ženskih športnicah so se ukvarjali le tuji raziskovalci, pa tudi obravnavani primeri niso bili slovenski, zato si v magistrski nalogi postavljamo naslednje raziskovalno vprašanje:

RV1: Katere diskurzivne tehnike so uporabljene v slovenskem tisku?

Ker se z raziskovanjem medijske obravnave posamezne športnice v Sloveniji z vidika konstrukcije ženske v športu ni ukvarjal še nihče, se bomo v nalogi osredotočili na študijo primera olimpijskega nastopa Petre Majdič iz leta 2010, ko je kljub poškodbi osvojila bronasto odličje. Dogodek velja za enega najbolj odmevnih slovenskih športnih dogodkov tistega leta, analizirali pa bomo poročanje pred, med in po zimskih olimpijskih igrah (ZOI), zato je raziskovalno vprašanje:

RV2: Kako in zakaj se spreminjajo način in značilnosti poročanja?

V iskanju odgovorov bomo uporabili kritično diskurzivno analizo (KDA), ki diskurz razume kot obliko družbene prakse, s čimer na diskurzivni dogodek vplivajo razmere, institucije in družbene strukture ter obratno (Fairclough in Wodak 1997, 258). Mediji imajo odločilno vlogo pri širjenju ideologije, na ravni katere se povezujejo z diskurzom, znotraj katerega so ideološke prvine med seboj povezane in vzpostavljajo odnose moči (Fairclough v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 25).

KDA je metoda, ki kot empirična jezikovna analiza za razliko od jezikoslovja obravnava širša družboslovna vprašanja in išče učinke družbenih sprememb na ravni teksta in interaktivnih dogodkov. K teoretski osnovi so prispevali Foucault, neomarksizem in Gramsci. Ker je poudarek na umeščanju v širši družbeni kontekst, problematiziranju odnosov moči ter potencialu diskurza za družbene spremembe (prav tam, 41–42), metoda ponuja odgovore tudi na vprašanja, ki si jih zastavljamo v primeru poročanja o Petri Majdič.

Vsak diskurziven dogodek lahko analiziramo na treh ravneh kot zapisan ali govorjen tekst, diskurzivno prakso, v katero je vključena produkcija, interpretacija ali recepcija teksta, in družbeno prakso (Faircloughu v prav tam, 44). Ker bodo pri analizi poročanja o Petri Majdič v ospredju značilnosti športnega diskurza, je bistvena tekstualna analiza, ki na podlagi teksta obravnava reprezentacijo (pomensko funkcijo), identitete in družbene odnose (medosebno

funkcijo), in kohezivnost in koherentnost (tekstualno funkcijo). Jezikovna analiza novinarskih prispevkov bo tako zajemala mikroanalizo besed in stavkov ter makroanalizo organizacije pomena prek celotnega teksta in različnih prispevkov kot celote.

Z uporabo tekstualne analize bomo tako analizirali prispevke o Petri Majdič, ki so bili objavljeni v edinem slovenskem izključno športnem dnevniku Ekipa med ZOI 2010 (od 12. do 28. februarja), ter prispevke, objavljene v obdobju približno enega leta pred in po tekmovanju oziroma prispevke, ki se nanašajo na pred-, med- in poolimpijsko tekmovalno sezono, ki je bila za Majdičevo tudi zadnja. Ekipo smo izbrali zaradi športno specializirane narave medija oziroma zaradi dejstva, da gre za prvi in edini izključno športni dnevnik pri nas, s čimer zaseda posebno mesto v športnem poročanju. Obdobje smo zastavili široko, da bi pridobili reprezentativen vzorec prispevkov o Petri Majdič. Ker je približno leto dni po olimpijskem nastopu zaključila športno kariero, smo za vzorec obravnave prispevkov zajeli še časovni razpon enega leta pred nastopom. Tako širok časovni razpon je mogoč zaradi dostopnosti tiskane izdaje Ekipe, saj so vse številke v tem obdobju dostopne na spletni strani medija. Namen analize teh treh različnih obdobj je razbrati, kako se spreminjajo način in značilnosti poročanja o eni najbolj odmevnih športnih zgodb ZOI, in ugotoviti zakaj.

Kvalitativna raziskava bo služila za identificiranje delov teksta, ki poimenujejo, primerjajo, opisujejo in ocenjujejo Petro Majdič ter njeno nastopanje v skladu z omenjenimi kategorijami diskurzivnih tehnik, ki v športnem poročanju marginalizirajo ženske športnice (gl. Wensing in Bruce 2003). Osredotočili se bomo na pomene, ki se prekrivajo s kulturnim razumevanjem spola.

2 Ženske in šport

»Šport je danes tako močno usidran v kulturi in vsakdanjem življenju ljudi, da se zdi, kot da je povezan z vsem in da je vse povezano z njim,« pravi Starc (v Velikonja in drugi 2009, 9). Predstavlja globalno družbeno institucijo, vpeto v upravo, izobraževalne sisteme, množične komunikacije, posel, igralce in udeležence, in deluje kot socializacijski dejavnik, kot dejavnik družbene spremembe, v mnogih primerih pa predstavlja celo nacionalno odvisnost (Gerdy v Fuller 2006, 4). Zakoreninjen je podobno kot religija, politika, glasba ali umetnost (Šaver 2009, 13). Prepletajo ga številne ideologije, ki vključujejo nacionalno in spolno problematiko ter danes tvorijo prepoznavne vzorce v vseh vidikih posameznikovega življenja (prav tam). Predstavlja eno največjih strasti 20. stoletja (Boyle in Haynes 2000, 1), skupaj s prostočasnimi aktivnostmi pa je odprt odločitvam ekonomskih in političnih družbenih dejavnikov: »Arena športa in prostega časa je teren, na katerem dominantne in podrejene skupine proizvajajo in reproducirajo odnose moči, ki obstajajo tudi drugje v kapitalistični družbi« (prav tam, 4). Je ena od družbenih institucij, ki najbolj izrazito zrcalijo razlike med posamezniki in skupinami (Šaver 2009, 22) oziroma družbene rituale in vrednote, vpliva na naš jezik (izražanje), oblačenje, koncepte junakov in junakinj (Creedon 1994, 3–4). Šaver (2009, 22) je prepričan, da je »socializacijska naracija rozastih barbik in modrih bojevnikov globoko zakoreninjena v kulturnih vzorcih, ki jih institucija športa reproducira na vseh ravneh«. Danes šport in njegovo družbeno vlogo najlažje analiziramo v medijskem diskurzu (prav tam, 17–18).

Šport je bil sprva namenjen belcem srednjega razreda, torej posameznikom določene barve kože, spola in razredne pripadnosti, da so lahko podpirali ideologije »naravne nadrejenosti« nad ženskami in rasno ter razredno podrejenimi skupinami moških (Dworkin in Messner 2002, 17). Organiziran šport za ženske je bil sprva ločen od moškega, zato je bilo označevanje v skladu s konvencionalnimi idejami o ženskosti in moškosti enostavno, za preživetje pa se je moral organiziran ženski šport ukloniti tradicionalnim biološkim domnevam in jih ne odkrito izzivati (Hargreaves 1994, 30).

Danes šport predstavlja del splošne kulture, v katerega predstave o spolu vstopajo na različne načine in kjer se odražajo družbeni odnosi moči in privilegijev. Strokovnjaki problemu žensk v športu pripisujejo dva različna vzroka. Prvi zagovarjajo trditev, da razlike med moškim in ženskim športom izvirajo iz biološke in genetske raznolikosti spolov, drugi pa, da so razlike rezultat socialnih in družbenih politik, torej da so umetno proizvedene. (Petrovič 1996, 79)

2.1 Šport in spol

2.1.1 Šport med biologijo in kulturo

Razlika med spoloma danes ni tako očitna kot v preteklosti, je pa bolj subtilna. Izoblikovali so se stereotipi o pojmovanju vloge spolov in predsodki. Število športno aktivnih žensk z leti narašča, a so še vedno v ospredju športne dejavnosti z moško udeležbo. Šport zato lahko delimo na ženskega in moškega, saj rezultate žensk vseskozi primerjamo z moškimi in tako še utrjujemo prepričanja o manjvrednosti ženskega športa. Mediji športne dogodke predstavljajo tako, da je razlikovanje dojet kot nevtralno dejstvo. (Doupona Topič 2004, 5)

Spolno identiteto¹ delimo na biološko stanje ženske in moškega oziroma biološki spol (ang. *sex*), ki zajema fiziologijo, anatomijo ter genetiko, in družbeni spol (ang. *gender*), ki zajema socialne, kulturne ter psihološke procese (prav tam, 11). Sistemi biološkega in družbenega spola so sicer »zgodovinsko in kulturno specifične prilastitve telesa v ideološke namene, v katerih fiziologijo, anatomijo in telesne kode (oblačenje, ličenje, obnašanje, drže, emocije in spolne usmerjenosti) nadzorujejo institucije, ki telesne razlike uporabljajo za definiranje in gradnjo spolne identitete« (Epstein in Straub v Cole 1994, 9).

Socializacija utrjuje neenakosti v trenutnem družbenem redu tudi tako, da posameznike uči dominantnih družbenih vrednot in norm (Greendorfer 1993, 12). Deklice naj bi bile socializirane tako, da se vedejo na »ženskam primeren« način, kar ima negativne učinke (prav tam). V nasprotju s fanti, ki so deležni močne, stalne podpore s strani družine, učiteljev, trenerjev ipd., imajo dekleta manj vplivov, ki jih socializirajo v šport (prav tam). Če so pričakovanja predpisana glede na biološki spol, govorimo o stereotipnih spolnih vlogah (prav tam, 4), Coakley (v Hargreaves 1994, 9) pa pravi, da se socializacija glede na spolne vloge kaže v neenakostih med spoloma in diskriminaciji žensk.

Spolna razlika je sicer temelj patriarhalnosti. Prepoznavanje razlik izpostavlja celo vrsto lastnosti, ki temeljijo na tem, kaj je za določen spol oziroma za moškost in ženskost (družbena konstrukta) primerno². Spolne razlike so oblikovane in institucionalizirane v družbenih

¹ Spolna identifikacija je funkcija socializacijskega procesa. Družbene institucije (npr. družina, izobrazba, šport) učijo družbene vrednote. Za moške je institucija športa ena od najmočnejših akterjev krepitve družbene spolne vloge. Ta se nanaša na serijo vedenj, ki se v določeni kulturi zdijo primerna za določen biološki spol. So kulturno naučene in vključujejo vedenjske vzorce, vrednote in pričakovanja (npr. ženske lahko jočejo, moški ne, ženske lahko pletejo, moški ne, moški lahko igrajo nogomet, ženske ne). (Murray in Matheson 1993, 218)

² Ideja o športih, primernih za ženske in moške, ujame ljudi v fiksiran koncept »naravnega«, ki ne priznava zgodovine in ignorira spreminjajoče identitete ženskosti in moškosti ter različne odnose med spoloma (Hargreaves 1994, 31).

strukturah, verovanjih in praksah, s čimer se ohranjajo moška moč in privilegiji. Ker šport ohranja nekatere definicije fizičnih sposobnosti in vedenja, predstavlja prizorišče prenašanja teh primernih oblik moškosti in ženskosti. Skozi šport se tako ohranjajo nekatere tradicionalne vrednote, denimo moška nadvlada in tekmovanje. Šport dečke socializira tako, da prek njega postanejo moški. Predstavlja šolo razlik med spoloma in kulturno sredstvo, prek katerega dečki postanejo nosilci moškosti in patriarhalnosti. S tega vidika se šport kaže kot globoko spolen. (Doupona Topič 2004, 21, 44–49)

Ženske so definirane s spolno privlačnostjo. Žensko telo je po tej teoriji namenjeno moškemu ugodju (Scraton v prav tam, 16). Gre za družbeni konstrukt, pri čemer je poudarjanje ženskosti nekakšen odgovor na moško prevlado (Connell v prav tam, 16–17). Simone de Beauvoir (v prav tam, 18) je že v 70. letih 20. stoletja definirala objektivizacijo ženskega telesa in neaktivnost kot posledico: »Ženski je usojeno, da je posedovana, zato je njeno telo pasiven objekt.« Moč in pripravljenost na akcijo tako spadata pod ideologijo moške telesnosti.

Biološki spol in vedenjske razlike postanejo spolna hierarhija – sistem, ki izraža moč in vrednost. Ta sistem prepričanj nas zavaja v verjetje, da so moški »boljši«, »bolj sposobni«, »bolj naravno biološko zmožni« kot ženske (Greendorfer 1993, 8).

Predstava iz 19. stoletja, ki je žensko označevala kot šibko in pasivno, se je obdržala tudi v prvi polovici 20. stoletja. Telesne vaje so bile temu primerno prilagojene, saj je bilo splošno znano, da se zmogljivosti žensk razlikujejo od moških (Doupona Topič 2004, 105–106). Niso smele izvajati fizičnih vaj za pridobivanje moči in vzdržljivosti. Izvajale naj bi le vaje elegance (lahke in elegantne gibe), torej vaje, pomembne za zdravje. Veljalo je, da je pretirana vadba škodljiva in lahko negativno vpliva na razvoj (Westman v prav tam, 106). Dekleta so prek telesne vadbe usmerjali k njihovi bodoči vlogi žene in matere (prav tam).

Zagovorniki biološke pogojenosti trdijo, da je »genetsko pogojeno, da moški prevzame bolj agresivno in dominantno vlogo, ženska pa podrejen položaj in skrb za potomstvo« (Haralambos v prav tam, 19). To izvira iz ženske vezanosti na skrb za potomstvo oziroma moške brezskrbnosti, zaradi katere on prevzema težja opravila, šibkejša in omejena ženska pa lažja opravila bližje domu (v prav tam).

2.1.2 Fiziološke značilnosti, povezane s fizično aktivnostjo

Ženske imajo glede na anatomijo in funkcionalno sposobnost organizma prednost pred moškimi v vzdržljivostnih športih, moški pa prednjačijo v športih, kjer prevladuje moč (Christensen 1993, 122–123; Milojević v Doupona Topič 2004, 164).

»Dejstvo je, da so možgani obeh spolov organizirani na drugačen način, kar poraja razlike v sposobnostih,« pravita Anne in Bill Moir (v Cashmore 2005, 160). Izvori te ločnice so biološki. Moški naj bi imeli boljšo prostorsko zaznavo od žensk, v prednostni položaj pa jih postavlja ocenjevanje prostora, razdalje ter koordinacija oči in okončin. Posledično naj bi bili boljše opremljeni za premagovanje zahtev športnih tekmovanj (prav tam).

Moški so zaradi desetkratne vsebnosti testosterona nagnjeni k pustolovskim doživetjem – nevarnim športom, fizičnemu tveganju, ki zahteva hitrost in kljubovanje gravitaciji. Ženska se instinktivno izogne takim tveganjem. Po naravi naj bi moški imeli desetodstotno prednost v telesnih sposobnostih od žensk, kar naj bi narava tudi ohranjala. Večja mišična masa (ženske premorejo 66 odstotkov moške moči) pripomore k večji moči in hitrosti, večje telo, ki je rezultat daljše rasti, pa pomeni prednost v mnogih športih. Poleg fizičnih sposobnosti imajo prednost še zaradi večje kapacitete pljuč, boljše presnove, večje vrednosti rdečih krvničk in hemoglobina ter višje vsebnosti testosterona. (Christensen 1993, 121)

A vrhunske športnice kažejo superiorne fizične predstave. Raziskava fizioloških značilnosti in fizičnih nastopov športnikov in nešportnikov kažejo, da je le nekaj moških boljših od najboljših ženskih športnic. Analiza odstotka telesne maščobe in zgornje meje sposobnosti prejetja kisika kaže, da športnice prekašajo povprečne moške ter so po fiziologiji in učinku bolj podobne treniranim moškim kot pa netreniranim moškim ali ženskam. Zmotno bi bilo domnevati, da so vse ženske šibkejše in počasnejše od moških, saj natrenirane ženske presegajo sposobnosti večine moških. (prav tam, 120, 130)

Kulturni predsodki športnicam predstavljajo večjo oviro kot pa telesne značilnosti. Športne predstave vrhunskih športnic so lahko tako vznemirljive kot moške, a so manj pogosto predvajane, ker prevladujoči kulturni seksizem promovira moški šport. (prav tam, 131)

2.1.3 Psihološke značilnosti, povezane s fizično aktivnostjo

Moški in ženske se razlikujejo tudi v športni mentaliteti oziroma pripisovanju (ne)uspeha. Ženske so nagnjene k ocenjevanju svojih sposobnosti kot slabših, pogosto svoj spol smatrajo za podrejen in imajo zato nižja pričakovanja, pogosto čutijo več sramu in krivde ob svojem

neuspehu, kar vpliva tudi na njihovo tekmovalno samozavest ipd. Ta negativen proces se pretvori v naučeno nemoč, ki poudarja lastnosti ženske spolne vloge, vključno z večjo odvisnostjo, nižjo samozavestjo, nižjo stopnjo prepričanja vase in nižjimi pričakovanji. Ženske sicer vse bolj pripisujejo pozitivne rezultate svojim sposobnostim in spretnosti, manj pa sreči. Uspešne športnice pa pripisujejo podobno kot moški; uspeh je pripisan notranjim dejavnikom, neuspeh pa zunanjim. (Murray in Matheson 1993, 220–222)

Karakterne odlike so tudi predmet razprave in stičišče športnikov ter uspešnih športnic. Število moških udeležencev v športu je še vedno višje od ženskih, zato se predpostavlja, da so bolj tekmovalni, kljub temu pa naj bi bile ženske enako usmerjene k doseganju ciljev. Tako kot moški tudi ženske cenijo športne dosežke in užitke, čeprav se bolj osredotočajo na osebne cilje in nastope kot pa na medosebne primerjave in zmage. (prav tam, 224–225)

Obstajajo pa tudi nekatere ekspresivne značajske lastnosti, ki jih tradicionalno pripisujemo ženskam, a bi jih lahko cenili tudi pri moških. V športu so to pasivnost (po poškodbi, poslušnost, umirjenost), podrejenost (sprejemanje vloge, spreminjanje navad in veščin), odvisnost (prepustitev nadzora trenerju), ustvarjalnost (v novih spretnostih, opremi in strategijah) in kaotičnost (prosta igra). Občudovanje in sprejetje teh lastnosti bi ustvarjalo bolj pozitivno okolje ter pomagalo pri omejevanju spolnih vlog in stereotipov. (prav tam, 227)

2.1.4 Ženska podrejenost v športu

Skozi zgodovino je bil položaj žensk manj pomemben od moškega. Sistematično so jih izključevali iz prestižnih področij dela, njihovo življenje je bilo organizirano okrog gospodinjstva in zasebnih prioritet, medtem ko so moški gospodovali javni sferi industrije in trgovine. S služenjem denarja so zasedali tudi osrednjo pozicijo v družini, ženski doprinos pa se je zdel obrobni. Ženska je lahko delala, a le začasno, njene osrednje naloge so bile poroka, rojevanje in vzgajanje otrok. (Cashmore 2005, 158)

Coakley (v Doupona Topič 2004, 171) pravi, da v športu prevladuje »logika spolov« – biti ženska pomeni nekaj negativnega, medtem ko je moškimi omogočen »napredek«, privilegij in moč (predvsem nad ženskami). Ženski šport je ponekod še vedno sekundarnega družbenega pomena – prijeten in dragocen, a neprimerljiv s pomembnostjo dosežkov v moškem športu (prav tam, 24). Ženske odnos označujejo kot seksističen, šport pa je kot moško domeno treba braniti pred ženskim vdorom (prav tam). Podoba ženske manjvrednosti v športu tako ohranja hierarhijo med spoloma in stereotipe o ženskih lastnostih, vedenju in sposobnostih (prav tam).

Najbolj enostaven, a zavajajoč argument, s katerim pojasnjujemo zapostavljenost žensk v športu, so prav naravne sposobnosti, pojasnjuje Cashmore (2005, 145): »Ženske niso dovolj dobro 'opremljene', da bi se uspešno soočale s športom in so fizično prikrajšane«. Argument pretirava v fizičnem vidiku in zanemarja družbene ter psihološke procese (prav tam).

Cashmore (prav tam) izpostavlja tri prepričanja, ki povzemajo diskurz podrejenosti ženskega športa. Prvič, ženske v intelektualnem in fizičnem pogledu niso tako sposobne kot moški, drugič, glede na naravo njihovih predispozicij so pasivne in ne aktivne, ter tretjič, v odnosu do moških so odvisne. Trditve so seksistične in močno izzvale od poznih 60. let 20. stoletja naprej, a je bil njihov učinek razviden še v začetku 21. stoletja (prav tam).

Razlog za neenakost moških in žensk morda sploh ne leži v bioloških razlikah, ampak v različnih načinih obravnave, pravi Cashmore (prav tam, 162): »Vzporedni proces izključevanja, ki je deloval v športu in družbi na splošno, bi nas moral opozarjati na možnost, da so se skozi čas kulturne konvencije sprejele kot naravne neizbežnosti. Ženske so bile izključene, svarilo se jih je o nevarnostih športa za telo in ko so končno prodrle na področje športa, so začele s pozicije šibkosti.« Zasedajo sekundarno pozicijo – po številu so v manjšini, manj so plačane, manj zastopnikov imajo v administraciji oziroma na vodilnih položajih³ v športu, med trenerji, v medijih, na izobraževalnih pozicijah (Theberge 1994; Doupona Topič 2004; Cashmore 2005), in ženske tako »ostajajo v prepričanju, da so na tujem zemljišču, ne pa na svoji zemlji« (Cashmore 2005, 162).

Moški in ženske so v športu med seboj vseskozi primerjani, razlike v storilnosti pa so interpretirane kot pokazatelj naravnih zmožnosti. Menimo, da obstajajo dejavniki, pomembnejši od dejavnika spola (npr. splošna fizična pripravljenost, stopnje spretnosti, koordinacije ter sposobnosti) in da so bolj kot razlike med spoloma, pomembne razlike znotraj spola. Na igro in nastop vplivajo družbene spremenljivke, tako kulturne, ekonomske, ideološke kot tudi psihološke, zato je osredotočanje zgolj na fiziološke razlike površno in pristransko.

2.2 Teoretska izhodišča

Šport ne obstaja zunaj ekonomskih, kulturnih, političnih in teoretskih okoliščin (določenega časa in prostora), v katerih se oblikuje in reformira (Birrell in Cole 1994). Teoretsko ga

³ Višje kot se vzpenjamo po hierarhični lestvici neke športne organizacije, manj žensk srečamo (Doupona Topič, 159). Število žensk na vodilnih mestih sicer narašča, opaziti pa je mogoče višjo stopnjo dominantnosti, samozavesti in odločnosti, kar so sicer lastnosti, tipično pripisane moškim (Loy v prav tam, 51).

pokrivata dve med seboj prepletajoči in dopolnjujoči se perspektivi – sociologija športa ter šport v kulturnih študijah in filozofiji (Šaver 2009, 25).

2.2.1 Sociologija športa

V sociologiji športa teoretski nastavki vključujejo funkcionalistično, kritično in marksistično teorijo, feministične teorije in študije spolov, teorije interpretativnega pristopa, figurativno teorijo ter strukturalizem in poststrukturalistično teorijo športa, kamor sodijo Susan Birrell, Doupona Topič, Petrović ter Jennifer Hargreaves (prav tam). Skupna lastnost različnih perspektiv je marginalizacija ženskih izkušenj. Dokazana je dolga zgodovina moške prevlade v modernem športu in prevladujočih idej o razlikah med spoloma (Hargreaves 1994, 7).

Funkcionalizem lahko opredelimo kot holistični pristop k proučevanju družbe in družbenih sistemov, ki kot ena najstarejših teoretičnih tradicij antropologije in sociologije predstavlja teoretično izhodišče, ki je šport vsebinsko odprl analizi (Šaver 2009, 27–30).

Marksistično in kritično teorijo zaznamujejo Marxovi koncepti družbenih, gospodarskih in političnih odnosov ter razredni konflikt in nadstavba ekonomske baze z družbenimi institucijami – npr. množičnimi mediji in športom kot družbeno dejavnostjo s pomembno politično vlogo. Šport so pretežno povezovali z ideološkimi sredstvi meščanske družbe oziroma »idejami dominantnih družbenih razredov« (prav tam, 36–39). Osrednji učinek, ki se proizvaja v športu in zaradi njega, je dojemanje razlik med spoloma kot naravnih in s tem moške dominantnosti kot naravne. V resnici je šport ideološko orodje, ki proizvaja in reproducira podobe dominantnosti moških nad ženskami, z namenom naturaliziranja spolnega ločevanja dela, od katerega je odvisna stabilnost družbenega reda (Birrell in Cole 1994).

Neomarksistični pristopi so v povezavi s strukturalizmom, funkcionalizmom, sistemsko teorijo, eksistencializmom in psihoanalizo nadaljevali Marxovo dediščino (Šaver 2009, 40). Rigauer (v prav tam) opozarja na izpeljavo teorije reprodukcije, kritične teorije⁴ ter na kolektivnem in razredno opredeljenem modelu moči ter družbenega konflikta utemeljeni Gramscijeve teorije hegemonije⁵. Z vidika slednje moderni šport komercialno-globalno

⁴ Kritična teorija je obravnavala povezanost športa s kapitalističnimi oblikami proizvodnje, potrošnje in delovanja v športu. Ta razvija kulturne oblike delovanja, ki vzpostavljajo ideološko zavest in potrjujejo kapitalistično idealizirane vzorce – gospodarsko rast, profit in izkoriščanje. (v prav tam, 43–45)

⁵ Determinanta posameznikovih (družbenih, političnih in kulturnih) oblik delovanja niso ekonomsko zaznamovani družbeni procesi ali materialni pogoji, temveč t. i. družbena hegemonija – posebne skupine prevlade, nadvlade in neenakopravnosti (prav tam, 46), ki ni nikoli zagotovljena, ampak je odvisna od v danem momentu prevladujočih interpretacij (Hargreaves v prav tam, 47): »Natanko določeni družbeni razredi, spolni

zaznamujejo družbene elite, patriarhat (moški športi so favorizirani) in športi, discipline ter telesne tehnike zahodne kulture (nabor olimpijskih športov) (prav tam, 47).

V luči feminističnih teorij je šport »izrazito spolno pogojena aktivnost« – moški so družbeno privilegirani, njihove vrednote in spretnosti so v športu najbolj cenjene (prav tam, 49). Šport velja za moški rezervat, v katerem »teoretični okviri s pomočjo kritične analize razkrivajo različne oblike reprodukcije spolno pogojenih relacij v športu, patriarhalno naravo športa in šport kot domeno potrjevanja maskuline hegemonije« (Birrell v prav tam). Odnos med ženskami in moškimi je podoben marksističnemu med delavci in meščani. Izhodišče feministične teorije predstavlja trditev, da je »ženski spol v športu izrazito diskriminiran, zato je analiza spolnih vlog /.../ v instituciji športa, ključna za kritično ozaveščanje takšnih nepravilnih razlik in prehod v (bolj) enakopravne prakse« (prav tam). Teorija dopolnjuje teoretske okvire, ki v svoje raziskovanje niso vključili žensk in spolnih vlog.

Osrednjo kategorijo feminističnih teorij predstavlja analiza (družbenega) spola, katerega temelj je dožemanje človekovega izkustva kot spolno pogojenega (Birrell v prav tam, 50). Domnevna naravna stanja spolnih ločnic so z vidika teh teorij družbeno in kulturno ustvarjena (prav tam). Zgodnja feministična dela na področju športnih študij so obravnavala vprašanje izključenosti in psihološka vprašanja, povezana z motivacijo, konfliktom vloge ter lestvicami moškosti in ženskosti (Birrell in Cole 1994). Drugo fazo razvoja feminističnih teorij in študij spolov v športu je zaznamoval premik od liberalnega in radikalnega feminizma k marksistični⁶ (Cole 1994, 8) in socialistično-feministični teoriji⁷ (Šaver 2009, 52–53), tretjo pa povezava kritično naravnanih feminističnih teorij s kulturnimi študijami⁸, ki so uspešno združile feminizem s postmodernističnimi nastavki (z analizo diskurza in teorijo hegemonije).

Birrellova (v prav tam) je razčlenila štiri osrednje teme kritičnih feminističnih kulturnih študij, in sicer prvič, produkcijo maskularne ideologije in družbene moči moških v instituciji

diskurzi, kulturna okolja in telesne tehnike ustvarjajo natanko določeno zgodovinsko kreirano reprezentacijo modernega športa kot univerzalno in povsem naravno« (Gruneau v prav tam).

⁶ Klasična marksistična teorija je ženske izključevala iz sistema dela oziroma moškim nalagala skrb za produkcijo, ženskam pa za reprodukcijo. Spolna delitev dela kot zgodovinska posledica ločenih sfer dela v kapitalizmu je bila osrednjega pomena za razlaganje ženske podrejenosti (prav tam).

⁷ Socialistična feministična teorija poudarja enakovrednost zatiranih kategorij spola in razreda, ki se skupaj upirata idealom kapitalistične patriarhalnosti. S tem pogledom so se odprle možnosti analiziranja več različnih kategorij hkrati (družben spol, razred, nacionalno/etnično pripadnost, barvo kože). (prav tam)

⁸ Osredotoča se na (neenakomerno porazdeljeno) družbeno moč in njeno reprodukcijo skozi šport. Prevlada (hegemonija) določenih skupin se uveljavlja tudi prek ideologije, ki kot skupek idej služi interesu dominantnih skupin in predstavlja zdravorazumni konsenz, ki onemogoča razvijanje drugačnih pogledov na družbeno okolje. Z vidika feminističnih teorij in študij spolov maskularno ideologijo beremo kot prevladujočo, v njej pa dominantni sloji (moški pripadniki in ženske pripadnice) reproducirajo svoje privilegije. (Birrell v prav tam, 54)

športa, ki se v veliki meri opira na Gramscijevo teorijo hegemonije, drugič, medijske prakse reproduciranja (patriarhalnih) dominantnih pogledov na ženske, ki jih med drugim zaznamujejo trivializacija, marginalizacija in (hetero)seksualizacija, tretjič, fizične, seksualne in telesne kategorije kot sredstvo definiranja razmerij med družbenimi spoli in četrtič, upiranje žensk dominantnim družbenim praksam. Feministični raziskovalci potrjujejo, da so razlike odvisne od moči med obema spoloma, pa tudi znotraj posameznega spola (Boyle in Haynes 2000, 5). Patriarhalna kulturna hegemonija je lahko izzvana in transformacija športa lahko razbije stereotipno reprezentacijo spolov, kot ju uokvirjajo mediji (prav tam).

Konec 80. let 20. stoletja se je v interpretacijo vključil na Foucaultovo teorijo družbenega nadzora in discipliniranja oprt koncept telesa v športu (Šaver 2009, 54–56). Družbeno pogojenost telesnih tehnik na področju športa je sicer moč razbrati že v zgodnjem 20. stoletju, ko je bilo žensko telo stigmatizirano kot krhko in ranljivo, temu primerno pa so bile ženskam prilagojene tudi telesne tehnike (prav tam, 73). Ideje uradne medicine so konec 19. stoletja utrdile stereotip ženskega spola kot nežnejšega, ki nikakor ne more biti fizično aktiven na isti stopnji kot moški, ki so bili (edini) predstavljeni kot športni heroji (Vertinsky 1994, 2).

V kontekstu strukturalizma in poststrukturalistične teorije športa se je ta prepletal z modernizmom (Šaver 2009, 78). Na področju analiz sodobnega športa v poststrukturalistični teoriji izstopa že omenjena Foucaultova teorija nadzorovanja in discipliniranja telesa kot načina uveljavljanja družbene politike moči (prav tam, 83).

2.2.2 Teorije kulturnih študij

Novejše teorije kulturnih študij delujejo kot del teoretskega približevanja sociologiji športa, a imajo svojo lastno konceptualno raznolikost in interdisciplinarnost, zaradi česar jih razčlenjujemo kot samostojne kulturne študije športa, med predstavniki pa najbolj izstopajo Birrellova in Cheryl Cole, Ellis Cashmore in Michael Messner. Ta perspektiva se tesno povezuje s filozofskimi oziroma humanističnimi pristopi (prav tam, 25–26), Šaver (prav tam, 91) pa meni, da so kulturne študije za branje sodobnega športa ena najprimernejših teoretskih iztočnic, saj predstavljajo »splet različnih teorij in pristopov k preučevanju kulturnih vidikov družbe« (Hargreaves in McDonald v prav tam).

Kritična perspektiva kulturnih študij obravnava pomembnejše ideološke mehanizme v športu oziroma reproduciranje različnih kulturnih in ideoloških vzorcev v športu, konkretnije hegemonsko oblikovane medijske diskurze in patriarhalno naravnost športa ter vlogo

feminističnih teorij (prav tam, 94). Posebej pomemben je prispevek kulturnih študij na področju medijev in medijskih reprezentacij športa, v katere se vključujejo tudi reprezentacije fizičnosti in feminilnosti, ki so »predmet pogajanj in dinamike prevlade posameznih hegemonij« (prav tam, 96). Prav kulturno projicirane interpretacije Marxove teorije v povezavi z Gramscijevo teorijo hegemonije naj bi razkrivale šport in kulturo v kompleksnih družbenih relacijah, kar kulturne študije razlagajo kot svojo prednost (prav tam, 98).

Nekatera omenjena teoretska izhodišča si v sklopu obravnavane teme zaslužijo več pozornosti, zato so Gramscijev koncept hegemonije, oblikovanje spolnih vlog v okviru patriarhata, zdravstveni diskurz 19. in 20. stoletja, viktorijanski mit krhkosti in koncept telesa v nadaljevanju obravnavani bolj poglobljeno.

2.2.3 Hegemonija kot ideološko ozadje modernega športa

Z vidika dominantnih družbenih razredov lahko šport vpnemo v Gramscijevo teorijo hegemonije⁹, saj utrjuje ideološko reprodukcijo obstoječega družbenega reda in uteleša eno od orodij hegemonije (Gramsci v Šaver 2009, 20). Koncept so raziskovalci uporabili za analizo moško dominantnih družbenih struktur¹⁰ (Connell 1987). Vrhunski šport predstavlja »neosvojeno trdnjavo moškega hegemonskega diskurza«, v katerem je uveljavljena miselnost o podrejeni, pasivni in tekmovalnim športnim naporom neprilagojeni ženski (Starc 2003, 92).

Šport je postal simbol za moč strukture moškosti¹¹ nad ženskami, tako da je podprl in legitimiral heteroseksualno družbeno organizacijo seksualnosti¹² (Messner 1992, 16). Predstavljal je areno, kjer so se slavile telesne razlike med moškim in žensko, in »naravno domeno moških« (Hargreaves v Cashmore 2002, 255). Organiziran šport se je razvil v eno

⁹ Antonio Gramsci je pojem hegemonije (gr. *hegemon* – vodja, vodstvo, nadvlada, vladanje) uporabil, ko je poskušal razumeti, kako vladanje ali vodenje skupin v kapitalistični družbi ohranja svojo moč s posrednimi in neposrednimi ekonomskimi ali vojaškimi sredstvi. To počnejo tako, da ustvarijo kulturo, ki je vsem skupna, a favorizira en razred nad drugim, ponavadi najbolj prikrajšanim. (Cashmore 2005, 100)

¹⁰ Dominantne družbene kulture razvijajo, definirajo ter določajo vrednote, norme in razredne ločnice, ki jih vsiljujejo podrejenim skupinam. Vzpostavljajo set idej, ki se med seboj podpirajo, delujejo zdravorazumske, se razširjajo, dopolnjujejo in spodbujajo konsenz. Med ključne moderne institucije potenciranja družbenih hegemonij uvrščamo tudi šport (Connell 1987; Messner 1992; Cashmore 2005, 100; Šaver 2009, 20).

¹¹ Connell (2002, 165) izpostavlja, da je moškost družbeni konstrukt in da se sicer nanaša na moška telesa (včasih neposredno, včasih simbolično ali posredno), a ni determinirana z moško biologijo. Lahko govorimo o moškosti v povezavi z žensko ali o moškosti v ženskem življenju enako kot o moškosti v življenju moškega (prav tam).

¹² Šport je bil ustanovljen kot družbeni svet z moško orientirano delitvijo dela, ki je za ohranitev »naravnih športnih nagnjenj« izključeval ženske (prav tam, 16, 150) in jih tako predstavljal kot manj kvalificirane, močne in fizične v primerjavi z moškimi, z omejevanjem na pretežno stereotipske namenske vloge (navijaštvo in gledalstvo) pa je učil, da morajo biti tudi ponižne (Creedon 1994, 5). Viktorijanske ideje o ženski reproduktivni funkciji in bistvenih bioloških razlikah med spoloma so upravičevale izključevanje žensk iz športa (Cashmore 2002, 254), ki predstavlja manifestacijo spolne neenakopravnosti in prispeva k njenemu ohranjanju v širšem družbenem okviru (Theberge 1994, 183).

najpomembnejših moških družbenih institucij ustvarjenih »od in za moške« (Messner in Sabo v prav tam) in v »glavnega označevalca moškosti v množični kulturi« (Connell v prav tam).

Institucija športa je tako »v osnovi seksistična institucija, v kateri prevladujejo moški in je orientirana v prid moškosti«, a še zdaleč ni le patriarhalna institucija, ki krepi moško moč nad ženskami (Messner 1992, 17). Med moškostjo in ženskostjo v lastnostih patriarhalne ureditve spolov obstaja močno kulturno nasprotovanje, ki se v kulturi pogosto izraža kot dihotomija ali negacija (Connell 2002, 166). Hegemonska moškost¹³ je tako pogosto negativno označena kot nasprotje ženskosti, podrejene moškosti pa so simbolično izenačene z ženskostjo (prav tam).

Medsebojen odnos med oblikami ženskosti in moškosti temelji na globalni prevladi moških nad ženskami (Connell 1987, 186). Hegemonska moškost je vedno oblikovana v odnosu do različnih podrejenih moškosti in tudi v odnosu do žensk, medtem ko so vse oblike ženskosti v družbi konstruirane v kontekstu celotne podrejenosti žensk moškim (prav tam). Ženskost, ki bi bila hegemon v smislu, kot je prevladujoča oblika moškosti hegemon med moškimi, ne obstaja, ker moč, avtoriteta in agresija niso tematsko vgrajene v ženskost v takih razsežnostih, kot so integrirane v moškost (prav tam, 187). Šport, še posebej v svojih najbolj grobih oblikah, moške prevlade tako ni podpiral le s preprostim izključevanjem ali marginaliziranjem žensk, ampak tudi »skozi povezovanje moških in moškosti s cenjenimi spretnostmi in dovoljeno uporabo agresije, sile in nasilja« (Bryson v Messner 1992, 15).

Na stopnji množičnih družbenih odnosov se je v globalni podrejenosti žensk moškim, ki zagotavlja bistveno osnovo za razlikovanje, jasno definirala le ena oblika ženskosti, im. »poudarjena ženskost¹⁴« (ang. *emphasized femininity*) (Connell 1987, 183). Definirana je okoli voljnosti podrejenosti, orientirana je tako, da ustreza interesom in željam moških, kot hegemonska moškost pa je tudi poudarjena ženskost zelo javen kulturni konstrukt, čeprav je njena vsebina specifično povezana s privatno sfero doma in spalnice (prav tam, 183, 187). Butlerjeva (v prav tam, 257) meni, da je »ženski dovoljeno biti močna, če obenem izgleda tudi lepa«. Športnice morajo svojo ženskost dokazovati s prikazovanjem tradicionalnih oblik ženskosti, športnim videzom, a obenem še vedno prisotno spolno privlačnostjo (prisilna

¹³ Ob hegemonski moškosti obstajajo še druge oblike moškosti (nekatero so marginalizirane, druge stigmatizirane), pa tudi ženskosti (Connell 1987; Connell 2002). Hegemonska moškost, danes prevladujoča oblika, je definirana v odnosu do različnih podrejenih moškosti, kot tudi v odnosu do ženskosti (Connell v Messner 1992, 17). Whannel (v Cashmore 2002, 256) pravi, da biti dober v športu pomeni biti pravi moški (močan, možat). Ta hegemonska moškost krepi naravnost heteroseksualnosti (prav tam).

¹⁴ Poudarjena ženskost, oblika heteroseksualne ženskosti, organizirane okoli teme spolne sprejemljivosti, se pogosto pojavlja na fotografijah slavnih športnic v časopisih in revijah, ki se osredotočajo na seksualnost, ne pa na športne nastope (Connell v Cashmore 2002, 256). Te podobe soobstajajo s podobami ženskosti, ki poudarjajo športnice kot aktivne, močne in mišičaste ter ki izzivajo stereotipe ženske krhkosti (prav tam).

heteroseksualnost predstavlja močno obliko nadzora) (v prav tam). Oglaševanje poudarjene ženskosti v množičnih medijih je večje, kot jo ima katerakoli oblika moškosti (prav tam, 187).

Moškost se v športu uteleša v odtujitvi od svojega lastnega telesa, tako da športnik svoje telo dojema kot orodje oziroma stroj v zasledovanju določenih ciljev (Messner 1992, 62). Nežna čustva (do sebe in drugih) so pogosto ovira, nekaj, kar mora biti potlačeno, fizične in čustvene bolečine so izkušene kot neprijetnosti, ki jih je potrebno odpraviti ali prezreti (prav tam). Rezultat te osredotočenosti na telo kot inštrument je izražanje nasilja do drugih in ultimativno do sebe (prav tam). Telo je mentalno in čustveno podrejeno cilju in zmagi. Instrumentalizacija telesa pomeni ločitev telesa in uma (Connell v prav tam, 63).

Hegemonska oblika moškosti se kaže tudi v športnih herojih, ki morajo nepopustljiv značaj hegemonске moškosti udejanjati tudi za ceno poškodb (in do točke resne ogrožitve telesa, ko nastopajo poškodovani¹⁵), boleznι in drugih stisk (Messner v Connell 2002, 163–164).

Lois Bryson (1994, 51–57) je navedla štiri načine ohranjanja hegemonije moškosti v športu in zaradi njega. Prvi način predstavljajo definicije športa, ki so pogosto pod moško prevlado in ženske izključujejo. »Šport je spolen podpis moškosti,« pravi Oglesby (v Murray in Matheson 1993, 217), Darlinson (v Bryson 1994, 50) pa dodaja, da »če hočejo ženske igrati, bodo morale upoštevati moška pravila«. Nadalje so ženske izključene s pozicij moči in odgovornosti vodilnih športnih organov, trenerjev in administratorjev, moški na teh položajih pa lahko neposredno izvajajo nadzor nad ženskim športom. Tretji in četrti način zagotavljajo mediji, ki ženski šport ignorirajo, s čimer proizvajajo podobo ženskega športa kot nepomembnega, in ki dosežke ženskih športnic pogosto trivialno prikazujejo in pospremljajo s pokroviteljskimi komentarji. »Predsodek, da je ženski šport manj zanimiv od moškega, je povezan z biološkimi argumenti o nižji stopnji ženske sposobnosti za proizvodnjo izrazitih spretnosti moči in veščin,« je prepričana Brysonova (prav tam, 57).

Šport kot kulturni in komercialni proizvod konstruira in trži spol, kar je poleg ustvarjanja denarja njegova poglavitna funkcija (Dworkin in Messner 2002, 17), Messner (1994, 77) pa v enem od svojih pomembnejših del zaključuje:

¹⁵ Messner (1992, 72) med razlogi, zakaj nekateri športniki kljub poškodbi nadaljujejo z nastopom in se odrekajo telesu, čeprav vedo, da jim to lahko povzroči trajno škodo, navaja dva prepletajoča se dejavnika. Prvič, zunanje pritiske, kjer vrednote športnega sveta narekujejo, da če poškodovani odkloni nadaljevanje, nanj letijo negativne obsodbe trenerjev, sotekmovalcev, navijačev in medijev. Drugič, notranjo strukturo identitete moškosti, ki se kaže v instrumentalizaciji telesa.

Organiziran šport kot kulturna sfera, ki jo pretežno definirajo patriarhalne prioritete, bo ostal pomembno področje, na katerem se bodo porajale ponarejene, izpodbijane, interpretirane, vgrajene podobe aktivne in mišičaste ženske. Družbeno-ekonomski in politični kontekst bosta še naprej omejevala obseg ženske želje po enakopravnosti, s čimer bo moška prevlada še naprej ideološko legitimirana. Mediji, ki uokvirjajo športnice in športnike, bodo še naprej predstavljali ogromno oviro pri temeljnih izzivih trenutno skomercializirani, moško usmerjeni strukturi organiziranega športa.

2.2.4 Patriarhat kot vir neenakosti med spoloma

Izrazita spolna diferenciacija v športu izvira iz dojemanja telesnih reprezentacij in konstrukcij ženskega telesa (Šaver 2009, 22). Institucionalizirana neenakost med spoloma izhaja iz tradicionalnega patriarhata, kjer je bil dostop do aktivnosti, okolij in prostorov omejen tudi glede na spolno vlogo¹⁶ (Zaviršek 1994, 18). Prepričanja in ideje o inferiornosti žensk imenujemo seksizem, Cashmore (2005, 145) pa opozarja, da se podrejenost pogosto utemeljuje z biološkimi razlikami med spoloma.

Ženske so »naravno opremljene« za določene aktivnosti in vloge, ki običajno niso prestižne in vplivne, večina znanstvene podpore za to prepričanje pa izhaja iz znanstvenih in medicinskih razprav 18. in 19. stoletja (prav tam). Ideje so še na začetku 20. stoletja dominirale nad percepcijo življenja žensk in veljalo je, da je ženski spol nežnejši in nikakor ne more biti fizično aktiven na isti stopnji kot moški (prav tam). Žensko telo naj bi bilo namenjeno skrbi za gospodinjstvo in telesnemu delu, povezanem z nosečnostjo in dojenjem (Zaviršek 1993, 101).

Raziskava binarne strukture med spoloma v psihiatriji je pokazala skladnost podob psihično zdravega moškega in ženske s stereotipnimi predstavami o moškosti in ženskosti v zahodni družbi – psihično zdrav moški je aktiven, racionalen in psihično stabilen, psihično zdrava ženska pa bolj pasivna, emocionalna in labilna (Brovermann in drugi v Zaviršek 1994, 145). Podoba psihično zdravega človeka¹⁷ je skladna s predstavo o psihično zdravem moškem, psihično nezdrav moški pa naj bi posebej imel večino tistih lastnosti, ki so pripisane psihično zdravi ženski (v prav tam). Logika binarnih nasprotij je skozi stoletja privedla do tega, da je ena stran postala nosilka pozitivnih, druga pa negativnih konotacij (prav tam, 241).

¹⁶ Teorija spolnih vlog se je razvila z razvojem koncepta »družbene vloge«, s katero so posameznikova vedenja aplicirali na spol (Connell 1987, 30). Koncept spolne vloge se navezuje na idejo, da biti moški ali ženska pomeni zasedati splošno vlogo, ki jo odreja ta spol. Pristop dovoljuje odmik od bioloških domnev o razlikah med spoloma, saj poudarja različnost zaradi družbenih pričakovanj, vključuje pa tudi vpliv množičnih medijev (prav tam). Podrejenost žensk je pretežno rezultat pričakovanja vloge (prav tam, 49).

¹⁷ Zdrav odrasel človek naj bi bil primerno agresiven, aktiven, dominanten, močan, neustrašen, racionalen, psihično stabilen, sposoben nadzorovati svoja čustva in zasledovati svoje cilje (v prav tam).

Medicinski diskurz je tako sooblikoval ideologijo dveh značajev in dveh narav (Bovermann in drugi v Zaviršek 1991, 19).

Ena od prevladujočih spolnih ideologij ženske označuje kot nagnjene k boleznim in odklonskosti. Bolezni so skladne s kulturnim vzorcem »normalne ženskosti«, po katerem je izražanje psihičnih stisk za ženske bolj sprejemljivo kot za moške. (prav tam, 102)

V začetku 20. stoletja je bilo tako žensko telo stigmatizirano kot krhko in ranljivo, temu primerno pa so bile tudi telesne tehnike prilagojene ženskemu spolu (Šaver 2009, 73). Tudi konec stoletja je bilo žensko telo v športu pogosto še dojeto kot seksualiziran objekt, le da je viktorijansko krhkost nadomestila mehanizirana fizična moč (Birrell in Cole 1994).

Connell (1987, 80) izpostavlja dejstvo, da se pripadniki znotraj obeh spolov med seboj razlikujejo v višini, moči, vzdržljivosti itd. Družbene prakse, ki konstruirajo moške in ženske kot ločeni kategoriji s pretvarjanjem povprečnih razlik v kategorične razlike (»moški so močnejši od žensk«), negirajo glavni vzorec razlik, ki se pojavlja znotraj spolov (prav tam).

Set idej, ki jih podpirajo in oblikujejo dominantne skupine, se kaže kot nepristranski, naraven in zdravorazumski, a samo dejstvo, da ženske lahko dosežejo le 90 odstotkov moške moči, še ne pomaga pri razumevanju, razlaganju ali spreminjanju občutka v družbi, da ženska nima pravice do mišic. Nadalje je kulturni pomen odvisen tudi od narave simbolnega sistema, družbenih vedenj in kulturnih vrednot. Najbolj pomembno pa je, da kulturnega procesa ne moremo razumeti linearno, saj na šport vpliva splošno družbeno stanje, hkrati pa šport to stanje tudi odraža. (Willis 1994, 32–33)

Ženske so v športu izobčenke, ideali se nanašajo na moške. Dosežki krepijo moško identiteto in predpostavlja se, da je športni uspeh pravzaprav uspeh v izražanju moškosti (fizični dosežek je izenačen z moško, tj. nežensko aktivnostjo). Športnice pa z uspehom postanejo še bolj drugačne in še bolj odrinjene na rob. Namesto poudarjanja ženske identitete uspeh to ogrozi z vpeljavo tuje moške identitete – uspeti kot športnica za žensko lahko pomeni, da ni uspela kot ženska, ker je na simbolni način postala moški. (prav tam, 34–36)

Ideologija biološke razlike služi predstavljanju kulturnih legitimnosti, ki naj bi temeljile na bioloških dejavnikih. A šport bi lahko predstavljal obliko aktivnosti, ki poudarja podobnosti in ne razlik, obliko aktivnosti, v kateri ni tekmovalnosti in merjenja, obliko aktivnosti, ki izraža vrednote, ki jih ni mogoče izmeriti, in ki je zaskrbljena s posameznikovo dobrobitjo in zadovoljstvom, ne pa s primerjavo. V takem pogledu na šport razlike med spoloma ne bi bile

pomembne. Popularne ideje s predsodki o ženskosti bi propadle. Izzivanje ideje o naravi moških in žensk bi pozitivno vplivalo na družbo. (prav tam, 41, 44)

2.2.5 Vplivi zdravstvenega diskurza na športno udejstvovanje žensk

Zdravstveni diskurz 19. in začetka 20. stoletja je vseboval jasna opozorila o nevarnosti ženske udeležbe v športu. Znanost je bila prepričana, da ženska telesa niso primerna za izpostavljanje fizični vadbi športnikov, saj naj bi bila prešibka, preveč ranljiva in preveč nagnjena k poškodbam, ki so bile stalnica v športnem tekmovanju. Svarili so pred okvarami reproduktivnih organov in nepopravljivimi hormonskimi spremembami, ki bi se lahko pojavile zaradi športnega udejstvovanja. Zdravstvena znanost je zato odvrčala ženske od športa in ponujala racionalizacijo za izključenost. (Cashmore 2002, 264)

Žensko in moško telo sta bila razumljena v smislu nasprotij, vsak s sebi lastnimi organi, funkcijami in celo čustvi, v začetku 20. stoletja pa se je razvilo še na hormonih utemeljeno razumevanje spolnih razlik (prav tam). Ženske in moški so se razlikovali v temeljni, kategorični in nespremenljivi lastnosti, kar je imelo močan učinek na šport (prav tam).

Celo največje zagovornice ženskega športa, ženske zdravnice, specialistke športne medicine, so konec 19. stoletja ženskam odsvetovale hiter tek in tek na dolge razdalje, ker morajo varovati maščobne rezerve, potrebne za reprodukcijo (Stewart in Janovicek v Starc 2003, 110–111). Prav tako naj ne bi sodelovale v borilnih športih. Telesna vadba žensk je bila zaradi bojazni pred neznanimi stranskimi učinki omejena, s čimer »se je reproduciral hegemoni položaj moških v športu in v družbi, funkcija žensk pa je kljub navideznemu izenačenju položaja ostala nespremenjena« (prav tam). Zdravo moško telo je bilo mišičasto, učinkovito in estetskega telesa, ideal zdravega ženskega telesa pa je predstavljalo »rodovitno telo z zaobljenimi, mehкими linijami, brez vidnega mišičevja in s telesnim maščevjem« (prav tam).

Poleg negativnih zdravstvenih argumentov, ki so nasprotovali vadbi žensk, so obstajali tudi nasprotni argumenti, ki so promovirali šport kot pozitivnega za zdravje (Hargreaves 1994, 105). Macfadden (v Cashmore 2005, 178–179) je že na prelomu iz 19. v 20. stoletje iz zdravstvenih razlogov promoviral redno telesno vadbo tudi za ženske. S svojo miselnostjo je bil pred časom, v katerem je veljalo, da so ženske po naravi krhke in neopremljene za aktivnosti, kakršne je spodbujal. Z idejo močne, sposobne in aktivne ženske je polagal temelje novim načinom razmišljanja o ženskah. Vpeljal je nove perspektive ženskega telesa in s prepričanjem, da so sposobne prenašati fizične aktivnosti, spodkopal set vlog, ki so podpirale

celotno zasnovo družbenih institucij (v prav tam, 185). To je bilo v močnem nasprotju s prepričanjem mnogih, da ženske niso naravno sposobne prenašati športnih naporov. Znanstvena dejstva intelektualne tradicije so narekovala, da je žensko telo kot seksualni objekt namenjeno opazovanju in reprodukciji (prav tam, 182), razširjeno je bilo prepričanje, da so ženske lepe take, kot so, spremembe, ki jih je prinašala redna vadba, naj bi ženske napravile neprivlačne. Moč je bila krasna samo pri moških (Todd v prav tam, 178).

Zdravstveni nasveti o vadbi in fizični aktivnosti žensk so večinoma odražali in ohranjali razumevanje o ženski »telesni in umski šibkosti ter nespremenljivi naravi njene fizične podrejenosti«, piše Vertinskyjeva (v Cashmore 2002, 266). Zdravniške interpretacije ženske menstruacije, ki je pomenila nepopolnost v primerjavi z moškimi, so služile kot argument za odvratanje od fizičnega napora. Puberteta je za dečke pomenila začetek moči in povečanje krepkosti, za dekleta pa začetek dolgotrajne in periodične šibkosti (v prav tam). Prepričanja so pridobila status znanstvenih dejstev ravno v obdobju, ko se je začel uveljavljati organiziran šport (prav tam).

Zdravstvena mnenja za in proti ženski vadbi so bila osrednjega pomena pri legitimnosti ženskih športov (Hargreaves 1994, 105). Poročanja o škodljivih učinkih ženske vadbe, objavljena v 19. stoletju, so se zdela verodostojna in so imela močan učinek na žensko športno udejstvovanje še v 20. stoletju (prav tam). Kljub vsem oviram so se ženske uspele udeleževati tekmovanj, kar je povzročalo nove strahove: »Prekomerno udejstvovanje v moško okarakteriziranem športu povzroči, da žensko telo postane bolj moško,« sta pisali biologinji Birke in Vines (v prav tam, 267) leta 1939. Prepričani sta bili, da vadba in tekmovanje povzročita razpadanje ženskih spolnih organov in popačita žensko pravo naravo (v prav tam).

Poleg prešibkega telesa in nagnjenosti k resnim hormonskim disfunkcijam so žensko udeležbo v športu zavračali tudi z vidika tekmovalne mentalitete, ki naj bi bila »nasprotna njeni naravi« (prav tam, 268). Ženske naj bi imele prirojeno nagnjenost k izogibanju tekmovanjem, čemur so nasprotovale z dokazovanjem zmožnosti tekmovanja v številnih olimpijskih športih (v atletskih disciplinah, plavanju in ekipnih športih). Kljub temu so strahovi o dolgotrajnih posledicah ostajali, družbene prepovedi pa so le še krepile fizične prepovedi (prav tam).

Ženske, ki so želele uspeti v športu, so bile obremenjene z znanstvenimi in ljudskimi prepričanji ter podobami o legitimnem mestu za žensko, dodaten pritisk pa so predstavljali v

športu uveljavljeni standardi heteroseksualnih moških (Lenskyj v prav tam). Ženske, ki so se uspešno udeleževale v športu, so bile osumljene homoseksualnih nagnjenj¹⁸ (v prav tam).

Zgodovinsko gledano je šport potrjevanje moškosti (Cashmore 2002, 268). Razglašala moško moč, odločnost in fizično superiornost nad ženskami (prav tam, 269). Zdravstveni diskurz je v odnosu do ženskega telesa porodil dve temi, ki sta ustrezali moškemu namenu športa, in sicer »žensko unikatno anatomijo in fiziologijo ter njihove posebne moralne obveze« (Lenskyj v prav tam, 270). Oboje izvira iz narave, je nespremenljivo in je učinkovito izključevalo ženske iz športa (prav tam). Tveganja športnega tekmovanja ne ležijo v učinkih vadbe na žensko telo, ampak v reakciji družbe na ženske športne dosežke (prav tam). Hargreavesova (v prav tam) povzema ta širši pomen: »Prizadevanje okoli fizičnega telesa je bilo za ženske pomembno, ker je bil nadzor nad uporabo telesa osrednja tema njihove podrejenosti: zatiranje ženskih teles je simboliziralo njihovo zatiranje v družbi.«

2.2.6 Žensko športno udejstvovanje skozi zgodovino in viktorijanski mit krhkosti

V začetkih oblikovanja ženskega športa, od sredine 19. stoletja do zgodnjih let 20. stoletja, je legitimna uporaba ženskega telesa simbolizirala bolj aktivno (čeprav v primerjavi z moškimi še vedno podrejeno) vlogo. Meščanska ideologija je s patriarhalnim družinskim značajem delovala kot prevladujoča omejevalna sila (moški je bil dominantna avtoritativna figura, ženska pa mati, gospodinja in vzgojiteljica otrok). Biološka determiniranost je botrovala domnevi, da gre za »naravno ureditev«, kar je skupaj z zdravstvenim diskurzom utrjevalo žensko fizično podrejenost. Razmerja iz družinskega življenja so prodrli v družbeno zavest in tudi v športu ideološko legitimirala omejitve žensk na privatno sfero doma ter na spol vezane obstoječe vzorce bioloških in družbenih vrednot. (Hargreaves 2002, 53–54)

Prevladovala je podoba pozornost zbujujoče športne dame, ki na tekmovalnih dogodkih zaseda vlogo gledalk in krepi superiornost moških. Tudi ženska rekreacija je posebej imela karakteristike pasivnosti in podrejenosti. Ženske so se morale zadrževati in se vseskozi vesti primerno predpisanemu vedenjskemu modelu. V vseh oblikah dovoljene in sčasoma celo predpisane vadbe so obstajali primerno vedenje, spodobnost in skromnost. Izogibati so se morale prevelikemu naporu, razkazovanju telesa in kazanju užitka. (prav tam, 55–58)

¹⁸ Razširjeno je bilo prepričanje, da če še niso bile lezbijke, preden so se začele udeleževati v športu, bodo to postale potem. Njihovi dosežki so bili spodkopani z domnevami, da sploh niso naravne ženske. Kakršnokoli znamenje športne ali intelektualne kompetentnosti z moškostjo je bilo izenačeno s homoseksualnostjo (v prav tam).

Izoblikoval se je viktorijanski ideal ženske, ki »je bil podoba nežne, občutljive in podrejene ženske. Lahko so se preznojile ravno toliko, da se jim je koža med vadbo 'svetila', niso pa smele uspeti v športih, ki so bili povezani z grobostjo, prožnostjo, nepopustljivostjo in pripravljenostjo krvaveti, se potiti in jokati« (Cashmore 2005, 147). Ženske so same potrjevale stereotipe »občutljivih žensk« – odražale so pasivnost in podrejenost različnih oblik ter s tem dajale težo vzpostavljenim znanstvenim »dejstvom« (Hargreaves 2002, 56–57).

V 19. stoletju so se ženske športno udejevale iz družbenih razlogov in redko zaradi tekmovanja (Margaret v Hargreaves 1994, 88). Proti koncu stoletja so se izoblikovale nove, radikalnejše oblike vadbe. Igre in športi so postajali vse bolj popularni med aristokratkami, ki so streljale z lokom in puško, šle na lov, jahale ter igrale golf in tenis (prav tam, 89).

Reforma oblačenja, ki je zasledovala ideal udobja in možnosti delovanja, je pospešila razvoj ženskega športa, saj je omogočila večje možnosti gibanja in s tem širši razpon aktivnosti, ki so se jih lahko ženske po novem posluževale (prav tam, 92–93). A razvoj ženskega športa, ki je simboliziral svobodo in spontanost, so omejevali moralni zadržki in znanstvena drža.

Pierre de Coubertin, vizionar modernih olimpijskih iger (OI), je viktorijanske zglede vključil v prepoved ženske športne udeležbe (Cashmore 2005, 147). Menil je, da je »pogled na uničeno žensko telo nespodoben« in da »ne glede na to, koliko lahko zdrži, njeno telo ni grajeno za spopadanje z določenimi šoki« (Snyder in Spreitzer v prav tam). »Olimpijske igre so namenjene slovesu in zmagoslavju moških, ženski aplavz pa je bil njihova nagrada,« je dejal Coubertin (v prav tam), ki je poudarjal, da je ženski šport nenaraven (Živanović v Doupona Topič 2004, 34), nepraktičen, nezanimiv, neestetski in nekorekten (Petrović v prav tam). Ženske so bile tako izključene z OI vse do leta 1900¹⁹, ko so po pogajanjih in vztrajnem boju smele sodelovati v dveh disciplinah, golfu in tenisu (Rawlinson v Hargreaves 1994, 103). Svojo vlogo v zatiranju boja ženskega športa so imeli tudi mediji²⁰, ki so ponarejali

¹⁹ Ženski šport se je tudi v Sloveniji razvijal počasneje od moškega. Slovenke so se prvič udeležile OI v Berlinu leta 1936, bilo jih je pet, od tega so štiri tekmoval v gimnastici in ena v sabljanju. (Gorec v prav tam, 38–39)

²⁰ Na OI v Amsterdamu leta 1928 so novinarji poročali, da je tek na 800 metrov nekaj tekmovalk popolnoma izčrpal. »Pred nami je bilo enajst izmoghanih žensk, od katerih jih je pet odstopilo že pred ciljem, pet pa se jih je zgrudilo takoj, ko so dosegle ciljno črto,« je zapisal Tunis (v prav tam, 36), ugledni športni pisec tistega časa. Poročila so bila neresnična, tekme se je namreč udeležilo devet žensk, ki so vse pritekale do cilja (Cohen v prav tam). Poročanje je bilo rezultat prepričanj moških funkcionarjev Mednarodnega olimpijskega komiteja in medijev, ki so menili, da so ženske prešibke, da bi tekmoval v teku na 800 metrov (prav tam). Posledično so vse ženske discipline, daljše od 200 metrov, umaknili z olimpijskega programa in jih ponovno uvedli šele leta 1960 (prav tam, 35). Leigh (v prav tam, 37) je primerjal poročila moškega olimpijskega teka na 800 metrov leta 1904: »V četrtek popoldne v cilju teka na 800 metrov, sta dva moška padla po stezi popolnoma izčrpana. Eden od njiju je bil nemočen odnesen do slačilnic, drugi pa je ležal na travi in šele stimulansi so ga pripeljali nazaj v življenje.« Izčrpanost je bila torej moškimi dovoljena, ženskam pa ne.

rezultate in spreminjali dejstva, da bi ta bolj ustrezala njihovemu pogledu na svet (Doupona Topič 2004, 35–37).

Z naklonjenostjo zdravniških strokovnjakov ženski vadbi in vključevanjem njihovega mnenja v debato o družbenih spremembah ženskega statusa je »biološko determiniran stereotip o 'nežni' ženski začel soobstajati ob bolj energičnem modelu športne ženske«, ki je do 20. stoletja postajal vse bolj popularen in dominanten (Hargreaves 1994, 107, 111). Moški šport je bil sicer še vedno sinonim za moškost, borbenost in pogum, ženski pa za skupinsko vadbo, spoštovanje pravil lepega vedenja in predvsem »ženske navade« (Doupona Topič 2004, 31).

Obstajalo je več diskurzov športne seksualnosti, ki so seksualizirali telo ali poskušali nadzorovati seksualnost, a moška hegemonija v športu ni bila nikoli absolutna. Kljub zgodovinski podrejenosti žensk, so izjemne ženske izstopale²¹. Nekatere so si zagotovile status znanih osebnosti, družbene in ekonomske spremembe ter nadaljevanje reforme oblačenja so v 20. letih 20. stoletja prispevale k uveljavitvi ideala o ženski vitkosti, mnogi ženski športi pa so postali bolj svobodomiselni in so odražali nove potrošniške vzorce. Najbolje so se razvijali tisti ženski športi, ki izoblikovali lastne državne organizacije in mednarodne zveze in so bili neodvisni od moške podpore, nadzora nad sredstvi in dogodki. (prav tam, 115–116, 136, 143)

Kljub spremembam so se v drugi polovici 20. stoletja športi še vedno delili na ženskam primerne in neprimerne. V 60. letih so za sprejemljive športe veljali tisti, ki poudarjajo estetiko in gracioznost (gimnastika, tenis na travi), na moči in hitrosti utemeljeni športi pa so bili nesprejemljivi. Glede na viktorijanski ideal ženskosti je nabor kategorično nesprejemljivih športov obstajal še v 80. letih. Vključeval je borilne športe, športe, utemeljene na vzdržljivosti, in precej ekipnih športov, ki vključujejo telesni kontakt, premagovanje težkih bremen in daljših razdalj. Med sprejemljive športe so uvrščali plavanje, smučanje, umetnostno drsanje, gimnastiko, golf, lokostrelstvo, sabljanje, tenis, odbojko ipd. (Cashmore 2002, 2–3)

Spremembe v ženskem športu so bile rezultat procesa prilagajanja. Da bi dosegle družbeno soglasje pri vključevanju v šport, so morale ženske dokazovati, da sta ženskost in aktivna udeležba v fizičnih aktivnostih združljivi. A bolj kot je bila aktivnost osvobajajoča v smislu telesa in prostorske mobilnosti, močnejše je bilo nasprotovanje, ki je vselej temeljilo na moralnih in bioloških kriterijih. Močno povečanje ženskega športnega udejstvovanja v 20.

²¹ V 60. letih 20. stoletja, med t. i. ženskim osvobajanjem, so bile športnice, ki so se bile pripravljene zoperstaviti moški tradiciji, povzdignjene v politične ikone. (Cashmore 2005, 151)

stoletju je bilo možno zgolj zato, ker se je zgodilo v ločeni sferi, izolirani od moškega športa. Športnice tako niso predstavljale izziva v odnosu do moških. (Hargreaves 2002, 59, 62)

2.2.7 Telo kot središče športne aktivnosti

Znanstvene teorije o razlikah med spoloma so sodelovale pri izpostavljanju ženskih teles nadzoru²², institucionaliziranje podrejenega statusa ženskih športnih dogodkov in tekmovanj pa je ženski šport ločevalo od moškega (Starc 2003, 112). Diskurz o moški »naravi« športa je že zelo zgodaj zasedel hegemonski položaj (telesne prakse športa so že od nekdaj namenjene moškim) (Hargreaves 1994, 145–146; Starc 2003, 37, 113). Dojemanja telesnih reprezentacij in konstrukcij ženskega telesa predstavljajo vir izrazite spolne diferenciacije v športu (Šaver 2009, 22). Viktorijansko pojmovanje ženskega telesa kot krhkega in ranljivega, zdravstvena podlaga tistega časa, ki je ženske dojemala kot nezmožne nadzora nad lastnim telesom in nagnjene k histerični omedlevici, ter ženskam prilagojene telesne tehnike predstavljajo temelje spolne diferenciacije v športu (prav tam).

Danes je žensko telo v športu še vedno dojeto kot seksualiziran objekt, a viktorijansko krhkost nadomešča mehanizirana fizična moč²³ (Birrell in Cole v prav tam), še vedno pa je očitna izrazita spolna segregacija, ki je posledica zgodovinskega razvoja, organizacijske strukture športa, ki ločuje ženska in moška športna tekmovanja, ter popularne in množične kulture, ki reproducirata družbene vloge ter s poudarjanjem erotičnega in zapeljivega ženskega telesa reprezentirata športnice kot seksualni objekt (prav tam, 73–75). Delujoči hegemoni diskurz v športu je namreč po poudarjanju pomena telesne aktivnosti žensk za zdravo reprodukcijo mobiliziral tudi nov diskurz estetike ženskega telesa (Starc 2003, 112).

V sodobni medijski družbi je najbolj prisoten in viden vrhunski šport, ki ga pri nas zaznamujeta predvsem diskurz nacionalnega telesa²⁴ in telesa spektakla²⁵, v rekreativnem

²² Telo predstavlja središče športne aktivnosti, Foucaultova teorija pa nadzorovanje in discipliniranje telesa dojema kot enega izmed vidikov uveljavljanja družbene politike moči (Šaver 2009, 83; Starc 2003, 19). Raba telesa v športu lahko predstavlja sredstvo različnih ideologij, tudi spolnih (Šaver 2009, 87). Praktični vidik takšnega modernističnega diskurza je prav mit o krhkosti ženskega telesa, namenjenega zgolj reproduktivnim namenom in v veliki nevarnosti za poškodbe pri športnem udejstvovanju (Vertinsky 1994).

²³ Sodobni šport vse posameznike transformira v tekmovalne stroje za presežke (Hoberman 1992).

²⁴ Povezovanje športa in ideje nacije so omogočili tudi mediji (Anderson v prav tam, 58), ki služijo tudi za reproduciranje vsakdanjih družbenih vlog (prav tam).

²⁵ V telesu spektakla telesa tekmovalci predstavljajo mehanski stroj za doseganje čim boljšega dosežka, zmage nad nasprotnikom in čim boljšega izkoristka telesnih potencialov (prav tam, 79). Ponavadi je osrednjega pomena zmaga, kar poudarja silo – sposobnost prenašanja naporov in nastopanja v bolečinah – v zasledovanju prevlade (Whitson 1994, 360). Imperativ zmage je že zgodaj postal norma v organiziranem moškem športu (prav tam).

športu pa prevladujeta diskurz zdravega telesa in diskurz estetskega telesa²⁶, ki vsebino črpata iz medicine, morale in medijske industrije²⁷. Slednja tudi ohranjata družbene vloge moških in žensk ter reproducirata vednost o pomenu estetskega videza. (prav tam, 21–22)

Dobri športni dosežki moških in žensk so dojeti drugače, saj občinstvo ženske pospremi z negotovostjo in s tem kaže na ambivalenten odnos do vrhunškega ženskega športa (prav tam, 97). »Moški hegemonski diskurz v športu v sebi le stežka najde prostor za uspešno žensko športnico,« meni Starc (prav tam). Tudi vizualna medijska reprezentacija se športnicam posveča le takrat, ko njihova telesa ustrezajo »trenutnemu telesnemu idealu«, torej tistim športnicam, ki »poosebljajo žensko lepoto« (prav tam). »Športno telo ženske je namreč sprejemljivo le, če vsebuje vse attribute ženskosti, med katere pa ne spadata učinkovitost v športu in grobo, mišičasto telo,« pojasnjuje Starc (prav tam, 98) in dodaja, da ženske s telesno privlačnostjo v športu »vzpostavljajo svoj privilegirani položaj« in si tako »podvržejo moške subjekte«. Hegemoni diskurz pa izzivajo tudi s telesno učinkovitostjo (prav tam, 99).

Ker se razlike med spoloma odražajo že v zgodnji mladosti²⁸, Youngova (v Hargreaves 1994, 147-148) trdi, da so odraz naravnih zmožnosti. Beauvoirjeva (v prav tam, 148) trdi nasprotno, da je izražanje moškosti in ženstvenosti zgodovinsko, kulturno, družbeno in ekonomsko pogojeno.

Vzpon ženskega športa ob koncu 20. stoletja je tesno povezan s komercializacijo ženskega telesa in komercializacijo seksualnosti²⁹. V potrošniški kulturi je očitno povečanje seksualizirane športne podobe, ki odraža razširjeno podobo ženskih teles v zahodnih kulturah (Sparkes v prav tam, 158). Predstava ženskega telesa kot objekta poželenja je najbolj očitna v za ženske primernih športih (npr. gimnastiki in drsanju), saj utrjujejo popularno podobo feminilnosti in demonstrirajo njene bistvene razlike od popularnih podob športne moškosti

²⁶ Diskurz estetike ženskega in moškega telesa mobilizira vednost o idealnem izgledu telesa, ki velja za normo (prav tam, 19). Moško in žensko telo sta z vidika estetike na nasprotnih polih – lepo moško telo je mišičasto, učinkovito in močno, žensko pa vitko, čvrsto in brez odvečne maščobe. Simbolizira nežnost, krhkost in eleganco (prav tam). Idealizirano športno telo (močno, agresivno, mišičasto) je postalo popularen simbol moškosti (Hargreaves 1994, 145–146). Lastnosti moči, mišic in športnih sposobnosti so bile vedno na strani moških, za ženske pa so veljale kot manj zaželene (prav tam). Zaradi razširjenega prepričanja, da je mišična postava neženska, so bile športnice še konec 20. stoletja prisiljene predstavljati popularne podobe ženskosti (prav tam).

²⁷ Podobe idealnega ženskega telesa so predmet vsakdanje medijske reprezentacije, telesna praksa športa (ženskam primerne vadbe) pa žensko vzpostavlja kot žensko in jo hkrati ločujejo od moškega (prav tam, 20).

²⁸ Že takrat je mogoče zaznati razlike v motoričnih sposobnostih med fizično bolj aktivnimi dečki in bolj zadržanimi deklicami (Ryan v prav tam, 147). »Ne le, da obstaja tipičen stil metanja kot deklica, bolj ali manj obstaja tudi stil teka kot deklica, plezanja kot deklica, /.../, udarjanja kot deklica« (Young v prav tam).

²⁹ Osredotočenost publicitete je na športnem in privlačnem izgledu ter modi, ne pa na gibanju. Telo je viden znak seksualnosti, in ker se šport in druge vadbe osredotočajo na fizično telo, je ta potencial izkoriščen v oglaševanju in medijih. (prav tam, 160)

(prav tam, 159). Udeleženke se konformistično podrejajo ženskim normam heteroseksualnosti z izrazito ženstvenimi pozami in gibi, s čutno simboliko, spolno sugestivnimi gibi in ponekod celo provokativnimi pozami, ki mejijo na erotiko (prav tam). Privlačno podobo promovirajo in potencirajo tudi moderna športna oblačila, ki poudarjajo spolnost, ličila, diete, stil hoje in poziranja, modno urejene frizure ipd. Te javne in komercializirane telesne podobe so razumljene kot nedvoumno heteroseksualne in subtilno pripomorejo k reprodukciji sistema »dominantne heteroseksualnosti, ki prežema šport« (prav tam).

Mišičavost je bila v preteklosti povezana z moškostjo, zdaj pa je vabljiva in seksualizirana, predstavlja sposobnost nadzora lastnega telesa in je zaželena tako med moškimi kot ženskami (prav tam, 161). »Izoblikovanje telesa s povečanjem mišične mase in fizične moči (do določene mere) pomeni preseganje stereotipnega razumevanja pasivnega, slabotnega in nediscipliniranega ženskega telesa,« kar Cashmore (2002, 50) razume kot žensko dokazovanje sposobnosti nadzora nad svojim telesom. Rezentacije ženskega športnega telesa lahko razumemo kot simbol opolnomočenja ali bega od tradicionalnih podob ženskosti in družinskega življenja (Hargreaves 1994, 161). V medijih so te rezentacije močno prepletene s tehnikami seksualizacije in trivializacije ženskega športa (prav tam). Prisotna je tudi potreba športnic po podrejanju podobi dominantne heteroseksualne ženskosti, ki predstavlja močno obliko nadzora. Mišičaste športnice, ki vizualno ne posedujejo običajnih pokazateljev konvencionalne ženskosti, se namreč soočajo z namigovanji o nežensstvenosti in istospolni usmerjenosti (prav tam, 169–171; Cashmore 2002, 49).

Teoretiki si niso enotni glede izvora razlik med spoloma. Ker je razlike v fizičnih sposobnostih moških in žensk mogoče zaznati že v zgodnji mladosti, je del teoretskih raziskovalcev prepričan, da so te odraz naravnih zmožnosti, nasprotno stališče pa trdi, da sta moškost in ženskost zgodovinsko, kulturno, družbeno in ekonomsko pogojeni. Menimo, da je prvo dejstvo, a kljub temu ne sme zadoščati kot osnova ali opravičilo za podrejenost žensk v športu. Za prekinitvev moške prevlade in ženske podrejenosti v športu je zato potrebno preoblikovanje bioloških vrednot in principov, ki se oblikujejo in izražajo v športu. Viktorijanska zapuščina modernega športa je zagotovila skrbi o ženski zdravniški zaskrbljenosti, čustveni naravi in družbenih omejitvah, iz tega izhajajoče bistvene ideje o moških in ženskah pa se najpogosteje izražajo prav skozi šport. Diferenciacijo fizičnih zmožnosti potrjuje neuravnoteženo medijsko obravnavanje moških in ženskih športov, kjer je potreben naslednji premik.

Šport bi lahko predstavljal prizorišče osvobajanja, namesto zatiranja. Športnicam omogoča, da svoja telesa dojamejo kot čvrsta in močna, s čimer jim daje nadzor in kar predstavlja izzivanje uveljavljenih oblik seksualnosti in ideoloških okvirov v športu. Navidezna osvoboditev ženskega športa in njegovo obvladanje znotraj institucije ni sprejemljivo, pri tem pa imajo spet pomembno vlogo mediji.

2.3 Ženski šport in mediji

Šport je vedno predstavljal bojišče med spoloma, medijska reprezentacija športa pa konstruira patriarhalne strukture (Boyle in Haynes 2000, 127). »Šport služi kot močno kulturno prizorišče za oblikovanje in ohranjanje ideologije in prakse moškega privilegija in prevlade, ima temeljno vlogo v proizvodnji in ohranjanju moške hegemonije ter prispeva k zgodovinskim vzorcem omogočanja moških in zapostavljanja žensk,« so prepričani Segrave in drugi (2006, 31). S stalnim povečevanjem moške fizične oziroma biološke (in zato prirojene) prevlade nad ženskami šport reproducira ideologijo moške premoči, ki se prevaja v »naravno« premoč moških v širšem družbenem redu (Theberge v Kane in Greendorfer, 1994, 30; Boyle in Haynes 2000, 127; Doupona Topič 2004, 143).

Množični mediji kot ena od najmočnejših institucionalnih sil v družbi usmerjajo pozornost občinstva in sodelujejo pri oblikovanju kulturnih vzorcev vedenja in vrednot (Sage v Vincent 2005). Vpliv medijev in življenjskih vidikov v sodobnih kulturah (tudi športu) je recipročen, medijska reprezentacija družbenih skupin pa pomembno vpliva na razumevanju družbenih statusov, družbenih vrednot, norm skupine in odnosa do nje (prav tam). »Naracije prevladujočih elektronskih in tiskanih medijev o elitnih ženskih športnicah in moških športnikih pomagajo definirati, normalizirati in vplivati na uveljavljena družbena prepričanja o njih, ki jih hkrati tudi odražajo,« piše Vincent (prav tam).

Ker je šport primarno arena ideološke legitimacije moške prevlade, mediji športnice portretirajo drugače kot športnike (Messner 1994, 73). Odločitve, filtriranje in celoten proces posredništva v poročanju o športnem dogodku temelji na nevidnih, samoumevnih domnevah in vrednotah dominantnih družbenih skupin, upodobitev dogodka pa tako teži k podpori moške dominantne ideologije (prav tam). Starc (2003, 96) meni, da »medijske reprezentacije športnih dogodkov predstavljajo edini preostali 'avtentični' vir moškega ideala, ki še vedno omogoča reprodukcijo hegemonnega diskurza moškosti in moškimi omogoča identifikacijo s svojim 'bistvom' – z močnim, sposobnim, dominantnim telesom«. Obenem reproducirajo vednost o ženskem športnem udejstvovanju. Diskurz o ženskih športnih praksah izhaja iz

naturalistične razlage o nenaravnosti ženskega tekmovanja in tako ženskam v tekmovalnem športu odreka enak položaj z moškimi (prav tam; Doupona Topič 2004, 143).

Če sprejmemo, da je šport temeljna institucija moške nadvlade in nadzora, predstavlja žensko športno udejstvovanje izziv moški moči in privilegijem (Kane in Greendorfer 1994, 32–33). Dominantne strukture moči niso pripravljene enostavno sprejeti družbenih sprememb, ki bi bistveno spremenile temelj nadzora, zato so potrebne strategije, ki bi avtoritetam omogočile, da ugodijo družbenim spremembam kljub posledicam, ki jih imajo na ravnotežje moči. En od osrednjih mehanizmov za sprejetje oziroma nadaljnje uveljavljanje ženskega športnega udejstvovanja predstavljajo množični mediji in njihova konstrukcija sporočil (prav tam). Prav medijska konstrukcija športnic (in športnikov), ki naj bi imela ključno vlogo pri sprejemanju ženskega športa, obenem predstavlja tudi oviro pri pomembnejših izzivih obstoječih moči med ženskami in moškimi v športu (Messner v prav tam, 33–34).

»Šport in mediji³⁰ krepijo obstoječe konvencije, tako da podpirajo tradicionalne vrednote, namesto da bi jih izzivala ali uvajala spremembe,« piše Cohenova (1993, 172). Mediji pripomorejo k zatiranju, marginaliziranju in kratenju pravic v športnem sistemu (Creedon 1994, 7). Ambivalenca³¹ v poročanju o ženskih športih in športnicah predstavlja novo obliko simboličnega zanikanja moči žensk skozi izključevanje in očrnitve (Duncan in Hasbrook v Cohen 1993, 172).

Cohenova (prav tam, 182–183) izpostavlja, da ne gre le za posledico politike, ki jo diktira ekonomija, ali procesa selekcije vsebine, ki je vezana na vir dohodkov: »Kar se prodaja, ni nujno vezano na zahtevo oziroma povpraševanje. Ženskost in športnost nista nasprotni. Obstajata in ne bi smeli biti prezrti ali trivializirani s spolnim namigovanjem. Mediji imajo etično odgovornost naslavljanja teh problemov in javnost ima pravico od njih to zahtevati.«

³⁰ Med sodobnim športom in časopisno industrijo vlada simbiotičen odnos. Ker šport uživajo množice, časopisi nikoli niso sistematično poročali o manj gledanih ženskih športih. Denar narekuje politiko in rezultat je pomanjkanje ženskih športnih prispevkov. Izjeme so večji športni dogodki in bolj komercialno podprti športni dogodki ter s časovnim pritiskom neobremenjeno revijalno poročanje, ki je bolj poglobljeno kot pa na televiziji ali v dnevnem časopisju. A tudi tu so v središču pozornosti ženske srednjega razreda, ki se udeležujejo družbeno sprejemljivih športov. Ženska seksualnost je bila celotno 20. stoletje uporabljena za prodajo proizvodov, promoviranje ženske športnosti pa je relativno nov fenomen. (prav tam, 176–177)

³¹ Pozitivne podobe športnic so pospremljene z negativnimi implikacijami, ki služijo trivializaciji ali spodkopavanju nastopov (v prav tam). S športnim udejstvovanjem ogrožajo popularne ideje ženskosti, zato je občinstvu potrebno zagotoviti, da so kljub temu še vedno prave, družinsko orientirane in ženstvene (Whannel v prav tam, 164).

2.3.1 Teoretski pristopi k razlaganju športnega poročanja o ženskem športu in športnicah

Vincent (2005) med številnimi teoretskimi perspektivami, ki se ukvarjajo z medijsko izbiro reprezentacije športa ter športnic in športnikov, omenja feminizem³², kulturne študije³³ in politično-ekonomsko perspektivo³⁴.

Feminizem in kulturne študije zaradi sil proizvodnje in cirkulacije podob za osrednji objekt proučevanja postavljajo medije, saj je preko njih s športom povezanih največ ljudi: »Mediji reprezentirajo in rekonstruirajo šport znotraj določenih okvirov in skozi rutinirane kode in konvencije, s čimer proizvajajo podobe, ki ustrezajo privilegiranim skupinam«, vlogo medijev pri reprezentaciji športa poudarjata Birrellova in Coleova (1994, 246). Dodajata, da mediji prek športa reprezentirajo in reproducirajo družbene odnose ter tako »organizirajo načine razmišljanja o športu, družbenih odnosih in nas samih« (prav tam).

V pogledu kulturnih študij mediji predstavljajo pomembne akterje v (re)konstrukciji hegemonskih idealov (kapitalizma, patriarhata in heteroseksualnosti) z ustvarjanjem in naturaliziranjem družbene realnosti (Sage v Vincent 2005), feministični športni raziskovalci pa trdijo, da so ženske športnice marginalizirane in izkoriščane, ter si prizadevajo za spremembe (prav tam). Šport in medije dojemajo kot simbiotski instituciji, v kateri je ključen dejavnik športnega poročanja spolna hierarhija. Moški športniki so portretirani kot naravno nadrejeni ženskim športnicam, hierarhija pa obstaja tudi znotraj spola, ne le med njima: »Mediji ohranjajo in naturalizirajo to hierarhijo tako, da športnicam, ki ustrezajo pričakovanim normam fizičnega izgleda evrocentrične heteroseksualne ženskosti, namenjajo več pozornosti in priložnosti za komercialno podporo kot tistim, ki so androgenega fizičnega izgleda,« pravi Creedonova (v prav tam). Krane (v prav tam) pojasnjuje: »Rezultat je hegemonsko prežeto sporočilo, da sta si športnost in ženstvenost nasprotujoči in da morajo športnice uravnotežiti svoje športne sposobnosti z ženstvenostjo, da so družbeno sprejete.«

³² V feminizmu prevladujeta dve prekrivajoči se kategoriji, reformiranje (ženske športnice poskušajo doseči enakopravnost v športu), in transformiranje (cilj je sprememba osnovnih vrednot) (Creedon 1994, 7), ki težita k spremembam in predstavljata potencialno izboljšanje za ženske v športu (Duncan in Brummet v prav tam, 8).

³³ Mediji »pospešujejo prenašanje ideološko kodiranih sporočil, tj. prednostnih načinov pojmovanja športa in družbe« (Hargreaves v prav tam). Ob vstopu žensk v moški svet športa začnejo delovati »institucionalne, kulturne, družbene in ekonomske sile, ki krepijo spolne razlike in patriarhalno ideologijo s podrejanje in zatiranjem ženskih športnic« (Coakley v prav tam).

³⁴ Pri politično-ekonomski perspektivi so v ospredju finančni vidiki – naklada in oglaševanje. Predstavniki pristopa so prepričani, da si časopisi v želji po zadovoljevanju finančnih ciljev prizadevajo pritegniti pozornost čim večjega občinstva, zato krepijo tradicionalno vzpostavljene kulturne vrednote in ne delujejo kot spodbujevalci družbenih sprememb (Cohen v prav tam).

2.3.2 Značilnosti medijskega poročanja o ženskih športnicah

Poročanje o ženskih športnicah je omejeno in definirano kot manj pomembno³⁵ v primerjavi s poročanjem o moških športnikih, utemeljeno je na moških normah in po vsebini pogosto stereotipno³⁶ (Kane in Greendorfer 1994; Messner 1994; Theberge in Cronk 1994; Hardin in drugi 2002; Gordy 2003; Doupona Topič 2004; Vincent 2005; Kian in drugi 2009), torej da vsebina krepi spolno hierarhijo v športu in trivializira ženski šport in športnice z osredotočanjem na značilnosti ženske spolne vloge (Gordy 2003, 1; Kian in drugi 2009, 237). Športnice so torej v poročanje vključene le, če ustrezajo dominantni ideologiji moškosti, če se udeležujejo v športih, ki jih moško občinstvo smatra za privlačne (npr. gimnastika, tenis), raziskave kažejo tudi, da je v poročanju pozornost odvrnjena od atletskih sposobnosti, da ženske športnice niso resne športnice in se ne ukvarjajo s »pravim športom«, saj se s tem lahko ukvarjajo le moški, in da so ženske v športu potrebne le zato, da zadovoljijo perspektivi hegemonске moškosti, torej da povečujejo občutek moške moči in da zagotavljajo podobo seksualnega užitka za moške (Hargreaves 1994, 193–194; Gordy 2003, 4; Doupona Topič 2004, 148). Doupona Topičeva (prav tam, 143) trdi, da »načini športnega poročanja ščitijo obstoječo mitologijo, ki na žensko telo gleda kot na simbol seksualnega izziva, moško telo pa simbolizira gospodarja narave«.

Avtorji znanstvenih raziskav, ki so obravnavali značilnosti medijskega poročanja o ženskih športnicah, navajajo podobne ugotovitve. Te najpogosteje vključujejo marginalizacijo oziroma zapostavljanje in simbolično razveljavljanje ženskih športnic v množičnih medijih, s čimer ti ustvarjajo vtis odsotnosti oziroma nepomembnosti žensk v športnem svetu, ter trivializacijo³⁷ in stereotipno upodabljanje ženskosti, ki teži k seksualizaciji³⁸, predalčkanju in

³⁵ Creedonova (1994, 172) opaza, da se v športu pomembnost dogodka in interes občinstva merita glede na to, koliko dobička šport prinese športnikom ali ekipi ter medijski instituciji. Bolj kot je donosen, večja je verjetnost, da bo medijsko pokrit (prav tam). Najdemo se v začaranem krogu – šport ima slab izhodiščni položaj, ni donosen in ni pomemben, mediji ga ne pokrivajo, občinstva ne doseže, zato ima na trgu slab položaj in ni donosen, je nepomemben, mediji ga zato ne pokrivajo in tako ne doseže občinstva itd.

³⁶ Medijsko poročanje o športnicah je prežeto z družbeno konstruiranimi stereotipnimi spolnimi vlogami in namigovanji na njihove heteroseksualne družinske vloge žena, mater, partneric in hčera (Messner 1994; Hardin in drugi 2002; Vincent 2005). Mediji pripomorejo, da so stereotipi, povezani s spolnimi vlogami, togo in globoko ukoreninjeni v sistem družbenih vrednot (Doupona Topič 2004, 145). Prenesen diskurz heteroseksualnih družinskih vlog ženskih športnic reproducira vzorce moške prevlade v heteroseksualnih odnosih (Hargreaves v Vincent 2005).

³⁷ Trivializacija ženskega športnega izkustva promovira mit ženske pasivnosti in krhkosti (Theberge in Cronk 1994, 196).

³⁸ Seksualizacija teles znanih športnic je značilna za fotografije tiskanih medijev, ne le v tabloidnem, pač pa tudi v kakovostnem tisku (Duncan v Hargreaves 1994, 162). Poudarjanje seksualnosti namesto nastopa pretvarja športnice v objekte poželenja, pri čemer ženske športne zvezde niso le pasivni objekti, ujeti v imperativne moderne potrošniške kulture, ampak tudi same tržijo svojo lastno seksualnost za pridobivanje medijske pozornosti, javnega interesa in denarja (Heaven in Rowe v prav tam).

razvrednotenju ženskih športnih dosežkov (Hargreaves 1994; Kane in Greendorfer 1994; Theberge in Cronk 1994; Willis 1994; Gordy 2003; Starc 2003; Doupona Topič 2004; Vincent 2005). V te namene mediji učinkovito izrabljajo produkcijske tehnike, jezik, terminologijo in komentarje (Kane in Greendorfer 1994, 34–36).

V zadnjih nekaj desetletjih so empirične študije o povezavi med spolom, športom in mediji ugotovile, da medijsko poročanje o ženskih športnicah ne odraža njihovih športnih dosežkov (Vincent 2005) in da so v primerjavi z moškimi športniki precej manj medijsko reprezentirane³⁹ (Gerbner v Theberge in Cronk 1994; Messner 1994; Duncan in Messner 1998; Hardin in drugi 2002; Gordy 2003; Doupona Topič 2004; Jerič 2011). Messner (1992, 167) je v začetku 90. let prejšnjega stoletja trdil, da športni mediji kljub temu dajejo vtis enakih priložnosti v svojih predstavitvah ženskih športnih nastopov. Ženske tekmujejo v moških športih, mediji pa lahko statistiko prikazujejo kot »objektivno merilo nastopa« (prav tam). Enake možnosti znotraj sistema zagotavljajo podporo obstoječi ideologiji z zagotavljanjem neizpodbitnih dokazov o »naravni superiornosti« moških nad ženskami (prav tam, 168). Gordyjeva (2003, 8–11) trdi, da ženske lahko »igrajo igro«, dokler to počnejo po moških pravilih ali pa na svojem terenu.

Šport predstavlja moško področje oziroma prizorišče proizvodnje in reprodukcije odnosov moči med spoloma (Birrell in Cole 1994, 160; Doupona Topič 2004, 145). Nekateri športi in prakse, ki jih obkrožajo, so prežeti z izključenostjo in poniževanjem žensk, s čimer se zagotavlja, da ženske, ki vztrajajo pri svojem športnem interesu, to počnejo v sovražnem okolju (Birrell in Cole 1994, 160). Zato so ženska marginalizacija in izkušnje strukturirane skozi ideologije in prakse izključevanja (prav tam). Ti procesi so naturalizirali šport kot moško aktivnost, medijska reprezentacija športa pa je povečini skladna tem nazorom (prav tam). Patriarhalne strukture so konstruirane skozi medijske institucije in njihovo športno poročanje, opozarja Doupona Topičeva (2004, 145).

Slabša kakovost poročanja o ženskem športu odraža in krepi nižji status ženskih športnic (Messner 1992, 165). Duncanova in Messner (1998, 184) sta konec 90. let prejšnjega stoletja identificirala pomembna nasprotja v portretiranju ženskih športov v primerjavi z moškimi, in sicer v proizvodnji novic, pri pripisovanju lastnosti in simbolični prevladi moških. Ugotovila

³⁹ »Kljub eksponentni rasti v ženskih športih v zadnjih treh desetletjih vrhunske ženske športnice dobivajo le okoli 10 odstotkov tiskanega medijskega poročanja,« izpostavlja Jerič (2011). Bolj uravnotežene in nepristranske količine medijskega poročanja so ženske športnice deležne v glavnih mednarodnih športnih dogodkih, kot so OI (Ličen 2009, 238; Doupona Topič 2004, 147).

sta, da na portretiranje moških in ženskih športov vplivajo trije vidiki proizvodnje, in sicer količina poročanja, ki je v primeru ženskih športov manjša, tehnična kakovost poročanja, ki je v primeru ženskih športov nižja, in ciljno občinstvo, pri katerem se mediji osredotočajo na prevladujoče moško občinstvo, ki ga ženski šport ne zanima (prav tam, 171, 173).

Moški in njihovi nastopi so bili označeni kot mogočni, medtem ko so bile ženske prikazane kot binarno nasprotje, torej kot šibke. Upodobljene so bile kot pasivne, ob neuspehu pa še kot nesposobne. Morebitni uspehi so bili pripisani silam izven njihovega nadzora (sreči, družini, podpornikom) in ne sposobnostim, medtem ko so bili moški uspehi pripisani njihovu talentu, moči, inteligenci, velikosti, hitrosti in tveganju. V primeru moškega poraza, so se komentatorji osredotočili na moč in talent nasprotnikov. Moški ni izgubil, ker bi bil on slab, ampak ker je bil nasprotnik boljši. Nasprotno pa so se pri ženskah komentatorji obračali na stereotipno pripisovanje nervoze, pomanjkanja agresije, prekomernih emocij. Pri ženskah je bil neuspeh pripisan njihovim nesposobnostim in ne sposobnostim nasprotnika. (prav tam, 174–177)

Hardinova in drugi (2002, 346) so ugotovili, da so ženske športnice reprezentirane kot manjvredne tekmovalke in bolj nagnjene k izkazovanju čustev kot moški, o katerih se poroča obširneje in so upodobljeni kot aktivni, agresivni, spontani in večkrat v vlogi vodij ter so reprezentirani v športih, ki temeljijo na moči. Ženske so reprezentirane v drugačnih vlogah, povezane z nasprotnimi osebnostnimi značilnostmi (kot šibke, pasivne in odvisne) in večkrat prikazane v športih, ki temeljijo na estetskosti (prav tam, 349–352; Nead v Creedon 1994, 29). »Moški so večinoma portretirani kot fizični in agresivni, njihove akcije ter dosežki so ovekovečeni, ženska feminilnost pa je simbolizirana skozi seksualizirane fotografije ali implicirano maskulinizacijo z uporabo neformalnih, intimnih poimenovanj, z referenco športnic kot deklic, žena in mater,« pojasnjuje Hargreavesova (1994, 162). Ličen (2009, 239) razlaga, da so športnice najpogosteje prikazane kot nežne in v kontekstu športov, kjer so v ospredju eleganca, umetniški vtis, lepota in ritem, in da so moški nastopi pogosteje kot ženski pripisani »izjemnim telesnim sposobnostim in predanosti na treningu«.

Jerič (2011) je ugotovil, da športnice, ki tekmujejo v tradicionalno »spolu primernih« individualnih športih (plavanje, gimnastika, tenis), ki predstavljajo ozek, kulturno stereotipen pogled na žensko športnost, dobivajo več pozornosti tiskanih medijev kot športnice, ki tekmujejo v tradicionalno »spolu neprimernih« ekipnih športih (hokej, ameriški nogomet)

(Vincent 2005). Izjemo slednji trditvi predstavlja trend golih ženskih športov⁴⁰. Jerič (2011) opozarja, da je ženski šport »nemalokrat 'zlorabljen' bodisi zaradi posmeha bodisi zaradi seksualne konotacije«. Ko mediji posvečajo pozornost ženskemu športu, je ta pogosto predstavljen v kontekstu športov, v katerih so športnice primarno reprezentirane kot seksualni objekti (prav tam). Gordyjeva (2003, 3) podobno kot Vincent (2005) ugotavlja, da so športnice deležne pozornosti medijev, dokler sledijo normam, ki so jih določili moški, in dokler so privlačne za občinstvo.

King (2007, 187) je pri poročanju britanskih tiskanih medijev z OI leta 2004 zaznal spremembe v količini poročanja o ženskih športih in športnicah, ki naj bi naraščalo, in spremembe v reprezentaciji. Poročanje naj bi prevladujoče slavilo in spodbujalo ženske športne dosežke, odsotno naj bi bilo kakršnokoli spolno usmerjeno ali izkoriščevalsko upodabljanje športnic (prav tam, 197–198). A kljub pozitivnim premikom v smeri enakovrednega poročanja je King (prav tam, 187) zaključil, da moški dominirajo v športnem poročanju in potrdil še vedno prisotne negativne komentarje, o izsledkih poročanja pa tako ni uspel zaključiti, ali so pokazatelj novega trenda v novinarskem poročanju ali zgolj izjema (prav tam, 197–198).

Kian, Vincent in Mondello (2008, 223) so kljub podatkom, ki so nakazovali spremembe v medijski reprezentaciji odnosov med spoloma, potrdili Connellovo teorijo spolne ureditve in ugotovili, da moški zasedajo pozicijo moči ter da so tradicionalni nazori moškosti bolj cenjeni od ženskosti. Identificirali so teme, ki so jih poročevalci v svojih naracijah uporabljali za izzivanje ali podpiranje dominantnih tem zaželene prakse in ugotovili, da mediji moške dojemajo kot standard (Duncan v prav tam, 235), kar pomaga vzdrževati hegemonске nazore, da je šport domena moških, tudi ko se prispevki osredotočajo na ženske (Connell v prav tam). Ugotovili so, da kljub povečanemu medijskemu poročanju o ženskih športih vsebina krepi spolno hierarhijo v športu ter trivializira ženski šport in športnice s stalno nenaklonjeno primerjavo z moškimi in razpravljanjem o moških športnih dogodkih med poročanjem o ženskem športnem dogodku, medtem ko tovrstna praksa v obratnem primeru ni bila pogosto opažena (prav tam, 237). Ugotovili so tudi, da so nekatere reprezentacije moškosti

⁴⁰ Ruski ženski nogometni klub Rosijanka se je kljub številnim uspehom odločil za golo kampanjo (R. V. 2011). Tekmovalke so tekmo odigrale brez dresov, oblečene zgolj v kopalke. A tovrsten trend presega okvire enkratne promocije. V ZDA se trend razgaljanja tekmovalk izraža v obliki ligaških tekmovalj, kjer igrajo »zapeljiva in pomanjkljivo oblečena dekleta« (T. H. 2012). Obstajajo nogometna liga v spodnjem perilu, hokej na rolerjih v bikiniju (M. Po. 2012), pa tudi košarka v kopalnih, kjer pri izbiri tekmovalk upoštevajo »spretnosti, osebnost, atletske sposobnosti, športni elan, tekmovalnost in videz«, pri čemer je obvezen pogoj, da »dobro izgledajo v kopalnih« (Ibetimes 2012). Glede na popularnost in uspeh tovrstnih oblik ženskega športa je vprašanje, kateri šport bo naslednji sledil trendu, in ne toliko, ali se bo trend nadaljeval.

nadomestile novejšje in da premiki odražajo spremenljivost hegemonije (prav tam, 238), a končne podobe kljub temu ohranjajo odnose, vtisnjene v spolni red (Connell v prav tam).

Športnice so v športnem poročanju marginalizirane oziroma potisnjene na športno obrobje, seksualizirane oziroma občudovane zaradi estetskih kakovosti in ne zaradi spretnosti, poniževane ali pa preprosto izključene, ugotavlja Cashmore (2005, 165), čeprav o nekaterih značilnostih navaja, da so manj izrazite kot nekoč⁴¹. George (v prav tam) pravi, da mediji niso nujno vzrok za marginalizacijo, imajo pa bistveno vlogo pri ohranjanju tega stanja. Poudarjajo odnose športnic z moškimi oziroma jih heteroseksualizirajo, kar v poročanju o moških športnikih ni tako pogost pojav, izhaja pa iz prepričanja, da biti uspešna športnica nasprotuje predpisani ženski družbeni spolni vlogi (Knight in Giuliano v prav tam). Ženske morajo zato nadoknaditi za to moško obnašanje na igrišču tako, da se vedejo izrazito tradicionalno ženstveno izven njega (v prav tam). Knightova in Giulianova (v prav tam, 166) o marginalizaciji ženskih športnic pišeta, da ni več osrednjega pomena. Ženske športnice so seksualizirane, občudovane zaradi estetskih kakovosti, namesto zaradi spretnosti, čeprav dodajata, da obstajajo tudi izjeme in mediji znajo tudi ceniti športne sposobnosti športnic (v prav tam).

Kljub pogostejšim podobam močnih, neodvisnih vrhunskih ženskih športnic, paradoksalno mediji aktivno promovirajo in tržijo športnice, ki imajo heteroseksualni ženstven izgled (Vincent v Vincent 2005), poročanje pa je še vedno polno podcenjevalne naracije, ki vključuje spolne stereotipe, trivializacijo in namigovanje na spolnost (Bernsteinova v prav tam). »Čeprav povečana prisotnost ženskih športnic v medijih predstavlja osnovno družbeno spremembo (da so športnice postale splošno družbeno sprejete), v resnici te feminizirane podobe predstavljajo moderniziran poskus krepitve tradicionalnih stereotipnih podob ženskosti in ženske seksualnosti,« pišeta Kaneova in Greendorferjeva (1994, 28–29). Cashmore (2005, 165) pojav imenuje »blagovni feminizem«, v katerem so se stara prepričanja o položaju ženske sicer podrla, a so se pojavila nova, ki dopuščajo objektivizacijo teles. Žensko podobo v medijskem diskurzu uravnava »kulturni center moškosti v športu«, katerega namen je ohraniti šport kot sredstvo reproduciranja konceptov moškosti (Messner v prav tam).

⁴¹ Cashmore (prav tam, 164) je prepričan, da je šport postal spolno nevtralna sfera, v kateri so ženske vedno manj potisnjene na rob, a morajo v tekmovalnih fizičnih aktivnostih poudarjati svojo ženstvenost, saj njihova navzočnost ogroža definicije moškosti. Mediji to podpirajo z besedami in fotografijami, ki poudarjajo izgled in ne nastopa, kar priča o še vedno prisotnem patriarhalnem diskurzu in o športu kot še vedno moški domeni (Clasen v prav tam).

Razlika med spoloma se prevaja v spolno hierarhijo, ker so v obstoječi družbeni ureditvi ženske definirane ne le kot »drugačne od« ampak »slabše od« moških (Kane in Greendorfer 1994, 29). Žensko športno udejstvovanje mediji konstruirajo kot »ponarejeno različico 'pravega', to je moškega, športa« (Kane in Snyder v Creedon 1994, 31). S prikazovanjem ženskih športnic kot feminiziranih in seksualiziranih »Drugih« mediji trivialno prikazujejo in spodkopavajo njihove športne dosežke⁴² (Kane in Greendorfer 1994, 31), poslužujejo pa se tudi infantilizacije in ambivalentnega upodabljanja (Messner in drugi v Hargreaves 1994, 166). Rezultat je konstrukcija ženskih športnic kot manj pomembnih v primerjavi z moškimi športniki (Kane in Greendorfer 1994, 31).

Gordyjeva (2003, 10) trdi, da so ženske v moškem svetu športa ovrednotene glede na status seks simbola ali pa so zanimive zaradi ekonomskega uspeha oziroma zadostne baze oboževalcev. Denar in spolna privlačnost sta ključna dejavnika za ženske, medtem ko sta pri moških v ospredju fizična moč in prevlada na športnem področju (prav tam).

Miheljeva (2001) je opozorila, da je zavedanje delovanja medijev pri pripisovanju podrejenega družbenega položaja žensk v Sloveniji »zelo nizko, proizvodnja relevantnih analiz medijev nezadostna, primernih intervencij v obliki ukrepov in strategij pa praktično ni«. Opozorila je na dejstvo, da vloga medijev pri proizvodjanju ženskih in moških vlog v družbi ni zreducirana na aktivne oddajnike (medije) in pasivne prejemnike (občinstvo), saj taka razdeljenost prenaša popolno odgovornost za reprezentirano resničnost na medije same in zanemara odgovornost prejemnikov, ki vplivajo na medije. Medijev v reprodukciji družbenih neenakosti tako ne smemo pojmovati kot ogledala realnega sveta, saj s tem minimaliziramo novinarske⁴³, uredniške in zunanje vplive na medijsko proizvodnjo. Če se ne zavedamo vpletenosti ostalih akterjev (proizvajalcev medijskih vsebin in občinstva), za seksizem v medijih na prvi pogled ni odgovoren nihče (prav tam). Nadalje Miheljeva (prav tam) izpostavlja, da »z zvajanjem seksizma na niz črno-belih stereotipov spregledamo različne strategije, s pomočjo katerih so v toku recepcije še tako ponižujoče podobe žensk predelane tako, da se celo ženskam samim zdijo povsem sprejemljive ali celo zaželene.« Ženska identifikacija z objektom poželenja pa ne sme služiti kot opravičilo za status quo, temveč za razumevanje globine vsajenih mehanizmov seksizma, kar pomaga pri umeščanju vloge

⁴² Osrednjo vlogo namesto atletske sposobnosti zavzemata feminilnost in spol (Blinde in drugi v Gordy 2003, 2).

⁴³ Hardin in Shain (v Doupona Topič 2010, 70) sta ugotovila, da imajo tako novinarke kot novinarji predstavo, da je ženski šport manj vreden od moškega, kar socializacija še dodatno utrjuje. Favoriziranje moškega športa naj bi postalo že splošno družbeno dejstvo (Kian v prav tam). Doupona Topičeva (prav tam, 71) ustvarjanje določene podobe o moških in ženskih športih pripisuje tudi majhnemu številu novinark, meni pa, da sta v stereotipni vlogi prikazana oba spola.

medijev v (re)produkciji spolnih delitev in opredelitvi izhodišč za učinkovite ukrepe. »Seksizem v športu obstaja. Pa naj bo v obliki poudarjanja pomanjkljivo oblečenih navijačic, športnic kot seksualiziranih objektov ali športnih komentatorjev, ki poudarjajo ženske pomanjkljivosti namesto nastopov,« je prepričana Fullerjeva (2006, 6).

Mediji marginalizirajo, stereotipizirajo, (hetero)seksualizirajo, trivializirajo in objektivizirajo ženski šport oziroma športnice, kar dosega z uporabo konvencionalnih diskurzivnih tehnik, ki jih obravnavamo v nadaljevanju in ugotavljamo v analitičnem delu naloge.

2.3.3 Diskurzivne tehnike

En od mehanizmov inferiornega prikazovanja žensk je tudi jezik, prek katerega se lahko izražajo neenaki odnosi med spoloma (Segrave in drugi 2006, 31). Jezik športa zagotavlja zanimiv dokaz o tem, kako moške in ženske dojemamo drugače (Beard v Fuller 2006, 2). Wright (v Scraton in Flintoff 2002, 41) ugotavlja, da so moška telesa opisana kot močna, neodvisna in sposobna, ženska pa kot njihovo nasprotje – krhka in manj fizično sposobna. Poročanje o ženskih športih temeljni na humorju ali »nenavadnem«, v tonu je mogoče zaznati še ironijo (Willis 1994, 35). S takšnim poročanjem o ženskah mediji ohranjajo moško prevlado (prav tam). Fullerjeva (2006, 7–8) pravi, da je športni jezik zaradi vpetosti v prevladujoč moški diskurz militarističen, seksualen in včasih celo nasilen, številni avtorji (Wensing in Bruce 2003; Fuller 2006; Segrave in drugi 2006; Mackay in Dallaire 2009) pa govorijo o tipičnih diskurzivnih tehnikah, ki služijo ohranjanju moškega privilegija v športu.

Segrave in drugi (2006, 31) trdijo, da jezik športa lahko prispeva h kulturnemu razvrednotenju žensk v športu, in sicer s spolnim zaznamovanjem, poimenovalnimi praksami in opisovalno lingvistiko. V sklopu slednje diskurzivne taktike razvrščajo v tematike estetike ženskega športa, mladostniškega ideala, moških kot norme, lingvističnega uokvirjanja razlik ter opisovalne in pripovedne ambivalence (prav tam, 32).

V temi lingvističnega uokvirjanja razlik Segrave in drugi (prav tam 34) trdijo, da jezik športa prispeva k družbeni konstrukciji razlik, kjer so ženske in ženskost konstruirane in dojete kot »drugačne od« moških in moškosti. Jezik športa z opisi moških in ženskih športov, športnikov in športnic naturalizira spolno hierarhijo, ki se prevaja v moško nadrejenost (Hall v prav tam, 34). Lingvistična konstrukcija razlike dosega tudi z bolj subtilnimi tehnikami – z različnimi pričakovanji in poudarki športnosti, telesnosti in nastopa (Birrell in Cole v prav tam, 35), različno uporabo verbalnih deskriptorjev v prenašanju športnih informacij (Duncan in drugi v

prav tam), »odrekanjem moči« ženskimi športnim ekipam (Duncan in Hasbrook v prav tam), razlikami v uokvirjanju uspeha in poraza na osnovi spola in spolnih stereotipov (Daddario v prav tam) itd. Te lingvistične konvencije oblikujejo spolne razlike kot spolno hierarhijo. Ženskimi športnicam sta tako odvzeta status in legitimnost, saj je šport privilegiran kot moško področje (prav tam).

Jezik športa lahko h kulturnemu razvrednotenju žensk v športu prispeva še s športno metaforiko⁴⁴, jezikom športa v kulturnih diskurzih in jezikom subkultur (prav tam, 31). Messner (v prav tam, 38) trdi, da jezik športa odraža spolno neenakost in prispeva k njenemu oblikovanju in vzdrževanju v športu ter v družbi, ki šport obdaja. Pri spreminjanju strukturne in strukturirane neenakosti v športu lahko in morajo pripomoči tudi spremembe jezika (prav tam, 37).

Kar Segrave in drugi (prav tam, 31) obravnavajo v sklopu spolnega zaznamovanja in poimenovalnih praks, Duncanova in Messner (1998, 180) pa v sklopu kategorij simbolične prevlade⁴⁵, Wensingova in Bruceova (2003) delita v pet kategorij diskurzivnih tehnik ali nepisanih pravil, ki jih mediji uporabljajo za sugeriranje primerne ženskosti: asimetrično spolno označevanje, prisilno heteroseksualnost, ki pri športnicah poudarja erotično telo kot seksualni objekt, poudarjanje primerne ženskosti, infantilizacijo in poudarjanje s športom nepovezanih vidikov. Tem dodajata še pravilo protislovja oziroma ambivalence, kjer so pozitivni opisi in fotografije športnic prikazani skupaj z opisi in fotografijami, ki spodkopavajo in trivialno prikazujejo ženski trud in uspeh, Donnelly in drugi (v Mackay in Dallaire 2009, 28) pa predlagajo še kategorijo, ki vključuje nenaklonjeno primerjavo ženskih nastopov z moškimi.

Športna poročila v medijih predstavljajo diskurzivno področje, ki ustvarja razlike med spoloma z uporabo posebnega stila izražanja in grafike (Petrović v Doupona Topič 2004, 8). Klein (v prav tam, 143) je ugotovil, da diskurzivne tehnike izključujejo ženske iz športnih poročil in trivializirajo ženski šport. Mediji so tako sredstvo kontrole ali kot pravi Klein (v prav tam), »relativna strategija za diskurz emancipacije«. Diskurz povezuje izvajanje moči s

⁴⁴ Z izrazito kvantitativne perspektive Duncan in drugi (v prav tam, 36) ugotavljajo, da televizijski športni komentatorji pri poročanju o moških športih uporabljajo dvakrat ali celo trikrat več vojnih metafor in opisov moči kot pa pri poročanju o ženskih športih. Z bolj kvalitativnega stališča Segrave (v prav tam) ugotavlja, da metafore, izbrane za prenašanje sporočil o športu ali upodabljanje podob, ki oblikujejo kulturno podobo športa, privilegirajo konvencionalne in zgodovinske koncepte moškosti.

⁴⁵ Simbolična prevlada, ki jo mediji dosegajo z asimetričnim spolnim označevanjem, infantilizacijo oziroma hierarhijo poimenovanja in izpostavljanjem seksualnosti, poudarja razliko med moškimi, ki so reprezentirani kot norma, in ženskami, ki so reprezentirane kot Druge (Duncan in Messner 1998, 180).

sprejemanjem določenih resnic o športnicah (in športnikih) kot telesih, ponavljanje posamezne izjave o športnicah in športnikih pa vzpostavlja resnice o tem, kdo in kaj so (Mackay in Dallaire 2009, 26). Tudi odsotnost diskurzivnega prepoznavanja žensk v športu te dela nevidne (prav tam). Konvencionalne diskurzivne tehnike oziroma pravila medijskega poročanja športni novinarji uporabljajo pri poročanju o ženskem športnem udejstvovanju (Wensing in Bruce 2003, 387).

2.3.3.1 Asimetrično spolno označevanje

Asimetrično spolno označevanje je ena od ključnih tehnik lingvističnega podrejanja ženskega športa. V asimetričnem spolnem označevanju so moški nezaznamovana kategorija, ženske pa zaznamovana – športni dogodki so v prispevkih identificirani kot ženski športni dogodki, ekvivalentni moški dogodki pa le kot dogodki (Duncan in Messner 1998, 180; Gordy 2003, 6; Wensing in Bruce 2003, 387; Segrave in drugi 2006, 32). Doupona Topičeva (2004, 150) ponazarja: »Pri ženskih tekmah tekmovanja vedno poimenujejo tako, da je razviden spol, na primer žensko tekmovanje v rokometu, medtem ko pri moških tekmah spola ne omenjajo, na primer svetovno prvenstvo v plavanju.«

Moški so identificirani kot norma, medtem ko so ženske prikazane kot manj pomembne (Gordy 2003, 6; Segrave in drugi 2006, 32). Pravi šport je torej le moški šport, (Weiller in Higgs v Wensing in Bruce 2003, 387), spolno zaznamovanje ženskega športa pa žensko igro označuje »drugačno, sekundarno, implicitno inferiorno moški igri« (Messner in drugi v Segrave in drugi 2006, 32). Mackay in Dallaire (2009, 28) v tej kategoriji omenjata še identificiranje spola ženskih športnic, ekip in športov ter odsotnost identifikacije spola za moške športnike, ekipe in športe.

2.3.3.2 Prisilna heteroseksualnost

Naslednja tehnika je vzpostavljanje heteroseksualnosti pri športnicah, ki jo mediji dosežejo tako, da eksplicitno reprezentirajo športnice kot spolne objekte ali pa jih portretirajo v heteroseksualnih vlogah – kot matere, žene ali partnerice (Daddario v Wensing in Bruce 2003, 387; Mackay in Dallaire 2009, 28).

Duncan in Messner (1998, 182) govorita o medijskem izpostavljanju heteroseksualnosti s pomočjo videza, humornosti in spolne usmerjenosti. Stereotipno prikazovanje športnic kot privlačnih in ženstvenih preusmerja pozornost z njihove fizične zmožnosti na njihov videz in minimalizira simbolično grožnjo, ki jo športnice predstavljajo moški hegemoniji (prav tam).

Komentarji o športnicah pogosto vključujejo reference njihovih pričesk, obraza in telesa (Kane in Parks v prav tam). Stereotipno poudarjanje športnične zunanosti in telesne privlačnosti, namesto komentiranja športnih dosežkov in sposobnosti, ter prikazovanje športnic kot seksualnih bitij športnice potiska v podrejen položaj in jim jemlje športno legitimnost (Doupona Topič 2004, 148).

Vzpostavljanje heteroseksualnosti kot ena od splošno vpeljanih lingvističnih konvencij služi trivializiranju in poniževanju ženskih športnic z osredotočanjem na dejavnike, ki tipično niso povezani s športnim nastopom. Ne le da osredotočanje na izgled in spolno privlačnost namesto na športni nastop simbolično razveljavlja ženske kot športnice, ampak jih tudi prisili v konformnost s stereotipi in omejujočimi ideali ženskosti. (Seagrave in drugi 2006, 32)

Ženske so simbolično pretvorjene v moška erotična hrepenenja ali pa prikazana kot humorni spolni objekti namesto kot resne športnice (Duncan in Messner 1998, 182), tudi športna tekmovanja so še vedno pogosto pojmovana kot nekaj manj resnega, bolj igrivega in infantilnega od moških (Starc 2003, 96). Fotografije in prizori športnic v kopalkah ali oprijetih majicah spremljajo opolzki komentarji, tudi omembe spolne usmerjenosti včasih nakazujejo, da ta podatek prevlada nad samo atletske sposobnostjo športnice (Duncan in Messner 1998, 182). Steinemova (v Segrave 2006, 33) opaža: »Vse patriarhalne kulture idealizirajo, seksualizirajo in na splošno preferirajo šibke ženske.«

2.3.3.3 Poudarjanje primerne ženskosti

Poudarjanje primerne ženskosti pomeni izpostavljanje fizičnih in čustvenih lastnosti ali vedenj, stereotipno pripisanih ženskosti (Mackay in Dallaire 2009). Novinarji se osredotočajo na žensvene fizične in čustvene karakteristike vedenja (majhne, šibke, lepe, graciozne, čustveno labilne, odvisne, požrtvovalne, skrbne do drugih) (Pirinen v Wensing in Bruce 2003, 388). S tem športnice ne ogrožajo patriarhalne ureditve, saj kljub športnemu udejstvovanju in uveljavljanju v športu, še vedno ustrezajo idealom »prave ženske« (prav tam).

Športnice so obravnavane in portretirane kot hipertrofirane emocionalne osebe, piše Doupona Topičeva (2004, 144). Športne fotografije pogosto kažejo objokane športnice, ki so opisane kot pasivne, emocionalno odvisne, predane ipd., torej označene s karakteristikami, ki so tipične za prikaz ženskosti. Pogosteje kot pri moških se prispevki osredotočajo na zunanost, s fotografijami pa želijo »vzbuditi spolne fantazije pri moških, npr. s slikami športnic v ozkih oblačilih, izzivalnih pozah ali pa celo izbirajo mis športnic« (prav tam). Športnice naj bi bile

na fotografijah pogosteje upodobljene v nešportnih oblačilih, urejene in okitene, medtem ko naj bi bili moški na fotografijah pretežno v športnih oblačilih (Kinkema v prav tam, 150). Doupona Topičeva (prav tam, 144) dodaja, da so pri poročanju o športnikih praviloma poudarjene specifične športne informacije (potek tekmovanja, pogoji treninga, rezultati) in da so športniki pogosteje portretirani kot borbeni.

2.3.3.4 Infantilizacija

Infantilizacija kot naslednja diskurzivna tehnika znižuje simbolično grožnjo, ki jo predstavljajo odrasle športnice, tako da jih mediji reprezentirajo kot »dekleta«, »mlade dame« ali jih naslavljajo izključno z imenom, brez priimka (Elueze in Jones v Wensing in Bruce 2003, 388; Mackay in Dallaire 2009, 28). »Predvsem do leta 1990 so ženske v športu stalno nazivali dekleta, medtem ko moškim nikoli niso govorili fantje. /.../. Moške so vedno klicali po imenu in priimku, medtem ko so dekleta nazivali le po imenu,« piše Doupona Topičeva (2004, 150).

Asimetrijo v naslavljanju sta opazila že Duncan in Messner (1998, 181). Pomanjševalnice ali intimni vzdevki se uporabljajo predvsem pri označevanju športnic (Doupona Topič 2004, 148). S pomočjo hierarhije imen, torej s pomočjo lingvistične prakse, mediji ohranjajo že obstoječe statusne razlike med spoloma (prav tam; Duncan in Messner 1998, 181). Proces manjvrednega odnosa do ženskih športov in njihovih športnih dosežkov se dosega skozi konvencije, v katerih so športnice izpostavljene različnim oblikam trivializacije naslavljanja, vključno s pokroviteljskimi in ponižujočimi izrazi, kot so »dekle«, »ljubica«, »princeska«, »punčka«, »mlada dama«, neformalna uporaba imena (brez priimka) in neprimerna punčkasta poimenovanja ekip (Seagrave in drugi 2006, 33).

Ženski šport in športnice so trivializirane tudi z opisovalno infantilizacijo, ki jim pripisuje mladosten, celo otroški, status. Daddariova (v Seagrave in drugi 2006, 34) navaja tri tipe infantilizacijskih komentarjev: komentarji, ki poudarjajo otroške lastnosti športnice, komentarji, ki zmanjšujejo odrasel status športnice z nesorazmernim poudarkom njihovih družinskih vlog matere in hčere, in komentarji, ki portretirajo športnice kot usmerjene k drugim (športnice tekmujejo zaradi drugih).

Hierarhijo imen naj bi bilo mogoče opaziti tudi znotraj spola, ne le med spoloma. Dominantne športnice naj bi naslavljali formalno, ostale pa neformalno (Brannon v Duncan in Messner 1998, 181).

2.3.3.5 Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov

Naslednja diskurzivna tehnika zajema poudarjanje s športom nepovezanih vidikov, kamor uvrščamo osredotočanje na družinske odnose, zasebno življenje, osebnost in primerjanje z moškimi (Wensing in Bruce 2003, 388; Mackay in Dallaire 2009, 28). Tehnika ponižuje ženske nastope in krepi idejo, da je športno nastopanje in sam športni uspeh pri ženskah sekundarnega pomena. Tudi v primerjavi z moškim športnim uspehom je ženski na drugem mestu (Wensing in Bruce 2003, 388). Z osredotočanjem na zasebno življenje (pa tudi na zunanost in emocionalnost) športnic je kakovost ženskega športa zanemarjena ali celo zanikana, opozarja Doupona Topičeva (2004, 144).

2.3.3.6 Ambivalenca

Stara pravila so omogočila pojav nove diskurzivne tehnike, kjer mediji pozitivno upodabljanje športnic dopolnjujejo s hkratnim spodkopavanjem ter trivializacijo ženskega truda in uspeha (Messner 1992, 165; Kane in Greendorfer 1994, 38; Wensing in Bruce 2003, 387; Seagrave in drugi 2006, 35; Mackay in Dallaire 2009, 28). Poročanje o ženskih športih in športnicah je protislovno oziroma ambivalentno⁴⁶.

Komentarje o močni, sposobni in pogumni športnici tako pogosto spremljajo kontradiktorni opisi ranljivega, ljubkega, anksioznega in odvisnega karakterja (Duncan in Hasbrook v Kane in Greendorfer 1994, 38). Ambivalentna so tudi poročanja, ki se namesto na fizične sposobnosti osredotočajo na spolno privlačnost. Bolj subtilna, a pogosta oblika ambivalence oziroma »narrativne in vizualne neskladnosti« je prisotna tudi takrat, ko se vizualni elementi osredotočajo na športnice, narativni opisi, ki vizualne spremljajo, pa se posvečajo športnikom (prav tam).

Kane in Greendorfer (prav tam, 39) ugotavljata, da je ambivalenca značilna zgolj za poročanje o športnicah. Posledice ambivalentnega medijskega upodabljanja so zanikanje prestiža in moči športnic, ki bi jim morala pripadati, zato tehnika kljub temu, da se pogosto kaže kot izboljšanje stereotipnega poročanja, ostaja problematična (Duncan in Hasbrook v prav tam). Ambivalenca je tako sredstvo ugoditve in odpora – tistim, ki so na poziciji moči, omogoča priznavanje družbenih sprememb, ki so se zgodile v preteklih dveh desetletjih, hkrati pa ponuja način odpora z ohranjanjem statusa quo (prav tam). Messner (1992, 165) v sklopu

⁴⁶ Pojem ambivalence uporabljamo za razlago medijskega upodabljanja ženskih športnic, ki vključuje mešana ali nasprotujoča si sporočila (Kane in Greendorfer 1994, 38). Verbalna in vizualna upodabljanja ženskih športnic pogosto kombinirajo pozitivne in laskajoče prikaze s subtilno negativnimi sugestijami, ki trivialno in spodkopavajoče obravnavajo njihove športne nastope (Duncan in Hasbrook v prav tam).

ambivalence omenja še nižjo kakovost produkcije in spolno pristransko izražanje komentatorjev, ki tudi krepi obstoječi negativni odnos oziroma ambivalentnost ženskega športa in športnic.

Izziv, ki ga ženski šport predstavlja hegemonski moškosti, je tako zadržan s strani športnih medijev (prav tam). Strukturirana ambivalenca v opisovanju ženskih športov je zato vredna kritične pozornosti, saj verjetno odraža širšo kulturno ambivalenco, značilno za odnos do vdora žensk na tradicionalno moško območje (Duncan in Hasbrook v Seagrave in drugi 2006, 35).

2.3.3.7 Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi

Mediji večino poročanja namenjajo moškim športnikom in jih na splošno cenijo in spoštujejo zaradi njihovih športnih sposobnosti, športne dogodke pa tudi vrednotijo po standardih moškosti (Vincent 2005). Sabo in Jansen (v Doupona Topič 2004, 147–148) navajata, da »sta moč in sposobnost (spretnost) športnic pogosto razvrednoteni v primerjavi z družbenimi in kulturnimi standardi moških športnih dosežkov (njihove popolnosti), kar seveda poudarja kulturno vrednost prevladujoče moškosti, ki se izraža s pomočjo moči, uspeha, napora, agresije in hladnokrvnosti«. Donnelly in drugi (v Mackay in Dallaire 2009, 28) zato kot pomembno izpostavljajo še diskurzivno tehniko primerjanja ženskih uspehov ali porazov z moškimi, ki predstavljajo normo.

Medijsko poročanje o moških športnikih vsebuje številne verbalne deskriptorje, ki so uporabljeni za upodabljanje moških športnikov kot močnih, aktivnih, žilavih in kot takih, ki imajo nadzor, uporabljeni so opisi moči in uspeha ter vojaške metafore, medtem ko so ženske športnice prikazane kot pasivne, njihova telesna moč pa je nevtralizirana z uporabo drugačnega jezika, poročanje je obarvano z lepoto športnic, njihovim izgledom in privlačnostjo (Doupona Topič 2004, 148). Medijsko športno poročanje poudarja dokaze moškosti (npr. moč in žilavost), ki tako delujejo kot sredstvo zagotavljanja mitov moških sposobnosti (Boyle in Haynes 2000, 135). Legitimnost nasilja v športu je uravnotežena med močjo in ureditvijo med spoloma, kjer so fizična borba, kri in modrice »naravne« za moške in tuje za ženske (prav tam).

Ne le, da prezaposlenost z nešportnimi zadevami postaja pomembna lastnost lingvistične karakterizacije športnic, ampak je ženska športnost pogosto posredovana skozi primerjavo z moško športnostjo, kar slabi prvo (Jones in drugi v Seagrave in drugi 2006, 34). Thebergova (v

prav tam) pravi, da čeprav ženske, ki tekmujejo v moških športih, predstavljajo pomemben izziv kompleksni zgodovinski povezanosti med spolom, telesnostjo in močjo, je ta izziv pogosto utišan z lingvistično konstrukcijo ženske udeležbe in uspeha preprosto kot alternative različici športa, ki »zares šteje«, moške različice. S konstruiranjem moškega športa kot standarda in moške športnosti kot dominantnega, definirajočega izraza fizične sposobnosti in dosežkov, jezik športa postaja subtilno sredstvo, prek katerega se moška ločenost in nadzor nad ženskami naturalizirata in institucionalizirata. S predstavljanjem moškega športa kot norme in pogosto kot edine perspektive jezik športa lahko ženski šport prikaže kot izrazito inferiornega (prav tam).

2.4 Opolnomočenje ženskega športa v 21. stoletju

Šport se nikoli ni pretvarjal, da obema spoloma ponuja enake možnosti (Cashmore 2005, 167). Večji del zgodovine je predstavljal kraljestvo moških, ki so se želeli dokazovati, in do sredine 80. let 20. stoletja je bilo nepredstavljivo, da bi ženske lahko tekmovala na enaki stopnji kot moški (prav tam), a so sčasoma premagale mnoge (tradicionalne) ovire moškosti, denimo v boksu, bodybuildingu, nogometu in hokeju na ledu (Cashmore 2002, 256). Ženske, ki se udeležujejo v grobih, fizičnih športih, ki zahtevajo moč in hitrost, z vplivanjem na tradicionalne ideje moškosti in ženskosti v športu ter preseganjem nasprotujočih heteroseksualnih domnev redefiniirajo koncepte ženskega športa⁴⁷ (Hargreaves 1994, 274).

Razlike med moškimi in ženskimi športnimi predstavami so danes precej manj očitne⁴⁸, saj se ženske predstave izboljšujejo hitreje in bolj očitno kot moške, kar pripisujejo porastu ženske udeležbe, spremembam v športni znanosti, tehnologiji in trenerstvu ter v spremenljivosti odnosov do ženskosti (prav tam, 284–286). Razlike v fizičnih zmožnostih so pri Messnerju (1994, 75) porodile številne utemeljene pomisleke⁴⁹. V neposredni primerjavi je priznal, da imajo ženske nekatere fizične sposobnosti, ki jih moški ne premorejo in bi jih lahko razumeli

⁴⁷ Med ženskami narašča popularnost vzhodnjaških borilnih veščin (aikido, judo, karate, taekwon-do), ki so postale tudi tekmovalni športi in tako do neke mere razbijajo kategorije tradicionalnega ločevanja med spoloma. V judu namreč ženske in moški pogosto skupaj trenirajo. Sposobnost žensk, da uporabijo svoje spretnosti, okretnost, koordinacijo in pozornost za premagovanje moških nasprotnikov v neposrednem boju, ogroža koncept moškosti in simbolizira žensko opolnomočenje. (prav tam, 281)

⁴⁸ Slavko Jerič (2012) je raziskoval razlike med moškimi in ženskimi rekordnimi dosežki. Spraševal se je, koliko so ob svojih najboljših predstavah športnice počasnejše od moških tekmovalcev, in ugotovil, da v športih, ki zahtevajo fizično moč, razlika v dosežkih med spoloma res znaša (okrog) deset odstotkov (v športih, ki ne temeljijo na fizični moči, razlik navadno ni) in da se razlika z razdaljo zmanjšuje, kar potrjuje ženske predispozicije v vzdržljivostnih športih.

⁴⁹ Ker so moški v povprečju višji od žensk, se je spraševal, ali so lahko slednje na najvišji ravni konkurenčne moškimi košarkarjem ali odbojkarjem. Zaradi v povprečju večjega in močnejšega telesa oziroma višjega odstotka mišične mase in nižjega odstotka telesne maščobe je dvomil v žensko konkurenčnost v nogometu, tek, hokeju in bejzbolu (prav tam).

kot športno prednost (prav tam). Ženske naj bi tako imele fiziološke prednosti v mnogih aktivnostih (predvsem v vzdržljivostnih športih – kolesarstvu, teku in plavanju) in če bi bile vzdržljivost, gibčnost, spretnost, umetniški čut, kreativnost in koordinacija enako priznane kot hitrost in moč, bi imel šport drugačen pomen (Hargreaves 1994, 284–286).

Messner (1992, 167) trdi, da dokler bomo spola primerjali glede na najvišje stopnje fizičnega nastopanja, bodo moški prednjačili v nekaterih aktivnostih in ženske v drugih, a glede na zakoreninjene vrednote in institucionalizirano diskriminacijo, bodo te povprečne fiziološke razlike med spoloma prevedene v žensko fizično podrejenost. V glavnih (finančno najbolj donosnih) športih prevladajo ekstremne zmožnosti moškega telesa in če je cilj tekmovanje med spoloma, bodo imele ženske zelo neugoden položaj, zaključuje (Messner 1994, 75).

Novo obdobje, v katerem so prevladali mediji in zabavna industrija, je sicer končalo tradicionalno delitev spolov in preuredilo vloge (Faludi v Cashmore 2005, 169). Moški se pojavljajo v vlogah, ki so bile nekoč trivialne in ponižujoče, ko so jih posedovale ženske (prav tam). Športniki danes pozirajo in nastopajo na modnih revijah, kar nima nobene povezave s športno sposobnostjo. A ločevanje med spoloma s temi spremembami še ni izbrisano (prav tam, 170).

Cashmore (prav tam, 163, 166) meni, da so ženske danes nepogrešljiv del športa in da so se predstavile kot sooblastnice športa, čeprav niso deležne enakih denarnih nagrad in enake pozornosti medijev kot moški: »V zgodnjem 21. stoletju so športnice znane po svojih dosežkih, ne zaradi videza ali spolnih nagnjenj. Dan, ko bo poročanje o ženskem športu dosegalo enako količino in kakovost poročanja kot moški, je sicer še daleč, a spremembe so neizogibne.« Podobno je prepričana Medenova (2010): »Ženske športnice uspešno podirajo zakoreninjena prepričanja o moški moči, vztrajnosti in vzdržljivosti ter ženski šibkosti, nežnosti in odvisnosti. Iluzija o moški (športni) superiornosti se počasi, a vztrajno krha, ženski šport pa pridobiva na vlogi in pomenu ter kot tak, s primerno strategijo marketinških dejavnosti, predstavlja odlično tržno nišo.« Vstopanje žensk v šport spreminja in izpodbija moško hegemonijo na področju športa in v družbi nasplo, Medenova (prav tam) pa trdi tudi, da športnic ne dojemamo več kot »žensk na moškem teritoriju«.

Tudi športnice danes nastopajo v vlogi športnih kulturnih ikon. Do tega je vodilo dolgoletno vztrajanje žensk na področju volilne pravice in neodvisnosti ter odmevnost športnih uspehov iz začetka 80. let prejšnjega stoletja, s katerimi so si v očeh javnosti priigrale spoštovanje in pridobile zanimanje medijev. (de Varona v prav tam)

2.4.1 Kultura športnih zvezdnikov

»Živimo v času, ko so slavni kot novi bogovi,« piše Cahsmore (2005, 397) in med slavne spadajo tudi športni zvezdniki. Slavnost je vzniknila iz ideje heroja⁵⁰. »Predstavljajo neustrašne posameznike, ki lahko prevladajo v še tako brezupnih okoliščinah, ob bolečini ne trznejó, ne sprejemajo poraza, so vedno pripravljeni zapostaviti lastno slavo za interese višjega bistva – ekipe, naroda, človeštva,« o športnih herojih pravi Cashmore (prav tam, 399). Biti slaven pomeni biti poznan, vir poznanosti športnikov pa predstavljajo njihove zmožnosti in junaštva. Pozornost lahko pritegnejo še potem, ko njihovi športni dosežki upadejo. Prav padci (ang. *fall from grace*) so tisti, ki pritegnejo največ zanimanja, moč fasciniranja občinstva pa kljub neuspehu ne zbledi (prav tam, 398).

Vstopanje žensk v šport oziroma njihovo opolnomočenje je tudi skladno s kulturo zvezdnštva, ki poudarja estetskost, torej upoštevanje lepote, umetnosti ali nastopa, ne pa funkcionalnosti ali končnega rezultata. Športi, v katerih so ženske tradicionalno odlične, so bili pogosto odrinjeni na obrobje, ne zaradi pomanjkanja spretnosti, ampak ker so bili ocenjeni glede na estetskost nastopa namesto glede na cilje ali dosežke (sinhrono plavanje, gimnastika, umetnostno drsanje). Kljub temu, da tudi moški tekmujejo v estetsko naravnanih športih, so ti tesno povezani z ženskami in ohranjajo status obrobniš športov. (prav tam, 419)

2.4.2 Možnost dokončnega opolnomočenja ženskega športa

Tek na 3000 metrov je enako dolg tako za moške kot za ženske, kar pomeni, da so razlike v moškem in ženskem športu proizvod družbenih konstruktov, osnovanih na podlagi mišljenja ljudi o razlikovanju spolov (Meden 2010). Te razlike se kažejo v odmevnosti, množičnosti, medijski pokritosti in zanimivosti (za gledalce in sponzorje) moškega športa v primerjavi z ženskim (prav tam). In prav mediji predstavljajo največji vpliv na položaj ženskega športa, saj »služijo kot skrbnik skupnih družbenih dogovorov, so soustvarjalci naše realnosti, in – naj si še tako zatiskamo oči – v veliki meri krepijo tradicionalne vrednote, namesto da bi v večji meri skušali spremeniti in/ali zmanjšati predsodke« (prav tam). Interakcija med športom, zanimanjem medijev, javnosti in sponzorjev je vzajemna, zato gledanost nekega športa ni odvisna le od njegove zanimivosti, temveč tudi od tega, kako ga mediji prikazujejo. S trivialnim in neenakovrednim poročanjem o ženskih športih v primerjavi z moškimi mediji potrjujejo uveljavljene norme o ženskosti in moškosti (prav tam).

⁵⁰ V športu gre pogosto za zgodovinske like, poznane zaradi preteklih dosežkov. Herojski status je športnikom priznan še nekaj let po končanem tekmovanju. (prav tam, 400)

Tudi Dworkin in Messner (2002, 24) ugotavljata, da je šport kljub mnogim prizadevanjem v smeri enakosti vseh še vedno ločen na moške in ženske športe in da moški športi dominirajo v komercialnem in medijskem vidiku. Šport naj bi premočno poudaril kulturno hegemonijo heteroseksualnega, agresivnega, nasilnega, mišičastega športnika in heteroseksualno, spogledljivo, zmerno mišičasto športnico, ki je uspešna in tekmovalna, a hkrati podrejena in pod nadzorom moških trenerjev ter menedžerjev (prav tam).

Kot možne rešitve preseganja neenakih struktur in praks med spoloma raziskovalci navajajo sistematično integracijo⁵¹ enakosti v vse sisteme in strukture (Doupona Topič 2004, 94), kolektivno reševanje problema nižjega statusa ženskega športa z delom organizacij ter s preišljenimi strategijami za pridobivanje podpore in spreminjanje mnenj (Hargreaves 1994, 287–288), separatizem⁵² (prav tam, 207) in asimilacijo⁵³ žensk v moške športne organizacije (prav tam, 208). Kot možne rešitve navajajo še šport, ki bi poudarjal človeške podobnosti in bi bile razlike med spoloma nepomembne (Willis v prav tam, 34), zagotavljanje pozitivne vrednosti fizične aktivnosti in mišične moči za ženske ter kritiko nezdravih vidikov moškega športa (Dworkin in Messner 2002, 25) in feministično alternativo (tako za ženske kot moške), ki bi nadomestila trenutni »vojaški model«⁵⁴, ki poudarja herojstvo, igranje preko meja bolečine in zmagovanje za vsako ceno (Theberge v prav tam).

Vprašanje opolnomočenja ne zadeva le vključenosti žensk v šport, temveč strategije, ki jih tisti na poziciji moči vpeljujejo, da ženskam onemogočajo izkoriščanje polnega športnega potenciala. Poleg povečanega zanimanja za ženski šport in ženske športne udeležbe so bistvenega pomena ideološke spremembe. Množični mediji so z medijskimi praksami, proizvodnjo, vsebino in sporočili ohranjali razlike med spoloma in utrjevali spolne hierarhije

⁵¹ Sistematična integracija (ang. *gender mainstreaming*) predstavlja politično prizadevanje za ustvarjanje enake podpore za oba spola. (prav tam)

⁵² Ženske institucije imajo večjo avtonomijo in močne ženske organizacije lahko zato uspešno lobirajo (White v prav tam, 207–208). Predstavljajo učinkovito pozitivno diskriminacijo, ko gre za splošne spolne predsodke v prid moškim. Separatizem v tem pogledu nudi moč, po drugi strani pa se kaže kot ozkogleden, ker teži k potrjevanju idej razlik in nižjih statusov.

⁵³ Hargreavesova (prav tam) asimilacijo žensk v moške športne organizacije vidi kot najboljšo (a še vedno ne popolno) rešitev problema neenakosti med moškimi in ženskami. K rešitvi bi lahko pripomogle tudi izjemne ženske, ki bi bile umeščene na pozicije moči (v vodstvenih, trenerskih kadrih, v vrhu organizacij) in integrirane ter sprejete kot enake (moškim) v procesu odločanja (prav tam). Messner (1992, 166) pri tem opozarja na previdnost, saj zasledovanje »enakih možnosti« za ženske pri preprostem vklapljanju žensk v institucijo športa služi le kot potrjevanje in naturaliziranje moške superiornosti.

⁵⁴ Jerič (2013) je vrhunski šport povezal z visokimi finančnimi vložki, svetovnim zvezdništvom, mediji in modernim gladiatorstvom. Vrhunski šport po njegovem presega maksimo zdravega življenja, ki jo zasleduje rekreativno usmerjen šport. Vrhunski športnik je sicer kondicijsko zdrav, a mnoge pestijo številne kronične bolezni in poškodbe, zaradi česar sodobni šport spominja na gladiatorske boje. Mnenja o tveganju in vztrajanju kljub poškodbi se navadno krešejo, javnost in strokovnjaki nastopajo v različnih vlogah, bodisi podpirajo tveganje ali pa vztrajanju ob poškodbi nasprotujejo (prav tam).

ter tako služili kot sredstvo odpora pred potrebnimi ideološkimi spremembami. S transformiranjem pomena ženske telesnosti v proizvod, seksualnost in ženskost so patriarhalni sistem uspešno vpeljali v ženske izzive moški nadvladi, posledici pa sta bili pomanjkanje medijskega interesa in legitimiranje ženske fizičnosti⁵⁵. Medijska upodabljanja so tako krepila spolnostereotipno ideologijo. Ker imajo prav mediji sposobnost, moč in sredstva, da proizvedejo podobe, ki so nasprotno stereotipnim, je možen ideološki zasuk. Šport tako predstavlja potencialno področje omogočanja in osvobajanja žensk, pri čemer lahko mediji aktivno sodelujejo in ženske športnice predstavijo kot (so)oblastnice moči. (Kane in Greendorfer 1994, 39–41)

Vincent (2005) navaja napotke za bolj uravnoteženo nepristransko poročanje tiskanih medijev o športnicah. Pri portretiranju športnikov in športnic bi se zastarelemu, stereotipnemu in seksističnemu prikazovanju športnic lahko izognili z uravnoteženjem količine poročanja⁵⁶. Izpostavlja kakovost poročanja, kjer posebno pozornost namenja pozicioniranju prispevkov in fotografij v časopisu glede na rubriko ter pozicioniranje na strani (vrh, sredina in dno). Pomembni sta tudi vsebina in kakovost fotografije, kjer v ospredje postavlja predvsem tip fotografije (akcijska, neakcijska, aktivna, pozirana, drugo). Nadalje bi morali tiskani mediji zagotoviti uravnoteženo poročanje ženskih športnih tekmovanj v »ženskam primernih« in »ženskam neprimernih« športih (prav tam). Izogibati bi se morali pripenjanju poročil o ženskih športnicah v poročila o moških športnikih ter trivializaciji in seksističnemu upodabljanju ženskih športnic. Poudarja, da vrhunsko športnico definira športna sposobnost in ne spolna vloga (prav tam).

⁵⁵ Mediji so poročali le o ženskem športu, v katerem je bilo telo športnic povezano s tradicionalnimi, patriarhalnimi prepričanji, torej »v privlačnih in estetsko zadovoljivih pogledih« (prav tam). Ženstveni športi (gimnastika, umetnostno drsanje) so bili tako deležni pozornosti, medtem ko v športih, kjer je telo uporabljeno kot instrument fizične moči, ženske niso bile deležne medijske pozornosti (prav tam).

⁵⁶ Vincent (prav tam) pri tem opozarja tako na število prispevkov, besed in odstavkov v prispevkih kot tudi na razsežnost naslovja, število fotografij in velikost vsega navedenega.

3 Značilnosti športnega novinarstva v tiskanih medijih

»Šport je v industrijski družbi pomembna ekonomska, družbena in politična aktivnost, ki zagotavlja dokaz obstoja tržnih znamk, investicij kapitala, razreda, spola in mednarodnih odnosov« (Jones v Boyle in Haynes 2000, 6), preko njega dominantne in podrejene skupine proizvajajo in reproducirajo odnose moči, ki obstajajo tudi drugje v kapitalistični družbi, glavno vlogo pri proizvodnji, reprodukciji in poudarjanju večine diskurzov, povezanih s športom v modernem svetu, pa imajo množični mediji (prav tam, 5–8). Tržna usmerjenost, komercializacija, posledično poročanje o političnih in ekonomskih dimenzijah športa, vključenost medijskih in finančnih institucij, vladni posegi, povečana centralizacija medijskega trga, ki je prispevala k širjenju kulture zvezdnitva, in podobne razvojne spremembe so oblikovale tudi vidike športnega novinarstva (Boyle 2006, 4).

3.1 Protislovnost športnega novinarstva ali ujetost med obveščanje in zabavanje

Športno novinarstvo je ena najhitreje rastočih novinarskih tematskih vrst (Andrews 2005, 1), zanimiv pa je zaradi predvidljivosti dogodkov in razmeroma nizkih proizvodnih stroškov (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 174). To v kombinaciji z napetostjo, pričakovanjem, negotovostjo rezultata, dramo in športnimi zvezdami dviguje njegovo popularnost. Nahaja se na stičišču informiranja in razvedrila, dodana pa mu je še poslovna vrednost (prav tam). Prav zaradi slednje športno novinarstvo ne obravnava vsega športa, ampak le tiste, ki so oglaševalsko zanimivi in spremljani (prav tam).

Šport kot gospodarsko vedno bolj pomembna panoga presega vlogo neobvezne in lahkotne zabave ter prostočasne aktivnosti (Ličen 2009, 234). Pri tem imajo pomembno vlogo mediji⁵⁷, ki zagotavljajo izpostavljenost in pozornost publike. Športni diskurz vsebuje določena pričakovanja do športnikov in izraža predstave o njihovih nastopih, s tem pa oblikuje gledalčev referenčni okvir ter prek medijev širi družbene norme in vrednote, ker ustvarja dobiček pa si je prislužil enakopravno obravnavo v svetu medijev in gospodarstva (prav tam). Tako ga zaznamujeta nasprotujoči si poziciji, saj kljub očitani nizki stopnji profesionalizma

⁵⁷ Podoba športa je odvisna od njegove medijske reprezentacije, športa kot dejavnosti ter številčnosti in reprezentacije slavnih športnikov. Gledalci so izpostavljeni medijskemu upodabljanju oziroma okvirom, s katerimi mediji preko prispevkov nanje vplivajo in (ne)posredno ponujajo ali celo vsiljujejo življenjske vrednote in merila, s stereotipi in klišeji pa opredeljujejo stališča, vplivajo na naše mišljenje ter usmerjajo naše družbene odnose. S svojo socializacijsko vlogo vplivajo na kulturo in tako predstavljajo eno osrednjih družbenih institucij. (Doupona Topič 2010, 14–15)

uživa visok status v dnevnem časopisnem tisku in kljub odrinjenosti na zadnje strani prodaja izvode in privablja bralstvo (Boyle in Haynes 2000, 170–171). Tradicionalen pogled je podcenjevalen in ga smatra za manj resno novinarstvo⁵⁸, tržni vidik (predvsem v popularnem in množičnem tisku) pa mu daje precej večji pomen (Boyle 2006).

3.2 Športno novinarstvo in športni novinarji danes

Če želi športni novinar dobro opraviti svoje delo, mora imeti dostop do športnikov, trenerjev, športnih funkcionarjev in drugih, kar v modernem športnem novinarstvu zaradi vse večjih vlog služb za odnose z javnostmi ni tako enostavno (Doupona Topič 2010, 39). Svoje je dodal fenomen zvezdnitva, ki je spremenil in obrnil ravnotežje v odnosu novinar–športnik. Niso več novice tiste, ki ustvarijo zvezdnika, ampak ta s svojim imenom ustvarja novice (Rein in drugi v prav tam). Vzpon sposobnosti odnosov z javnostmi posameznih ekip in športnih organizacij v 90. letih 20. stoletja je spremenil pozicijo športnega novinarja (Boyle 2006, 111). Športne organizacije so postale bolj medijsko osveščene, s čimer je naraslo število novinarskih konferenc in telefonskih klicev, ki so pomagali rutinizirati in formalizirati velik del pretoka informacij.

Športne novinarje pri delu ovirajo omejenost dostopa in posledična otežena komunikacija, ob tem pa na športno poročanje vpliva temu nasproten dejavnik, in sicer vse bližji odnos med športnimi novinarji in subjekti njihovega pisanja (Mencher 1991, 487). Bližina sicer pomeni dostop do informacij, a predstavlja tudi nevarnost, da se razvije v »familiarnost«, ki ima lahko za posledico pretirano novinarjevo naklonjenost (Doupona Topič 2010, 40). Novinar ne sme biti navijaški niti pri izražanju svojega mnenja (prav tam, 41), lahko je športni privrženec ali pa naklonjen določeni športni panogi, ne sme pa biti privrženec ekipe ali posameznika (Mencher 1991, 487).

Dobrega novinarja danes tako poleg znanja, strasti do športa, ki ga pokriva, cinizma, ki je nujen element objektivne obravnave, občutka za izbiranje sogovornika, pripravljenosti in prilagodljivosti odlikuje tudi ohranjanje distance do športnikov, navijače in športa, s čimer ohranja korekten poslovni odnos (Kervin 1997, 1–2). Zbliževanje predstavlja problem tudi v Sloveniji, kjer so sodelujoči športni akterji maloštevilni (Ličen 2009, 235). Dober športni novinar ne išče naslovne zgodbe, ampak pusti, da jo ustvarijo športniki s svojimi rezultati.

⁵⁸ Športno novinarstvo povezujejo z udobnim življenjem, površnim novinarstvom in mehкими novicami ter je kljub visokemu statusu v dnevnem tisku in širokemu krogu bralcev skupaj s svojimi avtorji malo cenjeno (Doupona Topič 2010, 36).

Sestavine dobre zgodbe (zmagoslavje, bolečino, pogum, komedijo, umetnost, celo ljubezen in sovraštvo) mu zagotavlja šport (Mencher 1991, 487).

»Dnevi, ko so novinarji opravljali 'dolžnost' navijača za domače moštvo, so nepreklicno minili. Današnji športni novinar je resen, kritičen in temeljit. Športno novinarstvo zahteva pravi pristop, ki velja za poročanje o vsakem športu,« trdno postavljata svoja stališča Garrison in Sabljak (v Doupona Topič 2010, 42). A kljub temu mnogi športni poročevalci še vedno delujejo kot športni navdušenci in kritično novinarstvo je še vedno prej izjema kot pravilo (prav tam, 5). V želji po slikovitem poročanju, so teksti polni klišejev (prav tam).

Spremenjena vloga in narava športnega novinarstva odkrivata še probleme, povezane s konflikti interesov, vdiranje v zasebnosti športnikov v iskanju zanimivih podrobnosti iz njihovega življenja, komentiranje športnih rezultatov, ki se lahko prevesi v pretirano kritičnost, napake zaradi kratkih rokov in obstoj različnih, »dostikrat neutemeljenih in nepotrebnih stereotipov« (Goodwin in Smith v prav tam, 42).

3.2.1 Vsebina športnih strani

V mednarodni raziskavi športnega novinarstva (Schultz-Jorgensen v prav tam, 37–38), opravljeni leta 2005, ki je zajemala 37 športnih časopisov iz desetih različnih držav (Avstralije, Avstrije, Danske, Anglije, Nemčije, Norveške, Romunije, Škotske, Švice in ZDA) so ugotovili, da ZDA največ prostora namenijo ameriškemu nogometu, bejzbolu in košarki, Norvežani prednost dajejo smučanju, Angleži in Avstralci pa kriketu. Za našo tematiko je najbolj zanimiva situacija na Danskem, kjer največ prostora namenjajo rokometu, zasluge za to pa naj bi imela tamkajšnja precej cenjena in uspešna ženska rokometna ekipa (prav tam).

V Sloveniji je največ medijske pozornosti deležen nogomet, ki mu Ekipa namenja približno polovico prostora, slovenski televizijski programi pa prenašajo več kot 20 različnih nogometnih tekmovanj iz 15 držav. Nobeno od teh tekmovanj ni žensko. Sledijo ekipni športi – moška košarka ter moški in ženski rokomet – predvsem zaradi uspešnosti slovenskih predstavnikov v teh panogah. Moški hokej na ledu in predvsem moška odbojka sledijo med ostalimi ekipnimi športi, med individualnimi pa v slovenskem medijskem prostoru prednjačijo smučanje, atletika in tenis, pred plavanjem, gimnastiko, biatlonom, tekom na smučeh za ženske in smučarskimi skoki za moške. (Ličen 2009, 242)

Poročanje zaradi uspešnosti naj bi bilo bolj izrazito v individualnih panogah, kjer po mnenju Lična (prav tam, 243) v smučanju, atletiki in plavanju poročajo enakovredno o obeh spolih.

»Medijsko sprejemljivost vrhunskega ženskega športa v Sloveniji kažejo zgledi tenisa, biatlona in teka na smučeh, saj ženska tekmovanja v teh športih žanjejo večjo pozornost kot moške tekme,« pravi Ličen (prav tam) in navaja še razloge: »To je najverjetneje posledica boljših rezultatov slovenskih tekmovalk v primerjavi s tekmovalci. Nenazadnje gosti Slovenija tudi nekatere tekme najkakovostnejšega ženskega svetovnega razreda v posameznih športih. S tem potrjujejo, da je ta v Sloveniji lahko zanimiv ne samo z medijskega, ampak tudi z organizacijskega, gledalskega in posledično še sponzorskega vidika.«

Doupona Topičeva (2010, 126) ugotavlja, da je poročanje slovenskih medijev podobno poročanju v mnogih drugih manjših državah, kjer se kakovostna novinarska praksa še ni ustalila. Zgled profesionalnosti športnih novinarjev predstavljajo italijanski in otoški mediji z dovršenimi športnimi oddajami v elektronskih medijih in dolgo tradicijo tiskanih športnih medijev. Slovenski novinarji se v marsičem zgledujejo po tujih, a so pričakovanja medijev in novinarjev pri nas v glavnem previsoka (prav tam). Poročanje tujih medijev naj bi bilo bolj objektivno zaradi manj tesnih povezav med novinarji in športnimi udeleženci, zaradi manjše dostopnosti do športnikov in funkcionarjev, pa tudi zaradi večje profesionalnosti (prav tam).

3.3 Značilnosti športnega diskurza

Walter Lippmann (1956) je predstavil ideal objektivnosti in ga utemeljil na radikalni delitvi dejstev in vrednot. Trdil je, da bi si morali ljudje zaradi zavedanja svoje subjektivnosti pomagati z objektivnostjo, ki je zanj pomenila metodo preverjanja podatkov in dejstev. Čeprav je bila objektivnost za številne novinarje le drugačno poimenovanje realističnega pisanja, pa se je pojem uveljavil in je povezan z nevtralnostjo (Schudson 1992, 155). Fuller (1996, 28) sicer pravi, da je popolna nevtralnost nemogoča, da pa imajo novinarji posebne mehanizme, s katerimi se lahko disciplinirajo in distancirajo od pristranskosti ter tako pristopajo brez predsodkov. Te značilnosti se izražajo skozi slog novinarskih besedil, kjer abstrakten in suhoparen jezik služi nevtraliziranju dogajanja (Merljak Zdovc 2007, 94), kar pa v športnem diskurzu ni najbolj zaželeno.

Športni prispevki morajo vsebovati tudi zabavne elemente, ki pritegnejo občinstvo in popestrijo sicer suhoparna poročila o poteku športnega dogodka (Harris in Spark 1993, 161–164). Športni novinarji morajo tako pri svojem delu imeti veliko mero navdiha in upoštevati, da je šport prava drama. Pritegniti morajo bralce, jih napolniti z energijo in čustvi, ki so bila prisotna na tekmovališču, tako da imajo občutek, da so bili tudi sami del dogodka (prav tam).

Besedilo poživijo z barvitimi frazami in aktualizmi. Pisec besedilu dodaja elemente, ki popestrijo tekst. Govorimo lahko o dodajanju barve pisanju (Pape in Featherstone 2005, 60).

3.3.1 Žanrske značilnosti športnega diskurza

Konvencije športnega novinarstva dopuščajo velika odstopanja od tradicionalnih žanrskih konvencij, tako da novinarji pogosto mešajo žanre in funkcije (informativna, interpretativna in razvedrilna funkcija se lahko pojavljajo obenem). Predvidljivost prenosa omogoča novinarjevo predpripravo, med samim prenosom pa deluje tudi element nepredvidljivosti. (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 176)

Športni novinarji sledijo enakim načelom in oblikam kot vsi ostali znotraj določenega žanra. Poročila s tekmovanj poskušajo posnemati stil in strukturo ostalih ter imajo podoben ton in uravnoteženost. Novinar poskuša zajeti vzdušje tekme, ki ji je prisostvoval, kar dosega s tempom ali z izborom pridevnikov. Prilagodi se tipu poročanja. (Kervin 1997, 36–39, 47)

Na športnih straneh najdemo vse od poročil do intervjujev, glede na nekatere težnje, da novinarji pišejo naklonjeno nacionalnim reprezentancam ali v primeru lokalnih medijev naklonjeno domačemu moštvu, pa so pogosta tudi komentatorska poročila⁵⁹ (Košir 1988, 77).

3.3.2 Jezikovne značilnosti športnega diskurza

Športno poročevalstvo, ki ga glede na vlogo jezika uvrščamo k t. i. publicistični funkcijski zvrsti, je »tematsko in sporočanjno specializirana novinarska dejavnost, ima pa s splošnim poročevalstvom veliko skupnih potez« (Korošec 2005, 259). Zaznamujeta ga specifična »trodimenzionalnost⁶⁰« in specifično strokovno izrazje oziroma športna terminologija, ob kateri vsakdanja delovna praksa razvija še žargonizme (prav tam, 259–260).

Korošec (prav tam, 262) ugotavlja, da predvsem v športnem poročevalstvu »vlada med tvorcem in naslovnikom posebno razmerje, v katerem se naslovniki na (svojega) poročevalca zanesejo, zaupajo njegovim podatkom, pogostoma je tako, da so nanj navajeni in ga razumejo ter so pripravljene sprejeti celo odmike od poročevalskih standardov« (npr. premike poročevalca od komentiranja k navdušenju, od občudovanja športnih dosežkov k navijaštvu in od povečevanja uspešnega športnika k omalovaževanju). Poročevalski standardi so včasih

⁵⁹ Od običajnih poročil se razlikujejo v tem, da poleg dominantne informativne funkcije opravljajo še komentatorsko. »To pomeni, da poročajo o poteku dogajanja, ki je podobno predmetu običajnega poročila, in dogodek hkrati že komentirajo, pojasnjujejo njegove vzroke in nakazujejo možne posledice« (prav tam).

⁶⁰ Zajema tri medsebojno prepletajoče se sestavine, na splošno pojmovane kot šport: športno dejavnost širokega kroga ljudi, športne igre in športna tekmovanja ter vedo in teorijo o prvih dveh sestavinah (prav tam).

torej prezrti, športni poročevalci pa subjektivni, kar bralci sprejmejo kot »neizpodbitno dejstvo« (Doupona Topič 2010, 54).

To nespoštovanje novinarskih standardov naj bi občinstvo zaznavalo kot normo, zaželeno poročanje in neproblematično. Izrekanje pristranskih in neuravnoteženih subjektivnih mnenj se pojavlja pri naklonjenosti ekipam in v drugih primerih, pri resnih družbenih kategorijah – etnični pripadnosti, narodnosti, tekmovalnih dosežkih in tudi spolu. (Ličen 2009, 235)

Jezik je tako en od mehanizmov inferiornega prikazovanja žensk, saj se prek njega lahko izražajo neenaki odnosi med spoloma. Jezik športa lahko prispeva h kulturnemu razvrednotenju žensk v športu s spolnim zaznamovanjem, poimenovalnimi praksami, opisovalno lingvistiko, športno metaforiko, jezikom športa v kulturnih diskurzih in jezikom subkultur. (Segrave in drugi 2006, 31)

Pogost element športnih prispevkov so metafore oziroma raba ene besede ali besedne zveze namesto druge na podlagi skupne pomenske lastnosti (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 73). Novinarji v športnem poročanju pogosto uporabljajo vojaške metafore. Dogajanje opisujejo z besedami, kot so »napad«, »obramba«, »protinapad«, igralci »našega« moštva so »junaki« in »naši« itd. (prav tam). Zaradi vpetosti v prevladujoč moški diskurz je športni jezik »militarističen, seksualen in včasih celo nasilen«, z uporabo izrazov, kot so »uspelo mu je priti do konca«, »posekal ga je«, »porinil«, »potisnil« in »prodori«, pa eksplicitno meri na spolnost (Fuller 2006, 7–8). Fullerjevo (prav tam) skrbita agresije in nasilje oziroma količina nasilnega športnega izrazja, ki upodablja pornografske in stereotipne oblike zastraševanja. Taktike morajo biti »napadalne«, »morilske«, »usmerjene k uničenju«, »treba je gristi«, »pokončati nasprotnika«, »osvajati« itd. (prav tam).

Med jezikovnimi oziroma stilnimi lastnostmi športnega poročevalstva Korošec (2005, 263–266) sicer omenja še avtomatizacijo⁶¹ in predvsem izstopajočo aktualizacijo⁶². Slednjo pogojuje obstoj določenih izvenjezikovnih okoliščin v športnem poročevalstvu, in sicer specializacija, tj. poznavanje specialnega besedja stroke pri tvorcu in naslovniku, množičnost, tj. zanimanje za šport in prakticiranje športa, in pogostnost ponovitev.

⁶¹ Avtomatizmi so ustaljena jezikovna sredstva (zveze in stavki), narejeni za rabo več kot enkrat, in so zaznamovana prav v tem smislu kot ustaljena (prav tam, 263).

⁶² Aktualizacija pomeni novo, svežo, posebno, nenavadno uporabo jezikovnih sredstev za doseg posebnih učinkov, posamezne pojave pa imenujemo aktualizmi (prav tam, 263–265).

3.3.3 Ideološki vplivi športnega diskurza

Če družbeno dogajanje v športu poskušamo oblikovati v neko smiselno celoto, ciljamo na neko ideološko konotacijo, ki jo poimenujemo športna ideologija. Reproducirajo jo športni novinarji in je lahko sestavni element ideološkega aparata države, medijski diskurzi pa so kanali, prek katerih se prakse utrjujejo. (Vodeb 2000, 80)

Novinar lahko vpliva na občinstvo v najmanj dveh razsežnostih – najprej z izborom besedišča, potem pa z ustvarjanjem gledalčevega referenčnega okvirja oziroma uokvirjanja gledalčevega dožemanja (Doupona Topič 2010, 55). Doupona Topičeva (prav tam, 55–56) kritično gleda na delovanje novinarjev, saj ugotavlja, da diskurz športnih novinarjev ni (vedno) objektivni: »Športni novinarji tako do neke mere potvarjajo dogodke oziroma jih vsaj izkrivljajo. Posledično si gledalci (ki najpogosteje niso strokovnjaki za šport ali za spremljano športno panogo) ustvarijo neustrezno, nestvarno in potvorjeno sliko dogajanja.« Ob upoštevanju komercialnega pomena športa za popularni in množični tisk je ta (sistematičen in preišljen) odklon od novinarskih načel problematičen (prav tam).

Športno novinarstvo vključuje različne vrste ideologij in družbenih delitev (nacionalizem⁶³, rasizem, šovinizem in razredno stratifikacijo) (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 180). »Diskurz športnega novinarstva postavlja poleg žensk ob rob tudi pripadnike drugih narodnosti, drugačne polti in sploh vseh, ki se ne skladajo z vsakokratno večino oziroma prevladujočo kulturo – torej vse, ki niso 'naši'« (Ličen 2009, 236). Tudi OI, ki so multinacionalno srečanje, so pogost primer protislovnega prepletanja globalizacije in nacionalizma v medijskem diskurzu (prav tam).

Novinarje kot tvorce medijskih besedil in pripadnike četrte veje oblasti osrednje usmerja objektivnost, ki pa je zaradi objektivnih in subjektivnih dejavnikov nedosegljiva (prav tam, 234). Osrednje moralno vodilo tako zaseda resnicoljubnost v kombinaciji z natančnostjo, nevtralnostjo in uravnoteženostjo (prav tam). Slednje je pomembno zaradi stvarnega prikazovanja vsebin oziroma ustvarjanja predstav o dogodkih, sam način in pogostost poročanja medijev o športnikih pa imajo velik vpliv na vrednotenje športnih dosežkov (Doupona Topič 2010, 55). Športnice so v medijih pogosto zapostavljene in uporabljene kot mehanizem ohranjanja športa kot moške domene: »Ženske športnice so največkrat predmet

⁶³ Šport se pogosto izrablja v nacionalistične namene, tako da novinarji pogosto pretirano izražajo občutke pripadnosti naciji in ustvarjajo dihotomijo med nami in njimi. Športnike tako idealizirajo v nacionalne junake, ki so utelešenje narodove kreposti in strukture, in jih predstavljajo nasproti športnikom drugih narodov, ki imajo vlogo sovražnika. (prav tam)

neresničnih komentarjev ali pa so predstavljene v neaktivni vlogi z namenom, da s tem prispevajo k prevladi moških« (Daddario v prav tam, 55).

3.4 Proizvodnja športnih novic

Sodobno novinarsko sporočanje se pogosto razlikuje od normativnega modela novinarstva⁶⁴. McManus (1994) piše o tržno uravnanem novinarstvu, Hardt (1996, 21, 34) pa o novem tipu novinarstva, ki izvira iz prakse sodobnega oglaševanja in odnosov z javnostmi. V tržnem novinarstvu⁶⁵ vlada model komercialne produkcije novice, kjer na medijsko vsebino in na novinarja vplivajo individualni dejavniki, novinarske in medijske rutine, organizacije (delničarji, vlagatelji, lastniki, njim odgovorno vodstvo, uredniki itd.), zunajmedijski dejavniki (viri informacij, službe za odnose z javnostmi, viri dohodkov, oglaševalci, potrošniki itd.) in ideologija (Shoemaker in Reese 1996, 64). Donsbach (2004, 134–135) podobno navaja štiri dejavnike, ki vplivajo na novinarjevo odločitev o objavi in načinu predstavitve zgodbe: dejavniki objavnosti⁶⁶, institucionalni cilji, manipulacijska moč virov informacij in subjektivna prepričanja novinarjev.

V splošnem na novinarjevo poročanje in bralčevo branje vplivajo okvirji⁶⁷. Kot pojasnjujeta Lutharjeva in Jontes (2007, 39), okvirji z marginaliziranjem in izključevanjem določenih formacij in poudarjanjem drugih, z uporabo metafor, standardnim pojmovanj verig, specifično retorika in narativizacijo ponujajo kontekst interpretacije. Novičarski okvirji določajo pomen novic in se odražajo v poročevalčevi izbiri podatkov, na katero vpliva njegov vrednostni sistem, v tekstu in načinu, na katerega ta usmerja sprejemnikovo mišljenje, ter v kulturi (Entman v Doupona Topič 2010, 25).

Na medijske okvirje vpliva več dejavnikov, med njimi socialne norme in vrednote novinarjev, organizacijski pritiski in omejitve ter pritiski interesnih skupin (prav tam). Medijski okvirji, torej predstave športnikov, se zavestno ali podzavestno vtisnejo v spomin, vsebina sporočila pa postane »splošno znana« in sprejemljiva tudi v širšem družbenem kontekstu (Rada in Wulfemeyer v prav tam, 26). Podoba športa se tako s ponavljanjem osnovnih medijskih

⁶⁴ Normativni model novinarstva oziroma klasična novinarska paradigma pravi, da je najpomembnejša vloga medijev oskrbovanje z informacijami. (Vreg 1990, 51).

⁶⁵ Tržno novinarstvo opredeljuje podrejenost ekonomski in politični sferi. V njegovem bistvu je tržna logika, pri čemer je naslovnik odjemalec in potrošnik, novica pa proizvod (McManus 1994, 1).

⁶⁶ Dejavniki objavnosti služijo kot pomagalo pri profesionalni presoji tistih značilnosti zgodbe, ki jo delajo vredno, da so bralci z njo seznanjeni. Erjavčeva (1999, 56) izpostavlja šest dejavnikov: dejavnik širine vpliva, dejavnik časovnosti, dejavnik zemljepisne bližine, prominentnost, dejavnik novosti ali nenavadnosti in dejavnik konfliktnosti dogodka.

⁶⁷ Luthar in Jontes (prav tam) uokvirjanje razumeta kot »izbor določenih vidikov realnosti na račun drugih in s tem oblikovanje pomena dogodka ali problema«.

okvirjev prenese tudi v vsakdanje življenje in doseže množico bralcev športnih medijev. Uokvirjanje športnih medijev je zelo prisotno tudi pri upodabljanju ženskega športa, kar pomeni, da »način prikazovanja ženskega športa lahko povzroči, da gledalci na enak način dojemajo vlogo ženske tudi na ostalih področjih družbe«, denimo pri izobraževanju, zaposlovanju itd. (Eastman in Billings v prav tam). Ličen (2009, 241) o diskurzu športnega novinarstva pravi, da je zaznamovan z neenakimi obravnavami in stereotipnimi komentarji nastopajočih, kar bistveno vpliva na njegov referenčni okvir, poročanje o tekmovanju pa se spremeni v reprezentacijo in interpretacijo dogodkov.

Vpliv množičnih medijev na svoja občinstva se kaže že v izboru tem in vsebin, ki jih ustvarjalci medijskih vsebin vsakodnevno izberejo iz kopice dogodkov (prav tam, 233). Izbrani dogodki se nato oblikujejo in posredujejo bralcem, s tem pa ustvarjalci posredujejo med objektivno (medijsko) in subjektivno (posameznikovo) realnostjo in slednjo tudi poustvarjajo (Goffman 1974). Delo producentov medijskih vsebin je zato nadzorovano in usmerjeno s številnimi regulativnimi in samoregulativnimi mehanizmi, Ličen (2009, 233) pa opozarja, da takšno posredništvo in vpliv medijev sicer nista prikrita in tudi ne vedno namerna, da pa se pripadniki občinstva njunega delovanja ne zavedajo.

Nasploh se je v zadnjih desetletjih proizvodnja novic močno povečala in spremenila (Doupona Topič 2010, 40). Prestopi igralcev, povečano število ženskih tekmovanj, uporaba nedovoljenih poživil in že večkrat naslovljena komercializacija športa od športnih novinarjev zahtevajo raznovrstnost poročanja. Rezultat in opis tekme ne zadoščata. Potrebni so komentarji, izjave, podrobnosti iz zakulisja in ostalih družbenih sfer, kjer se pojavljajo športnim bralcem zanimivi in znani akterji. Doupona Topičeva (prav tam) pravi, da so se razvili novi načini dela, ki vključujejo pojasnjevanje ozadja, temeljite analize tekmovanj, skratka podrobnosti športne zgodbe: »Poročilo s tekme mora dati bralcu odgovor na vprašanje 'kaj' se je zgodilo in 'kako' in 'zakaj'. Nekoč ni bilo pomembno, kaj se s športnikom dogaja izven športnih igrišč, pa čeprav je njegovo zasebno življenje vplivalo na kvaliteto športnega nastopa.« Danes uredniki želijo za bralce zanimive zgodbe, ki bodo prodajale naklade, zato želijo novinarje z domišljijo in talentom za pisanje takih »pogumnih« zgodb (prav tam).

Erjavčeva in Poler Kovačičeva (2007, 149) pravita, da novinarske organizacije spodbujajo uporabo formul, ob tem pa se novinarji srečujejo s pritiski urednikov in pričakovanji organizacije, na standardizacijo pa vplivajo dnevne rutine produkcije novic. K rutinskosti poleg organizacijskih in ekonomskih pritiskov najbolj prispevajo časovni roki, ki novinarje

silijo k preprostejšemu in cenejšemu poročanju (prav tam). Theberge in Cronk (1994, 197) časovnemu pritisku dodajata omejenost z razpoložljivim prostorom in delovno silo. Deuze (v Knoppers in Elling 2004, 59) govori o makro, mezzo in mikro stopnjah vplivov. V prvo uvršča (med)narodni kontekst, ustavo in medijsko politiko, v drugo tržne razmere (lastništvo, konkurenco, stapljanje) in lastnosti medija (tip, žanr, tehnologijo, dolžino prispevka, velikost časopisa, število športnih strani), na mikro stopnji pa je osrednjega pomena novinar (njegov odnos z viri, občinstvom, sodelavci, poklicne rutine in osebne karakteristike).

3.4.1 Vpliv načina proizvodnje športnih novic na poročanje o ženskih športih

Športni mediji so ujeti med institucionalno dimenzijo, ki temelji na javnem interesu, in dimenzijo, utemeljeno na potrošniškem vidiku (Rowe v prav tam, 58). Odgovornost javnemu interesu je tako pogosto pod vplivom komercialne logike. Ličen (2009, 241) pravi, da športni novinarji teme in vsebine poročil izbirajo izmed »objektivno najbolj kakovostnih« športnih dosežkov, torej profesionalnega športa, na podlagi njihove »zanimivosti za občinstvo«. V tem kontekstu naj ženska tekmovanja na OI in iz »najbolj zanimivih športov« (atletike, gimnastike in plavanja) ne bi zaostajala, očitno pa so v prednosti profesionalni moški športi, ki že sami po sebi zadovoljujejo kriterijem, drugi športi pa morajo za vključenost v poročanje prikazati vrhunsko predstavo in pritegniti dovolj zanimanja (Knoppers in Elling 2004, 62).

Theberge in Cronk (1994, 195) pravita, da je omejeno poročanje o ženskah v športnih medijih posledica načina poročanja in ne le predsodkov novinarjev do ženskih športov. Novinarji iščejo teme, ki so vredne objave in o katerih lahko pridobijo zanesljivo in dostopno novičarsko gradivo. Moški športi so v prednosti zaradi zanimanja širše javnosti in obsežnejših komercialnih virov. Standardizacija vsebine povzroča predsodke v športnem poročanju, saj je njen razpon zmanjšan z rednim poročanjem o določenih temah, kar pretežno pomeni moški šport. Športne novice so tako rutinsko definirane kot novice o moških športih (prav tam). Sile na trgu so torej en od razlogov izključenosti ženskega športa iz poročanja v športnih medijih, saj ti poročajo o tistem, kar uživa najširši javni interes, s tem pa prihaja do konflikta med družbeno odgovornostjo in ekonomsko razumnostjo (Rintala in Birrell v prav tam, 197).

Rutinskost, ki poenostavlja delo, obenem pa zagotavlja zanimanje občinstva, temelji na t. i. utripu⁶⁸, ki označuje rednost oziroma stalnost (Theberge in Cronk 1994; Boyle in Haynes 2000; Ličen 2009). Ker je ženski šport najmanj količinsko zastopan na časopisnih straneh,

⁶⁸ Utrip (ang. *the beat*) je metoda zagotavljanja predvidljivih zalog informacij terenskih poročevalcev. Zaradi svoje narave utrip predstavlja manjši strošek, kot bi ga sicer predstavljalo nerutinsko poročanje. Utrip temelji na formalnih praksah posameznega športa. (Boyle in Haynes 2000, 167)

nima zadostne objavne vrednosti in zato ni utripa v ženskem športnem poročanju (Crame v Boyle in Haynes 2000, 167). Ličen (2009, 241) pravi, da ženski šport izpade iz utripa in ima slabo izhodišče za pojavljanje v medijih tudi takrat, ko je kakovosten in privlačen za gledalce. Knoppers in Elling (2004, 62) menita, da se o ženskem športu poroča manj zaradi močne tradicije moškega športa.

Seksizem v športnih medijih primarno ni posledica predsodkov posameznih novinarjev, ampak posledica prepričanj o procesu nastajanja novic in praks, ki pri tem potekajo, torej rezultat prevlade moškega komercialnega športa (Theberge in Cronk 1994, 202). A kljub dokazanemu favoriziranju posameznih športov ali športa posameznih družbenih skupin novinarji ne odstopajo od uveljavljenih kriterijev (Knoppers in Elling 2004, 63). Diskriminatornosti ne blažijo s »pozitivno diskriminacijo« posameznih družbenih skupin, saj so nekateri novinarji mnenja, da bi v tem primeru šlo za promocijski žurnalizem, ki pa je v konfliktu z objektivnostjo in kriteriji zanimanja (prav tam). Sklicevanje na objektivnost poudarja nevtralnost, novinarji pa se tako izognejo kritikam seksizma (prav tam, 68).

Izključenost ženskih športov iz poročanja je po zaslugi vseh teh dejavnikov postala način dela in definiranja novic. Strategija prevlade objektivnosti in zanimanja odvrta pozornost od novinarjev in je odličen primer Gramscijeve hegemonije in diskurzivne strategije. Konsenz je pri tem zavarovan do te mere, da konflikti niso razvidni in da se njihova moč zdi legitimna (Van Dijk v prav tam, 69).

4 Petra Majdič

4.1 Biografija in kariera do ZOI 2010

Petra Majdič, 22. decembra 1979 rojena smučarska tekačica iz Dola pri Ljubljani, je na mednarodnih tekmovanjih debitirala na tekmi evropskega pokala v Furtwangnu, januarja 1998 (Petra Majdič). V svetovnem pokalu je nastopila na 222 posamičnih tekmah – 218-krat je prišla do cilja, 109-krat med deseterico in 47-krat na stopničke. Skupno je dosegla 7582 točk (Močnik 2011), 24 prvih mest (20 v šprintu), enajst drugih in dvanajst tretjih (Fortin 2011, 75). Po številu zmag je četrta najuspešnejša tekmovalka (Petra Majdič).

Majdičeva je prva slovenska tekačica z zmago v svetovnem pokalu, prva s kolajno s svetovnih prvenstev in prva z olimpijskim odličjem. Je trikratna slovenska športnica leta (2006, 2007 in 2009), enkrat je osvojila naziv Slovenca leta (2009), ki ga podeljuje Nedeljski dnevnik (B. I. 2010), in Slovenke leta 2010 v izboru revije Jana. Leta 2007 je prejela Bloudkovo nagrado, najvišje državno priznanje na področju športa, ki jo prejmejo posamezniki za izjemni športni dosežek, življenjsko delo ali izjemni prispevek k razvoju slovenskega športa. (Delo 2008)

Po bronu, ki ga je 5. februarja 2006 na 10 km klasično osvojila v Davosu, se je Majdičeve v medijih prijel vzdevek kraljica slovenskega smučarskega teka. Do tedaj jo je po dosežkih prekašala Andreja Mali, Majdičeva pa se je z njo izenačila konec leta 2002. (Močnik 2011)

Istega leta je debitirala na ZOI v Salt Lake Cityju, nastopila je tudi štiri leta kasneje v Torinu. V sezoni 2006/07 je osvojila dve šprinterski zmagi, trikrat stala na stopničkih in dosegla etapno zmago na Tour de Skiju, v skupnem seštevku svetovnega pokala je bila četrta, v šprintih druga. Na svetovnem prvenstvu leta 2007 je osvojila srebro, v sezoni 2007/08 je trikrat zmagala v šprintu in osvojila mali kristalni globus. V sezoni 2008/09, je dosegla devet zmag v svetovnem pokalu, med njimi tudi svojo prvo na razdaljo v teku na 30 km, ponovno osvojila mali kristalni globus in bila druga v skupnem seštevku. V sezoni 2009/10 je zmagala še štirikrat. Na ZOI 2010 je bila favoritinja za osvojitev zlate medalje (Petra Majdič).

4.2 ZOI v Vancouvru leta 2010

Majdičeva je na ZOI načrtovala nastope v več disciplinah in bila v vseh kandidatka za vrh, v klasičnem šprintu pa celo favoritinja. Ekipa jo je omenjala kot prvo med slovenskimi aduti za odličje (Ekipa 2010c, 24). Osredotočena na šprinterski nastop se je odrekla preizkušnji na 10 km prosto. Dva dni zatem, 18. februarja 2010, je »v olimpijskem šprintu v klasični tekmi v

Whistlerju spisala epsko zgodbo, ki se je končala s prvo slovensko medaljo na ZOI 2010« (Pavčnik 2010c).

Na ogrevalnem teku, dopoldne pred šprintersko tekmo, je v poledenelem levem ovinku izgubila nadzor nad smučmi, zdrsnila s proge in v predelu brez zaščitne ograje padla v več kot tri metre globok jarek. Ob padcu je polomila palice in smuči ter kljub nesreči želela nadaljevati s tekmovanjem. Po zdravniškem pregledu ji je tekmovalni odbor odobril, da štarta kot zadnja med vsemi tekmovalkami v kvalifikacijah. Nastopila je s protibolečinsko tableto, lokalne anestezije pa po posvetovanju s kanadskimi zdravniki ni prejela. (Pavčnik 2010a)

Z 19. mestom v kvalifikacijah se je prebila do četrtfinala, nadaljnje zdravniške preiskave pa naj bi pokazale, da ob padcu ni prišlo do zlomov. V četrtfinalu je zmagala v svoji skupini in se prebila v polfinale, od koder je s četrtnim mestom po času napredovala v finale. Na zadnjem vzponu se je uspela prebiti na tretje mesto, ki ga je zadržala tudi v ciljnem šprintu. Po prihodu v cilj je za trenutek izgubila zavest. Dogajanje v ciljnem prostoru so zabeležile tudi kamere, ki so pozornost z zmagovalke Marit Bjørgen preusmerile na Majdičevo. S prizorišča so jo morali odnesti, saj sama ni bila zmožna. (Pavčnik 2010c)

Njeno zdravstveno stanje je bilo glede na prve zdravniške izvide, ki so vsebovali le navedbe o udarninah prsnega koša in so zavračali možnost zlomov, po tekmi drugačno. Popoldanski pregledi so potrdili zlom štirih reber (sumili so tudi zlom petega) in predrto popljučnico, t. i. pnevmotoraks. Teden dni kasneje so mediji poročali o petih zlomljenih rebrih, šlo naj bi za serijski zlom od sedmega do enajstega rebra na desni strani. (Pavčnik 2010b)

Kljub razsežnosti poškodb se je Majdičeva udeležila večerne podelitve medalj. Na prizorišče so jo pripeljali z reševalnim vozilom, pred tem je prestala še manjši operacijski poseg, med katerim so ji v poškodovani del trupa vstavili drenažno cevko. Do stopničk je prišla na invalidskem vozičku, a nato vstala in se sama povzpela na najnižjo (Pavčnik 2010č). Po podelitvi so jo v bolnišnično oskrbo odpeljali s helikopterjem. Ko ji je zdravniško osebje zatem želelo odstraniti drenažno cevko, naj bi poseg, ob katerem lahko pacient za trenutek izgubi zavest, preložila z odgovorom: »Nimam časa.« Na sporedu je bil ženski superveleslalom, Majdičeva pa je želela videti vožnjo Tine Maze (Pavčnik 2010b).

Petra Majdič je za svoj nastop prejela nagrado Terryja Foxa, največje kanadsko humanitarno priznanje. Zaradi poškodbe je morala odpovedati vse nadaljnje olimpijske nastope in predčasno zaključiti sezono (izpustila je devet tekem), tako da v skupnem seštevku točkovanja

za svetovni pokal ni uspela osvojiti velikega kristalnega globusa, bila je tretja. Pod vprašajem je bilo tudi tekmovanje v naslednji sezoni, a je konec maja 2010 potrdila nadaljevanje kariere. Po okrevanju je na stopničke prvič stopila novembra, na prvem šprintu sezone v Kuusamu, kjer je bila druga. Do konca sezone je zmagala štirikrat, bila bronasta v prostem šprintu na svetovnem prvenstvu v Oslu in osvojila še tretji mali kristalni globus v šprintu. 20. marca 2011 je v Falunu z nastopom na 10 km v prosti tehniki končala kariero. (Petra Majdič)

Na osvojitve prve slovenske posamične zimske olimpijske medalje po šestnajstih letih so se odzvali tudi politični akterji: »Slovenija ima junakinjo, narodno junakinjo, ki je v športu pokazala, kaj pomeni zmagovalna miselnost,« je izjavil premier Borut Pahor (Sportal 2010a), predsednik Danilo Türk pa je Majdičevo »za izjemni športni dosežek, hrabro dejanje, srčno borbo in doseženo bronasto odličje na ZOI v Vancouveru 2010« odlikoval z zlatim redom za zasluge, drugim najvišjim državnim odlikovanjem (Urad predsednika Republike Slovenije) in jo kot veliko športno osebnost označil za vzor mladih generacij (T. G. 2010b).

4.3 Odzivi domačih in tujih medijev

Dogodek je odmeval v domačih in tujih medijih, o čemer pričajo naslovi: »Neverjetna Petra Majdič po vseh težavah osvojila bronasto olimpijsko medaljo!!!« (DNEVNIK.SI 2010) in »Poškodovana Petra Majdič iz brezna do bron« (Okorn 2010) je pisalo na Dnevnikovem spletnem portalu, v Delu »Kakšen bron, ta kolajna je posuta z diamanti!« (Lu. Š. in drugi 2010), »Ko Chuck Norris ne zmore več, Petra Majdič vztraja!« (Šp. K. 2010), »Petrin epski boj za bron zlatega sijaja« na Sportalu (Pavčnik 2010c), »Majdičeva iz pekla do zvezd« na spletnem portalu komercialne televizije (T. Š. 2010) in »Petra s herojsko predstavo do 'diamantnega' bron« na spletnem portalu nacionalne televizije (T. G. 2010a). Revijalni tisk je naslavljal: »Od pekla do raja – Vancouver 2010 – Nepozabni tek, ki piše zgodovino ...« (Stop 2010, 1), »Diamantna medalja Petre Majdič – Tvegala je življenje in zmagala!« (Lady 2010, 1), »Boleča pot Petre Majdič – Kraljica ljudskih src« (Jana 2010, 1), »JOKALA je vsa družina« (Story 2010, 1), »Postala bo filmska junakinja« (Nova 2010, 1).

»Spektakularen padec« slovenske šampionke, njene poškodbe in »nadčloveške napore«, s katerim je uspela poseči po bronasti kolajni, so zabeležile tuje tiskovne agencije (avstrijska APA, nemška DPA, ameriška AP in francoska AFP) (Sportal 2010b), njujorški časnik The Wall Street Journal (2010) pa je izjavil, da je bil njen nastop izreden in najbolj omembe vreden med moškimi in ženskimi šprinterskimi preizkušnjami teka na smučeh tistega dne. Razpisali so se o tekmi in dogajanju po njej ter o dogajanju na novinarski konferenci, kjer so

novinarji namenjali Majdičevi več pozornosti in vprašanj kot pa preostalim zbranim, kljub temu da so bili na konferenci prisotni vsi prejemniki kolajn moškega in ženskega šprinta.

4.4 Ideološke konotacije

Božič (v Doupona Topič 2010, 136) je v zvezi z medijskim pokrivanjem olimpijskega nastopa Majdičeve opozoril na izražanje nacionalne identifikacije in na divinizacijo športnice. Meni, da označevanje Majdičeve kot junakinje medije odmika od objektivnega poročanja k spodbujanju nacionalne identifikacije, Kovačič (2010) pa je primer uporabil za prikaz prevladujoče nekritičnosti športnega novinarstva in njegovo vlogo (so)oblikovanja ideoloških pomenov. V analizi diskurza o Petri Majdič je ugotovil štiri ideološke komponente: nacionalizem (kot strategijo trženja), subjektivizem (vezan na močan egoizem), komunitarizem (kot nasprotno komponento, ki prejšnjo blaži in legitimira, pomeni predanost mikroskupnosti, ki vsebuje tekmovalno ekipo, prijatelje in družino) in fatalizem.

K splošni fascinaciji nad zgodbo, ki so jo športni novinarji izkoristili za prikaz telesne »superzmogljivosti«, sta pripomogla nacionalni patos in družbeni kontekst (gospodarska, politična in socialna kriza) (prav tam). Majdičeva je postala »ljubljenka ljudstva«, k čemur je pripomogel olimpijski podvig v kombinaciji s komunikacijskimi spretnostmi športnice, za katere Kovačič (prav tam) pravi, da postajajo vse pomembnejši element vrhunškega športa.

Ta diskurz ni individualna posebnost Petre Majdič, ampak ga uporabljajo tudi drugi športniki, športni novinarji pa ga večinoma nekritično reproducirajo in potencirajo, pravi Kovačič (prav tam), ki zaključuje, da športno novinarstvo ne odraža lastnih protislovij, denimo med zaslužkarstvom in nacionalnim patosom ter med kritičnostjo do posameznih profesionalnih napak v športu in nekritičnostjo do same panoge športnega novinarstva. Športni novinarji so večinoma prezrli problem odgovornosti Petre Majdič, ki da bi se morala nastopu po poškodbi odpovedati, ne glede na pričakovanja športnega kapitala in nacionalne javnosti. Poraja se vprašanje pomena njenega zdravja, kot tudi vprašanje postavljanja meril za druge športnike. To naj bi bil še en dokaz več, da je vrhunski šport postal gladiatorstvo, športno novinarstvo pa prežeto s fenomenom spektakla. Kovačič (prav tam) navaja: »Športno novinarstvo ne poroča o dogodkih, relevantnih za javnost, temveč ustvarja spektakelske kvazidogodke. V tem smislu ni del novinarstva s poslanstvom, temveč je del industrije zabave.«

Kritičen pogled na dogajanje je predstavil športni komentator Igor E. Bergant (2010). Podobno kot Kovačič je izpostavil problematičen položaj vrhunškega športa v sodobni družbi. Majdičeva je po njegovem zavestno na kocko postavila svoje zdravje, kar predstavlja značilen

primer športnega junaštva. Podvomil je, ali je to pravi zgled za Slovence: »Naša športnica je s tveganim ravnanjem ogrozila svoje zdravje. Njena požrtvovalnost je bila – gledano splošno – pretirana in zagotovo ne bi smela biti vredna posnemanja v siceršnjem življenju. Majdičeva je presegla mejo zmožnega, a tudi razumnega. Manj razumljivo je, da v javnosti tega praktično nihče ni izrekel« (prav tam). S tem je izrazil kritiko športnici, pa tudi medijem in mnenjskim voditeljem, ki o tem niso spregovorili, kar poimenuje »opustitev klica razuma« (prav tam).

Relevanten je tudi odziv psihoanalitika Romana Vodeba (2010), ki je dogajanju okoli zgodbe posvetil spletni zapis z naslovom »Peter Majdič« oziroma »In kje je tukaj nežnost?!«. Zgodbo je videl »patetično in predvsem teoretsko«: »Meni se je zdelo, da so Slovenci ob Petrinih tekih (nezavedno in simbolno) podoživljali trpljenje svoje falične, v otroštvu doživete, mame, ko se je (ob zapitem ali pa odsotnem možu) emancipirano prebijala skozi življenje – podobno, kot se je Petra prebijala k bronasti medalji naproti« (prav tam). Narod naj bi bil po njegovem nor in brez kančka kritične razsodnosti ter moralnega presojanja, kar naj bi bilo posledica sreče in sočutja. Slovenijo je označil za kastrirano nacijo, katere čast mora reševati ženska. Obenem pa je mnenja, da je šport nastal zaradi ženske in da se ženske v športu le (nezavedno) zgledujejo po moških (prav tam). S faličnimi športi se torej ukvarjajo le, ker poznajo moške in možato športno petelinjenje, katerega posnemajo. Kot edini zares feminilen šport navaja ples, kot edino feminilno disciplino na ZOI pa umetnostno drsanje (prav tam).

Mnoge velike moške zmage so se v preteklosti kar porazgubile v sencah ženskih športnih uspehov. /.../ Slovcem se kolektivno meša od naslade, ko falične ženske – v tem primeru športnice – (za)senčijo njihove moške kolege. /.../ Že samo ob pogledu na dominantno falično žensko, ki ima moč in oblast (nad njimi), Slovence(ljne) pahne v naslado – vsaj tako je bilo videti po množičnih izlivih čustva, ko se je 'umirajoča' Petra prebijala v finale, do medalje. (prav tam)

Vodeb (prav tam) s tem poudarja, da so v Sloveniji feminilna plat žensk in njihove ženstvene vrline zanemarjene in da mnogi, vsaj (možati) moški, v resnici bistveno bolj cenijo lepotice in njihovo feminilnost. Ženska mora biti lepa moškimi, zagovarja Vodeb (prav tam): »No, če bo nekoč Slovenka zmagala na 'svetovnem prvenstvu v lepoti' – ali pa 'lepotnih olimpijskih igrah' – bo marsikateremu moškemu odleglo, ali pa se mu celo zmešalo od prijetnosti,« je zapisal in zaključil, da »s tem, ko v zvezde kujemo 'fantinje' in 'moškinje' (ala Petra Majdič), delamo krivico vsem tistim ženskam, katerih očetje iz njih niso (sebi) naredili sinove.« Njegov pogled je skladen z dominantno športno ideologijo hegemonске moškosti.

5 Ekipa

Velika Britanija, ki je z 2170 dobitniki olimpijskih medalj z OI od leta 1896 in ZOI od leta 1924 do danes svetovna športna velesila (Olympic) ter kjer se je športno novinarstvo pojavilo že konec 18. stoletja (Boyle in Haynes 2000, 28), na svojem trgu ni našla prostora za specializiran športni dnevnik. Na slovenskem dvomilijonskem trgu izključno o športu poroča Ekipa. Športni dnevnik, ki zajema vsakodnevna športna dogajanja pri nas in po svetu, je leta 1995 s tedenskega izhajanja prešel na dnevno (tedenska revija Ekipa je delovala od leta 1991) (Pejčič 2010). Na slovenskem trgu tako velja za pionirskega in edinstvenega, saj dnevne izključno športno usmerjene konkurence nima.

Vodstvene položaje zasedajo moški, ki po podatkih Ekipine spletne strani (Ekipa) in kolofona s predzadnje strani dnevnika prevladujejo tudi med novinarji. Poimensko je navedenih trinajst novinarjev, pri pripravi časopisa pa sicer sodeluje še »70 dopisnikov iz Slovenije in tujine« (Ekipa 2011b, 31). Od enajstih navedenih novinarjih sta le dve ženski sodelavki. Ena od njiju sicer odstopa od normativov in pokriva hokej na ledu, ki je po naravi moški šport. Ekipa ob prispevkih svojih novinarjev sicer vsebino v znatni meri pridobiva še od Slovenske tiskovne agencije (STA).

Sredi leta 2010 je Ekipa doživela grafično in vsebinsko prenovu, a nogomet ohranja primat. Vsakodnevno zasede vsaj tretjino prostora, ne glede na kakovost predstav v domačem prvenstvu in tudi ob porazih slovenskih nogometašev v mednarodnih tekmovanjih (Knoppers in Elling v Ličen 2009, 241). Nogometno dogajanje pri nas in po svetu pokrivajo trije novinarji, odgovorni urednik pa odkrito označuje nogomet za Ekipino številko ena: »Športni dnevnik Ekipa je vselej največ pozornosti posvečal nogometu, tako bo ostalo tudi v prihodnje. Takšna uredniška politika pravzaprav ni nenavadna. Nogomet je pač najpomembnejša postranska stvar na svetu, tako ni nikakršno presenečenje, da tudi mi živimo od njega. Tega niti ne skrivamo« (Pejčič 2010).

Ličen (2009, 241) pravi, da v Sloveniji alpsko in nordijsko smučanje dosega nogometu primerljivo gledanost, a če sodimo po razporeditvi športnih rubrik v Ekipi, imajo vseeno prednost ekipni športi. Hokej na ledu je umeščen takoj za nogometom, sledijo še rokomet, košarka in odbojka (vključno z odbojko na mivki). V zimski sezoni je vmes umeščeno alpsko ali nordijsko smučanje. Razporeditev športov je (z izjemo nogometa, ki je stalnica prvih strani) sicer odvisna od več dejavnikov. Sredinske strani so v primeru velikega

(mednarodnega) dogodka namenjene izključno temu. Poleg tovrstnih prilog najpomembnejša tekmovanja dobijo pozornost tudi v obliki obsežnejše samostojne publikacije. Tudi posebna izdaja ZOI 'Vancouver 2010' je na 124 straneh izšla februarja 2010 (Ekipa 2010c).

Na preostalih straneh Ekipa poroča o številnih drugih športih – plavanju, gimnastiki, atletiki, motošportih (formuli ena, motociklizmu, reliju, spidveju, motokrosu), kolesarstvu, vaterpolu, jadranju, športnem plezanju, balinanju, različnih borilnih veščinah (judu, boksu itd.), šahu itd. Uvrščeni so v rubriko 'Drugi športi', v primeru obširne novice pa na svoji strani. Nekatere aktualne domače dogodke uvrstijo na 'Dežurno stran'.

Ekipa večino pozornosti namenja slovenskemu dogajanju oziroma tekmam slovenskih športnikov in dogajanju v slovenskih tekmovanjih. Ko poročajo o mednarodnem športnem dogodku, v katerem Slovenija nima predstavnikov in če ne gre za večji dogodek (npr. OI, svetovno prvenstvo ipd.), ki bi bil pokrit kot središčna tema, o tem poročajo v rubriki 'Mednarodni športi'. Njena umeščenost je odvisna od ostalih športnih panog, praviloma pa dobi mesto v zadnji tretjini časopisa. Na zadnjih straneh so stalne rubrike 'Povabilo na kavo', ki jo žanrsko zastopa intervju, 'Minuta odmora', ki vsebuje manj resne vsebine (zanimivosti), stran pa zapolnijo z okvirčkom o televizijskih športnih prenosih tistega dne, s šalo, vremensko napovedjo ipd. Na zadnji strani v istoimenski rubriki žanrsko prevladuje kolumna, ki obravnava eno najbolj aktualnih in perečih tem. Pomembno in stalno mesto v Ekipi imajo tudi stave, ki se nahajajo neposredno za nogometno vsebino. S tem tudi slovenski športni dnevnik ostaja zvest siceršnjim koreninam športnega novinarstva, predstavlja pa tudi dokaz tržne pomembnosti športa.

Opazimo lahko tudi široko pokritost različnih športnih področij glede na značilnosti športnikov, ne le glede na športne panoge. Ekipa konstantno poroča o športu mladih, študentskem športu in športu invalidov. Če upoštevamo prenavo dnevnika v številu strani – na stalnih 32 straneh (pred spremembo leta 2010 je izhajal na 24 ali 32 straneh) ponuja več vsebin –, lahko zaključimo, da pokrivanje teh področij in vključevanje teh rubrik ni le način zapolnjevanja odvečnih strani, ampak namerno vključevanje v vsebino.

Ekipa tehnološkemu razvoju novinarstva sledi z vzajemnim delovanjem spletnega portala in tiskane izdaje, ki se medsebojno vsebinsko dopolnjujeta, in kljub temu, da tradicionalnim tiskanim medijem konkurirajo novi mediji, Ekipina naklada ne upada, v letu 2011 so natisnili tudi po sedemnajst tisoč izvodov dnevno (Slovenska oglaševalska zbornica 2013).

6 Analiza poročanja

6.1 Metodologija

V iskanju odgovorov na zastavljeni raziskovalni vprašanji, katere diskurzivne tehnike so uporabljene v slovenskem tisku ter kako in zakaj se spreminjajo način in značilnosti poročanja, smo uporabili KDA, ki diskurz⁶⁹ razume kot obliko družbene prakse, s čimer na diskurzivni dogodek vplivajo razmere, institucije in družbene strukture ter obratno (Fairclough in Wodak 1997, 258). Mediji imajo odločilno vlogo pri širjenju ideologije⁷⁰, na ravni katere se povezujejo z diskurzom, znotraj katerega so ideološke prvine med seboj povezane in vzpostavljajo odnose moči (Fairclough v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 25). Ker mediji delujejo in so obenem posledica delovanja odnosov moči v družbenem sistemu, jih lahko uporabno analiziramo glede na koncepte kulturne moči in hegemonije (prav tam, 26).

KDA je tako teorija kot tudi metoda⁷¹ (prav tam, 41). Kot slednja z empirično jezikovno analizo za razliko od jezikoslovja obravnava širša družboslovna vprašanja in išče učinke družbenih sprememb na ravni teksta in interaktivnih dogodkov. K teoretski osnovi kritične diskurzivne analize so prispevali Foucault, neomarksizem in Gramsci (prav tam). Ker je poudarek na umeščanju v širši družbeni kontekst, problematiziranju odnosov moči ter potencialu diskurza za družbene spremembe (prav tam, 42), KDA kot metoda ponuja odgovore tudi na vprašanja, ki si jih zastavljamo v primeru poročanja o Petri Majdič.

Vsak diskurziven dogodek lahko analiziramo na treh ravneh kot zapisan ali govorjen tekst, diskurzivno prakso, v katero je vključena produkcija, interpretacija ali recepcija teksta, in družbeno prakso (Fairclough v prav tam, 44).

Ker bodo pri analizi poročanja o Petri Majdič v ospredju značilnosti športnega diskurza je bistvena tekstualna analiza, ki proučuje strukturiranost, kombiniranost in razvrščenost propozicij⁷². Tekstualna analiza na podlagi teksta opravlja tri funkcije, skladno s predmetom

⁶⁹ Diskurz je »način izražanja, ki daje pomen izkušnjam iz določene perspektive«, ožje gledano pa je »raba jezika na določenem področju«. Poleg jezika, ki obsega tekste in besede, so sestavni deli diskurza še diskurzivne (institucionalne in organizacijske) prakse. (prav tam)

⁷⁰ Delovanje diskurza ima lahko ideološke posledice. Pripomorejo tudi k reprodukciji neenakih odnosov moči med moškimi in ženskami (Fairclough in Wodak 1997, 258).

⁷¹ Temelj metode predstavljajo tri dimenzije, prvič, opis jezikovnih značilnosti, drugič, interpretacija odnosa med produkcijskimi in interpretativnimi procesi diskurzivne prakse ter tekstom in tretjič, pojasnitev odnosa med diskurzivno in družbeno prakso (Fairclough v prav tam, 49).

⁷² Propozicija je trditev oziroma »najmanjši del, ki lahko denotira dejstva o določeni vsebini«. Ideološko gledano vsaka propozicija izraža reprezentacijo določenega vidika sveta (prav tam).

obravnave. Z obravnavo reprezentacije opravlja pomensko funkcijo, z obravnavo identitet in družbenih odnosov opravlja medosebno funkcijo, z obravnavo kohezivnosti in koherentnosti pa opravlja tekstualno funkcijo (prav tam).

Prednost KDA je upoštevanje tudi tistega, česar v tekstu ni (prav tam). Analiza diskurza kot tekstualne analize pomeni analizo oblike in vsebine, ki sta neločljivo povezani (Fairclough v prav tam, 45). Tekstualna analiza zajema jezikovno analizo (fonologijo, slovnico, besedišče, semantiko, nadstavčni vidik) in analizo funkcije. Tradicionalne oblike jezikovne analize je zato potrebno proučiti v povezavi z vključitvijo v reprodukcijo ali odpor ideologiji in družbeni moči (prav tam). Tekstualna analiza novinarskih prispevkov bo zajemala mikroanalizo besed in stavkov ter makroanalizo organizacije pomena prek celotnega teksta in različnih prispevkov kot celote.

Na ravni diskurzivne prakse analiza diskurza zadeva povezave med tekstom in družbeno prakso. V središču je pojasnjevanje načina produkcije in interpretacije tekstov, analiza odnosa med diskurzivnim dogodkom in diskurzivnim redom ter vprašanje, katere diskurzivne prakse vključuje diskurz in v kakšni kombinaciji (Fairclough v prav tam). Na tej ravni se tekstualna analiza prevesi v diskurzivno analizo. V njej torej analiziramo tekst v povezavi z družbenimi pogoji produkcije in potrošnje, pri čemer poleg producenta, ki pomen šifrira, in bralca, ki iz teksta in konteksta pomen dešifrira (Hall v prav tam, 46), upoštevamo, da so pomeni tekstov odvisni tudi od »določenih profesionalnih praks in tehnik, ki so različne in vodijo do različnih rezultatov« (Fairclough v prav tam). Temelj praks in tehnik so določeni družbeni odnosi in odnosi moči, kar zaznamuje tekst (prav tam).

Analiza družbene prakse kot tretja raven pojasnjuje ugotovitve tekstualne analize na makro družbeni ravni. Predstavlja kritični del KDA. Vključuje trenuten situacijski kontekst, širši kontekst institucionalnih praks, diskurzivni dogodek in družben ter kulturni okvir. Ta raven odgovarja na vprašanje, ali bodo neenakopravni in drugi nezaželeni odnosi vzdrževani ali prekinjeni (prav tam, 47). Metoda ima tako »pomembno emancipacijsko in politično vlogo, še posebno za tiste, ki so skozi diskurz marginalizirani, stigmatizirani, omejevani« (Kamin v prav tam, 50):

V svojem bistvu KDA vključuje analizo tega, kako je diskurz (jezik v družbeni rabi) povezan in kako vpliva na reprodukcijo družbenih odnosov, še posebej na vzdrževanje neenakopravnih, nepravilnih in diskriminacijskih odnosov moči. Analiza ohranja tekstualno (jezikovna analiza)

in diskurzivno analizo (analizo produkcije in potrošnje teksta) toda obe razširja na družbeno raven. (prav tam, 47)

Z uporabo KDA smo analizirali prispevke o Petri Majdič, ki so bili objavljeni v edinem slovenskem izključno športnem dnevniku Ekipa med ZOI 2010, ter prispevke, objavljene v obdobju okvirno enega leta pred in po tekmovanju oziroma prispevke, ki se nanašajo na pred-, med- in poolimpijsko tekmovalno sezono.

Obdobje pred ZOI je zajemalo predolimpijsko in del olimpijske tekmovalne sezone, prvi analiziran prispevek je bil objavljen 10. oktobra 2008, zadnji analiziran prispevek iz tega obdobja pa 27. januarja 2010. Analizirali smo 117 prispevkov z omembo Petre Majdič, od katerih je bilo 15 prispevkov naslovnih zgodb, še dodatnih 19 pa se je prav tako pojavilo že na naslovni strani, zato smo v analizo vključili tudi 34 naslovnice.

V analizo poročanja v obdobju med ZOI smo vključili 46 prispevkov, ki so omenjali Petro Majdič in so bili v Ekipi objavljeni med 1. februarjem in 4. marcem 2010. ZOI so potekale od 12. do 28. februarja 2010, a je Ekipa že 1. februarja začela objavljati posebno olimpijsko rubriko, imenovano ZOI 2010. V analizo smo tako vključili prispevke, objavljene v obdobju, ki je vključeval ZOI, in enajst dni pred ter tri dni po igrah, ko so bili v Ekipini rubriki ZOI 2010 objavljeni prispevki, ki so se neposredno vsebinsko nanašali na ZOI.

V analizo obdobja po ZOI smo vključili 91 prispevkov z omembo Petre Majdič, od katerih so bili štirje prispevki naslovne zgodbe, še dodatnih 16 pa se je prav tako pojavilo že na naslovni strani, zato smo v analizo vključili tudi 20 naslovnice. Prvi prispevek je bil objavljen 6. marca 2010, zadnji pa 26. marca 2011.

Ekipo smo izbrali zaradi športno specializirane narave medija oziroma zaradi dejstva, da gre za prvi in edini izključno športni dnevnik pri nas, s čimer zaseda posebno mesto v športnem poročanju. Obdobje smo zastavili široko, da smo pridobili reprezentativen vzorec prispevkov poročanja o Petri Majdič. Ker je Majdičeva sezono po ZOI zaključila športno kariero, smo v vzorec analiziranih prispevkov vključili tiste, ki so bili objavljeni v približno enakem časovnem razponu pred nastopom. Tako širok časovni razpon je omogočil arhiv tiskane izdaje Ekipe na spletni strani medija, s čimer so bile dostopne vse potrebne številke medija. Namen analize teh treh različnih obdobjev je bil razbrati, kako se spreminjajo način in značilnosti poročanja o eni najbolj odmevnih športnih zgodb zadnjih ZOI, in ugotoviti zakaj.

Kvalitativna raziskava je služila za identificiranje delov teksta, ki poimenujejo, primerjajo, opisujejo in ocenjujejo Petro Majdič in njeno nastopanje v skladu z omenjenimi kategorijami diskurzivnih tehnik, ki v športnem poročanju marginalizirajo ženske športnice. Osredotočili smo se na pomene, ki se prekrivajo s kulturnim razumevanjem spola.

6.2 Analiza poročanja pred ZOI

6.2.1 Asimetrično spolno označevanje

Analiza ključnih besed je pokazala, da za poročanje v obdobju pred ZOI ni značilno konvencionalno spolno označevanje teka na smučeh. Tekme niso bile prevladujoče označene kot ženske. Ker so se opisi ženske tekme prevladujoče pojavljali pred opisi moške tekme, so bile posledično spolno označene slednje. Diskurzivna tehnika asimetričnega spolnega označevanja je tako sicer prisotna v sporočanju, vendar v primeru označevanja moških tekem.

Avtorji prispevkov so se prevladujoče osredotočali na ženske tekmovalke, slovenski tekmovalci pa niso bili v ospredju: »Ob Petri bodo nocoj na štartu še Vesna Fabjan in Barbara Jezeršek ter na pet kilometrov daljši preizkušnji debitant na tekmah svetovnega pokala Domen Potočnik« (Pogrešajo le sonce, 21. 11. 2009, 32), »Velika ovira za tekmovalke, seveda pa tudi tekmovalce, bo v Estoniji hud mraz« (Koliko moči ji je še ostalo, 16. 1. 2010, 18). Analiza ključnih besed je pokazala, da so avtorji o moških tekmah in tekmovalcih prevladujoče pisali v zaključku prispevkov, kar so prevladujoče uvedli z besedno zvezo »v moški konkurenci«: »V moški konkurenci bo prvi favorit /.../. Slovenija v moški tekmi ne bo imela predstavnika« (Pomirjena na štart, 28. 11. 2009, 31), »Dodajmo še, da se bodo v šprintu na enaki razdalji merili tudi moški /.../« (Bolna Saarinenova ponudila priložnost, 7. 3. 2009, 23).

V analiziranih prispevkih je prevladovala diskurzivna tehnika asimetričnega spolnega označevanja moških tekem. Ženske tekme teka na smučeh prevladujoče niso bile spolno označene, moške tekme pa: »Že po sobotni tekmi, /.../, je dejala, da njena prednost ne pomeni ničesar, /.../, kar se je pozneje potrdilo tudi v moški tekmi /.../« (Vseeno sto tisoč razlogov za nasmeh, 11. 1. 2010, 16–17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da se je pojavljalo tudi simetrično spolno označevanje: »/.../ dve tekmi pred koncem pokala še vedno ni znano, kdo ga bo osvojil v moški in kdo v ženski konkurenci /.../« (Še dva koraka do cilja, 21. 3. 2009, 19) in spolno označevanje ženskih tekem: »V slovenskem taboru so veliko večja pričakovanja seveda usmerjena v

žensko tekmo« (Petra lovi Saarinenovo, 20. 12. 2008, 14), »/.../ je na ženski desetkilometrski preizkušnji v klasični tehniki slavila Finka /.../« (Kuitunenovi ustreza Davos, 15. 12. 2008, 18), »/.../ kako širok je svetovni vrh v ženskem teku na smučeh« (Mraz preprečil zasledovalno tekmo, 2. 2. 2009, 14). Prednostno poročanje o ženskih tekmah in prevladujoče označevanje moških tekem ter neoznačevanje ženskih tekem kažejo na večjo pomembnost ženskih tekem in tekmovalk.

6.2.2 Prislina heteroseksualnost

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bilo poročanje o odnosih Majdičeve z moškimi v obdobju pred ZOI odsotno. Eden od prispevkov je bil sicer naslovljen s »Primož in Petra sta najlepši par«, a je avtor poročal o izboru športnika leta, kjer sta bila izbrana Kozmus in Majdičeva (Primož in Petra sta najlepši par, 23. 12. 2009, 12–13). Njena heteroseksualnost ni bila identificirana oziroma je bila identificirana zgolj posredno z njeno izjavo o vlogah v družini, s katero je bila poudarjena vloga ženske kot matere: »'Ženska je prvenstveno mama, in če karkoli odpove, mora znati svojemu otroku vsaj skuhati. Najprej ga nahrani s svojim mlekom, ko pa ga nima več, mora pač kuhati'« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15). V navedku je izrazila tudi skrb za druge, s čimer je podprla tudi diskurzivno tehniko poudarjanja primerne ženskosti, vloga družine pa se je pojavila tudi v povezavi s športom: »/.../ je še eno blestečo sezono napovedala Majdičeva, ki je /.../ uspehe še enkrat proslavila z vse bolj številno tekaško družino« (Kraljica se je vrnila domov, 25. 3. 2009, 19).

V povezavi z ljubeznijo smo v prispevkih zasledili njeno ljubezen do Pohorja in ekipe: »/.../ njena ljubezen do zreškega Pohorja pa ima dolgoletno zgodovino« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15), »'Drži pa, da sem navezana nanje, da jih imam rada, zato tako rada govorim, da je to moja ekipa'« (prav tam).

Odsotnost reprezentacije kot partnerke in neprevladujoča reprezentacija kot matere Petro Majdič prevladujoče postavljata v vlogo športnice. Analiza ključnih besed je pokazala, da je to reprezentacijo Majdičeva tudi sama prevladujoče podprla: »/.../ v tem trenutku pa želim, da me ljudje poznajo kot športnico« (prav tam).

Eden najbolj pogostih načinov poudarjanja heteroseksualnosti je seksualizacija športnice, a je analiza teme erotično telo pokazala, da fizična privlačnost ni bila v ospredju in da Majdičeva ni bila konstruirana kot seksualni simbol. Videz in zunanost sta se pojavila le v zvezi z

dresom vodilne, pri čemer je v ospredju priznanje njenih športnih dosežkov in ne njen izgled: »Rumena ji pristoji« (Rumena ji pristoji, 13. 3. 2009, 16–17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva označena kot »simpatično dekle« (Kaj bi brez njih, 25. 3. 2009, 24), a pri njej tovrstna reprezentacija ni bila v ospredju. Analiza označb je pokazala, da je bilo osredotočanje na simpatičnost in heteroseksualnost prevladujoče pri drugih tekmovalkah, predvsem pri Višnarjevi, ki je bila označena kot »simpatična Blejka« (Kraljica se je vrnila domov, 25. 3. 2009, 19; Vedela je, da lahko zmaga, 23. 1. 2010, 23). Pri slednji je analiza ključnih besed pokazala podprto diskurzivno tehniko prisilne heteroseksualnosti, saj je medij pisal o njenem »izbrancu« (Ko boš prišla na Bled, 27. 1. 2010, 21): »/.../ je slavil najboljši šprinter lanske sezone Ole Vigen Hattestad, zato je bilo zadovoljstvo Višnarjeve, sicer njegove spremljevalke, po sobotnih preizkušnjah še toliko večje« (Za Petro je bila proga preveč ledena, 23. 11. 2009, 27).

Analiza ključnih besed je pokazala, da niti humornost, ki je prav tako značilna za diskurzivno tehniko prisilne heteroseksualnosti, ni bila v ospredju. V svoji izjavi jo je podprla le Petra Majdič: »Slovenska kraljica smučarskega teka je včeraj zamudila na tiskovno konferenco – 'Frizerka ni bila dovolj hitra,' se je med smehom za zamudo opravičila Petra – česar ji ni nihče zameril« (Jaz še kar sanjam, 12. 1. 2010, 12–13).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so bili v obdobju pred ZOI v nasprotju z diskurzivno tehniko prisilne heteroseksualnosti v ospredju športni dosežki in nastopi Majdičeve, njene fizične zmožnosti so bile poudarjene, njene sposobnosti priznane: »Najboljša slovenska tekačica na smučeh že po tradiciji blesti /.../, pohvali pa se lahko še s štirimi uvrstitvami med najboljših deset na razdalji. /.../. V soboto je deklasirala konkurenco v šprintu /.../. Že v kvalifikacijah je Petra Majdič zanesljivo opravila s konkurenco /.../. Petra je odlično tekla /.../« (Tradicija je obveljala, 1. 12. 2008, 29), njene tekmičice »niso bile konkurenčne« (prav tam). Zmage niso bile podarjene, ampak si jih je pritekla: »Vodilna tekmovalka svetovnega pokala si je z izjemnim zadnjim krogom pritekla že štirinajsto oziroma petnajsto zmago v svetovnem pokalu /.../« (Več mi pomeni le še olimpijska kolajna, 16. 3. 2009, 16–17), s čimer je postavljala mejnike: »Devetindvajsetletna Brinčanka, ki je v letošnji sezoni postavila že nekaj mejnikov, je v Trondheimu, /.../, postavila novega« (prav tam), in bila deležna pohval in laskajočih vzdevkov: »Čeprav Petra v zadnjih letih slovi kot prva dama svetovnega šprinta, je zelo dobra tudi v najdaljših preizkušnjah /.../« (prav tam). Analiza ključnih besed je pokazala, da so imeli njeni dosežki tudi nacionalni pomen: »Verjetno si še pred nekaj leti

res ni nihče predstavljal, da bodo smučarski teki paradna disciplina slovenskih zimskih športov« (Kraljica se je vrnila domov, 25. 3. 2009, 19).

6.2.3 Poudarjanje primerne ženskosti

Analiza ključnih besed je pokazala, da konvencionalna diskurzivna tehnika poudarjanja primerne ženskosti prevladujoče ni bila podprta, čeprav so se pojavljali tudi primeri, ki so podpirali stereotipe ženske pasivnosti in krhkosti. Avtorji so se osredotočali na čustvene lastnosti, povezane s feminitnostjo, analiza teme zdravstveno stanje je pokazala, da je bilo to povezano s šibkostjo, a je sporočanje prevladujoče kljubovalo stereotipom. Opisovanje in upodabljanje zunanosti Petre Majdič je bilo pretežno odsotno oziroma je bila Majdičeva na fotografijah z eno izjemo upodobljena v športnih oblačilih.

V tem podpoglavju se osredotočamo predvsem na poročanje, ki zadeva fizične, čustvene in vedenjske lastnosti, povezane s feminitnostjo. Analizo te diskurzivne tehnike dopolnjuje analiza diskurzivne tehnike nenaklonjene primerjave ženskih nastopov z moškimi, kjer ugotavljamo, da je Majdičeva prevladujoče reprezentirana kot cenjena, spoštovana in uspešna ter močna in fizično sposobna (kar smo deloma ponazorili že v prejšnjem podpoglavju).

Analiza ključnih besed je pokazala, da se avtorji niso osredotočali na zunanost in fizične lastnosti Petre Majdič, čeprav so pisali tudi o tem: »A če nič drugega, smo se lahko prepričali, da Petri pristaja tudi rumena, ne samo rdeča barva« (Šprinterska kraljica Kuusama, 1. 12. 2008, 32), »Kreiranje oblek me veseli, in če imam to možnost, zakaj tega ne bi izkoristila. Uživam v tem, poleg tega svoje telo najbolje poznam in vem, kaj moram na sebi skriti. Zagotovo so to moje roke. Pa tudi sicer me, kot verjetno večino žensk, moda privlači /.../ /.../!« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15), »Nanj se je lažje povzpeli tekmovalkam, ki imajo 50 kilogramov ali kakšnega več, ne pa zame, ki sodim med težje tekmovalke« (Zdaj ne bi prehitela Saarinenove, 6. 1. 2009, 12–13). V prispevku o nagrajencih izbora Slovenec leta je bila Majdičeva na fotografijah izjemoma v večerni toaleti z globokim izrezom (Primož in Petra sta najlepši par, 23. 12. 2009, 12–13; To je njihovo slavje, 24. 12. 2009, 12–13). Prevladovala so akcijske fotografije, saj je bila prevladujoče upodobljena med nastopom v tekmovalnih oblačilih in z opremo ali pa v sponzorskih oblačilih.

Analiza ključnih besed je pokazala, da je diskurzivna tehnika poudarjanja primerne ženskosti podprta še s pisanjem o nasmehu Petre Majdič, ki pomeni posvečanje pozornosti njenim

fizičnim karakteristikam in jo prikazuje kot nenevarno: »/.../ je v svojem značilnem smehu pogovor končala dobro razpoložena slovenska kraljica teka na smučeh« (Pogrešajo le sonce, 21. 11. 2009, 32), podoben učinek pa dosežejo še nekatera čustvena stanja: »/.../ se je sedemnajste zmage v svetovnem pokalu veselila iskreno, kot se v tekaški karavani zna veseliti samo ona, kraljica slovenskega teka na smučeh, ki je ostala tudi kraljica Davosa« (Na Rogli bo vsa v rumenem, 14. 12. 2009, 28).

Analiza teme čustveno stanje je pokazala, da je stereotipe o primerni ženskosti oziroma krhkosti in šibkosti prevladujoče podprla Majdičeva sama z omenjanjem svoje čustvenosti, odvisnosti, prestrašenosti, nervoznosti ipd.: »V teh dneh so v ekipi videli, kako je, če je ženska utrujena. Zadnjih nekaj dni sem samo tarnala, kako me vse boli in kako sem utrujena. Ves čas so me tolažili in me mirili, prav tako mi niso pustili veliko govoriti, saj niso želeli poslušati mojega jamranja« (Uživam v tekmah in želim, da tako ostane, 26. 1. 2009, 20), »Po koncu sezone sem bila zaradi vseh stvari, ki so se mi dogajale, tako utrujena, psihično in fizično, da se mi je že mešalo. Ivana lahko vprašate, kako sem še pred štartom v Bormiu jokala« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15), »Ni veliko manjkalo, da bi se začela sekirati /.../. Je že tako, da punce včasih potrebujemo malo več časa, da dojamemo nekatere stvari« (Kraljica se je vrnila domov, 25. 3. 2009, 19).

Analiza teme čustveno stanje je pokazala, da je bila Majdičeva kljub pojavljanju in podpiranju stereotipne krhkosti in šibkosti prevladujoče reprezentirana kot fizično in mentalno trdna: »Zaupam v svoje sposobnosti« (Pogrešajo le sonce, 21. 11. 2009, 32), »Veliko smo testirali in tudi psihično sem pripravljena boljše /.../« (Petra bi premikala mejnike, 10. 10. 2008, 17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so avtorji prispevkov pisali o njeni izčrpanosti: »/.../ četrtkova zmaga najtežje priborjena v letošnji sezoni. Ne le zaradi izčrpanosti po bolezni, pač pa tudi zaradi spremenljivih vremenskih razmer« (Hudač se izogiba napovedim, 14. 3. 2009, 23) in o njej kot žrtvi: »Morda se s tem niti ne bi toliko obremenjeval, če 'žrtev' tega sistema točkovanja ne bi bila Petra Majdič, ki bi bila ob normalnem štetju točk zmagovalka svetovnega pokala« (Največ točk je osvojila Petra, 24. 3. 2009, 14).

Analiza teme zdravstveno stanje je pokazala, da so se pojavljale tudi reference fizične šibkosti v povezavi z zdravstvenimi težavami (poškodbo ali boleznijo): »Čeprav vse od Liberca naprej Petra Majdič ni povsem zdrava, nadaljuje z odličnimi predstavami v šprintu« (Hudač se izogiba napovedim, 14. 3. 2009, 23), »/.../ pravo dramo pa je začela doživljati v ponedeljek, ko je popoldan preživela v postelji, tako izčrpana pa je bila včeraj brez pravih možnosti, da bi

se vmešala v boj za kolajne. /.../. Da z njenim počutjem nekaj ni v redu, se je dalo slutiti že iz njenega obnašanja pred tekmo, saj ni bila razpoložena kot običajno« (Lagala bi, če bi rekla, da sem v redu, 25. 2. 2009, 24).

Analiza te teme je pokazala, da je skrb za zdravje izrazil tudi trener, ki je poudarjal pomen dobre pripravljenosti: »Nobenega smisla nima, da bi v soboto štartala, kajti pred njo je zaključek svetovnega pokala, predvsem pa je najpomembnejše njeno zdravje« (Saarinenova še tretjič na najvišji stopnički, 27. 2. 2009, 23), zdravstveni diskurz pa je s svojimi izjavami podkrepila tudi Majdičeva: »/.../ ne bom štartala, saj ne bi imelo nobenega smisla, da bi tvegala svoje zdravje za teh nekaj točk svetovnega pokala /.../« (Mraz preprečil zasledovalno tekmo, 2. 2. 2009, 14), s čimer je izrazila skrb za svoje zdravje, hkrati pa tudi skrb za druge, kar je značilnost primerne ženskosti: »Si predstavljate, kako so se počutili serviserji, ki so morali pripravljati dva para smučī« (prav tam). Skrb za zdravje je v tem obdobju prvotnega pomena, tveganje se ne izplača in Majdičeva je zato tudi izpustila nekaj tekem.

6.2.4 Infantilizacija

Z analizo ključnih besed poimenovanj v prispevkih iz obdobja pred ZOI smo ugotovili, da je bila Majdičeva reprezentirana tudi kot dekle: »Pri dekletih je bila za Isakovičevo druga tekačica na smučeh Petra Majdič /.../« (Srebrna ribica in brežiški kolos, 23. 12. 2008, 12), »Pogosto je v trening naših deklet vključen tudi Brodar, ki v moški konkurenci še nima pravih partnerjev in mu očitno, res ne gre za vrhunske izide, trening z dekleti pride kar prav« (Kaj bi brez njih, 25. 3. 2009, 24). Pri slednjem so dekleta prepoznana kot edina prava konkurenca Brodarju, ki med reprezentančnimi sotekmovalci ne najde dostojnega partnerja za trening, ženskim tekmovalkam pa sta pripisani moč in sposobnost. Milovanovič je Majdičevo v enem od svojih prispevkov poimenoval »nadarjena mladenka« (Belo-črna zima, 6. 1. 2009, 24), infantilizacija pa je bila prisotna tudi v navedkih Ivana Hudača, trenerja Petre Majdič, ki je v svojih izjavah tekmovalke imenoval punce: »'Za vse tri punce velja, da so tekle po svojih najboljših močeh'« (Kako bo šele na Rogli ..., 15. 12. 2009, 22).

Diskurzivno tehniko infantilizacije je Majdičeva tudi sama podprla: »'Ker sem dekle, sem tudi bolj čustvena, in tu je Ivan zmagal'« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bil Majdičevi infantilni status pripisan tudi prek opisovanja čustvenega stanja: »Vse to so razlogi, da je bila na končni podelitvi priznanj v

Falunu tako razigrana« (Odšla je kot četrta, vrača se kot druga, 24. 3. 2009, 14), z usmerjanjem k drugim pa ga je podprla tudi sama: »Vedno poudarjam, da je Robert tisti, ki ima največ zaslug za moj napredek. /.../. /.../ ima nemalo zaslug celotna ekipa /.../« (Slabanja je imel še kako prav, 15. 12. 2008, 18).

Kljub pojavljanju so bile infantilne reference prevladujoče dopolnjene s priznavanjem uspehov in pohvalami, s čimer niso dosegle prvotnega namena ponižanja oziroma zmanjšanja odraslega statusa: »In ena od teh, ki je v zadnjih letih sestavni del svetovne elite, je tudi naša Petra Majdič. Kdo bi si mislil, da bo Slovenija, ki ima sicer kar bogato, vendar po izidih ne vrhunsko tekaško preteklost, nekoč imela dekle, ki ji bodo Skandinavke gledale v hrbet?« (Šampionka s posledicami, 5. 1. 2010, 24). V nasprotju s standardnim branjem te tehnike kot preproste oblike infantilnosti lahko poimenovanje z dekletom v tem primeru beremo kot način povezovanja v sklopu nacionalnega diskurza.

Analiza ključnih besed poimenovanj je pokazala tudi infantilizacijo pri poročanju o moških: »Pri fantih (15 km) pa je bil z 49. mestom najboljši Domen Potočnik« (Na Rogli bo vsa v rumenem, 14. 12. 2009, 28). S tem infantilizacija ni več omejena na poročanje o športnicah in tako ne doseže več svojega namena odvzema odraslega statusa športnicam in s tem njihovega izpostavljanja.

Poleg tega je analiza ključnih besed poimenovanj pokazala, da je bila Majdičeva kljub pojavljanju infantilnih referenc prevladujoče reprezentirana z imenom in priimkom⁷³, kot »Majdičeva« ali pa se je poimenovanje nanašalo na njene uspehe: »Prvo ime slovenske ekipe bo zagotovo prva dama smučarskega teka Petra Majdič« (Petra gre v Liberec uživati, 17. 2. 2009, 13), »serijska zmagovalka« (Naj se joka ali smeji, samo da zmaguje, 22. 12. 2008, 17). V prispevku z naslovom »Petra kot vzor« je bila reprezentirana kot vzornica preostalim slovenskim predstavnicam (Petra kot vzor, 31. 12. 2009, 21).

Analiza metafor je pokazala, da je Majdičevo kot žensko označevala predvsem reprezentacija v navezavi s kraljestvom. Medij je s povezavo Majdičeve in kraljestva športnico dvignil, s čimer je bila upravičena do moči, uspeha in statusa odrasle ženske: »Petra Majdič je v šprintu

⁷³ Z imenom in priimkom je bila omenjena 241-krat, kot Majdičeva se je v prispevkih pojavila 205-krat, zgolj z imenom pa 194-krat. Pojavljala so se tudi ostala poimenovanja: najboljša slovenska tekačica, 29-, 30- ali 31-letna Brinjčanka, kraljica slovenskega smučarskega teka, šampionka, naša najboljša tekačica, varovanka Ivana Hudača oziroma varovanka slovaškega strokovnjaka, najboljša športnica ali tekačica ŠD Atrans Trojan, junakinja, slovenska športnica leta, tekačica iz Brinja, najboljša šprinterka (na svetu) ali šprinterska kraljica (Kuusama), prva dama smučarskega teka oziroma svetovnega šprinta ali snežna kraljica, naša kraljica teka, slovenska tekaška kraljica, Dolanka, Super Petra in slovenska vražja šprinterka.

ostala kraljica Davosa« (prav tam). Medij je metaforo kraljestva razširil z metaforo pravljice in s poimenovanjem tekmice, ki jo je postavil v vlogo negativca: »/.../ je nedeljska tekma minila v pravi zimski pravljici, ki pa za našo kraljico smučarskega teka ni imela srečnega konca. V vlogi hudobnega volka je bila /.../ Finka Aino Kaisa Saarinen« (Težko bo pozabiti padec, 22. 12. 2009, 21).

6.2.5 Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov

Z analizo prispevkov smo ugotovili, da s športom nepovezani vidiki (družinski odnosi, zasebnost in osebnost) niso bili v ospredju poročanja. Analiza je pokazala, da so bili nastopi poudarjeni in ne zanemarjeni ter da je bil uspeh primarnega pomena.

Analiza ključnih besed je pokazala, da je medij pisal tudi o vidikih, nepovezanih s športom (npr. praznovanju rojstnega dne, prejemanju nagrad), a še takrat v povezavi s športnim udeleževanjem, s čimer sporočanje ostaja osredotočeno na športni vidik: »Ali ji bo sploh ostalo kaj časa, da proslavi rojstni dan? Vse najboljše, Petra« (Vse najboljše, Petra, 22. 12. 2008, 24), »Čeprav je Petra Majdič, ki je v petek dobila še eno priznanje, saj je v akciji Nedeljskega dnevnika prejela naziv Slovenec leta /.../« (Le Nemki pred Vesno in Katjo, 25. 1. 2010, 14).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so se s športom nepovezani vidiki pojavljali tudi v povezavi z izkušnjami, domom in pristočnimi dejavnostmi: »Na srečo je Majdičeva iz tekme v tekmo bolj izkušena, izkušenj pa ji gotovo ne manjka tudi za življenje brez smučí« (Kaj bi brez njih, 25. 3. 2009, 24), »Eden od Petrinih hobijev je kreiranje oblek. /.../. Letos je tudi končala gradnjo hiše v Kamniku /.../. Spet se je vpisala nazaj na fakulteto /.../. Skrbi tudi za promocijo oblačil in palic znamke OneWay, svoj prosti čas pa izkoristi za kuhanje« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15), »Sebe vidim na zmagovalnem odru, ne v rumenem tisku« (Želim si, da se ne bi preveč obremenjevala, 19. 12. 2009, 16–17). Tudi tu je z izjavo Majdičeve poudarjen športni vidik.

Kljub posameznim primerom osredotočanja na s športom nepovezane vidike, je analiza ključnih besed pokazala, da so bili prevladujoče poudarjeni nastopi in pomembnost uspeha. Medij je poudaril njeno nepremagljivost, vrhunske uvrstitve, njen zmagovalen način dela in njeno ambicioznost: »Majdičeva letos v šprintu še ne pozna poraza /.../« (Naj pravljica traja, kolikor dolgo lahko, 23. 12. 2008, 17), »/.../ je nanizala neverjetno serijo šestih zmag. /.../ je logično, zakaj tekmice o njej govorijo s strahospoštovanjem. /.../. Serija zmag v šprintih v

klasični tehniki na njene tekmice deluje že kar malce strah zbujaajoče« (Nedosegljivo postaja dosegljivo, 27. 1. 2009, 16), »Njene letošnje uvrstitve na novoletni turneji so vrhunske« (Vsaka uvrstitev med tri bo vrhunska, 9. 1. 2010, 18), »/.../ je delala, vsak dan delala, garala in razmišljala le o teku« (Belo-črna zima, 6. 1. 2009, 24), »/.../ Petra, ki ima načrte na treh frontah, pa bi rada še naprej premikala mejnike« (Petra bi premikala mejnike, 10. 10. 2008, 17), »Kolajno iz svetovnih prvenstev že ima, nima pa olimpijske. In njej je podredila življenje« (Lagala bi, če bi rekla, da sem v redu, 25. 2. 2009, 24), »/.../ Petra ni več le tekačica iz male Slovenije, s katero bi njene nasprotnice lahko pometale, pač pa je postala tekmovalka, ki se nikogar ne boji in ki bo naredila vse, da pride do zmage, ko se ji za to pokaže priložnost. /.../. V tem trenutku je najbolj pomembno, da je Petra zmagala /.../« (Teči se je naučila v Lahtiju, 10. 3. 2009, 20).

Analiza hiperbol je pokazala, da so bili uspehi povečevani oziroma jim je bil pripisan večji pomen: »Tudi zato je Petrino drugo mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala enakovredno končni zmagi. Za mene je 29-letna Brinčanka prva Slovenka z velikim kristalnim globusom« (Največ točk je osvojila Petra, 24. 3. 2009, 14).

Analiza ključnih besed je pokazala odsotnost kritičnosti do neuspehov, ki so bili pripisani drugim dejavnikom: »Poslovni direktor nordijcev do neuspeha Petre Majdič ni hotel biti posebej kritičen. Zaveda se, da je bil njen slabši nastop predvsem posledica bolezni, in ne česa drugega. /.../. Zame je še vedno najuspešnejša športnica smučarske zveze, ne glede na zadnje uspehe Tine Maze. /.../ če ne bi bilo te smole z virusom, verjamem, da bi ji tudi uspelo« (Za povprečne bo zmanjkalo denarja, 4. 3. 2009, 17), pa čeprav je v istem prispevku Ulaga poudarjal pomen zmage: »'Vsi ljudje, ki so v tem cirkusu, bi se morali zavedati, da je pomemben samo vrh in nič drugega'« (prav tam). Prizanesljivost in nekritičnost kažeta na naklonjenost Majdičevi in njen status kot pomembne, zaupanja vredne športnice.

Analiza ključnih besed je pokazala nacionalni pomen uspehov, ki so bili skupni, slovenski, s čimer je bila Majdičeva reprezentirana kot športnica z močnim nacionalnim pomenom: »Slovenski smučarski tek se lahko pohvali že z enaindvajsetimi zmagami v svetovnem pokalu /.../« (Ko boš prišla na Bled, 27. 1. 2010, 21), čeprav je Ivo Milovanovič v enem od svojih prispevkov izpostavil dvoličnost kulturnih odzivov na uspehe oziroma neuspehe: »/.../ ob uspehih si od nas vseh, v težavah pa le od nekaterih! Ob zmagah te slavimo, ob neuspehih kritiziramo, nekateri pa si celo dovolijo žaljivke /.../« (Z razumom nad čustva, 3. 3. 2009, 24).

6.2.6 *Ambivalenca*

Analiza prispevkov ni pokazala ambivalentnega poročanja na način dopolnjevanja pozitivnih laskajočih prikazov s subtilnonegativnimi (trivialnimi ali spodkopavajočimi) sugestijami. Ugotovili smo obratno tehniko, in sicer so bile ranljivost, anksioznost in odvisnost dopolnjene z deskriptorji moči, sposobnosti in poguma, morebiten neuspeh pa so dopolnjevale pozitivne lastnosti in poudarjanje dobrega v slabi situaciji: »Do lanske sezone Petra Majdič v Düsseldorfu ni imela ravno veliko uspeha. Predlani je celo izpadla v kvalifikacijah, toda lani je dokazala, da lahko zmaga tudi na progi, ki ji nikakor ne ustreza« (Tako ali tako se ni dalo narediti nič, 4. 12. 2009, 26), »Majdičeva je sobotno tekmo spet začela nekoliko počasneje in proti koncu stopnjevala ritem, kot je to zanjo značilno, kljub temu, pa se ji ni uspelo prebiti med deseterico. A zaostanek za najboljšimi ni bil velik« (Na Rogli bo vsa v rumenem, 14. 12. 2009, 28). Za šele 19. mesto je bila kriva proga: »Za Petro je bila proga preveč ledena«, »Daleč od stopničk je bila Majdičeva /.../, ki jih resnici na ljubo niti ni napovedala« (Za Petro je bila proga preveč ledena, 23. 11. 2009, 27), prispevek pa se je osredotočil na boljše rezultate v drugih disciplinah, kjer »razlogov za paniko ni« bilo, kjer se ji znaki utrujenosti niso poznali in kjer je s progo »opravila z odliko« (prav tam).

Neuspehi oziroma slabši rezultati so bili pojasnjeni in opravičeni z utrujenostjo, slabimi vremenskimi pogoji, s smolo, golim naključjem, nekonkurenčnimi smučmi, usodo ali močnejšimi tekmicami: »Njen začetek je bil odličen, saj je nekaj časa celo vodila, v zadnjih petih kilometrih pa je, tudi zahvaljujoč utrujenosti, popustila in se morala zadovoljiti 'le' s šestim mestom« (Tradicija je obveljala, 1. 12. 2008, 29), »Da je bila sobotna tekma le golo naključje in da njene smuči niso bile konkurenčne /.../ /.../ o moči tekačice iz Brinja pa smo se lahko prepričali že v četrtfinalu, ko je vodila od štarta do cilja« (Ko zmagaš, je vse enkratno, 4. 1. 2010, 12–13), »/.../ veljala za prvo favoritko včerajšnje šprinterske tekme. Vendar zvezde niso bile usojene« (Lagala bi, če bi rekla, da sem v redu, 25. 2. 2009, 24), »/.../ nato pa je bila Poljakinja tudi zanjo premočna« (Vseeno sto tisoč razlogov za nasmeh, 11. 1. 2010, 16–17), »Dejstvo je, da je imela Falkova boljše smuči, ne bi pa rekel, da je bila tudi močnejša od Petre, toda očitno Švedom ta sneg bolj 'sede' /.../'« (Zmagala ni, je pa načrt izpolnila, 18. 1. 2010, 14). Prevladujoče so bili razlogi drugje, pojavljala pa se je tudi njena krivda: »/.../ je med samo tekmo naredila kar nekaj napak, prav vsaka pa je prinesla dodaten zaostanek za najboljšimi. Enostavno to ni bil njen dan. Mislim, da ja 'prenežna' do tekmic /.../'« (Dvojna zmaga Italijank, 31. 1. 2009, 13).

Ko Majdičevi nastop ni uspel najbolje, pa so bile zato dobre ostale slovenske predstavnice, so se prispevki osredotočali na njihove uspehe in ne na njene neuspehe, denimo v prispevku z naslovom »Ko ne gre Petri, je tu Vesna«: »Nova slovenska tekaška princeska, kraljica seveda še vedno ostaja Petra Majdič, je brez težav opravila s kvalifikacijami, nato pa še v četrtfinalu« (Ko ne gre Petri, je tu Vesna, 7. 12. 2009, 23). Pozornost je bila tako odvrnjena od njenih neuspehov, prevladujoče se je medij na Majdičevo osredotočal ob uspehih, do morebitnih neuspehov pa so bili avtorji prispevkov prizanesljivi, včasih že vnaprej: »/.../ ne bi bilo pošteno, če bi od nje v današnji tekmi zahtevali kolajno. Šprint je v smučarskih tekih najbolj nepredvidljiva disciplina« (Nekaj nervoze je pa že čutiti, 24. 2. 2009, 12).

Tudi analiza fotografij je pokazala odsotnost ambivalence, saj se niso osredotočale na zunanost ali atraktivnost, temveč na športne dosežke. Napis pod fotografijo Majdičeve na zmagovalnem odru se je tako glasil: »Nepremagljiva v šprintu« (Naj se joka ali smeji, samo da zmaguje, 22. 12. 2008, 17).

6.2.7 Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi

Analiza ključnih besed je pokazala, da poročanje o nastopih Majdičeve prevladujoče ni bilo deležno nenaklonjene primerjave z moškimi nastopi, temveč so bili moški nastopi deležni nenaklonjene primerjave z ženskimi oziroma konkretno z nastopi in delom Petre Majdič: »Vsaj za slovenske ljubitelje smučarskega teka je moška šprinterska preizkušnja minila v senci ženske« (Rumena ji pristoji, 13. 3. 2009, 16–17), »Ali pa da se poleti ni delalo tako, kot bi se moralo. Ne, dobesedno se ni garalo (tako kot Majdičeva). /.../ ni prav veliko nadarjenih mladeničev, ki bi bili pripravljeni vsak dan trdo delati /.../« (Belo-črna zima, 6. 1. 2009, 24). Moški nastopi so bili v ospredju izjemoma ob odsotnosti tekmovalk: »/.../ ob odsotnosti Majdičeve in še nekaterih najboljših domačih predstavnic v članski konkurenci /.../, je včeraj nekaj več pozornosti privabila moška članska tekma« (Najboljša tudi doma, 19. 1. 2009, 19).

Poročanje o Majdičevi je bilo tako osrednjega pomena, pozornosti je bila deležna tudi, ko je bila odsotna: »V odsotnosti Petre Majdič /.../ bo prvi adut slovenske reprezentance Vesna Fabjan, možnosti za visoko uvrstitev bo imela tudi Katja Višnar, na štartu pa naj bi bila tudi Barbara Jezeršek« (Fabjanova lovi najboljšo uvrstitev, 16. 1. 2009, 15). Majdičeva je bila omenjena tudi v prispevkih, ki so se sicer osredotočali na druge tekmovalke, na primer v intervjuju s Fabjanovo: »'Imate občutek, da ste morda vendarle preveč v senci uspehov Petre Majdič?'« (V Vancouvru sem si ogledala vse olimpijske proge, 26. 3. 2009, 17) in v prispevku o tekmi moškega teka na smučeh. Omenjena je bila že v naslovu in vodilu, čeprav tisti dan ni

tekmovala in naj bi prispevek poročal o razpletu moške tekme (Petra tudi v dvojnem zasledovanju, 21. 2. 2009, 23).

Analiza ključnih besed je pokazala neprevladujočo nenaklonjeno primerjavo ženskih nastopov z moškimi, ko so poročali o pomanjkanju složnosti in taktičnih pomanjkljivostih: »Pričakovala sem, da bomo tekle podobno, kot so tekli pred nami moški, toda kot kaže, pri dekletih ni takšne složnosti« (V igri so le še štiri, 7. 1. 2010, 15).

Z analizo teme jemanje nedovoljenih poživil smo ugotovili tudi nenaklonjeno primerjavo nastopov tekmic z nastopi Majdičeve, saj so avtorji po porazu proti Kowalczykovi v prispevkih slednjo povezovali z zlorabo nedovoljenih poživil: »/.../ so bile zadnje tri sezone voda na mlin 26-letni tekačici iz Katowic, ki je zaradi jemanja nedovoljenih poživil morala leta 2005 'počivati'« (Usoden je bil »ubijalski hrib«, 23. 3. 2009, 18). Analiza ključnih besed je pokazala tudi reprezentacijo tekmic kot nešportnih, provokativnih in nezmožnih prenesti poraz: »Finka, ki ni znala prenesti poraza, jo je že med tekmo, v trenutku, ko jo je Petra prehitela, skušala 'špikniti' s palico, v cilju pa se je namerno obregnila ob njo. S tem pa njenih nešportnih potez še ni bilo konec, saj se je s Petro spustila še v besedni dvoboj« (Teči se je naučila v Lahtiju, 10. 3. 2009, 20).

Analiza ključnih besed je pokazala naklonjeno primerjavo Majdičeve s Petrom Mankočem: »Imamo šampione, pravzaprav šampionko in šampiona. Ona je devetič zmagala na tekmi za svetovni pokal, on je devetič zapored evropski prvak. Ona je slavila v 'odpisani' prosti tehniki, on je ugnal konkurenco z evropskim rekordom. /.../. Naša šampionka in šampion imata veliko skupnih točk, ki ponavadi krasijo najboljše« (Vsakdanjost in ne posebnost, 16. 12. 2008, 24).

Z analizo smo ugotovili, da je bila Majdičeva v obdobju pred ZOI prevladujoče reprezentirana kot oseba, ki se je sposobna osredotočiti in premagati pritisk. Moč in sposobnost nista bili razvrednoteni, kot je sicer značilno pri diskurzivni tehniki nenaklonjene primerjave ženskih nastopov z moškimi, ampak celo poudarjeni. V celoti gledano je prodornost reprezentacije čustvenega nadzora pretehtala poročanje, ki bi kakorkoli krepilo tradicionalne spolne stereotipe, Majdičeva je bila prevladujoče cenjena, spoštovana ter reprezentirana kot močna in uspešna. Analiza ključnih besed je pokazala označevanje Majdičeve s superlativi, njene vrline so bile cenjene, prevladujoče je bila reprezentirana kot sposobna nadzorovati situacijo, zanesljiva, dominantna, nepremagljiva, prepričana vase, močna, izkušena, zrela, borbena, športno inteligentna: »Petra Majdič je očitno iz posebnega testa. /.../ gre za inteligentno, nadarjeno dekle, ki ve, kaj hoče. Predvsem se zaveda, da je smučarski tek hudo garanje. In

ona gara. Na treningu, na tekmah, povsem se je predala teku« (prav tam), »je tekačica iz Brinja še vedno razred zase in najboljši vzor za njene sotekmovalke v reprezentanci« (Slovenski tek ni samo Petra, 24. 11. 2009, 18), »prvo ime slovenskih športnic kot blagovna znamka« (Pomirjena na štart, 28. 11. 2009, 31), »Nato sem kontrolirala situacijo od štarta do cilja« (Vseeno sto tisoč razlogov za nasmeh, 11. 1. 2010, 16–17), »Vsekakor sem mi pozna, da sem zdaj že toliko samozavestna, da sem lažje prenesla pritisk, saj so doma vsi pričakovali, da bom znova na stopničkih za zmagovalke« (Uživam v tekmah in želim, da tako ostane, 26. 1. 2009, 20), »Tekmovalka iz Brinja pri Ljubljani, znana po jekleni volji in pozitivni energiji, s katero navdaja vse okoli sebe, po odlični sezoni ni odšla na počitnice. Pripravljena na velika odrekanja in pasti, ki jih prinaša tekmovanje med elito /.../« (Primož in Petra sta najlepši par, 23. 12. 2009, 12–13), »V četrtfinalu in polfinalu je takoj po štartu prevzela vodstvo in narekovala tempo, ki mu konkurentke niso mogle slediti. /.../ so ji tekmice do cilja ves čas gledale v hrbet. Njena zmaga pa niti za trenutek ni bila vprašljiva« (Primož vodi le še za tri, 14. 2. 2009, 19), »V nedeljo pa je zablestela v polnem sijaju« (Petri je zdaj lažje, 16. 12. 2009, 10), »Tudi Petrine izkušnje – predvsem njena moč in taktična zrelost /.../« (Finka pokvarila prekrasen dan, 21. 12. 2009, 16–17), »Sami veste, da sem kot morski pes. Dokler ne zavoham krvi, me ni zraven, ko pa samo zaslutim, da sem blizu, grem do konca, tudi na zobe, če je treba« (prav tam), »/.../ je na Finskem ob hitrih nogah uporabila še veliko taktične modrosti« (Teči se je naučila v Lahtiju, 10. 3. 2009, 20).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je medij Petro Majdič reprezentiral tudi v povezavi s fizično borbo, krvjo in modricami, kar je značilno za poročanje o moških športih in športnikih: »Zato pa je vrhunski smučarski tek povsem nekaj drugega. Da se spustiš v to, moraš imeti v sebi malce mazohizma« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15), »Toda na vzponih je prišla do izraza telesna premoč Petre Majdič, ki se je počasi, a zagotovo prebijala v ospredje. /.../. Z močnimi zamahi je hitela proti cilju /.../« (Z rumeno majico v Trondheim, 9. 3. 2009, 21), »/.../ obljublja boj do zadnje kapljice znoja Majdičeva /.../« (Slabega dne še ni imela, smuči že, 6. 1. 2010, 10).

6.3 Analiza poročanja med ZOI

6.3.1 Asimetrično spolno označevanje

Analiza spolnega označevanja v obdobju med ZOI je pokazala prevladujoče nekonvencionalno spolno označevanje teka na smučeh. Tekme niso bile prevladujoče označene kot ženske, opisi ženske tekme pa so se prevladujoče pojavljali pred opisi moške

tekme, kar je posledično pomenilo spolno označevanje slednjih: »V moški tekmi na 15 kilometrov v prosti tehniki, ki je podobno kot ženska potekala brez norveških predstavnikov /.../« (Ogrevanje za današnji šprint, 6. 2. 2010, 16–17). O moških tekmah teka na smučeh in izključno tujih tekmovalcih, saj Slovenija na ZOI ni imela predstavnika, je medij poročal v zaključku prispevka. Ženske tekme in ženske tekmovalke so bile prednostnega in osrednjega pomena.

Analiza ključnih besed je pokazala prevladujoče simetrično spolno označevanje: »Velja omeniti, da sta Vesna Fabjan in Katja Višnar izpadli v četrtfinalu, toda Majdičeva z bronom ni zasenčila le njiju, ampak celo zmagovalca tako v ženski kot v moški konkurenci« (Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno, 18. 2. 2010, 16–17) oziroma odsotnost spolnega označevanja: »/.../ se je največkrat omenjalo današnji tekaški šprint v klasični tehniki« (Ne, Petra, ne bomo zadovoljni, 17. 2. 2010, 16–17).

Analiza ključnih besed je sicer pokazala tudi neprevladujočo uporabo diskurzivne tehnike asimetričnega spolnega označevanja ženskih tekem: »Ker se bodo olimpijske igre v Vancouvru začele z žensko preizkušnjo na deset kilometrov v prosti tehniki« (Zadnji test pred Vancouvrom, 5. 2. 2010, 21), »Ženski del tekmovanja v smučarskih tekih /.../« (»Plundra« pobira preveč?, 15. 2. 2010, 18), »/.../ bo za slovenske ljubitelje smučarskega teka danes v ospredju ženski šprint, v katerem Petra Majdič glede na rezultate zadnjih dveh sezon velja celo za prvo favoritinjo« (Zdaj je psihično trdnejša, 17. 2. 2010, 17).

6.3.2 Prislina heteroseksualnost

Analiza prispevkov iz obdobja pred ZOI je pokazala odsotnost diskurzivne tehnike prisilne heteroseksualnosti. Majdičeva je bila prevladujoče reprezentirana kot športnica, njena heteroseksualnost ni bila identificirana, njeni odnosi z moškimi niso bili nikoli omenjeni, ni bila reprezentirana kot mati ali kot hči. Analiza teme erotično telo je pokazala tudi odsotnost seksualizacije športnice, fizična privlačnost ni bila v ospredju in Majdičeva ni bila konstruirana kot seksualni simbol. Analiza ključnih besed je pokazala, da poročanje o videzu Majdičeve ni bilo prevladujoče: »Sicer pa je Majdičeva tudi ob tej priložnosti zasijala v vsem svojem sijaju, v vsej svoji dostopnosti« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je Ekipa v nasprotju z diskurzivno tehniko prisilne heteroseksualnosti poudarjala fizične zmožnosti, športne dosežke in nastope Majdičeve. Reprezentirana je bila kot izkušena in kot adut za kolajno, analiza ključnih besed pa je

pokazala odsotnost dvomov v njene sposobnosti: »Vse bolj tudi verjamem v samozaupanje naših tekmovalk in tekmovalcev. Vsi naši kandidati za kolajne so realno v svetovnem vrhu« (Šest kolajn za Slovenijo, 9. 2. 2010, 32).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bila Majdičeva reprezentirana kot nevarna in konkurenčna, izpostavljene fizične lastnosti pa so potrjevale njene fizične sposobnosti: »Dejstvo je, da je Majdičeva že nekaj časa lahko nevarna tudi v tej njej manj ljubi tehniki in da je /.../ lahko konkurenčna svetovni eliti. Toda kot izrazito visoki in močni tekmovalki ji ustrezajo trde proge /.../« (»Plundra« pobira preveč?, 15. 2. 2010, 18).

Analiza ključnih besed je pokazala reprezentacijo Majdičeve s superlativi in izbranimi pridevniki, ki izražajo občudovanje, poudarjajo njen uspeh, jo povzdigujejo in jo reprezentirajo kot spoštovanja vredno, neuničljivo in vztrajno, kar potrjujejo številne pohvale in vzdevki. Analiza neologizmov je pokazala, da je Ekipin dopisnik med ZOI Andrej Miljković za opis odličnosti nastopa Petre Majdič uporabil novo besedo oziroma skovanko iz besed Petra in spektakularno, ko je enega od svojih prispevkov naslovil z »Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno« (Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno, 18. 2. 2010, 16–17), kar prav tako izraža občudovanje fizičnih sposobnosti in dosežkov Petre Majdič. V prispevku z naslovom »Brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva« je pisal o karakternih vrlinah Majdičeve: »Z vztrajnostjo, pogumom, osvojenim odličjem in prihodom na svečano podelitev ob že znani resnosti poškodbe se je Petra Majdič vpisala med največje olimpijske junakinje vseh časov« (Brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva, 19. 2. 2010, 16–17). Za njen sredin podvig je »že davno zmanjkalo pridevnikov«, in dodal, da je »Petra Majdič kljubovala vsemu, čemur je sploh mogoče kljubovati« in tako »pobrala levji delež take in drugačne pozornosti« (prav tam).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva po prejemu nagrade Terryja Foxa, ki gre najbolj pogumnemu, požrtvovalnemu in ozaveščenemu športniku, »ki bo odločno premagal prepreke, ne glede na bolečino in trpljenje« (Prava junakinja iger, 27. 2. 2010, 16), reprezentirana kot prava in posebna junakinja olimpijskih iger: »Ne le v slovenski javnosti, ki ji upravičeno postavlja figurativne spomenike, in v slovenskih medijih, ki jo več kot razumljivo kujemo v zvezde; /.../ si je neuničljiva 30-letnica nekakšen kult osebnosti zgradila tudi mnogo širše« (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bila Majdičeva reprezentirana kot vztrajna in spoštovanja vredna: »Ni ga junaka, ki ob junaškem sredinem uspehu Petre Majdič pred našo šampionko ne bi do tal snel klobuka, ji izrekel najglobljšega spoštovanja in njene bronaste kolajne enačil s katerokoli zlato. /.../ je morala za odličje garati prek vseh meja vzdržljivosti ter zaključiti nastope na igrah« (S Petro še bližje Atlanti, 19. 2. 2010, 18), vztrajna: »Ko Chuck Norris ne zmore več, Petra Majdič vztraja« (Ko Chuck Norris ne zmore več, Petra Majdič vztraja, 19. 2. 2010, 21), njen dosežek kot fascinanten, nekaj izjemnega in enkratnega ter cenjen tudi s strani slovenskih dobitnikov kolajn na poletnih OI: »/.../ to, kar ji je uspelo, res nekaj enkratnega. Kljub takšni poškodbi je šla kot tank,' je navdušen Žbogar« (Fascinantno, 20. 2. 2010, 19).

Analiza teme telo spektakla je pokazala, da je bil v ospredju poročanja športni dosežek oziroma nastop, ki je bil dramatičen, padec spektakularen, bolečine silne, napor pa nadčloveški: »Vse svetovne tiskovne agencije v svojih poročilih o tekaškem šprintu niso pozabile omeniti dramatičnega nastopa Petre Majdič. Poročajo o spektakularnem padcu slovenske šampionke, njenih poškvdbah in nadčloveškem naporu, s katerim je uspela poseči po bronu« (Nadčloveški napor, 19. 2. 2010, 19). Reprezentirana je bila kot izjemna športnica, zmožna premagovati meje: »/.../ se je Petra Majdič v olimpijske anale zapisala kot ena od izjemnih osebnosti. Redkokdaj v preteklosti je katera od tekmovalk na takšen način premagala lastne meje in srečno zaključila nastop« (prav tam). Njen tek je bil »superjunaški« (Ponikvar zavrnil odgovornost, 22. 2. 2010, 20), ona pa junakinja, »ki v svoji kategoriji nima primere« (Bron vse bolj zlat, srebri sta plaTina, 2. 3. 2010, 18). Analiza hiperbol je pokazala, da je bila kolajna vedno žlahtnejša, saj naj bi bil bron vse bolj zlat (prav tam) in celo lepši od zlata z diamanti (Ljubljana pozdravila diamantno Petro Majdič, 4. 3. 2010, 24), s čimer je bil njen dosežek povzdignjen. Analiza ključnih besed je pokazala, da je bil reprezentiran tudi kot zgodovinski: »Je najbolj junaško slovensko olimpijsko odličje, eno najbolj junaških v zgodovini olimpijskih iger sploh in že zdaj predstavlja eno od glavnih zgodb tekmovanja v Vancouvru in Whistlerju« (Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno, 18. 2. 2010, 16–17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so bili športni dosežki v ospredju še pred samim nastopom, saj sta imela medij in javnost visoka pričakovanja:

Pri Petrih 30 letih smo namreč prišli do točke, ko je treba reči bobu bob ter od nje jasno in glasno pričakovati krono vsaj dosedanjega dela njene kariere. Da, pričakovati, ne si jo le želeli, kaj šele nanjo zgolj upati. Dame in gospodje, govorimo o dvajsetkratni zmagovalki tekem za svetovni pokal /.../. Ali pričakujemo zlato? Ne, tako daleč vendarle ne želimo iti, pa

čeprav so tudi za pritisk take vrste izpolnjeni vsi predpogoji. Zadovoljili se bomo s kakršnikoli olimpijskih odličjem, brez katerega pa si konca današnjega dneva resnično ne znamo in nočemo predstavljati. /.../. Danes je treba vzeti kolajno /.../. Kakšno peto mesto neki. /.../ našo junakinjo obravnavajo kot zelo resno kandidatko za eno od glavnih junakinj 21. zbora najboljših športnikov in športnic. /.../. Danes Slovenija tako kot morda še nikoli v svoji športni zgodovini že ima kolajno, vprašanje sta le njena barva in to, ali jo po kakem scenariju lahko izgubimo. (Ne, Petra, ne bomo zadovoljni, 17. 2. 2010, 16–17)

Odsotnost diskurzivne tehnike prisilne heteroseksualnosti lahko pojasnimo s prisotnostjo nacionalnega diskurza oziroma teme nacionalno telo. Analiza je pokazala prevladujočo pripisovanje nacionalnega pomena dosežka Petre Majdič: »Majdičeva tako ni prava junakinja teh zimskih olimpijskih iger le za Slovence, temveč je njen pogum, poštenost in športne vrednote prepoznal ves svet« (Vredno je slediti svojim sanjam, 1. 3. 2010, 20), »/.../ svoji domovini pritekla težko pričakovano prvo odličje na teh olimpijskih igrah« (S Petro še bližje Atlanti, 19. 2. 2010, 18). Reprezentirana je bila kot »slovenska šampionka« (Ponikvar zavrnil odgovornost, 22. 2. 2010, 20), »slovenska junakinja« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32), »naša Petra« in »naša bojovnica« (Ko Chuck Norris ne zmore več, Petra Majdič vztraja, 19. 2. 2010, 21).

Analiza metafor je pokazala božanske razsežnosti: »/.../ se bomo polnili z energijo, ki sta jo zbudila epski boj Petre Majdič in njeno bronasto odličje. /.../. Od tistega, da se to lahko zgodi samo Slovencem, ko je Majdičeva na ogrevanju padla v jarek, do hvalospevov, ki so malikovali podvig naše tekačice. /.../. Tako pa smo bili priča večeru, ko je Slovenija jokala od ponosa« (Večer, ko je Slovenija jokala, 19. 2. 2010, 31). Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila čustvenost, sicer tradicionalno stereotipno pripisana ženskam, v poročanju značilna za odzive gledalcev, ne pa pripisana Majdičevi. Športna čustva navdušencev v domovini so bila razbohotena (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32), na čustvenost odzivov pa je vplivalo tudi vprašanje nadaljevanja športne kariere.

Diskurz nacije je podprla tudi Majdičeva: »Glede mojega zdravja in nadaljnjega udejstvovanja pa, saj veste, sem Slovenka ..., se pravi odlikuje nas jeklena volja, in ko si zastavimo cilj – ne glede na to, koliko kvadratnih kilometrov ima naša ljuba država –, vedno želimo pokazati, da smo eni najboljših in zmožni tega« (Ljubljana pozdravila diamantno Petro Majdič, 4. 3. 2010, 24). V nadaljevanju izjave je podprla tudi reprezentacijo sebe kot ženske s stereotipnimi karakteristikami: »Druga stvar. Sem ženska. Obljubim, da se bom

poskusila držati tega, ampak ne morem obljubiti, da ne bom trenirala. /.../' je po vročitvi najvišjega državnega odlikovanja dejala Majdičeva« (prav tam).

6.3.3 Poudarjanje primerne ženskosti

Analiza poročanja v obdobju med ZOI je pokazala prevladujočo odsotnost diskurzivne tehnike poudarjanja primerne ženskosti. Medij ni prevladujoče podprl stereotipov ženske pasivnosti in krhkosti, na zunanji izgled se ni osredotočal. Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila lepota omenjena le v povezavi s pomembnostjo športnih vrednot in ne v primarnem smislu lepote kot fizičnega izgleda: »Ta reprezentanca mora biti lepa predvsem po svojih olimpijskih in športnih vrednotah« (Najboljša doslej, 1. 2. 2010, 11).

Čeprav smo z analizo teme čustveno stanje ugotovili poročanje o čustvenem stanju Petre Majdič v navezavi s potencialno psihično obremenitvijo in jokom: »Zdaj več ne morem jokati, lahko se samo še smejim« (Majhni smo lahko le v glavi ali srcu, 2. 3. 2010, 16–17), je analiza pokazala, da se medij temu ni prevladujoče posvečal.

Analiza teme zdravstveno stanje je pokazala, da je diskurzivno tehniko poudarjanja primerne ženskosti najbolj podpirala reprezentacija Majdičeve kot poškodovane in potrebne zdravstvene pomoči:

Ob močnih bolečinah je Petra sicer vzela protibolečinske tablete in se nekako uspela pripraviti za tvegani štart v kvalifikacijah, kjer se ji je celo uspelo uvrstiti v med 30 najboljših. Toda njen prihod v cilj in srce parajoča agonija v snegu sta napovedovala, da sta edina možna scenarija grozna odpoved včerajšnjega nastopa in še bolj grozna napoved vseh nastopov v Whistlerju. /.../. Slikanje ni pokazalo nobenega zloma, notranji organi so padec prestali brez poškodb in kljub močni bolečini se je Petra odločila, da bo s »konjsko« dozo tablet nastopila ter v teh gnusnih okoliščinah skušala iztržiti največ. /.../. /.../ so se zmotili, ko so mislili, da bo z grozljivimi grimasami in nečloveškimi bolečinami izpadla že v četrtfinalu, kjer je zmagala v svoji skupini. (Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno, 18. 2. 2010, 16–17)

Kljub temu, da je analiza ključnih besed pokazala poročanje o zdravstvenih težavah, je prevladovalo povečevanje dosežka in zmagovalnega karakterja, kar pomeni, da poročanje v obdobju med ZOI prevladujoče ni podpiralo diskurzivne tehnike poudarjanja primerne ženskosti. Dosežek je bil osrednjega pomena, skrb za zdravje pa je bila zapostavljena, kar je v nasprotju s tradicionalnim in stereotipnim poročanjem ter diskurzivno tehniko poudarjanja primerne ženskosti:

»Do tega neverjetnega uspeha je Petra prišla s štirimi zlomljenimi rebri in s pevmotoraksom, to je predrto popljučnico, skozi katero se je med rebri in pljuči začel nabirati zrak. /.../. Kakorkoli že, videl sem že človeka, ki je s tako poškodbo stal na nogah in počasi hodil, ne morem pa verjeti, da je nekdo v takem stanju osvojil olimpijsko odličje,« je pojasnil Turel in zagotovil, da je bilo tveganje pri Petrinem nastopu /.../ minimalno. »Teoretično bi se lahko stanje zelo poslabšalo, a potek ponavadi ni tako dramatičen, pa tudi če bi bil, bi zadevo zelo zgodaj odkrili in njen nastop prekinili. V Petrinem primeru se je izkazalo, da ni stanje nastopa prav nič slabše, kot bi bilo, če ne bi štartala,« je poudaril. (Brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva, 19. 2. 2010, 16–17)

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva v obdobju med ZOI prevladujoče reprezentirana kot herojska, nesmrtna, nepopustljiva, trmasta, trdoživa in kot rojena zmagovalka: »Da, tu se šele zares začnejo razsežnosti uspeha športnice /.../. Tu se začnejo, segajo pa prek vseh meja navadnih smrtnikom razumljivega /.../« (prav tam),

/.../ je odgovorila vsem, ki so kadarkoli postavljali pod vprašaj karakter nepopustljive šampionke, trmaste delavke in tudi rojene zmagovalke. Sprva je sicer kazalo, da ji vendarle ne bo ostalo dovolj trme, kljubovanja bolečinam in moči ter da se bo morala zadovoljiti s četrtem mestom. /.../. Z nedoumljivo voljo je stekla na tretje mesto, ga trdno zgrabila in na njem pritekla v cilj kljub temu, da jo je to stalo izgube zavesti, daljšega oskrbovanja medicinskih delavcev in kdo ve vse še česa. Postavite ji spomenik, s tem bronom, precej svetlejšim od kateregakoli zlata, je Petra Majdič kljub temu, da je bila za nesrečni padec delno zagotovo kriva tudi sama, naredila vse, kar smo kadarkoli lahko od nje zahtevali. (Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno, 18. 2. 2010, 16–17)

6.3.4 Infantilizacija

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Petra Majdič v obdobju med ZOI prevladujoče poimenovana samo z imenom, nato kot Majdičeva ter z imenom in priimkom⁷⁴. Ob tem je bila poimenovana tudi kot (naša) junakinja ali šampionka, favoritinja, nesrečnica, najboljša slovenska športnica ali najuspešnejša tekačica, pa tudi kot tekmovalka, ki je del svetovne smetane, »smučarska tekačica Petra Majdič, eno glavnih slovenskih želez v ognju« (Najboljša doslej, 1. 2. 2010, 11), »serijska zmagovalka v svetovnem pokalu« (»Plundra« pobira preveč?, 15. 2. 2010, 18).

⁷⁴ Z imenom je bila omenjena 75-krat, kot Majdičeva 69-krat, z imenom in priimkom 58-krat, kot junakinja ali šampionka pa je bila poimenovana 29-krat.

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva neprevladujoče infantilno reprezentirana kot dekle ali punca: »/.../ se nekateri med njimi priimka niso mogli spomniti in se je njihovo vprašanje nanašalo na *tisto neverjetno punco, ki je olimpijsko kolajno osvojila s petimi zlomljenimi rebri in predrtimi pljuči*« (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19). Analiza je pokazala tudi infantilizacijo pri poročanju o moških tekmovalcih, ki so bili reprezentirani kot fantje: »Fantje so se s progo v Whistlerju že srečali« (Kolajni se že peljeta, 4. 2. 2010, 11).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila infantilizacija z referenco dekleta dopolnjena s priznavanjem uspehov in referencami moči, kar je bilo najbolj očitno v prispevkih, ki so omenjali Petro Majdič in Tino Maze: »Šampionki lahko pričakujeta bučen sprejem /.../. Obe dekleti bosta /.../« (Prava junakinja iger, 27. 2. 2010, 16). V nasprotju s standardnim branjem te tehnike kot preproste oblike infantilnosti lahko v tem primeru poimenovanje z dekletom beremo kot način povezovanja v sklopu nacionalnega diskurza, saj je bila Majdičeva reprezentirana kot »naša najboljša smučarska tekačica vseh časov in ena nasploh najuspešnejših športnic v slovenski zgodovini« (Bron vse bolj zlat, srebrni sta plaTina, 2. 3. 2010, 18).

Kot je pokazala analiza metafor, je bilo dopolnjevanje infantilnih referenc s priznanjem uspehov in spoštovanjem značilno predvsem za Iva Milovanovića: »Nobenega dvoma ni, da imamo šampionki posebnega kova. Vsem nam sta v ponos. /.../ se moramo zavedati, da sta naši dami prav posebna biserčka, ki ju moramo hraniti na posebnem prostoru in ju vsak dan najmanj lepo pogledati in nežno pobožati« (Carum rarum, 23. 2. 2010, 31).

Poimenovanje Majdičeve kot dame jo reprezentira kot žensko, ki je cenjena in spoštovana, podobno kot je analiza ključnih besed pokazala tudi v sledečem primeru: »/.../ ženska pač. Saj veste, na ženskah svet stoji. In na ženskah očitno stoji slovenski šport. Vsaj ko gre za letošnje olimpijske igre« (Večer, ko je Slovenija jokala, 19. 2. 2010, 31). Analiza metafor je pokazala še vedno prisotno reprezentacijo Majdičeve kot kraljice, kar jo prav tako identificira kot žensko na oblasti: »Petra in Tina, slovenski kraljici mondenega kanadskega Whistlerja /.../« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je diskurzivno tehniko infantilizacije prevladujoče podprla Majdičeva sama z usmerjenostjo k drugim, kar je en od načinov pripisovanja infantilnega statusa:

»Jaz nisem tekla le zase, nisem tekla zato, ker bi se meni svetila medalja pred očmi. To sem dolgovala tudi vsej ekipi, ki dela z mano. Moj motiv ni bil medalja. Moj motiv je bil, da dam od sebe na tej tekmi maksimum in se ne predam tudi v imenu ekipe, v imenu skupne zavesti. /.../. Poleg tega nisem želela razočarati svojega trenerja Ivana Hudača, /.../, celotne ekipe serviserjev, dolgoletnega trenerja Roberta Slabanje /.../ in vseh ljudi doma.« (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19)

Kljub pojavljanju infantilnih referenc, je prevladovala reprezentacija Majdičeve kot odrasle, cenjene in spoštovane osebe.

6.3.5 Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov

S tekstualno analizo prispevkov smo ugotovili, da s športom nepovezani vidiki niso bili v ospredju poročanja. Analiza ključnih besed je pokazala, da so avtorji pisali o njenih poslovnih partnerjih, družini oziroma bratih (Športniki in poslovneži nazdravili Petri, 22. 2. 2010, 20) ter o stavi trenerja Mazejeve in serviserja Majdičeve (Mazejeva na tekaške smuči, Majdičeva pa na smukaške, 22. 2. 2010, 20), Majdičeva pa je izrazila s športom nepovezano željo: »'/.../ razmišljam o kakem dopustu, o sedenju na soncu na klopci z najbližjimi'« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32).

Analiza je pokazala, da diskurzivna tehnika poudarjanja s športom nepovezanih vidikov ni bila podprta, ampak so bili prevladujoče poudarjeni nastopi, primarnega pomena je bil uspeh, Majdičeva pa je bila prevladujoče reprezentirana kot športnica in tekmovalka: »'/.../ ker pa imam v skupnem seštevku svetovnega pokala še vedno visoke načrte, bom seveda tekla na vso moč,' se ne predaja najboljša slovenska športnica lanskega leta« (Zadnji test pred Vancouvrom, 5. 2. 2010, 21). Bronasta kolajna na ZOI je bila »enkraten in neponovljiv uspeh« (Športniki in poslovneži nazdravili Petri, 22. 2. 2010, 20).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila v ospredju Majdičeva kot odločna, delavna, zavzeta, ambiciozna in športno inteligentna ter usmerjena k zmagi: »'Vsekakor pa se ne mislim kar tako predati, saj sem preveč trdo trenirala, da bi me en padec vrgel iz tira,' je bila po padcu odločna Petra« (Bolje v Canmoru kot v Vancouvru, 9. 2. 2010, 16), »'Zdi se mi, da je psihično zdaj tako trdna, da je pritiski ne bi smeli vreči iz tira. Za seboj ima že dovolj izkušenj in tudi zmag v teh sprintih, ki so ji vlili dodatno samozavest'« (Zdaj je psihično trdnejša, 17. 2. 2010, 17).

Prevladujočo reprezentacijo Majdičeve kot borbene in junaške je analiza ključnih besed in hiperbol pokazala tudi po padcu in predčasnem koncu tekmovanja. Milovanović jo je reprezentiral kot zrelo in odgovorno žensko s hvale vrednim karakterjem, sijajno kariero in uspehi nacionalnih razsežnosti:

Slovenija ima do trenutka, ko pišem, dve medalji. Obe sta osvojili ženski. Obe sta svojevrstni junakinji. /.../. Petra Majdič je pritekla bronasto kolajno in tvegala v najslabšem primeru tudi življenje. /.../. Vsaka je na svoj način napisala zanimivo zgodbo za zgodovino s teh olimpijskih iger. /.../. Sta zunajserijski šampionki. Sta zreli osebnosti, ki se v nobenem trenutku ne odrekata odgovornosti. /.../ Petra doživlja zvezdne trenutke pri tridesetih /.../. (Carum rarum, 23. 2. 2010, 31)

Analiza je pokazala povečevanje nevarnosti in dramatiziranje v smislu poudarjanja črnih scenarijev:

»Takrat ko sem letela v jarek in ko sem še v zraku zagledala črne skale, nisem verjela, da bom sploh preživela. Nisem se mogla obrniti, niti izogniti skalam, na katerih sem pristala po štirimetrskem padcu. Če bi pristala le 15 centimetrov drugje, bi mi najbrž zlomilo hrbtenico in bi bila verjetno najmanj paralizirana, kaj šele če bi ob skale priletela z glavo. A na tekmi me ni bilo več strah, saj sem vedela, da bom verjetno prej izgubila zavest, preden bi bilo kaj hujšega.« (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19)

Majdičeva je bila s tem reprezentirana kot usmerjena v dosežke in kot pogumna, podobno kot tudi v primeru, ko je »prekinila poseg, pri katerem bi lahko omedlela, zato da si je lahko ogledala nastop rojakinje v superveleslalomu in njeno osvojitev srebrnega odličja« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32). V slednjem primeru je analiza ključnih besed pokazala, da je medij večji pomen kot športnikovemu zdravju pripisoval njeni edinstvenosti, analiza hiperbol pa, da so bile osrednjega pomena »brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva« (Brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva, 19. 2. 2010, 16–17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bilo dejanje z nacionalnega vidika simbolnega pomena, kar je še dodatno poudarjalo odsotnost reprezentacije Majdičeve kot neskrbne: »Majdičeva /.../ je nekaj dni pozneje v bolnišnici v Vancouvru povlekla potezo, o kateri nismo poročali le v Sloveniji in ki je postala eden od simbolov slovenskih nastopov na tekmovališčih v Vancouvru in njegovi okolici« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32). Analiza je pokazala, da je skrb za zdravje izpostavil šele predsednik republike Danilo Türk, ki je odlikoval Petro Majdič in poudaril njen borben značaj, se osredotočil na njene dosežke in jo

reprezentiral kot vzor za mlajšo generacijo: »Petra, mi vas imamo vsi radi, vsi, kar nas je tu, in vsi na Slovenskem, in ker vas imamo radi, bi želeli, da čuvate svoje zdravje,' je predsednik osebno naročil odlikovanki, da naj poskrbi za svoje zdravje, da naj ne tekmuje to sezono /.../« (Ljubljana pozdravila diamantno Petro Majdič, 4. 3. 2010, 24),

Petra Majdič je na tekmovanju v šprintu izkazala izjemno junaštvo, srčni boj in izjemen uspeh na olimpijskih igrah. S tem je pokazala, kakšen neustavljiv borben duh in vztrajnost sta potrebna, da človek zmore in uspe narediti to, kar je uspelo njej. To olimpijsko bronasto odličje je vredno več kot zlato, je izjemen dosežek in lepo zaokrožuje imenitne dosežke v izvrstni karieri Petre Majdič. Obdržati takšno kvaliteto in toliko let ostati v samem svetovnem vrhu, je edinstven uspeh slovenskega športa. /.../. Mlada generacija pa ima v Petri Majdič vzor velike športne osebnosti /.../. (Nova kolajna za Petro, 20. 2. 2010, 19)

Analiza je pokazala, da sta bila tudi med obdobjem ZOI uspeh in športni nastop primarnega pomena ter cenjena bolj kot zdravje: »/.../ za večino je nedopustno, da je nočna sprememba razmer na progi odgovorne tako presenetila in da so jo pričakali povsem nepripravljeni. S čimer so, kot pravijo številni poročevalci, ogrozili olimpijske sanje tekmovalk, njihovo zdravje in v skrajnem primeru celo njihova življenja« (S Petro še bližje Atlanti, 19. 2. 2010, 18). Namesto kritike tveganja zdravja in življenja je analiza ključnih besed pokazala le kritiko organizacije, »zadevo Majdič« pa kot posledico pravega debakla in škandala (prav tam).

Analiza teme gladiatorstvo je pokazala prisotnost diskurza vrhunskega športa, saj so se prispevki osredotočali na preseganje meja zmožnosti, nesreče, poškodbe in tveganje v športu:

Največ v karieri športnika velja olimpijska medalja, zato športniki štiriletni cikel ob vseh drugih tekmovanjih podredijo delno ali pa predvsem eni tekmi, to je olimpijskemu nastopu. /.../. Zato je bilo eno od aktualnih olimpijskih gesel do nedavnega »sodelovati«, v Vancouvru pa doslej velja predvsem »preživeti«. Nesreče in poškodbe so v športu neizogibne že zaradi tega, ker športniki v želji po čim boljših dosežkih včasih presežejo meje lastnih sposobnosti. /.../. Žal pa sta gladiatorstvo in zaslužek vedno bolj pomembna, in sicer na račun varnosti športnikov. Na vseh tekmovanjih športniki delajo večje ali manjše napake, nekatere so usodne celo za življenje. (Drama v Vancouvru, 20. 2. 2010, 18)

Analiza je pokazala, da je bila Majdičeva prevladujoče cenjena, kljub nasprotovanju potrebam svojega telesa. V ospredju je bilo spoštovanje ob žrtvovanju telesa za simbole in pomen OI:

/.../ še enkrat delovala v nasprotju s tistim, kar je potrebovalo njeno telo. Na tisto nepozabno sredo mu je kljubovala s tekmo v kvalifikacijah, četrtfinalu, polfinalu, finalu in končno

osvojitvijo bronaste kolajne zlate barve, medtem ko se je šest dni pozneje za simbole in pomen olimpijskih iger žrtvovala tako, da je še enkrat stisnila zobe /.../. Tudi to je treba spoštovati, kaj spoštovati, tudi temu se je treba globoko prikloniti. (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19)

Kritiko gladiatorstva je analiza poročanja med ZOI pokazala le v izjavah nekdanjega veslača in dobitnika bronaste olimpijske kolajne Iztoka Čopa ter predsednika slovenskega olimpijskega komiteja Janeza Kocijančiča. Čop je »o grozljivem Petrinem padcu na ogrevanju, po katerem se je pobrala kot feniks«, dejal, da se olimpijski duh izgublja, Kocijančič pa, da vrhunski športniki ne bi smeli biti gladiatorji: »'Sami smo to doživeli na najbolj boleč način, ko je Petra Majdič padla v nezavarovano luknjo ob tekaški progi /.../. Ni mogoče pristati na to, da bi bili vrhunski športniki gladiatorji, ki bi jih občinstvo občudovalo takrat, ko so uspešni, in zavrglo takrat, ko se jim kaj zgodi'« (Najuspešnejše ZOI za Slovenijo, 1. 3. 2010, 19),

V športni javnosti se pojavlja vprašanje, ali se vrhunski šport, pri katerem gre tudi za denarna plačila, ni že nevarno približal gladiatorstvu. »Na žalost gre ta šport močno v to smer in postaja vse bolj podoben šovu. /.../. Smučarski tek se je zelo podredil zahtevam množic. Veliko več je šprintov, skupnih štartov, direktnih dvobojev. /.../. Izgublja se originalni olimpijski duh, ne gre več za fizične sposobnosti, znanje in sposobnosti v teku, ampak za spretnosti in na pol borilno veščino. /.../ športniki sploh nimamo več besede oziroma vse manj.« (Fascinantno, 20. 2. 2010, 19)

Analiza je pokazala, da je bila tudi Majdičeva kritična do gladiatorstva, čeprav je v svojih izjavah uspehu pripisovala večji pomen kot zdravju, saj se ji je zdelo vredno tvegati življenje, ker ji šport veliko pomeni, in bi še enkrat storila isto: »Petra pravi, da ne bi bila srečna, če ne bi naredila tega, kar je: 'Če se zdaj kdo sprašuje, ali je bilo vredno tvegati tudi življenje, lahko povem, da, bilo ga je. Meni šport toliko pomeni, da najverjetneje nikoli v življenju ne bi bila popolnoma srečna, če ne bi imela te kolajne'« (Majhni smo lahko le v glavi ali srcu, 2. 3. 2010, 16–17).

6.3.6 Ambivalenca

Analiza poročanja v obdobju med ZOI ni pokazala ambivalentnega poročanja na način dopolnjevanja pozitivnih laskajočih prikazov s subtilno negativnimi (trivialnimi ali spodkopavajočimi) sugestijami. V nasprotju s tehniko ambivalence je bilo poročanje o morebitnih neuspehih dopolnjeno s pozitivnimi lastnostmi in poudarjanjem dobrega: »Prvega

je tekla v ospredju, v drugem pa jo je 'zabasalo', tako da se je morala zadovoljiti s trinajstim mestom, kar je še vedno lep dosežek, vendar je Majdičeva pričakovala nekoliko boljši rezultat« (Bolje v Canmoru kot v Vancouvru, 9. 2. 2010, 16). Neuspehi oziroma slabši rezultati so bili prevladujoče pojasnjeni in opravičeni s smolo in drugimi razlogi: »ji ni šlo vse po načrtih«, je »bil usoden desni zavoj pred ciljnim spustom« (prav tam), je imela »nekaj težav s časovno razliko« (Ogrevanje za današnji šprint, 6. 2. 2010, 16–17).

Nastope sta opravičevali tudi trener in bivša tekačica: »'/.../ nista imeli pravega časa, da bi se prilagodili na časovno razliko. Poleg tega sta na pot odšli neposredno iz zelo težkih priprav /.../. Od tod tudi utrujenost, vsaj pri Petri /.../'« (prav tam), »Naša najboljša tekačica je zadnjo predolimpijsko preizkušnjo na šprintu v Canmoru končala s padcem v polfinalu. /.../. 'Padec se vedno lahko zgodi, a to ne pomeni, da ti nisi sposoben in da nisi dober. To je bila po mojem zgolj smola'« (Zdaj je psihično trdnejša, 17. 2. 2010, 17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so avtorji prispevkov izražene dvome v pravilnost odločitev na koncu reševali s prepričanostjo v Majdičevo in njeno ekipo: »Prepričani smo, da so okrog Majdičeve ljudje, ki imajo skupaj z njo ogromno izkušenj v tem športu in ki so brez najmanjšega dvoma povlekli pravo potezo« (»Plundra« pobira preveč?, 15. 2. 2010, 18).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bila krivda neprevladujoče pripisana tudi Majdičevi: »Že na vzponu se nikakor ni mogla 'odlepiti' od tekmic, v zadnjem spustu pred ciljem pa je v desni zavoj šla preveč bojzljivo, posledica tega pa je bil padec, ki ji je preprečil uvrstitev v finale« (Bolje v Canmoru kot v Vancouvru, 9. 2. 2010, 16). Poleg bojzljivosti je analiza ključnih besed pokazala tudi neprevladujoče poročanje o vprašljivem nastopanju Majdičeve pod pritiskom:

Petra je že nekaj časa v svetovnem vrhu, serijsko osvaja nazive športnice leta v Sloveniji, prav tako serijsko pobira posamične zmage na tekmah svetovnega pokala in se je v tem tekmovanju na stopničke za najboljše skupaj zavihtela že 41-krat. Kakorkoli obrnemo, pri tem v oči nekoliko bode dejstvo, da je med od vsega naštetega najpomembnejšimi stvarmi doslej v svoje vitrine pospravila le srebrno odličje na svetovnem prvenstvu v Saporu pred tremi leti. Praznih rok je ostala na naslednjem svetovnem prvenstvu lansko leto v Libercu, ko smo od nje pričakovali ogromno. (Ne, Petra, ne bomo zadovoljni, 17. 2. 2010, 16–17)

Z analizo fotografij smo ugotovili, da Majdičeva niti na fotografijah ni bila reprezentirana ambivalentno, saj se niso osredotočale na zunanost ali atraktivnost, temveč na tekmovanje in

športne dosežke. Fotografije so bile prevladujoče akcijske in so reprezentirale Majdičevo v sponzorskih oziroma športnih oblačilih in z opremo.

6.3.7 *Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi*

Tekstualna analiza je pokazala odsotnost nenaklonjene primerjave nastopov Petre Majdič z moškimi nastopi. Poročanje o Majdičevi je bilo osrednjega pomena, pozornosti je bila deležna tudi, ko je bila odsotna: »V slovenskem taboru so sicer od te tekme pred prihodom v Kanado pričakovali več, a po poškodbi prve dame tega športa Petre Majdič, si mlade slovenske tekačice več pravzaprav niso mogle obetati« (Zadnji atomi moči, 26. 2. 2010, 24). Slednji primer odraža pomembnost Majdičeve, zaradi katere so pričakovanja višja, pomembnost za dosežek je potrdila tudi ena od preostalih slovenskih predstavnic: »'Sicer ni šlo vse ravno po naših načrtih, a žal po nesreči Petre Majdič v štafeti nismo mogle izpolniti zadanega cilja'« (prav tam). Pomembnosti Majdičeve za boljši uspeh se je zavedal tudi Ekipin dopisnik na ZOI Andrej Miljković, ki je odsotnost Majdičeve postavil pred neuspeh ekipe, saj je bil izostanek Majdičeve pomembnejši od rezultatov preostalih slovenskih predstavnic: »Denimo včeraj, ko bi, tako smo prepričani, s Fabjanovo naši državi pritekla novo odličje in ga dodala zlatu, ki bi ga brez poškodbe zagotovo osvojila v posamični konkurenci. Tako pa smo morali naše upe usmeriti v skakalno ekipo in rezervno tekaško zasedbo ter se zadovoljiti z neprimerno slabšimi dosežki« (Kako smo te pogrešali, Petra, 23. 2. 2010, 24). Analiza slednjega primera kaže prepričanost v uspeh v primeru nastopa nepoškodovane Majdičeve.

Analiza ključnih besed v poročanju o Petri Majdič med ZOI je pokazala, da je bila Majdičeva prevladujoče reprezentirana kot pomembna, cenjena, močna in sposobna, kar sicer ni značilno za diskurzivno tehniko nenaklonjene primerjave ženskih nastopov z moškimi. Poročanje ni krepilo tradicionalnih spolnih stereotipov. Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva reprezentirana kot trdna in pogumna:

»Na uredništvu smo se strinjali, da je vaša športnica tako trdna, da bi zlahka igrala hokej, in tako pogumna, da bi zagotovo upala nastopati v skeletonu,« nam je dejal eden od hkrati ganjenih in navdušenih kanadskih kolegov, ki je ob tem pojasnil še dve reči. Prvič, da je misлил na precej bolj priljubljeni moški hokej, kjer so dovoljene razne grobosti, ne pa ženskega, ki se igra praktično brez telesnega kontakta. »Videl sem že hokejiste, ki so do konca odigrali tekmo s hudimi poškodbami ali se po njih zelo hitro vrnil na led. Česa takega pa še nisem videl,« je dodal. (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19)

Primer dokazuje naklonjeno primerjavo nastopov Petre Majdič z moškimi nastopi oziroma celo povzdiguje nastop Petre Majdič nad nastope moških tekmovalcev. Prisotna je bila nenaklonjena primerjava ženskega hokeja z bolj grobim in telesnega kontakta polnim moškim hokejem, zaradi uspehov Petre Majdič in posledičnih višjih pričakovanj pa je analiza ključnih besed pokazala tudi, da so bili ženski teki na smučeh bolj cenjeni od moških smučarskih skokov (Kako smo te pogrešali, Petra, 23. 2. 2010, 24).

Analiza ključnih besed v prispevkih o Petri Majdič v obdobju med ZOI je pokazala tudi reprezentacijo Majdičeve v povezavi s fizično borbo, močjo in naporu, kar je značilno za poročanje o moških športih in športnikih: »/.../ so v slovenskem taboru prišli do zamisli, da bi Petra mučenje v snežni brozgi, ki ji po vsej verjetnosti glede na vložene napore ne bi prineslo uvrstitve na tista najvišja mesta, preprosto izpustila ter moči hranila za naslednje nastope« (»Plundra« pobira preveč?, 15. 2. 2010, 18).

6.4 Analiza poročanja po ZOI

6.4.1 Asimetrično spolno označevanje

Analiza ključnih besed je pokazala odsotnost tradicionalnega spolnega označevanja teka na smučeh. Tekme niso bile prevladujoče označene kot ženske. Ker so se opisi ženske tekme večinoma pojavljali pred opisi moške tekme, so bile slednje posledično spolno označene, kar predstavlja odmik od diskurzivne tehnike. Analiza ključnih besed je pokazala, da so Ekipini novinarji o moških tekmah in tekmovalcih pisali v zaključku prispevkov, kar so prevladujoče uvedli z besedno zvezo »v moški konkurenci« ali pa so spolno označili tekmo oziroma preizkušnjo: »Odlična Norvežanka Marit Bjørgen na SP v Oslu nadaljuje z osvajanjem zlatih kolajn, saj je po zmagi v šprintu /.../ slavila še v tekmi v dvojnem zasledovanju. /.../. Tudi v moški konkurenci so po zaslugi Petra Northuga slavili domačini, najmlajši član moške tekme /.../« (Bjørgenova zbirka zlate kolajne, 28. 2. 2011, 23). Praviloma so namenili zgolj odstavek oziroma nekaj vrstic, izjemoma so moško tekmovanje omenili že v vodilu, umeščali pa so jih celo v oklepaje: »Danes se bo švedska turneja nadaljevala z dvojnimi zasledovanjem 2 x 5 kilometrov za ženske (moški bodo tekli na 2 x 10 km) /.../« (Uf, tole je bilo pa naporno, 19. 3. 2011, 19).

Analiza ključnih besed je sicer pokazala posamezne primere asimetričnega spolnega označevanja ženskih tekem: »Znova se je potrdilo, da je ženski tek v Sloveniji v vzponu. Ženska štafeta si je namreč z današnjim tekom priborila uvrstitev na svetovno prvenstvo, ki

bo konec februarja v Oslu« (Bjørnoga je imela svojo tekmo, 22. 11. 2010, 22), a so bile prevladujoče označene moške tekme.

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je za poročanje v obdobju po ZOI značilna tudi diskurzivna tehnika neoznačevanja tekem: »Že konec tedna se bo Majdičeva skupaj s Fabjanovo in Katjo Višnar udeležila šprinterske tekme za svetovni pokal v Libercu, na današnjem šprintu za državno prvenstvo v Kranjski Gori pa je ne bo« (Najbolj sem se razveselila zmag, 11. 1. 2011, 22).

Dodaten dokaz odsotnosti tradicionalnega spolnega označevanja ženskih tekem je z analizo ključnih besed ugotovljeno simetrično označevanje ženskih in moških tekem: »V včerajšnjem moškem šprintu, v katerem Slovenci niso nastopili, je zmagal Šved Emil Jønsson /.../ /.../. V ženski tekmi dvojnega zasledovanja je bila najboljša Norvežanka Therese Johaug« (Od raztresenosti do zbranosti, 14. 3. 2011, 20).

6.4.2 Prislina heteroseksualnost

Analiza ključnih besed v prispevkih iz obdobja po ZOI je pokazala, da pri Petri Majdič ni bilo vzpostavljene prisilne heteroseksualnosti. Odnosi Majdičeve z moškimi niso bili nikoli omenjeni⁷⁵, njena heteroseksualnost pa tudi sicer ni bila identificirana. Posredno je izrazila željo po poroki: »/.../ imajo ženske zlato rade tudi v kakšni drugi obliki, denimo na prstu ...« (Petra še upa na zlato, 9. 3. 2011, 32) oziroma je bila posredno izražena želja po družinskem življenju: »Vse smo ženske in v naših življenjih obstaja še kaj drugega kot šport /.../« (Upala je sanjati svoje sanje, 21. 3. 2011, 32), »Čeprav mnogi potihoma upajo, da gre le za premor leta, dveh, da si malo odpočije, ustvari lastno družino, potem pa naprej ...« (prav tam). V prispevku z naslovom »Petra po tretjega 'otročička'« pa so bili omenjeni tudi otroci, a v navezavi na športne dosežke oziroma osvojene male kristalne globuse ter dopolnjeno s pohvalami: »S še eno fantastično predstavo /.../ si je Petra Majdič v Stockholmu pritekla še tretjega otročička« (Petra po tretjega »otročička«, 16. 3. 2011, 18). Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva prevladujoče reprezentirana kot sposobna in priznana športnica, deležna številnih pohval in imenovana z vzdevki, ki to odražajo. Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bilo poolimpijsko poročanje Ekipe osredotočeno na nastope in športne dosežke.

⁷⁵ Analiza je pokazala, da je bila Katja Višnar, tudi v tem obdobju prevladujoče reprezentirana kot izbranka Ole Vigena Hattestada: »/.../ Katja Višnar, ki je del priprav opravila na Norveškem, kjer je trenirala tudi s svojim izbrancem Olo Vigenom Hattestadom« (Kaj nam pripravlja Lady Drama, 22. 10. 2010, 26).

Kot mati oziroma gospodinja je bila Majdičeva glede na izsledke analize ključnih besed reprezentirana zgolj posredno, ko je po koncu zadnje tekme prejela predpasnik, ki simbolizira gospodinjska opravila in implicira vlogo gospodinje: »Najprej je dobila predpasnik, saj vsi vedo, kako rada kuha in peče /.../« (V znamenju slovesa, 21. 3. 2011, 21). Nadalje je analiza ključnih besed pokazala odsotnost seksualizacije, saj poročanje ni bilo osredotočeno na zunanji videz. Njene fizične karakteristike so bile omenjene v navezavi s tekmovalnimi okoliščinami oziroma s prednostjo manjših in lažjih tekmovalk: »Peresno lahka Johaugova, v odsotnosti Marit Bjørgen, prvega imena norveške ekipe, se je kmalu otresla skoraj dvajsetih kilogramov težje Majdičeve /.../« (Vesela, da je vsega konec, 10. 1. 2011, 20). Njena zadnjica pa je bila omenjena le zaradi napisa, ki ga je Majdičeva nosila na njej, poročanje pa je izpostavlja njen odličen tek, kar poudarja športne dosežke in nastop ter nasprotuje diskurzivni tehniki prisilne heteroseksualnosti: »Včerajšnja tekma v Falunu je bila za slovenski smučarski tek nekaj posebnega. Petra Majdič se je v smučino podala z 11. mesta in na zadnjici nosila napis *Goodbye I Love you* (Zbogom, rada vas imam). /.../. Vse je bilo tako v znamenju slovesa Petre Majdič, ki je nato skozi tekmo vseeno tekla odlično« (V znamenju slovesa, 21. 3. 2011, 21).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da so bili najpomembnejši športni dosežki in fizične sposobnosti ter da je bila Majdičeva prevladujoče reprezentirana kot vztrajna, borbena športnica z visoko stopnjo športne inteligence in z odlično taktiko, pogosto kot odločna, dominantna, nepopustljiva in močna:

Takoj je skočila na čelo kolone in tekmice so ji lahko le še sledile do ciljne črte. Petra je zanesljivo slavila /.../. /.../. V velikem finalu je s štarta spet najhitreje potegnila 31-letna Brinjšanka /.../. V spustu /.../ je že tradicionalno rezala zrak tekmicam, a niti to ni pomagalo, da bi jo katera prehitela. /.../. Petra je vodila od štarta do cilja – prav do zadnjega centimetra proge, ko je po fotofinišu ugnala Follisovo. (Tudi Arianna je ni prehitela, 6. 1. 2011, 20)

Z analizo ključnih besed ugotovljena pomembnost športnih dosežkov in nastopov je v nasprotju z diskurzivno tehniko prisilne heteroseksualnosti. Analiza ključnih besed je pokazala reprezentacijo Majdičeve kot športnice, ki sodi v vrh, ki je »v najožjem krogu favoritinj za šprintersko zmago« (Že skoraj pet let je od nje, 15. 2. 2011, 19), ki je »še kako konkurenčna najboljšim« (prav tam), ki »/.../ ni ničesar prepustila naključju in že s prvim časom v kvalifikacijah tekmicam nagnala strah v kosti, svojo premoč pa je potrdila z zmago v četrtfinalu /.../« (Včeraj je bil dober dan, 17. 3. 2011, 15), ki »so ji tekmice znova morale

gledati v hrbet« (prav tam), ki »je skozi celotno progo tekla svojo tekmo (prav tam) in »ki je v četrtfinalu pometla s tekmicami« (Tveganje se je obrestovalo, 3. 1. 2011, 14–15).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so imeli športni dosežki in uspehi nacionalni ter zgodovinski pomen, saj je bilo obdobje uspehov Petre Majdič najuspešnejše obdobje slovenskega teka na smučeh:

Kdo je in kaj je naredila Petra Majdič za slovenski smučarski tek, bo pokazala šele prihodnost. Svojim naslednicam je zapustila pogoje, kakršne si lahko le želijo in o kakršnih je sama pred desetimi leti samo sanjala. /.../ za njo pa je veličastna kariera, ki jo je zaznamovala bronasta olimpijska kolajna v Vancouvru, srebrna in bronasta kolajna na svetovnih prvenstvih, 24 zmag v svetovnem pokalu, enajst drugih in devet tretjih mest, trije mali kristalni globus za končno zmago v šprintu za svetovni pokal, drugo in tretje mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala. (Želela sem si več, kot mi je dalo okolje, 26. 3. 2011, 28–29)

Analiza ključnih besed je pokazala, da so Ekipini novinarji Majdičevo zaradi športnih sposobnosti in dosežkov označevali s pohvalami in vzdevki: »vzornica mnogih mladih tekačic na smučeh« (Na prvo mesto se navadiš, 26. 1. 2011, 12), »Prvo ime odprave je tudi tokrat Petra Majdič /.../« (Želja je peta kolajna, 23. 2. 2011, 12), »/.../ je Majdičeva že nekaj let nepogrešljiva članica elite« (Počutila se je kot na Rogli, 25. 1. 2011, 11). K reprezentaciji so glede na analizo ključnih besed pripomogle njene karakterne vrline: »Trdoživost, vztrajnost, pridnost, odnos do dela, sodelavcev, medijev ... so jo vsa ta leta izgrajevala in na koncu izgradila v šampionko svetovnega kova« (Upala je sanjati svoje sanje, 21. 3. 2011, 32).

6.4.3 Poudarjanje primerne ženskosti

Analiza ključnih besed in tem v prispevkih iz obdobja po ZOI je pokazala, da diskurzivna tehnika poudarjanja primerne ženskosti prevladujoče ni bila podprta. Z analizo ključnih besed in tem smo ugotovili, da poročanje o psiho-fizičnem stanju Majdičeve ni bilo v ospredju, da je bilo umeščeno v kontekst tekmovanja in da ni stereotipizirano. Ugotovili smo tudi, da je v nekaterih pomembnih postavkah celo nasprotovalo tradicionalnemu poudarjanju primerne ženskosti.

Analiza fotografij je pokazala, da je bila Majdičeva prevladujoče upodobljena v tekmovalnih oziroma sponzorskih oblačilih, torej v športnih oblačilih. Reprezentirana je bila kot športnica. Poudarjanje urejenosti in nešportna oblačila niso prevladovala. Niti poudarjanje nasmeha ni bilo v ospredju, s čimer feminilne fizične lastnosti niso bile v središču poročanja, Majdičeva pa ni bila prikazana kot nenevarna – celo nasprotno, kot ugotavljamo v zadnjem podpoglavju

analize obdobja po ZOI, v katerem smo z analizo ugotovili reprezentacijo Majdičeve kot cenjene, uspešne in spoštovane ter močne in fizično sposobne.

Z analizo ključnih teme zdravstveno stanje in teme čustveno stanje smo ugotovili, da se je na telesno in čustveno šibkost, značilno za diskurzivno tehniko poudarjanja primerne ženskosti, nanašalo poročanje o zdravstvenem stanju Petre Majdič in nekaterih čustvenih lastnostih, povezanih s feminilnostjo, kot sta strah in nervoza.

Analiza ključnih besed je pokazala, da je padec na ZOI vplival na odzivanje glave in telesa Petre Majdič med nadaljnjim tekmovanjem, kar je bilo tudi izpostavljeno: »Telo in glava se pri Petri Majdič po hudem padcu v Vancouvru vendarle odzivata drugače, kot je sama pričakovala. 'Današnja tekma je bila velik obliž na včerajšnji rezultat, ko je bilo zares hudo. Moja poškodba očitno pušča večje posledice, kot smo pričakovali oziroma smo si upali priznati. Telo, predvsem pa glava, se ne odziva več tako kot v preteklosti'« (Kvalifikacije so bile pravi kazalec, 13. 12. 2010, 12). Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva v nadaljevanju poročanja prevladujoče reprezentirana kot samozavestna in sposobna vrnitve v vrh: »'.../ moram priznati, da je bil vpliv te poškodbe vseeno precejšen. Mislim pa, da smo ga dobro prebrodili, kajti Petra ima za seboj uspešne tekme, kar ji daje samozavest. Zdaj ve, da je sposobna priti med najboljše'« (Petra še vedno spada v svetovni vrh, 12. 1. 2011, 20).

Analiza teme zdravstveno stanje je pokazala, da je bila telesna šibkost spet prevladujoče povezana z zdravstvenim stanjem: »'Petra je bila ves teden prehlajena /.../. Bomo videli, ali se bo organizem odzval kot po počitku ali bo vendarle preveč utrujen. Teden je sicer minil brez vročine, a prehlad je bil zelo močan in smo se morali prilagoditi počitku in okrevanju,' /.../« (Kako se bo odzval organizem, 22. 1. 2011, 14).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da sta se kot razlog za slabše rezultate pojavljali tudi utrujenost in izmučenost: »'Petrin nedeljski nastop sicer ni bil ravno po naših željah, kar lahko pripišemo utrujenosti in hudemu mrazu. /.../. V klancu jih je zato težko napadala, kot smo si to želeli pred tekmo'« (Z zmrznjenimi mišicami ni šlo, 29. 11. 2010, 13).

Kljub izpostavljeni telesni šibkosti je bila Majdičeva prevladujoče reprezentirana kot vztrajna in mirna: »'V zadnji tekmi sem naredila vse, česar sem bila v tistem trenutku sposobna, toda več enostavno nisem zmogla. Sem pa vesela, da se nisem predala,' je dejala tekačica iz Brinja /.../« (Sproščeno v nadaljevanje sezone, 1. 12. 2010, 15).

Kljub reprezentaciji Majdičeve kot poškodovane, bolne ali utrujene je analiza ključnih besed pokazala, da so ji zdravniki svetovali fizično aktivnost oziroma športno vadbo, kar je v nasprotju s tradicionalnim in stereotipnim zdravstvenim diskurzom oziroma zapovedim medicinske stroke v preteklosti:

V zadnjem času se je Petra Majdič predvsem ukvarjala z rehabilitacijo in razmislekom, kako bo nadaljevala kariero. »V prvi fazi so mi zdravniki rekli, da se moram začeti ukvarjati s športom. Bila sem proti, saj sem bila zelo utrujena. Vendar sem vseeno začela in nenadoma ugotovila, da se stanje drastično izboljšuje. Ko sem pred tem ležala in počivala, je šlo vse zelo počasi, ko pa sem začela biti fizično aktivna, sem ugotovila, da lahko zelo hitro pridem nazaj v vrhunsko formo. Obstajajo pa še posledice, predvsem je tu prisotno še nekaj strahu.« /.../. (Slovo s kolajno na Holmenkollnu?, 27. 5. 2010, 24)

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bil strah prevladujoče pripisan Petrinemu trenerju Ivanu Hudaču: »Hudač prestrašen po polfinalu« (Zapletena pot do stopničk, 27. 11. 2010, 20). Z analizo ključnih besed pa smo ugotovili povezovanje Majdičeve s psihičnim razpoloženjem in nervozo, a je kljub temu prevladovala reprezentacija Petre Majdič kot psihično stabilne in dobro pripravljene: »/.../ je /.../ sporočila Majdičeva, ki pred današnjo uvodno disciplino svetovnega pokala ne čuti nervoze« (Po tisto, kar ji še manjka, 20. 11. 2010, 32). Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Majdičeva reprezentirana tudi v povezavi s čustvenim stanjem joka, a je bilo tudi to v prispevku »Ko se solz ni treba sramovati« prevladujoče povezano s člani njene ekipe in novinarji. Naslov namiguje, da je jokati za moške sicer sramotno, v takih čustvenih okoliščinah pa povsem sprejemljivo, kar krepi tradicionalno stereotipno podobo moških kot trdnih in čustveno neranljivih:

/.../ se je v prostorih smučarske zveze svojim najbližjim sodelavcem /.../ s solzami v očeh zahvalila Petra Majdič. Solze v očeh so bile tudi v očeh njenih najožjih sodelavcev, glas se je tresel Tomiju Trbovcu, tiskovnemu predstavniku SZS, Matiji Vojsku, direktorju SZS, in Mitji Prazniku, predsedniku zbora za tek na smučeh. /.../ tudi v novinarskih vrstah smo bili takšni, ki smo imeli cmok v grlu. (Ko se solz ni bilo treba sramovati, 23. 3. 2011, 21)

6.4.4 Infantilizacija

Analiza ključnih besed označb v prispevkih iz obdobja po ZOI je pokazala, da je bila Majdičeva reprezentirana tudi kot dekle ali punca: »Kaj je gnalo 18-letno, 19-letno dekle, da se je tako zagnalo v šport, v katerem Slovenija ni imela nobenih uspehov?« (Želela sem si več, kot mi je dalo okolje, 26. 3. 2011, 28–29). Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila

diskurzivna tehnika infantilizacije prevladujoče dopolnjena z reprezentacijo tekmovalke kot uspešne, s čimer ohranja status uspešne športnice in ji z infantilnimi referencami ta ni odvzet.

V nekaterih primerih se je infantilna referenca nanašala na preostale tekačice, kar je Majdičevo ločilo in je tako ohranila odrasel status, saj je bila reprezentirana z imenom in priimkom ali vsaj s slednjim: »Naša najboljša smučarska tekačica Petra Majdič in ostala dekleta bodo danes začela nastopati na prestižnem Tour de Skiju. Majdičeva ni napovedala boja za skupno zmago /.../« (Do zadnje kaplje, 31. 12. 2010, 21).

Analiza ključnih besed je pokazala tudi, da diskurzivno tehniko infantilizacije z referenco dekleta v nekaterih prispevkih v nasprotju s standardnim branjem te tehnike kot preproste oblike infantilnosti lahko beremo kot način povezovanja v sklopu nacionalnega diskurza: »Petrine rezultate bo zlasti težko ponoviti v tekmah na razdaljo, kjer slovenska dekleta najbolj zaostajajo za svetovno elito« (Izhodišče je boljše kot pred desetimi leti, 25. 3. 2011, 25).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je Majdičeva tudi sama podprla diskurzivno tehniko infantilizacije: »'Dekleta so se odzvala, kot so, ampak doma imam mlajšega brata in se družim z mlajšimi ljudmi, tako da vem, da so te punce druga generacija'« (Želela sem si več, kot mi je dalo okolje, 26. 3. 2011, 28–29). Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da so tehniko podprle tudi ostale tekmovalke: »'Punce smo se navadile na njegov način dela /.../,' si želi Vesna« (Pred štirimi leti je zmagala Petra, 11. 3. 2010, 22).

Analiza metafor je pokazala še vedno prisotno reprezentacijo Majdičeve kot kraljice, kar jo reprezentira kot žensko, upravičeno do moči, uspeha in odraslega statusa: »Poslovala se je slovenska kraljica smučarskega teka« (Upala je sanjati svoje sanje, 21. 3. 2011, 32).

V prispevku z naslovom »Kaj nam pripravlja Lady Drama« je bila Majdičeva reprezentirana kot dama, a je bilo tudi to poimenovanje dopolnjeno s športnimi dosežki, kar jo reprezentira kot uspešno in spoštovanja vredno (Kaj nam pripravlja Lady Drama, 22. 10. 2010, 26).

Analiza ključnih besed je pokazala vpeljano diskurzivno tehniko infantilizacije z usmerjanjem k drugim, kar je Majdičeva tudi sama podprla: »A nato sem zbrala dovolj moči in nova zmaga je bila tu. /.../. Zahvalila bi se rada trenerju Ivanu Hudaču, ki je verjel vame vse leto, čeprav je že marsikdo obupal, ter tudi ekipi, ki je res enkratna. Vsem res iskrena hvala!« (Tudi Arianna je ni prehitela, 6. 1. 2011, 20). Tudi tu sta bili v ospredju njena moč in zmaga, s čimer je Majdičeva kljub infantilizaciji ohranila status uspešne športnice.

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila Petra Majdič kljub pojavljanju infantilnih referenc prevladujoče reprezentirana z imenom in priimkom⁷⁶ ali zgolj kot Majdičeva. Zgolj z imenom je bila reprezentirana neprevladujoče, analiza ključnih besed pa je pokazala tudi druga poimenovanja, ki so se nanašala na njene uspehe, kot so najuspešnejša slovenska tekačica, slovenska šampionka in najboljša športnica lanskega leta, zmagovalka tekem za svetovni pokal, dobitnica bronastega odličja iz Vancouvra, serijska zmagovalka, »ljubljenka številnih gledalcev v Otepääju« (Konkurenco bo imela na očeh, 28. 1. 2011, 15).

Z analizo smo ugotovili tudi infantilizacijo pri poročanju o moških: »V ženski konkurenci je bil kriterij za nastop na SP strožje postavljen, pri fantih so bili bolj mili« (Samo Tršan na »gešenk«, 12. 2. 2011, 14). Pojavljale so se tudi enakovredne infantilne reference, kar dokazuje, da namen infantilizacije ni zmanjšanje statusa, saj so enako reprezentirani tudi moški: »Dekleta bodo v prosti tehniki najprej tekla na 2,8 kilometra, fantje na 3,75« (Težje bo, bolje zanjo, 29. 12. 2010, 13).

6.4.5 Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov

Z analizo ključnih besed v prispevkih iz obdobja po ZOI smo ugotovili, da s športom nepovezani vidiki (družinski odnosi, zasebnost in osebnost) niso bili v ospredju poročanja. Analiza je pokazala, da so bili pri poročanju o Petri Majdič poudarjeni nastopi in uspehi. S športom nepovezani vidiki so bili neprevladujoči. Omenjene so bile njene aktivnosti v času rehabilitacije in obveznosti do pokroviteljev, a je bilo tudi tu izpostavljeno morebitno nadaljevanje kariere: »Ogleda planiške tekme se zelo veselim /.../. /.../. V zadnjem obdobju se veliko ukvarjam s pokroviteljskimi obveznostmi /.../. /.../. Imam tudi druge obveznosti do vojske, do smučarske zveze, vendar so to prijetne obveznosti. /.../. Če se odločim nadaljevati kariero, bo znova vse podrejeno treningu« (Majdičeva med gledalci, 17. 3. 2010, 17).

Analiza ključnih besed je pokazala, da niti družina in dom nista bila osrednjega pomena, čeprav je Majdičeva nekajkrat podprla diskurzivno tehniko poudarjanja s športom nepovezanih vidikov: »'Vedno mi je super priti najprej domov, kjer me pričakajo z dobrim čajem, rožami, nato pa mi mama skuha še super kosilo'« (Na prvo mesto se navadiš, 26. 1. 2011, 12). Zasebno življenje prav tako ni bilo v ospredju, kot smo ugotovili z analizo ključnih besed, je Majdičeva tudi v tem primeru diskurzivno tehniko podprla sama: »Po Saporu, ko sem imela še določene osebne težave, sem prvič pomislila, da bi se poslovila, vendar so me

⁷⁶ Z imenom in priimkom je bila omenjena 140-krat, kot Majdičeva se je v prispevkih pojavila 139-krat, zgolj z imenom pa 80-krat.

hitro prepričali, da še ni čas za to« (Želela sem si več, kot mi je dalo okolje, 26. 3. 2011, 28–29).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je bila diskurzivna tehnika poudarjanja s športom nepovezanih vidikov prevladujoče podprta v času, ko Majdičeva ni tekmovala oziroma ob koncu kariere. Takrat so se novinarji osredotočali tudi na njene hobije, kuhanje in oblikovanje oblačil: »Zaposluje jo tudi delo v njeni trgovini petramajdicshop.com, pa sodelovanje s podjetjem One Way, to znamko zastopa, izredno rada kuha, nobena skrivnost ni, da se znajde tudi pri oblikovanju oblačil, saj si je večerne toalete ob podelitvah priznanj oblikovala sama« (Upala je sanjati svoje sanje, 21. 3. 2011, 32). A tudi ob koncu kariere so bili primarnega pomena uspehi in dosežki, kot je pokazala analiza ključnih besed v prispevku »Ko se solz ni treba sramovati«: »S 24 zmagami v svetovnem pokalu, bronasto olimpijsko kolajno, srebrno in bronasto s svetovnega prvenstva, tremi skupnimi zmagami v šprinterski razvrstitvi za svetovni pokal je Petra Majdič včeraj še zadnjič stala pred sokrajani iz svojega Brinja in Dola« (Ko se solz ni bilo treba sramovati, 23. 3. 2011, 21).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bila prevladujoča diskurzivna tehnika v obdobju po ZOI poudarjanje s športom povezanih vidikov oziroma osredotočanje na nastope, uspehe, dosežke in cilje ter da je bila Majdičeva reprezentirana kot borbena, ambiciozna, odločna, močna, osredotočena na rezultate, zagrizena, optimistična in samokritična: »Vendar se /.../ Petra ne bo kar tako predala. Dokler bo še imela minimalne možnosti, bo napadala tudi veliki kristalni globus, ki si ga tako zelo želi« (Petra Majdič: dobitnica bronaste kolajne v šprintu na OI v Vancouvru, 31. 12. 2010, 20). Analiza ključnih besed je pokazala, da je bil v ospredju tudi potek tekem, kar dodatno potrjuje ugotovitve o pomembnosti nastopov, s katerim je bila Majdičeva prevladujoče reprezentirana kot športnica:

V predzadnji skupini je odlično formo pokazala še tretja naša, Petra Majdič, ki je ugnala vse tekmice in se tako Višnarjevi pridružila v polfinalu. /.../. Petra je vseskozi skušala priti na mesto, ki bi ji prineslo dobro izhodišče za ciljni šprint, a se je vedno znašla zaprta na zunanji strani. Kljub temu se ni predajala in je v ciljnem šprintu odtekla zelo dobro in iztisnila svoj maksimum, ki jo je popeljal tik pod oder za zmagovalke. (Tudi Bjørgenova je premagljiva, 17. 1. 2011, 20)

Analiza ključnih besed je pokazala, da so bile izredno pomembne kolajne in ekipni nastopi, kjer so bila pričakovanja presežena, slovenske tekmovalke pa reprezentirane kot junakinje: »Slovenija v postavi Anja Eržen, Petra Majdič, Vesna Fabjan in Barbara Jezeršek je zasedla

sedmo mesto in s tem celo preseгла pričakovanja» (Še četrto zlato za Bjørgenovo, 4. 3. 2011, 18), »Z izjemnim nastopom je Petra Majdič štafeto pripeljala celo do petega mesta /.../. Kako dobro je nastopila najboljša slovenska tekačica na smučeh, /.../ je bila v klasični tehniki celo hitrejša od Vesne Fabjan in Barbare Jezeršek, ki sta nastopili v drsnem koraku. Vendar tudi zanju velja, da sta prispevali pomemben kamenček v mozaiku odličnega ekipnega uspeha» (prav tam).

6.4.6 Ambivalenca

Analiza ključnih besed v analiziranih prispevkih obdobja po ZOI je pokazala prevladujoče neambivalentno poročanje. Pozitivna laskajoča reprezentacija Majdičeve ni bila dopolnjena s subtilno negativnimi (trivialnimi ali spodkopavajočimi) sugestijami. Z analizo ključnih besed smo ugotovili obratno prakso – morebitne neuspehe so dopolnjevale pozitivne lastnosti in poudarjanje dobrega v slabi situaciji: »Na generalki v Drammnu kraljica slovenskega teka na smučeh ni blestela. Nasprotno, v obeh svojih paradnih disciplinah na bližnjem SP v Oslu je krepro zaostala za najboljšimi. Pravzaprav še nikoli ni imela slabše generalke. Toda njen trener Ivan Hudač zagotavlja, da ni nobenega razloga za strah ali napetost. Podobno razmišlja tudi naša šampionka« (Morda je čas za srečo, 23. 2. 2011, 32).

Neuspehi oziroma slabši rezultati so bili pojasnjeni in opravičeni z utrujenostjo, slabimi vremenskimi pogoji, ne najboljše pripravljenimi smučmi in boleznijo, pripisani so bili pomanjkanju sreče, bolezni ali utrujenosti, pozornost pa je bila preusmerjena na maksimalen trud in trdo delo ali konkurenčnost v neparadni disciplini: »Na prejšnjem SP v Libercu je, načeta od bolezni, izpadla že v četrtfinalu, enako pa se ji je primerilo tudi na generalki v Drammnu, kjer pa je občutila močno utrujenost. Da je še kako konkurenčna tudi s to tehniko, dokazuje njenih šest zmag v svetovnem pokalu /.../« (V napad na kolajno, 24. 2. 2011, 12).

Analiza je pokazala, da je Majdičeva kljub neuspehom ostala reprezentirana kot močna, izjemna in sposobna ter da ni bila ona tista, ki bi bila šibka, temveč so bile tekmice premočne: »Kvalifikacijski šprint je pripadel Majdičevi, ki je na glavni tekmi v finalu vendarle morala priznati premoč le Američanki Kikkan Randal /.../. Najboljša slovenska tekačica na smučeh je dobro formo pred začetkom svetovnega pokala potrdila tudi v sobotni petkilometrski klasični preizkušnji, ko jo je prehitela le Kowalczykova, ki je bila razred zase« (Za začetek drugi mesti, 15. 11. 2010, 25).

Analiza ključnih besed je pokazala še, da so bili razlogi za neuspeh pripisani tudi Majdičevi, a je tudi tu prevladoval optimizem ob boljših rezultatih v prihodnjih nastopih: »/.../ nastop pa se ni izšel Majdičevi, ki je osvojila peto mesto v prvi četrtfinalni skupini in tako ostala brez možnosti, da bi se v polfinale prebila po času. /.../. 'Morali bomo analizirati, zakaj se ji tolikokrat pripetijo taktične napake, vendar sem prepričan, da bo že v Davosu boljša,' je o nastopu Majdičeve /.../ dejal njen trener Ivan Hudač (Še v petek je mislila ostati doma, 6. 12. 2010, 27).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili prizanesljivost do morebitnega neuspeha Majdičeve, včasih že vnaprej in zopet z osredotočanjem na druge cilje, kar ohranja reprezentacijo Petre Majdič kot sposobne športnice, zmožne doseganja vrhunskih rezultatov: »Petra Majdič je za ciljem zaostala za eno mesto, kar je zanemarljivo. Bolj pomembni sta dve zmagi v šprintu /.../ in če je boj za osvojitve velikega kristalnega globusa bolj ali manj izgubljen, je končno tretje mesto še vedno dosegljivo /.../« (Petra še vedno spada v svetovni vrh, 12. 1. 2011, 20).

Analiza fotografij je pokazala, da ambivalence ni bilo niti v primeru fotografij, ki niso reprezentirale Majdičeve kot seksualnega objekta, temveč izključno v športni oziroma v tekmovalni opremi in prevladujoče med tekom na smučeh, besedilo, ki je spremljalo fotografijo, pa se je prav tako nanašalo na njene nastope in uspehe.

6.4.7 *Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi*

Analiza ključnih besed poročanja o Petri Majdič v obdobju po ZOI je pokazala odsotnost diskurzivne tehnike nenaklonjene primerjave ženskih nastopov z moškimi. Z analizo smo ugotovili, da je prevladovala nenaklonjena primerjava moških nastopov z ženskimi. Ugotovili smo tudi, da poročanje o moških predstavnikih ni bilo osrednjega pomena.

Analiza ključnih besed je pokazala, da so bila pričakovanja do ženskih tekmovalk višja kot do moških. Tako od Boštjana Klavžarja, prvega slovenskega predstavnika v moški konkurenci po letu 2008, niso pričakovali vidnejše uvrstitve: »Za Klavžarja so točke svetovnega pokala verjetno nedosegljive, zato pa se bodo zanje potegovale vsi štiri slovenske tekačice« (Vrača se Bjørgenova, 15. 1. 2011, 18), »Veliko manjša pričakovanja so seveda v moškem ekipnem šprintu. Za Boštjana in Roka bo že uspeh, če se bosta v svoji predtekmovalni skupini uvrstila med prvih deset ekip« (Bjørgenova zagotovo ne bo prva, 2. 3. 2011, 12).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bil v ospredju tudi doprinos Majdičeve, kar jo je reprezentiralo kot dominantno in najpomembnejšo: »Seveda je bila Petra tista, ki je vlekla

voz naprej in s svojimi rezultati mlajše tekmovalke spodbujala k še bolj zavzetemu delu. /.../. Skratka, za prihodnost ženskega teka na smučeh je dobro poskrbljeno, pri moških pa bo /.../ potrebno potrpljenje» (Samo Tršan na »gešenk«, 12. 2. 2011, 14).

Analiza ključnih besed je pokazala tudi nenaklonjeno primerjavo moških nastopov z ženskimi v drugih športih. Tako so bile zimske športnice oziroma tekačice na smučeh pohvaljene, medtem ko so smučarji skakalci in alpski smučarji razočarali (Tekočice navdušile, skakalci razočarali, 7. 12. 2010, 23; Zabava in užitek, 14. 12. 2010, 32).

Z analizo ključnih besed smo ugotovili odsotnost nenaklonjene primerjave tekmič z nastopi Majdičeve in prisotnost nenaklonjene primerjave nastopov ostalih slovenskih predstavnic z nastopi Petre Majdič v prvem delu obdobja, torej neposredno po ZOI. Analiza ključnih besed je pokazala osredotočenost na Petro Majdič, čeprav je ta zaradi poškodbe že končala z nastopi v tekmovalni sezoni: »Sprijaznili smo se že, da je za Petro Majdič letošnja sezona končana. Kakšna bo njena odločitev glede nadaljevanja kariere, bomo, po njenih besedah, izvedeli maja. Vendar pa s tem sezono še ni konec za preostale tekačice in tekače na smučeh, ki bodo z današnjima preizkušnjama v dvojnem zasledovanju nadaljevali s tekmami v svetovnem pokalu« (Katja in Vesna šele v Drammnu, 6. 3. 2010, 27).

Poročanje o Petri Majdič je bilo prioritetenega pomena: »Po obetavnem uvodu sezone v Gällivareju bodo slovenske tekačice na smučeh na čelu s Petro Majdič s tekmami svetovnega pokala nadaljevale v Kuusamu /.../« (V igri je kar 350 točk, 26. 11. 2010, 21).

Analiza ključnih besed je pokazala, da so se v drugem delu obdobja, po izrazitejših uspehih Fabjanove in Višnarjeve, način poročanja in vpeljane diskurzivne tehnike spremenili v naklonjenost do nastopov ostalih slovenskih predstavnic: »Čeprav Petra Majdič v Düsseldorfu ni bila v ospredju, slovenski tek na smučeh ni ostal brez zmagovalnih stopniččk. Zasluge za to pripadajo Vesni Fabjan, vendar bi bili krivični, če v posamičnem šprintu ne bi omenili še sedmega mesta Katje Višnar« (S podpisano pogodbo v Davos, 8. 12. 2010, 12),

Višnarjeva je prepričljivo nastopila v četrtfinalu, tekla na drugem mestu za Olssnovo in kot druga pritekla tudi v cilj ter se zlahka prebila v polfinale. Tam je prav tako dobro štartala, a je imela zunanjo progo, tako da je na prvem zavoju padla na tretje mesto. Nato je izgubila še eno mesto in na koncu tudi ciljno črto prečkala kot četrta. Fabjanova, ki sicer precej bolje teče v prosti tehniki, se je dobro borila. (Petra ostala tretja, 19. 3. 2010, 19)

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bilo poročanje o Petri Majdič osredotočeno tudi na fizično borbo, kar je tradicionalno značilno za poročanje o moških športih in športnikih: »Zato se je hitro začel boj, da pridem nazaj. /.../ potem so tudi dekleta postala veliko bolj agresivna, prihajalo je do veliko fizičnih kontaktov. Glede na to, da vsi vemo, da ne slovim kot fizično preveč agresivna tekmovalka, so to vse izkoriščale proti meni. /.../' je po zasledovalni tekmi in petem mestu dejala 31-letna Brinčanka« (Tveganje se je obrestovalo, 3. 1. 2011, 14–15).

Analiza ključnih besed je pokazala, da je prevladovala reprezentacija Majdičeve kot športnice, ki ima sposobnost osredotočenja in premagovanja pritiska. Moč in sposobnost nista bili razvrednoteni, kot je sicer značilno pri diskurzivni tehniki nenaklonjene primerjave ženskih nastopov z moškimi, ampak celo poudarjeni: »Povsem sem osredotočena na to, kaj delam danes, da imam stvari pod nadzorom, in to je zame bistvo vsega« (Po tisto, kar ji še manjka, 20. 11. 2010, 32), »Preprosto ne morem pospešiti na distanci, kot lahko to v šprintu, kjer 'eksplodiram'« (Tekle so tudi solze, 1. 3. 2011, 13).

Reprezentacija Majdičeve kot sposobne nadzorovati čustva je prevladovala nad poročanjem, ki bi kakorkoli krepilo tradicionalne spolne stereotipe, Majdičeva je bila prevladujoče cenjena, spoštovana ter reprezentirana kot močna in uspešna: »Toda s svojo neverjetno trmo, vztrajnostjo in talentom je nemogoče postalo mogoče. Zato še enkrat, hvala, Petra. Preprosto si neponovljiva. /.../. Kako velika praznina bo nastala ob Petrinem slovesu, bo pokazala šele nova sezona« (Ko se solz ni bilo treba sramovati, 23. 3. 2011, 21). Analiza ključnih besed poročanja o izboru za Slovenko leto, na katerem je bila leta 2010 izbrana Petra Majdič, je pokazala, da je bila Majdičeva nekaj posebnega, pogosto neopažena in premalo cenjena:

Po izboru bralcev in bralk revije Jana je bila za Slovenko leta 2010 izbrana Petra Majdič, kar je še eno lepo priznanje za našo najboljšo tekačico na smučeh. /.../. Priznanje so letos podelili triindvajsetič, simbolizira pa ženske, ki so nekaj posebnega, a kljub temu pogosto neopažene in največkrat premalo cenjene. /.../. Priznanje po njenih besedah pomeni, da se vztrajnost prej ali slej poplača – in to na vseh področjih, ne samo na športnem, ampak tudi na socialnem. (Majdičeva Slovenka leta 2010, 13. 1. 2011, 22)

6.5 Pregled prisotnosti diskurzivnih tehnik v poročanju o ženskih športnicah in moških športnikih

V nadaljevanju predstavljamo pregled ugotovitev o prisotnosti posameznih diskurzivnih tehnik pri poročanju o športnicah in športnikih (glej Tabela 6.1).

Tabela 6.1: Pregled prisotnosti diskurzivnih tehnik v poročanju o ženskih športnicah in moških športnikih

<i>Obdobje</i> <i>Diskurzivna tehnika</i>	Pred ZOI	Med ZOI	Po ZOI
Asimetrično spolno označevanje	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - je prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - je prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - je prisotno pri moških
Prisilna heteroseksualnost	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških
Poudarjanje primerne ženskosti	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - delno prisotno pri moških
Infantilizacija	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - delno prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - delno prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - delno prisotno pri moških
Poudarjanje s športom nepovezanih vidikov	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških
Ambivalenca	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotno pri ženskah - ni prisotno pri moških
Nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah (z izjemo Petre Majdič) - prisotna nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z nastopi Petre Majdič - delno prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah (z izjemo Petre Majdič) - delno prisotno pri moških 	<ul style="list-style-type: none"> - delno prisotno pri ženskah (z izjemo Petre Majdič) - delno prisotna nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z nastopi Petre Majdič - delno prisotno pri moških

7 Interpretacija podatkov

Ugotovitve tekstualne analize 254 novinarskih prispevkov o Petri Majdič, objavljenih v športnem dnevniku Ekipa med ZOI ter v tekmovalni sezoni pred in po igrah, kažejo, da so obravnavane medijske konvencije prevladujoče izzvane. Konvencionalne spolne reprezentativne tehnike so bile prevladujoče izzvane v vseh treh obdobjih. V nadaljevanju v povezavi s posameznimi diskurzivnimi tehnikami odgovarjamo na prvo raziskovalno vprašanje, katere diskurzivne tehnike so uporabljene v slovenskem tisku, in s primerjavo načina in značilnosti poročanja v treh obdobjih tudi na drugo raziskovalno vprašanje, kako in zakaj se spreminjajo način in značilnosti poročanja.

Tradicionalno spolno označevanje ženskih tekem ni bilo prevladujoče v nobenem obdobju. Asimetrično spolno označevanje kot način lingvističnega podrejanja ženskega športa z identificiranjem teka na smučeh kot ženskega tega zaznamuje, medtem ko so moški dogodki praviloma identificirani kot norma (Duncan in Messner 1998, 180; Gordy 2003, 6; Wensing in Bruce 2003, 387; Doupona Topič 2004, 150; Segrave in drugi 2006, 32), kar pa je bilo v primeru poročanja o Petri Majdič odsotno. Poleg tega so se opisi ženskih tekem prevladujoče pojavljali pred opisi moških, kar je posledično pomenilo spolno označevanje slednjih. Taka oblika poročanja je tradicionalno spolno označevanje obrnila na glavo. Prevladovalo je simetrično spolno označevanje oziroma obratno spolno označevanje. S tem ženski teki niso bili označeni kot sekundarni in implicitno inferiorni moškimi, ampak so bili primarnega pomena, pripisana jim je bila večja teža kot moškimi dogodkom. Tovrstno prakso deloma pripisujemo dejstvu, da Slovenija v teku na smučeh ni imela moških predstavnikov, vsaj ne takih, ki bi nizali vidnejše uvrstitve in vrhunske rezultate, kakršne je dosegala Majdičeva, predvsem v obdobju po ZOI pa tudi nekatere ostale slovenske predstavnice.

Heteroseksualnost Majdičeve ni bila vzpostavljena z eksplicitnim reprezentiranjem tekačice kot spolnega objekta, portretiranje v heteroseksualnih vlogah je bilo neprevladujoče oziroma v obdobju med ZOI povsem odsotno. Odnosi Majdičeve z moškimi niso bili omenjeni v nobenem od analiziranih obdobjih. Stereotipno prikazovanje športnic kot privlačnih in ženstvenih preusmerja pozornost z njihove fizične moči na videz, s čimer mediji minimalizirajo simbolično grožnjo, ki jo športnice predstavljajo moški hegemoniji (Duncan in Messner 1998, 182), a v poročanju je vseskozi prevladovalo potrjevanje oziroma priznavanje športne legitimnosti. Majdičeva je bila prevladujoče reprezentirana kot športnica, kar je tudi

sama podprla. Analiza teme erotično telo je pokazala odsotnost te teme v vseh obdobjih, tako da Majdičeva ni bila nikoli konstruirana kot seksualni simbol. V ospredju poročanja so bili vseskozi športni dosežki, nastopi, fizične sposobnosti in zmožnosti športnice ter njene karakterne odlike. Razlog za takšno poročanje pripisujemo močnemu nacionalnemu diskurzu. Reprezentacija Majdičeve kot nacionalnega simbola je izključila možnost njenega konstruiranja kot seksualnega simbola. Nasprotno pa smo ugotovili potrjeno diskurzivno tehniko prisilne heteroseksualnosti pri poročanju o Katji Višnar, ki so jo mediji reprezentirali kot simpatično in prevladujoče naslavljali z izbranko Ole Vigena Hattestada. Razlikovanje v reprezentaciji Majdičeve in preostalih slovenskih predstavnic še potrjuje poseben status Majdičeve, ki je na ta način ločena od ostalih tekmovalk.

Nadaljnje ugotovitve kažejo prevladujočo odsotnost diskurzivne tehnike poudarjanja primerne ženskosti ter namesto nje prisotno poudarjanje fizičnih sposobnosti in zmožnosti. Poročanje je le izjemoma podprlo stereotipno žensko pasivnost in krhkost, a čeprav je Majdičeva tehniko podprla tudi sama, so opisi zunanosti in čustvenosti prevladujoče kljubovali stereotipom. Psiho-fizično stanje Majdičeve je bilo prevladujoče postavljeno v kontekst tekmovanja in je nasprotovalo tradicionalnemu poudarjanju primerne ženskosti v vseh treh obdobjih. Majdičeva je bila prevladujoče reprezentirana kot močna, fizično sposobna, trdoživa in čustveno stabilna tekmovalka. Lepota se je nanašala na športne vrednote in ne na fizični izgled tekmovalke, nasmeh, ki bi lahko športnico reprezentiral kot nenevarno, se je neprevladujoče pojavljal le v obdobju pred ZOI. Poleg izpostavljanja fizičnih in čustvenih lastnosti ali vedenj, stereotipno pripisanih ženskosti (Mackay in Dallaire 2009) so za diskurzivno tehniko poudarjanja primerne ženskosti značilne tudi fotografije, na katerih so športnice urejene (naličene in z nakitom) in v nešportnih oblačilih (Doupona Topič 2004, 144), a je Majdičeva prevladujoče portretirana v športnih oziroma vsaj sponzorskih oblačilih, tako da so bile fotografije pretežno akcijske. Primerjava obdobj v kontekstu analize teme zdravstveno stanje je odkrila razhajanje v pomembnosti športničinega zdravja v različnih obdobjih. V sezoni pred ZOI je Majdičeva dala prednost zdravju: »/.../ ne bom štartala, saj ne bi imelo nobenega smisla, da bi tvegala svoje zdravje za teh nekaj točk svetovnega pokala« (Mraz preprečil zasledovalno tekmo, 2. 2. 2009, 14), medtem ko je skrb za zdravje med ZOI sekundarnega pomena, dosežek pa predstavlja najvišjo prioriteto. Tveganje je bilo sprejeto s pohvalami in potrditvami, kritičen pogled na pomanjkanje skrbi za zdravje ni bil izražen niti, ko je Majdičeva zavrnila zdravniško oskrbo zaradi ogleda tekme v alpskem smučanju. Razloge za tak način poročanja vidimo v pomembnosti OI za športnika in tudi z vidika

nacionalnega diskurza, s tem povezanim telesom spektakla ter pomembnosti dejavnika športnega dosežka. V obdobju po ZOI je zdravstveni diskurz še vedno prisoten, a je poročanje zopet v nasprotju s tradicionalnim pogledom na žensko telo in skrbjo za zdravje, saj so Majdičevi zdravniki kljub poškodbi med igrami svetovali fizično aktivnost.

Infantilizacija kot naslednja diskurzivna tehnika služi zmanjševanju simbolične grožnje, ki jo predstavljajo odrasle športnice – prek trivializacije naslavljanja (pokroviteljskih in ponižujočih vzdevkov, neformalnega naslavljanja ipd.) oziroma s pomočjo hierarhije imen mediji ohranjajo obstoječe statusne razlike med spoloma (Duncan in Messner 1998, 181; Doupona Topič 2004, 148). Z analizo smo ugotovili, da je bila diskurzivna tehnika infantilizacije deloma potrjena, tudi z referenco dekleta, a prevladujoče dopolnjena s priznavanjem uspehov in pohvalami, s čimer primaren namen zmanjšanja odraslega statusa športnice ni bil dosežen. Tudi to tehniko je Majdičeva sama podprla, na primer ko je o sebi dejala, da je »ena mala punčka iz Slovenije« (Majhni smo lahko le v glavi ali srcu, 2. 3. 2010, 16–17), prevladujoče pa z usmerjenostjo k drugim, kar je en od načinov pripisovanja infantilnega statusa (Daddario v Segrave in drugi 2006, 34). Kot ugotavlja že Brannon (v Duncan in Messner 1998, 181) je analiza tudi v primeru poročanja o Petri Majdič pokazala hierarhijo imen znotraj spola, s čimer je Majdičeva ohranjala odrasel status, medtem ko je bil nekaterim sotekmovalkam odvzet. Infantilizacijo pa smo opazili tudi v primeru moških tekmovalcev, kar še dodatno zanika konvencionalno pravilo reprezentacije ženskih športnic. Poimenovanja so se nanašala na uspehe, Majdičeva pa je bila z izjemo obdobja med ZOI, ko je bila prevladujoče poimenovana samo z imenom ali kot Majdičeva, prevladujoče imenovana z imenom in priimkom ter prevladujoče reprezentirana kot ženska, upravičena do moči, uspeha in odraslega statusa, kar je potrjevala tudi prisotnost metafore kraljestva, s katero je bila povzdignjena in reprezentirana kot spoštovana, cenjena in na položaju moči. Uporabo tehnike infantilizacije v nasprotju s standardnim branjem razumemo kot način povezovanja v sklopu nacionalnega diskurza.

Ugotovili smo tudi prevladujoče osredotočanje na s športom povezane vidike in pomembnost športnega uspeha, kar je v nasprotju s konvencionalno diskurzivno tehniko poudarjanja s športom nepovezanih vidikov. Nastopi in dosežki so bili prednostnega pomena, v povezavi z vrhunskimi uvrstitvami pa so bile poudarjene tudi s tem povezane karakterne odlike, kot so nepremagljivost, ambicioznost in delovna vnema. V obdobju med ZOI je prevladovala tema gladiatorstvo oziroma telo spektakla in hiperbolično poročanje o uvrstitvi na olimpijskih igrah: »Postavite ji spomenik, s tem bronom, precej svetlejšim od kateregakoli zlata, je Petra

Majdič /.../,« (Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno, 18. 2. 2010, 16–17), »Zame je ta bron kot zlata kolajna z diamanti,« (To je bila moja zadnja priložnost, 19. 2. 2010, 16–17). Dosežki so bili pomembnejši od zdravja in tudi od življenja: »Če se zdaj kdo sprašuje, ali je bilo vredno tvegati tudi življenje, lahko povem, da, bilo ga je. Meni šport toliko pomeni, da najverjetneje nikoli v življenju ne bi bila popolnoma srečna, če ne bi imela te kolajne!« (Majhni smo lahko le v glavi ali srcu, 2. 3. 2010, 16–17). Čeprav je Majdičeva tudi to diskurzivno tehniko sama podprla – najbolj v obdobju, ko ni aktivno tekmovala oziroma je končevala kariero, – je v vseh treh obdobjih prevladovala diskurzivna tehnika poudarjanja s športom povezanih vidikov.

Nadalje ugotavljamo, da diskurzivna tehnika ambivalence prav tako ni podprta. Raziskovali smo protislovnost z vidika dopolnjevanja pozitivne reprezentacije Majdičeve z nasprotujočimi opisi, analiza pa je pokazala, da prestiž in moč nista bila zanikana. Ugotovili smo obratno diskurzivno prakso, in sicer dopolnjevanje opisov ranljivosti, šibkosti in odvisnosti z deskriptorji moči, sposobnosti in poguma. Morebitne neuspehe je dopolnjevalo poudarjanje dobrega v slabi situaciji, neuspehi so bili pojasnjeni in opravičeni z zunanjimi razlogi (utrujenostjo, slabimi vremenskimi pogoji, smolo, naključjem, močnejšimi tekmicami ipd.), kar je sicer značilno za poročanje o moških športnikih. Še ko so bili razlogi za neuspeh pripisani Majdičevi, so bili dopolnjeni z optimističnim pogledom in upanjem na boljše nastope na prihodnjih tekmah. Ugotovili smo tudi prizanesljivost do morebitnih vnaprejšnjih neuspehov, kar potrjuje reprezentacijo Majdičeve kot močne in zmožne športnice. Odsotnost ambivalence potrjujejo tudi prevladujoče akcijske fotografije, na katerih je bila Majdičeva upodobljena v športni opremi in sponzorskih oblačilih ne pa kot seksualni simbol.

Diskurzivna tehnika nenaklonjene primerjave ženskih nastopov z moškimi vključuje razvrednotenje športnih sposobnosti in vrednotenje športnih dogodkov po standardih moškosti (Sabo in Jansen v Doupona Topič 2004, 147–148; Vincent 2005). Ugotovili smo, da je tudi ta tehnika izzvana. Skladno s konvencionalno diskurzivno tehniko so športnice reprezentirane kot pasivne, njihova telesna moč je nevtralizirana, medtem ko so moški reprezentirani kot močni in aktivni (Doupona Topič 2004, 148), ugotovitve analize pa kažejo, da je bila Majdičeva reprezentirana na način, ki je konvencionalno značilen za reprezentacijo moških športnikov. Analiza je pokazala, da je bila upravičena do fizične borbe, ki je sicer »naravna« za moške (Boyle in Haynes 2000, 135), in da ni bila deležna nenaklonjene primerjave z moškimi, ugotovili smo obratno diskurzivno prakso – moški nastopi so bili prevladujoče deležni nenaklonjene primerjave z ženskimi nastopi oziroma z nastopi Petre Majdič. Podobno

so bile nenaklonjene primerjave s Petro Majdič deležne tudi njene sotekmovalke, kar smo dokazali z analizo teme jemanja nedovoljenih poživil. Tekmice so bile reprezentirane kot nešportne in nezmožne prenesti poraz, Majdičeva pa kot sposobna osredotočenja in premagovanja pritiska. Moč in sposobnost nista bili razvrednoteni, ampak poudarjeni, prodornost reprezentacije čustvenega nadzora pa je pretehtala poročanje, ki bi kakorkoli krepilo stereotipe. Med ZOI so bili nastopi Majdičeve povzdignjeni nad nastope vseh ostalih tekmovalk in tekmovalcev, kar je presegalo tudi okvire športa – ženski tek na smučeh je bil bolj pričakovan od moških smučarskih skokov in alpskega smučanja:

Pred desetimi leti zmaga, pred devetimi še stopničke, danes dobesedno težko med finalistel /.../. Skromno, slabo. /.../ doslej največjo krizo slovenskega moškega smučanja v zadnjih desetletjih. /.../. Tudi nad dosežki smučarskih skakalcev v letošnji sezoni nismo ravno navdušeni. Izidi so slabi, le redkokdaj imamo več kot enega v finalni seriji /.../ /.../. Na srečo pa ima naša smučarija tudi ženske. Te jo rešujejo na začetku letošnje sezone. Mazejeva, Gregorinova in tudi Majdičeva so za zdaj naši najmočnejši aduti. Nežnejši del velike smučarske družine je očitno bolje pripravljen in logično, posledično tudi uspešnejši. (Zabava in užitek, 14. 12. 2010, 32)

Tovrsten način poročanja pripisujemo boljšim dosežkom Majdičeve, kot pa so jih bili sposobni na igrah zabeležiti smučarski skakalci in v obdobju po ZOI alpski smučarji. Majdičeva je bila vseskozi v ospredju in središču pozornosti, tudi ko je bila odsotna s tekem, poročanje o moških predstavnikih je bilo vseskozi drugotnega pomena, kar prav tako pripisujemo izrazitejšim dosežkom ženskih predstavnic, med katerimi je največ vrhunskih rezultatov nanizala prav Majdičeva. V drugem delu sezone po ZOI smo ugotovili premik v osredotočenosti poročanja na stran Fabjanove in Višnarjeve, ki je posledica izrazitejših uspehov teh dveh tekačic.

Ugotavljamo, da se je poročanje športnega dnevnika Ekipa o Petri Majdič v obdobju pred, med in po ZOI prevladujoče odklanjalo od splošno sprejetih pravil medijskega poročanja o ženskih športnicah. Avtorji so prevladujoče reproducirali diskurzivne tehnike, ki v športnem poročanju ne marginalizirajo ženskih športnic, tako da je reprezentacija Majdičeve izzivala konvencionalne diskurzivne tehnike. Uporabljene so bile diskurzivne tehnike simetričnega oziroma obratnega spolnega označevanja, priznavanja športne legitimnosti, poudarjanja fizičnih sposobnosti in zmožnosti, priznavanja odraslega statusa, poudarjanja s športom povezanih vidikov, obratne ambivalence ter nenaklonjene primerjave moških nastopov in nastopov tekmic z nastopi Majdičeve.

V zvezi z drugim raziskovalnim vprašanjem, kako in zakaj se spreminjajo načini in značilnosti poročanja, kot ključno spremembo ugotavljamo zapostavljanje zdravja in pomembnost dosežkov v obdobju med ZOI, med razlogi za odsotnost konvencionalnih diskurzivnih tehnik in tudi za spremembe poročanja pa smo navedli pomembnost dosežkov, pomen olimpijskih iger v povezavi z diskurzom nacionalnega telega in telesa spektakla kot ključnih elementov vrhunškega športa (Starc 2003, 21–22). »Vrhunski šport je prav zaradi nacionalnega diskurza in spektakla v sodobni medijski družbi najbolj prisoten in viden,« je prepričan Starc (prav tam, 55), s čimer lahko pojasnimo tudi reprezentacijo in medijsko vidnost Majdičeve.

Reprezentacija Petre Majdič kot močne, osredotočene in odločne športnice, ki nadzoruje situacijo, ter kot osebe, sposobne čustvenega nadzora. je pretehtala poročanje, ki bi kakorkoli krepilo tradicionalne spolne stereotipe. Namesto tega je bila reprezentirana kot največji adut za olimpijsko kolajno, pričakovanja pa so bila do nje največja tudi v obdobju pred in po igrah, kar ji je dajalo poseben status v primerjavi s preostalimi slovenskimi tekačicami. Majdičeva je bila označena kot ženska, a spol ni bil primarni označevalec. Da nacionalni diskurz lahko pretehta reprezentacijo športnice znotraj konvencionalnih ženskih stereotipov, sta ugotovila že Wensingova in Bruceova (2003), poleg tega naj bi bilo poročanje z mednarodnih dogodkov manj verjetno zaznamovano s spolnim diskurzom ali narativnimi tehnikami kot pa vsakodnevno poročanje, vsaj pri športnicah, katerih uspeh je tesno povezan z nacionalnim diskurzom.

Šport kot področje spektakla z dogodki, kot so OI, seka številne kulturne linije, med drugim nacionalnost in spol (Sands v Kotnik 2009, 204), spremembe v reprezentaciji ženskih športnic pa lahko pripišemo prav tovrstnim globalnim športnim dogodkom, kjer se kakovost in količina poročanja o ženskih športih opazno poveča in se pogosto približa ali pa celo preseže skupno količino poročanja, namenjenega moškim (Tuggle in Owen v Wensing in Bruce 2003, 388). Wensingova in Bruceova (prav tam) trdita, da je ukrivljanje pravil najbolj verjetno pri dogodkih, kot so olimpijske iger, kjer je pomembnost nacionalne identitete večja od drugih identitetnih označevalcev, vključno s spolom. Doupona Topičeva (2004, 147) se strinja, da veliki mednarodni športni dogodki z močno medijsko podporo omogočajo športnikom in športnicam pridobivanje medijske pozornosti ne glede na njihov spol. Fink (v Hardin in drugi 2002, 347) je prepričan, da so prav OI leta 1996 predstavljale pomemben korak naprej v poročanju o ženskih športih z medijsko konstrukcijo bolj enakovrednih spolnih okvirov (Fink v Hardin in drugi 2002, 347).

Nacionalni vidik po našem mnenju okrepi dejstvo, da ima smučanje značaj slovenskega nacionalnega športa (Stepišnik 1968, 330–331; Kotnik 2009, 192), k čemur so izdatno pripomogli prvi veliki mednarodni uspehi slovenskih smučarjev in smučark v osemdesetih letih 20. stoletja (Stepišnik 1968, 330–331, 69). S prvimi vidnimi mednarodnimi uspehi in s pomočjo medijske konstrukcije so slovenski smučarji in smučarke postali slovenski nacionalni junaki (Kotnik 2009, 193): »Zmaga, uspeh in slava so trije konstitutivni elementi uspešne športne naracije, ki oblikujejo svet medijskega spektakla in športnike preobraža v ikone medijske kulture, protagoniste modne industrije, slavne osebnosti, idole popularne kulture, bogove vsakdanjega življenja in seveda heroje nacij« (Kellner v prav tam, 204). Smučanje je postalo »eden izmed najvidnejših delov slovenske nacionalne identitete« (prav tam, 72) oziroma »označevalec slovenskosti« (Starc 2006, 278), Korošec (2005, 260) pa med pri nas popularne zimske športe uvršča tudi tek na smučeh. »Slovensko smučarsko identiteto« danes vzdržujejo tudi mediji, prek katerih se ustvarjajo rituali in spektakli (Kotnik 2009, 206), alpsko in nordijsko smučanje pa pri nas dosegata gledanost, ki jo je mogoče primerjati z nogometom (Ličen 2009, 241).

O dolgi tradiciji slovenskih smučarskih tekov je prepričan tudi Ekipin novinar Miha Štamcar, ki je še pred ZOI 2010 trdil, da so »smučarski teki paradna disciplina slovenskih zimskih športov« (Kraljica se je vrnila domov, 25. 3. 2009, 19). Zasluge je pripisal Petri Majdič:

S Petro Majdič se je končalo najbolj uspešno obdobje slovenskega teka na smučeh. Majdičeva, /.../, je svojim naslednicam zapustila bogato dediščino. Tako bogato, da jo bo le stežka ohraniti. Za njo je izredno uspešna kariera, predvsem pa bi ji tekačice morale biti hvaležne, da jim je izboljšala pogoje. Še pred desetletjem je bil smučarski tek v Sloveniji na obrobju dogajanj, danes pa se lahko pohvali z največjimi uspehi (Izhodišče je boljše kot pred desetimi leti, 25. 3. 2011, 25).

Okrog telesa Majdičeve je bilo tako mogoče okrepiti mit o smučanju kot o slovenskem nacionalnem športu, nacionalni pomen Petre Majdič pa je po našem mnenju tudi eden izmed razlogov za prevladujočo odsotnost diskurzivnih tehnik in za infantilizacijo športnice, ko je bila Majdičeva med ZOI prevladujoče poimenovana zgolj po imenu.

Športni novinarji teme in vsebine prispevkov izbirajo izmed »objektivno najbolj kakovostnih« športnih dosežkov, torej profesionalnega športa, na podlagi njihove »zanimivosti za občinstvo« (Ličen 2009, 241). Ličen (prav tam) sem uvršča ženska tekmovanja na OI, Knoppers in Elling (2004, 62) pa trdita, da so za vključenost v poročanje potrebne vrhunske

predstave, ki pritegnejo dovolj interesa. Zanimanje občinstva temelji na utripu, tj. rednosti oziroma stalnosti poročanja (Theberge in Cronk 1994; Boyle in Haynes 2000; Ličen 2009), ki naj bi bil v ženskem športnem poročanju odsoten (Crame v Boyle in Haynes 2000, 167; Ličen 2009, 241), a menimo, da je stalnost vrhunskih rezultatov v kombinaciji s tradicijo zimskih športov privedla do rednega poročanja o Petri Majdič.

Ugotovitve analize kažejo poudarjanje dosežkov, ki bi jih lahko označili za pionirske, saj podobnih rezultatov slovenski tekači niso dosegali ne v moški ne v ženski konkurenci, s čimer so uspehi Petre Majdič prišli še toliko bolj do izraza: »Roko na srce, smučarski tek smo na svoj način spoštovali, kajti v zgodovini smo že imeli nekaj tekmovalcev, ki so nas opozorili, da gre za izredno zanimiv, vendar zahteven šport. Pravih uspehov ni bilo« (Vsakdanjost in ne posebnost, 16. 12. 2008, 24). Petra naj bi bila tista, ki je »s svojo vztrajnostjo eno najlepših športnih panog zarisala na zemljevid slovenskih športnikov« (Želim, da me ljudje poznajo kot športnico, 11. 12. 2008, 14–15). Njeni uspehi pa so bili celo povzdignjeni: »Tudi zato je Petrino drugo mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala enakovredno končni zmagi. Za mene je 29-letna Brinčanka prva Slovenka z velikim kristalnim globusom. Resda ga v nedeljo na končni podelitvi priznanj ni prejela v svoje roke, a si ga je zaslužila s svojim tekom v smučini« (Največ točk je osvojila Petra, 24. 3. 2009, 14).

Uspehi pa so bili pomembni tudi s tržnega vidika, kot dokazuje mnenje Primoža Ulage, poslovnega direktorja nordijskih reprezentanc: »Vsi ljudje, ki so v tem cirkusu, bi se morali zavedati, da je pomemben samo vrh in nič drugega. Ne gremo se rekreacije, ampak smo tu zato, da zastopamo državo. /.../. Sam sem plačan za to, da tržim, tržim pa lahko le dober material. Slabega izdelka ne morem prodati« (Za povprečne bo zmanjkalo denarja, 4. 3. 2009, 17), »Dejstvo je, da je takšen dosežek, kot je uspel Petri, splošno prepoznan v svetu /.../. Ob velikem uspehu, kar bronasta kolajna na olimpijskih igrah nedvomno je, je nesmiselno razpredati, kaj pa če bi osvojila zlato, a je /.../ pomemben tudi ta vidik. Nedvomno bi lahko vsi z blagovno znamko Petra Majdič ob zlati kolajni iztržili več /.../« (Morali bi tožiti MOK, 19. 2. 2010, 19). Majdičeva je prepoznana kot blagovna znamka, za kar je po raziskavi podjetja Mediana prejela tudi priznanje (Pomirjena na štart, 28. 11. 2009, 31).

Športnik postane blagovna znamka, »ko postane sinonim za določen stil, odnos, osebnost, ali lastnost cenjeno v športu, ki mu ali ji omogoči, da gre prek meja samega športa in postane predstavnik vrednot, ki jih občudujemo in hočemo kupiti« (Milligan v Tominc 2009). Športnik mora biti zanimiv za trg, kar na ravni sponzorjev pomeni prisotnost v medijih,

prepoznavnost, priljubljenost in privlačnost, gledalcem pa nudi emocije, zadovoljstvo, veselje in vpletenost. Dosežki in uspehi predstavljajo obvezen element, da je športnik zanimiv za trg, rezultate pa dopolnjuje subjektivna komponenta, ki vsebuje izgled, imidž in osebnost (Tominc 2009) oziroma lastno identiteto, podobo in prepoznavnost, ki se gradi z vseh vidikov posameznikovega življenja (Kline 2006, 12–13). Bolcar in Okoren (2010, 50) sta prepričana, da osvojene medalje pozitivno vplivajo na prepoznavnost športnika in ga v javnosti dodatno utrdijo kot vrhunskega športnika. Pri tem velja, da boljši kot so rezultati, bolj je določena športna zvrst priljubljena in s tem bolj navzoča v medijih (prav tam). Smučarski tek se je tako po zaslugi Petre Majdič razvil v medijsko zanimiv šport.

Rezultat je torej nujen, ne pa tudi zadosten pogoj za športnikovo močno osebno znamko. Športne uspehe dopolnjuje visoka stopnja prepoznavnosti (Makovec Brenčič in Doler 2008, 39). Prepričanje, da so športnice postale »navdihujoče in visoko profilirajoče medijske figure, kar so dosegle z zmagovitimi športnimi nastopi, atraktivnimi osebnostmi ter zanimivimi in interdisciplinarnimi življenjskimi zgodbami« (Donna de Varona v Meden 2010), zagovarja stališče, da dosežki ne zadoščajo za celovito medijsko prepoznavnost.

Ugotovitve analize kažejo, da je medij Petro Majdič reprezentiral kot zanesljivo, dominantno, nepremagljivo, samozavestno, izkušeno, zrelo, borbeno, športno inteligentno, spoštovanja vredno, ambiciozno, nepopustljivo, trdoživo, vztrajno, odločno in pogumno: »Petra Majdič je očitno iz posebnega testa. /.../ gre za inteligentno, nadarjeno dekle, ki ve, kaj hoče. Predvsem se zaveda, da je smučarski tek hudo garanje« (Vsakdanjost in ne posebnost, 16. 12. 2008, 24). S tem je bila izpolnjena tudi osebna komponenta, ki zadovoljuje potrebam trga.

Pomanjkanje dosežkov vidimo kot razlog za odsotnost poročanja o slovenskih tekačih, prav dosežkom pa pripisujemo spremembe v osredotočenosti pozornosti v sezoni po ZOI, ko so se novinarji osredotočali na uspehe ostalih slovenskih predstavnic, ki so v tistem obdobju dosegale vidnejše rezultate. Takrat so se Ekipini novinarji osredotočali na njihove dosežene norme, uspehe in nastope. Analiza je pokazala, da je poročanje odvisno od uspehov in da ob njihovem pomanjkanju športnik izostane iz pozornosti medijev. Strinjamo se z Milovanovičem, ki je dejal: »Tudi zate velja, tako kot za druge: ob uspehih si od nas vseh, v težavah pa le od nekaterih! Ob zmagah te slavimo, ob neuspehih kritiziramo, nekateri pa si celo dovolijo žaljivke, kar je za kulturni svet, upam, da tudi za večino nas, nesprejemljivo« (Z razumom nad čustva, 3. 3. 2009, 24)«. Ohranjanje deleža pozornosti na Petri Majdič kljub slabšim rezultatom, kot jih je javnost od nje pričakovala, pa tudi osredotočanje na Majdičevo,

ko je bila ta odsotna s tekmovanj, a kljub temu vključena v poročanje, pripisujemo subjektivni komponenti: »/.../ peto mesto slovenskih deklet v njuni skupini pa ni zadoščalo ne za eno ne za drugo. Težko je reči, ali smo lahko pričakovali več oziroma ali smo lahko zadovoljni ali moramo biti razočarani. Močnejše od vsega tega je bilo nedvomno pogrešanje, pogrešanje naše najboljše /.../« (Kako smo te pogrešali, Petra, 23. 2. 2010, 24). Da so športni heroji poznani po svojih zmožnostih in junaštvih ter da lahko pozornost pritegnejo tudi, ko njihovi športni dosežki upadejo, pojasnjuje že Cashmore (2005, 399). Moč fasciniranja občinstva kljub neuspehom ni zbledela niti v primeru poročanja o Petri Majdič.

Jerič (2013) moderno gladiatorstvo pojmuje kot enega ključnih elementov vrhunškega športa, ki presega maksimo zdravega življenja. »Sodobni šport spominja na gladiatorske boje,« je prepričan (prav tam), idealen zgled tveganja in vztrajanja kljub poškodbi pa je prav olimpijski nastop Petre Majdič. Za dosego lastnih sanj vrhunski športniki tvegajo lastno zdravje (prav tam) in tudi življenje. Da je (olimpijski) dosežek primarnega pomena, tudi pred zdravjem, kažejo tudi ugotovitve naše analize. Majdičeva je zavoljo svojega zdravja odpovedala udeležbo na tekmi za svetovni pokal v Ribinsku: »/.../ temperatura se je spustila na –21,9 stopinje Celzija. /.../ smo se /.../ odločili, da ne bom štartala, saj ne bi imelo nobenega smisla, da bi tvegala svoje zdravje za teh nekaj točk svetovnega pokala, ki bi jih dobila« (Mraz preprečil zasledovalno tekmo, 2. 2. 2009, 14), medtem ko je na pomembnejših tekmah tekmovala kljub slabemu počutju in poškodbi, na primer na svetovnem prvenstvu: »Že včeraj sem imela zdravstvene težave, ne vem, ali je šlo za kakšno virozo ali trebušno gripo, saj sem ves popoldan preležala v postelji in bruhala. Na letošnjem prvenstvu mi očitno ne gre prav nič od rok in v normalnih okoliščinah s takim počutjem sploh ne bi šla na štart« (Ni ji bila namenjena, 25. 2. 2009, 14) in na ZOI, kjer olimpijska medalja pomeni najvišje priznanje za vrhunškega športnika (Drama v Vancouvru, 20. 2. 2010, 18).

Uspeh z ZOI je bil poudarjen prav zaradi okoliščin in tveganja, ki ga je za zdravje Majdičeve predstavljal nastop:

/.../ še enkrat delovala v nasprotju s tistim, kar je potrebovalo njeno telo. Na tisto nepozabno sredo mu je kljubovala s tekmo v kvalifikacijah, četrtfinalu, polfinalu, finalu in končno osvojitvijo bronaste kolajne zlate barve, medtem ko se je šest dni pozneje za simbole in pomen olimpijskih iger žrtvovala tako, da je še enkrat stisnila zobe in opravila nekaj, kar je vedno imela za obveznost, pa čeprav to tokrat nikakor ni bila. (Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu, 25. 2. 2010, 18–19)

Tveganje Majdičeve je medij sprejel z odobravanjem, pa čeprav se je odklanjanje zdravniške pomoči nadaljevalo še davno po nastopu. Majdičeva je po tekmi, na kateri je nastopila poškodovana, sodelovala na razglasitvi rezultatov, odgovarjala na vprašanja na novinarski konferenci in »s cevko, vstavljeno v prsni koš in na invalidskem vozičku« sodelovala še na uradni podelitvi kolajn (Brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva, 19. 2. 2010, 16–17). Deset ur po nesreči so jo s helikopterjem odpeljali v bolnišnico, kjer pa je odklonila »poseg, ob katerem lahko pacient izgubi zavest«, da je lahko spremljala superveleslalomske vožnje Tine Maze (prav tam). Dosežek je bil v ospredju, saj je Miljković dosežek označil za uspeh, ki sega »prek vseh meja navadnim smrtnikom razumljivega«, Majdičeva je s tveganjem »dokazala svojo edinstvenost« (prav tam), odklanjanje posega pa je postal »eden od simbolov slovenskih nastopov na tekmovališčih v Vancouvru in njegovi okolici« (Večer junakinj na daljavo, 23. 2. 2010, 32).

Diskurz vrhunškega športa se je izkazal za močnejšega od zdravstvenega diskurza, z reprezentacijo Majdičeve kot upravičene do tveganja pa so novinarji zavrnili vse stereotipe o ženskem spolu kot nežnejšem, ki nikakor ne more biti fizično aktiven na isti stopnji kot moški, ki so bili (edini) predstavljeni kot športni heroji (Vertinsky 1994, 2). Imperativ zmage je že zgodaj postal norma v organiziranem moškem športu (Whitson 1994, 360), a ugotavljamo, da ni več omejen le na moški šport in da so tudi ženske reprezentirane kot športni heroji. Tudi njihova telesa v telesu spektakla predstavljajo mehanski stroj za doseganje čim boljšega dosežka, osrednjega pomena je zmaga, pri tem pa je pomembna tudi sposobnost prenašanja naporov in nastopanja v bolečinah, ki jih je v zasledovanju dosežka potrebno tudi prezreti.

Izražanje nasilja do sebe ter mentalna in čustvena podrejenost telesa k cilju in zmagi pomenita instrumentalizacijo telesa (Connell v Messner 1992, 63), v kateri se kaže notranja struktura moškosti kot en od razlogov za odtujitev od svojega telesa in dojemanje tega kot stroja v zasledovanju ciljev (prav tam, 62). Hegemonska oblika moškosti se kaže tudi v športnih herojih, ki morajo nepopustljiv značaj hegemonske moškosti udejanjati tudi za ceno poškodb in do točke resne ogrožitve telesa (Messner v Connell 2002, 163–164).

Prevladujoča odsotnost konvencionalnih diskurzivnih tehnik, uveljavitev imperativa zmage, instrumentalizacija telesa športnic in konstrukcija športnega heroja tudi v ženskem organiziranem športu odpirajo vprašanja povezave uspešne športnice s konceptom moškosti in prevlade v športu.

Willis (1994, 34–36) zagovarja teorijo, da športni uspeh pomeni uspeh v izražanju moškosti in da je fizični dosežek povezan z moško aktivnostjo, kar predstavlja grožnjo ženski identiteti. Uspeti kot športnica lahko za žensko pomeni, da ni uspela kot ženska, ker je na določen simbolni način postala moški (prav tam). Connell (2002, 165) izpostavlja, da je moškost družbeni konstrukt in da se sicer neposredno, posredno ali simbolično nanaša na moška telesa, a ni determinirana z moško biologijo. Govori o moškosti v povezavi z žensko.

Poraja se vprašanje, kaj to pomeni za uspešno športnico, ki z vpeljavo tuje moške identitete doseže hegemoni položaj v športu. Butlerjeva (v Connell 1987, 257) predpostavlja, da mora ženska moč uravnotežiti z izgledom. Športnice naj bi tako svojo ženskost dokazovale s prikazovanjem tradicionalnih oblik ženskosti, športnim videzom, a obenem še vedno prisotno fizično privlačnostjo, mediji pa bi to lahko dosegli z reproduciranjem diskurzivne tehnike prisilne heteroseksualnosti, ki predstavlja močno obliko nadzora, a so ugotovitve analize pokazale odsotnost diskurzivne tehnike prisilne heteroseksualnosti in namesto nje prisotno diskurzivno tehniko priznavanja športne legitimnosti. Majdičeva tako predstavlja izjemo od potrebe po uravnoteženju uspešnosti s seksualizacijo.

Wright (v Scraton in Flintoff 2002, 41) ugotavlja, da so moška telesa opisana kot močna, neodvisna in sposobna, ženska pa kot njihovo nasprotje, s čimer mediji ohranjajo moško prevlado (Willis 1994, 35). Ugotovitve analize o odsotnosti diskurzivnih tehnik, ki služijo ohranjanju moške prevlade v športu, povzročajo dvome v trdnost te prevlade.

Jezik športa prispeva k družbeni konstrukciji razlik, kjer so ženske in ženskost konstruirane in dojete kot »drugačne od« in »manj od« moških in moškosti, značilne so razlike v pripisovanju uspeha in poraza na osnovi spola in spolnih stereotipov (Daddario v Segrave in drugi 2006, 34) ter druge lingvistične konvencije, ki oblikujejo spolne razlike kot spolno hierarhijo. Poleg priznane športne legitimnosti v primeru Petre Majdič ugotavljamo tudi s tem prepričanjem neskladno pripisovanju (ne)uspeha. Uspešne športnice pripisujejo podobno kot moški – uspeh notranjim dejavnikom, neuspeh pa zunanjim (Murray in Matheson 1993, 222), kar potrjujejo tudi ugotovitve v primeru poročanja o Petri Majdič. Ekipini novinarji so uspehe pripisovali njeni moči, športni inteligenci in hitrosti, v primeru poraza pa so se osredotočili na moč nasprotnic. Majdičeva ni izgubila, ker bi bila ona slaba, ampak ker so bile nasprotnice boljše. Neuspehi niso bili stereotipsko pripisani nervozi, pomanjkanju agresije ali prekomernim emocijam.

Bryson (v Messner 1992, 15) kot način izključevanja žensk iz športa omenja še »povezovanje moških in moškosti s cenjenimi spretnostmi in dovoljeno uporabo agresije, sile in nasilja«, s čimer je povezana tudi Petra Majdič. Dokazi moškosti, kot sta moč in žilavost, naj bi delovali kot sredstvo zagotavljanja mitov moških sposobnosti (Boyle in Haynes 2000, 135), a ugotavljamo, da lahko potrjujejo tudi sposobnosti ženskih športnic. Legitimnost nasilja v športu tako ni več »naravna« le za moške.

S konstruiranjem moškega športa kot standarda in moške športnosti kot dominantnega, definirajočega izraza fizične sposobnosti in dosežkov, se moška ločenost in nadzor nad ženskami naturalizirata in institucionalizirata (Theberge v Segrave in drugi 2006, 34). »Moška seksualnost je proizvod, dostopen moškim skozi junaške nastope na športnih igriščih,« je prepričana Robinsonova (1997, 157), a močne ženske posegajo v to ekskluzivnost.

Ugotovitve analize so pokazale, da Petra Majdič ni niti izključena iz poročanja niti ni poročanje trivializirano. Uspehi so pripisani tako kot pri moških – ni konstruirana kot drugačna ali manj od moških, diskurzivne tehnike, ki oblikujejo spolne razlike kot spolno hierarhijo, so odsotne. Konstrukcija ženske v športu na način, kot so konstruirani moški športniki, sproža vprašanje o moški prevladi v športu. Moški niso več privilegirani, čeprav se prevlada simbolično ohranja na način povezovanja uspešnih športnic z moškostjo oziroma moško športnostjo. Sprašujemo se o smiselnosti moške športnosti in o možnosti zamenjave koncepta moškosti in moške športnosti s konceptom zgolj športnosti, s čimer bi posegli v idejo športa kot moškega rezervata. Menimo, da so se uspešne športnice predstavile kot sooblastnice športa in da šport ni več domena zgolj moških. Vrhunski šport bi moral predstavljati domeno uspešnih, saj so se dosežki izkazali za pomembnejše od spola.

»Iluzija o moški (športni) superiornosti se počasi, a vztrajno krha, ženski šport pa pridobiva na vlogi in pomenu ter kot tak, s primerno strategijo marketinških dejavnosti, predstavlja odlično tržno nišo,« je prepričana tudi Medenova (2010), ki je kot primer izpostavila Majdičevo: »/.../ najbrž ni veliko junakov, ki bi tako močno, po moško, če hočete, stisnili zobe in pritekli medaljo.« Športnice niso več ženske na moškem teritoriju, nastopajo v vlogi športnih kulturnih ikon in so se predstavile kot sooblastnice športa (Cashmore 2005, 163, 166; Meden 2010). Repräsentacija je osnovana na dosežkih in ne na njihovi seksualnosti, kar predstavlja bistveno spremembo v smeri izpodbijanja moške hegemonije (Vincent 2005).

Potrebne so nadaljnje spremembe v medijskem poudarjanju hegemonске moškosti in poudarjene ženskosti. Menimo, da je primerjava moških in žensk z namenom reprezentiranja

razlik v storilnosti med spoloma kot naravnih zmožnosti nesmiselna, saj se nam zdijo pomembnejše razlike znotraj spola.

Osredotočanje na fizične zmožnosti in dosežke je po našem mnenju ključnega pomena tudi v moškem športu. Robinsonova (1997, 158) pravi: »Še eno sporočilo se prenaša, ko se o ženskih športnicah poroča samo, ko so med najboljšimi tremi na svetu. Moški lahko igrajo katerikoli šport proti peščici drugih moških in bo njihova vsaka tekma pomembna in vredna objave. Da ženske pridobijo medijsko pozornost, se morajo dejansko izkazati in se v svojem športu uvrstiti med najboljše tri na svetu.« Menimo, da so potrebne spremembe v poročanju o moškem športu, kjer bi moralo biti vodilo tako kot v ženskem osredotočanje na (prave) dosežke ter poudarjanje športnosti in fizičnih zmožnosti.

Možno rešitev preseganja neenakih struktur in praks med spoloma vidimo v poudarjanju podobnosti namesto razlik in menimo, da so bistvenega pomena ideološke spremembe. Množični mediji so z medijskimi praksami, proizvodnjo, vsebino in sporočili ohranjali razlike med spoloma in utrjevali spolne hierarhije ter tako služili kot sredstvo odpora pred potrebnimi ideološkimi spremembami. S transformiranjem pomena ženske telesnosti v proizvod, seksualnost in ženskost so patriarhalni sistem uspešno vpeljali v ženske izzive moški nadvladi, posledici pa sta bili pomanjkanje medijskega interesa in legitimiranje ženske fizičnosti. A naše ugotovitve kažejo, da so ženske medijsko reprezentirane tudi v športih, kjer je telo uporabljeno kot instrument fizične moči, s čimer mediji predstavljajo športnice kot (so)oblastnice moči in tako omogočajo potreben ideološki zasuk.

Z magistrskim delom delno zapolnjujemo raziskovalno vrzel, a obenem prepoznavamo številne možnosti za nadaljnje raziskave na področju medijske konstrukcije žensk v športu. V analizo smo zajeli zgolj en medij, postavlja pa se vprašanje, kakšna je reprezentacija Petre Majdič in ženske v športu na splošno v preostalih tiskanih medijih, pa tudi v televizijskih in radijskih občilih ter nenazadnje v spletnih medijih. Opravljeno KDA bi bilo smiselno dopolniti s poglobljenimi intervjuji, ki bi lahko bolje pojasnili novinarsko prakso ter ozadje delovanja novinarjev in njihovih vlog. Smotno bi bilo raziskati medijsko poročanje večjega števila posameznih vrhunskih športnic in tudi poročanje v primeru ekipnih športov, pri čemer bi se osredotočili na primerjavo poročanja o moških in ženskih ekipah. Smiselni bi bil tudi kvantitativni pristop k raziskavi, nenazadnje pa je za raziskavo odprto tudi področje medijske konstrukcije moškega v športu. Naša analiza je namreč pokazala odklone od konvencionalnega poročanja o športnikih. Ugotovili smo prisotnost nekaterih

konvencionalnih diskurzivnih tehnik, značilnih za poročanje o ženskih športnicah pri poročanju o moških športnikih. Analiza je pokazala prisotnost diskurzivne tehnike asimetričnega spolnega označevanja moških tekem ter delno prisotnost diskurzivne tehnike infantilizacije in nenaklonjene primerjave moških nastopov z ženskimi oziroma z nastopi Petre Majdič v vseh treh obdobjih, medtem ko je bilo pripisovanje čustvenih karakteristik, značilnih za ženske, delno prisotno v obdobju po ZOI, ostale tehnike pa so bile odsotne.

8 Zaključek

Mediji predstavljajo arena boja različnih družbenih sil in jih je kot take mogoče analizirati glede na koncepte kulturne moči in hegemonije. Medijski teksti ponujajo priložnost opazovanja kulturnih konstruktov pomenov ter družbene proizvodnje idej in vrednot, povezanih tudi s spolom.

Žensko športno udejstvovanje je bilo skozi zgodovino moderne športne prakse ovirano na več ravneh, viktorijanska zapuščina modernega športa pa je utrdila skrbi o ženski zaskrbljenosti, čustveni naravi in družbenih omejitvah, ki jih je krepil tudi zdravstveni diskurz. Ideje o moških in ženskah se izražajo tudi preko športa, pri čemer imajo eno ključnih vlog množični mediji. Raziskave medijske reprezentacije športnic so v preteklosti dokazovale poudarjanje erotičnega telesa in seksualizacijo ženskih športnic. Za sugeriranje primerne ženskosti so mediji uporabljali diskurzivne tehnike, kot so asimetrično spolno označevanje, prisilna heteroseksualnost, poudarjanje primerne ženskosti, infantilizacija, poudarjanje s športom nepovezanih vidikov, ambivalenca in nenaklonjena primerjava ženskih nastopov z moškimi.

Z namenom raziskati, kako mediji konstruirajo žensko v športu, smo si na primeru poročanja o Petri Majdič v športnem dnevniku Ekipa zastavili raziskovalni vprašanja, katere diskurzivne tehnike so uporabljene v slovenskih medijih ter kako in zakaj se spreminjajo način in značilnosti poročanja.

Na vprašanji smo odgovorili s pomočjo KDA, s katero smo analizirali prispevke o Petri Majdič, objavljene v Ekipi v treh obdobjih, in sicer obdobju pred ZOI, ki je zajemalo predolimpijsko in del olimpijske tekmovalne sezone, obdobju med ZOI (od 1. februarja do 4. marca 2010) ter obdobju po ZOI, ki je zajemalo del olimpijske in poolimpijske tekmovalno sezono teka na smučeh.

Z magistrskim delom smo poskušali zapolniti raziskovalno vrzel na področju medijskega poročanja o ženskih športnicah, saj ob prevladi tujih študij primanjkuje raziskav odnosa slovenskih medijev do poročanja o športnicah in medijske obravnave posamezne športnice v Sloveniji z vidika konstrukcije ženske v športu. Zato smo na podlagi študije primera ugotavljali, kakšna je podoba ženskih športnic v medijskem diskurzu slovenskega športnega novinarstva.

Ugotovitve KDA v povezavi s prvim raziskovalnim vprašanjem kažejo, da so obravnavane medijske konvencije pri reprezentaciji Petre Majdič prevladujoče izzvane v vseh treh obdobjih. Novinarji športnega dnevnika Ekipa so prevladujoče reproducirali diskurzivne tehnike, ki v športnem poročanju ne marginalizirajo ženskih športnic. Uporabljene so bile diskurzivne tehnike simetričnega oziroma obratnega spolnega označevanja, priznavanja športne legitimnosti, poudarjanja fizičnih sposobnosti in zmožnosti, priznavanja odraslega statusa, poudarjanja s športom povezanih vidikov, obratne ambivalence ter nenaklonjene primerjave moških nastopov in nastopov tekmic z nastopi Majdičeve.

Reprezentacija Majdičeve kot močne, osredotočene in odločne športnice, ki nadzoruje situacijo, in kot osebe, sposobne čustvenega nadzora, je pretehtala poročanje, ki bi kakorkoli krepilo tradicionalne spolne stereotipe. Majdičeva je bila označena kot ženska, a spol ni bil primarni označevalec. Ugotovitve analize namreč kažejo, da je vloga spola izzvana in da tudi v poročanju o ženskih športnicah spol ni vedno prevladujoč označevalec identitete.

V zvezi z drugim raziskovalnim vprašanjem, kako in zakaj se spreminjajo načini in značilnosti poročanja, smo kot ključno spremembo ugotovili zapostavljanje zdravja in pomembnost dosežkov v obdobju med ZOI. Z reprezentacijo Majdičeve kot upravičene do tveganja so novinarji zavrnilo vse stereotipe o ženskem spolu kot nežnejšem.

Razloge za takšno reprezentacijo in medijsko vidnost Majdičeve ter spremembe poročanja vidimo v pomembnosti dosežkov, pomenu OI v povezavi z diskurzom nacionalnega telesa in telesa spektakla kot ključnih elementov vrhunškega športa. Nacionalni vidik dopolnjuje dejstvo, da je bilo okrog telesa Majdičeve mogoče okrepiti mit o smučanju kot slovenskem nacionalnem športu. Zaradi tradicije zimskih športov, predvsem pa na podlagi (pionirskih) vrhunskih rezultatov in v povezavi z zanimanjem javnosti se je razvil tudi utrip poročanja. Uspehi so bili pomembni tudi s tržnega vidika in v kombinaciji z osebnostjo je bila Majdičeva prepoznana kot blagovna znamka, kar je oboje prispevalo k medijski zanimivosti smučarskega teka.

Moč fasciniranja občinstva kljub neuspehom Petre Majdič ni zbledela, kar smo pripisali prisotnosti ideje športnega heroja v ženskem športu. Reprezentacija športnega heroja je povezana z imperativom zmage in instrumentalizacijo telesa, ki sta se razširila tudi na organiziran ženski šport. To ob prevladujoči odsotnosti konvencionalnih diskurzivnih tehnik, opisovanju ženskih teles kot močnih, neodvisnih in sposobnih, pripisovanju uspehov notranjim dejavnikom in neuspeha zunanjim ter legitimnosti nasilja nakazuje, da so uspešne

športnice konstruirane na enak način kot moški športniki, in pod vprašaj postavlja smiselnost moške športnosti in njihovo prevlado v športu.

Ugotovili smo, da Majdičeva ni bila izključena iz poročanja niti ni bilo poročanje trivializirano, moška prevlada pa se je simbolično ohranjala skozi povezovanje uspešnih športnic z moškostjo in moško športnostjo. Menimo, da je vrhunski šport domena uspešnih, saj so se dosežki izkazali za pomembnejše od spola, da je moško športnost potrebno nadomestiti s športnostjo, neodvisno od spola, in da so se ženske predstavile kot sooblastnice športa.

Ker mediji predstavljajo močno socializacijsko silo, je pomembno, da medijsko poročanje vrhunskih športnic (in športnikov) pomaga definirati, normalizirati in vplivati na uveljavljena prepričanja. Pomembno je, da zagotavljajo reprezentacijo športnih vzornic, ki so odločne, močne, neodvisne ženske, ki jih družba ceni, ob tem pa se ne rabijo obremenjevati z družbeno konstruiranimi stereotipi, ki temeljijo na strogo definiranih spolnih vlogah. Raziskovanje medijske reprezentacije vrhunskih športnic in športnikov, posebej jezika in retorike, je pomembno, ker predstavlja refleksijo na to, kako so ženske cenjene v družbi.

Določene razlike v odnosu medijev do spola še vedno obstajajo. Ženske so predstavljene kot sooblastnice športa, a ne dokončno in v celoti. Žensko telo v športu je pogosto še dojeta kot seksualiziran objekt, le da viktorijansko krhkost nadomešča mehanizirana fizična moč in potrebne so nadaljnje spremembe v medijskem poudarjanju hegemonске moškosti in poudarjene ženskosti.

Menimo, da so od razlik med spoloma pomembnejše razlike znotraj spola in da bi morala biti merilo za medijsko pozornost in kakovost športna odličnost. Osredotočanje na fizične zmožnosti in dosežke je ključnega pomena tudi v moškem športu. Možno rešitev preseganja neenakih struktur in praks med spoloma vidimo v poudarjanju podobnosti namesto razlik in v ideoloških spremembah, ki jih lahko omogočijo mediji.

9 Literatura

Andrews, Phil. 2005. *Sports Journalism: A Practical Introduction*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.

Bergant, Igor E. 2010. To je šport? *Mladina*, 25. februar. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/49826/to-je-sport/> (25. maj 2012).

B. I. 2010. *Na izboru Slovenec leta 2009 zmaga športnici Petri Majdič*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042332084> (28. maj 2012).

Birrell, Susan in Cheryl L. Cole ur. 1994. *Women, Sport, and Culture*. Champaign: Human Kinetics.

Bolcar, Blaž in Uroš Okoren. 2010. Kaj lahko sponzorje naučita Petra Majdič in Tina Maze. *Manager* 3: 50.

Boyle, Raymond. 2006. *Sports journalism: context and issues*. London; Thousand Oaks; New Delhi: Sage.

Boyle, Raymond in Richard Haynes. 2000. *Power Play: Sport, the Media and Popular culture*. Harlow, Essex: Longman: Pearson Education.

Bryson, Lois. 1994. Sport and the Maintenance of Masculine Hegemony. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 47–64. Champaign: Human Kinetics.

Cashmore, Ellis. 2002. *Sports culture*. London in New York: Routledge.

--- 2005. *Making sense of sports*. London in New York: Routledge.

Christensen, Carol L. 1993. Basic Exercise Physiology: Myths and Realities. V *Women in Sport: Issues and Controversies*, ur. Greta L. Cohen, 119–132. Newbury Park: Sage Publications.

Cohen, L. Greta. 1993. Media Portrayal of the Female Athlete. V *Women in Sport: Issues and Controversies*, ur. Greta L. Cohen, 171–184. Newbury Park: Sage Publications.

Cole, Cheryl L. 1994. Resisting the Canon: Feminist Cultural Studies, Sport, and Technologies of the Body. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 5–30. Champaign: Human Kinetics.

Connell, R. W. 1987. *Gender and Power: society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity Press.

--- 2002. Debates about Men, New Research on Masculinities. V *Gender and Reader*, ur. Sheila Scraton in Anne Flintoff, 161–168. London in New York: Routledge.

Creedon, Pamela. 1994. Women, Media and Sport: Creating and Reflecting Gender Values. V *Women, media and sport: challenging gender values*, ur. Pamela Creedon, 3–27. Thousand Oaks (California), London, New Delhi: Sage.

Delo. 2008. Bloudkove nagrade v roke Djurdjeviča, Majdičeve in Trbovca (10. februar).

DNEVNIK.SI. 2010. Neverjetna Petra Majdič po vseh težavah osvojila bronasto olimpijsko medaljo!!! Dostopno prek: <http://zoi.dnevnik.si/sl/Slovenski+nastopi/220/Neverjetna+Petra+Majdi%C4%8D+po+vseh+te%C5%BEavah+osvojila+bronasto+olimpijsko+medaljo> (23. junij 2011).

Donsbach, Wolfgang. 2004. Psychology of News Decisions: Factors behind Journalists' Professional Behavior. *Journalism* 5 (2): 131–157.

Doupona Topič, Mojca. 2004. *Ženske in šport*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

--- 2010. *Objektivnost v športnem poročanju*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Doupona Topič, Mojca in Krešimir Petrovič. 2000. *Šport in družba: sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Duncan, Margaret in Michael A. Messner. 1998. The Media Image of Sport and Gender. *MediaSport*: 170–185.

Dworkin, Shari L. in Michael A. Messner. 2002. Just do ... what? Sport, bodies, gender. V *Gender and Sport: a reader*, ur. Sheila Scraton in Anne Flintoff, 17–29. London, New York: Routledge.

Ekipa. 2010a. Ko Chuck Norris ne zmore več, Petra Majdič vztraja, 21 (19. februar).

--- 2010b. Mazejeva na tekaške smuči, Majdičeva pa na smukaške, 20 (22. februar).

--- 2010c. Posebna izdaja – Vancouver 2010 (februar).

--- 2011a. Želja je peta kolajna, 12 (23. februar).

--- 2011b. Kolofon, 31 (6. junij).

--- Uradna spletna stran. Dostopno prek: www.ekipa.org (28. maj 2012).

Erjavec, Karmen. 1999. *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fairclough, Norman L. in Ruth Wodak. 1997. Critical discourse analysis. V *Discourse studies: a multidisciplinary introduction. Vol. 2, Discourse as social interaction*, ur. Teun A. van Dijk, 258–284. London: Sage.

Fortin, Marjan. 2011. *Petra*. Ljubljana: Športni program TV Slovenija.

Fuller, Jack. 1996. *News Values – Ideas for an Information Age*. Chicago, London: University of Chicago Press.

Fuller, Linda K. 2006. *Sport, Rhetoric and Gender: Historical Perspectives and Media Representations*. New York: Palgrave Macmillan.

Goffman, Erving. 1974. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Norwich: Fletcher & Son.

- Gordy, Laurie. 2003. The Gendered World of Sports: An Analysis of Sports Illustrated for Women and Sports Illustrated. *Conference Papers – American Sociological Association 2003 Annual Meeting, Atlanta, GA*, 1–12.
- Greendorfer, Susan L. 1993. Gender Role Stereotypes and Early Childhood Socialization. V *Women in Sport: Issues and Controversies*, ur. Greta L. Cohen, 3–14. Newbury Park: Sage Publications.
- Hardin, Marie, Susan Lynn, Kristie Walsdorf in Brent Hardin. 2002. The Framing of Sexual Difference in SI for Kids Editorial Photos. *Mass Communication & Society* 5 (3): 341–359.
- Hardt, Hanno. 1996. The End of Journalism: Media and Newsworld in the United States. *Javnost/The Public* 3 (3): 21–41.
- Hargreaves, Jennifer. 1994. *Sporting females: critical issues in the history and sociology of women's sports*. London, New York: Routledge.
- 2002. The Victorian Cult of the Family and the Early Years of Female Sport. V *Gender and Reader*, ur. Sheila Scraton in Anne Flintoff, 53–65. London, New York: Routledge.
- Harris, Geoffrey in David Spark. 1993. *Practical newspaper reporting*. Oxford: Focal Press.
- Hoberman, John M. 1992. *Mortal Engines: The Science of Performance and the Dehumanization of Sport*. New York: Free Press.
- Ibtimes. 2012. *Bikini Basketball League Coming In November After Lingerie Football League Success*. Dostopno prek: <http://www.ibtimes.com/bikini-basketball-league-coming-november-after-lingerie-football-league-success-photos-797367> (28. september 2012).
- Jana. 2010. Boleča pot Petre Majdič – Kraljica ljudskih src, 1 (2. marec).
- Jerič, Slavko. 2011. *Kakšen status ima ženski šport? Je le moška zabava?* Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/blog/slavko-jeric/kaksen-status-ima-zenski-sport-je-le-moska-zabava/64876> (28. maj 2012).
- 2012. *Športni SOS (3): Razlika med moškimi in ženskami*. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/blog/slavko-jeric/sportni-sos-3-razlika-med-moskimi-in-zenskami/76299> (22. december 2012).
- 2013. *Gladiatorske igre terjajo svoj davek*. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/kolumne/gladiatorske-igre-terjajo-svoj-davek/300069> (14. januar 2013).
- Jogan, Maca. 2001. *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- JZ. 2010. Do zadnje kaplje. *Ekipa*, 21 (31. december).
- Kane, Mary Jo in Susan L. Greendorfer. 1994. The Media's Role in Accommodating and Resisting Stereotyped Images of Women in Sport. V *Women, media and sport: challenging gender values*, ur. Pamela Creedon, 28–44. Thousand Oaks (California), London, New Delhi: Sage.
- Kervin, Alison. 1997. *Sports Writing*. London: A&C Black.
- Kian, Edward M., John Vincent in Michael Mondello. 2008. Masculine Hegemonic Hoops: An Analysis of Media Coverage of March Madness. *Sociology of Sport Journal* 25: 223–242.

King, Christopher. 2007. Media Portrayals of Male and Female Athletes: A Text and Picture Analysis of British National Newspaper Coverage of the Olympic Games since 1948. *International Review for the Sociology of Sport* 42 (2): 187–199.

Kline, Miro. 2006. Rezultat je nujen, a ne zadosten pogoj za močno osebno znamko. *Sporto Magazin* 1 (1): 12–13.

Knoppers, Annelies in Agnes Elling. 2004. 'We Do Not Engage in Promotional Journalism': Discursive Strategies Used by Sport Journalists to Describe the Selection Process. *International Review for the Sociology of Sport* 39: 57–73.

Korošec, Tomo. 2005. K stilu športnega poročevalstva. V *Uvod v novinarske študije*, ur. Karmen Erjavec in Melita Poler Kovačič, 257–273. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Košir, Manca. 1988. *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: DZS.

Kotnik, Vlado. 2009. Smučanje kot spektakel nacije: od bloškega smukanja do paradnega televizijskega športa. V *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*, ur. Mitja Velikonja, Peter Stanković in Gregor Starc, 187–209. Maribor: Aristej.

Kovačič, Gorazd. 2010. *Otroške sanje vrhunskih športnikov in slovenska nacija*. Dostopno prek: <http://www.sociologija.si/viri/otroske-sanje-vrhunskih-sportnikov-in-slovenska-nacija/> (2. maj 2011).

Lady. 2010. Diamantna medalja Petre Majdič – Tvegala je življenje in zmagala!, 1 (24. februar).

Ličen, Simon. 2009. (Ne)pristranskost in subjektivnost v diskurzu športnega novinarstva. V *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*, ur. Mitja Velikonja, Peter Stanković in Gregor Starc, 233–248. Maribor: Aristej.

Lippmann, Walter. 1956. *Public opinion*. New York: The Macmillan company.

Lu. Š., P. Z. in STA. 2010. *VIDEO: Kakšen bron, ta kolajna je posuta z diamanti*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/99533> (23. junij 2011).

Luthar, Breda in Dejan Jontes. 2007. Nasilje v družini in strateški rituali poročanja. V *Družboslovne razprave* 23 (55): 27–48. Dostopno prek: <http://druzboslovnerazprave.org/clanek/pdf/2007/55/2/> (26. maj 2012).

M. Po. 2012. *VIDEO: "Lockout" v NHL? Ni panike, tu je hokej v bikiniju*. Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/sportal_plus/novice/2012/10/lockout_v_nhl_ni_panike_prihaja_hokej_v_bikiniju.aspx (6. oktober 2012).

Mackay, Steph in Christine Dallaire. 2009. Campus Newspaper Coverage of Varsity Sports. *International Review for the Sociology of Sport* 44 (1): 25–40.

Makovec Brenčič, Maja in Jure Doler. 2008. Trženje v športu. V *Šport: trženje športa, podjetništvo v športu, športna infrastruktura, šport v lokalni skupnosti, kadri v športu, zavarovanje v športu*, ur. Dušan Gerlovič, 12–43. Ljubljana: Sokolska zveza Slovenije.

McManus, John H. 1994. *Market-driven journalism: let the citizen beware?* Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.

Meden, Maša. 2010. *Ženska veličina v moškem svetu*. Dostopno prek: <http://sporto.si/zenska-velicina-v-moskem-svetu/> (2. maj 2011).

Mencher, Melvin. 1991. *News Reporting and Writing*. Dubuque: Brown Publisher.

Merljak Zdovc, Sonja. 2007. *Preteklost je prolog: pregled zgodovine novinarstva na Slovenskem in po svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Messner, Michael A. 1992. *Power at play: sports and the problem of masculinity*. Boston: Beacon Press.

--- 1994. Sports and Male Domination: The Female Athlete as Contested Ideological Terrain. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 65–80. Champaign: Human Kinetics.

MHŠ. 2008a. Kuitunenovi ustreza Davos. *Ekipa*, 18 (15. december).

--- 2008b. Naj se joka ali smeji, samo da zmaguje. *Ekipa*, 17 (22. december).

--- 2008c. Šprinterska kraljica Kuusama. *Ekipa*, 32 (1. december).

--- 2009a. Dvojna zmaga Italijank. *Ekipa*, 13 (31. januar).

--- 2009b. Fabjanova lovi najboljšo uvrstitev. *Ekipa*, 15 (16. januar).

--- 2009c. Ko ne gre Petri, je tu Vesna. *Ekipa*, 23 (7. december).

--- 2009č. Na Rogli bo vsa v rumenem. *Ekipa*, 28 (14. december).

--- 2009d. Ni ji bila namenjena. *Ekipa*, 14 (25. februar).

--- 2009e. Petra gre v Liberec uživat. *Ekipa*, 13 (17. februar).

--- 2009f. Rumena ji pristoji. *Ekipa*, 16–17 (13. marec).

--- 2009g. Saarinenova še tretjič na najvišji stopnički. *Ekipa*, 23 (27. februar).

--- 2009h. Še dva koraka do cilja. *Ekipa*, 19 (21. marec).

--- 2009i. Usoden je bil »ubijalski hrib«. *Ekipa*, 18 (23. marec).

--- 2009j. Več mi pomeni le še olimpijska kolajna. *Ekipa*, 16–17 (16. marec).

--- 2009k. Za Petro je bila proga preveč ledena. *Ekipa*, 27 (23. november).

--- 2010a. Bolje v Canmoru kot v Vancouvru. *Ekipa*, 16 (9. februar).

--- 2010b. Katja in Vesna šele v Drammnu. *Ekipa*, 27 (6. marec).

--- 2010c. Ko zmagaš, je vse enkratno. *Ekipa*, 12–13 (4. januar).

--- 2010č. Koliko moči ji je še ostalo. *Ekipa*, 18 (16. januar).

--- 2010d. Ogrevanje za današnji šprint. *Ekipa*, 16–17 (6. februar).

--- 2010e. S podpisano pogodbo v Davos. *Ekipa*, 12 (8. december).

- 2010f. V igri je kar 350 točk. *Ekipa*, 21 (26. november).
 - 2010g. V igri so le še štiri. *Ekipa*, 15 (7. januar).
 - 2010h. Vseeno sto tisoč razlogov za nasmeh. *Ekipa*, 16–17 (11. januar).
 - 2010i. Za začetek drugi mesti. *Ekipa*, 25 (15. november).
 - 2011a. Petra po tretjega »otročička«. *Ekipa*, 18 (16. marec).
 - 2011b. Tudi Arianna je ni prehitela. *Ekipa*, 20 (6. januar).
 - 2011c. Vesela, da je vsega konec. *Ekipa*, 20 (10. januar).
 - 2011č. Vrača se Bjørgenova. *Ekipa*, 18 (15. januar).
- MHŠ in SS. 2010a. Bjørgenova je imela svojo tekmo. *Ekipa*, 22 (22. november).
- 2010b. Kvalifikacije so bile pravi kazalec. *Ekipa*, 12 (13. december).
 - 2010c. Še v petek je mislila ostati doma. *Ekipa*, 27 (6. december).
 - 2010č. Z zmrznjenimi mišicami ni šlo. *Ekipa*, 13 (29. november).
 - 2011d. Kako se bo odzval organizem. *Ekipa*, 14 (22. januar).
 - 2011e. Tveganje se je obrestovalo. *Ekipa*, 14–15 (3. januar).
- MHŠ in STA. 2008. Tradicija je obveljala. *Ekipa*, 29 (1. december).
- 2009a. Petra tudi v dvojnem zasledovanju. *Ekipa*, 23 (21. februar).
 - 2009b. Primož vodi le še za tri. *Ekipa*, 19 (14. februar).
 - 2009c. Uživam v tekmah in želim, da tako ostane. *Ekipa*, 20 (26. januar).
 - 2009č. Z rumeno majico v Trondheim. *Ekipa*, 21 (9. marec).
 - 2010a. Le Nemki pred Vesno in Katjo. *Ekipa*, 14 (25. januar).
 - 2010b. Vedela je, da lahko zmaga. *Ekipa*, 23 (23. januar).
 - 2010c. Zapletena pot do stopničk. *Ekipa*, 20 (27. november).
 - 2010č. Zmagala ni, je pa načrt izpolnila. *Ekipa*, 14 (18. januar).
 - 2011a. Bjørgenova zagotovo ne bo prva. *Ekipa*, 12 (2. marec).
 - 2011b. Od raztresenosti do zbranosti. *Ekipa*, 20 (14. marec).
 - 2011c. Še četrto zlato za Bjørgenovo. *Ekipa*, 18 (4. marec).
 - 2011č. Tekle so tudi solze. *Ekipa*, 13 (1. marec).
 - 2011d. Tudi Bjørgenova je premagljiva. *Ekipa*, 20 (17. januar).
 - 2011e. Včeraj je bil dober dan. *Ekipa*, 15 (17. marec).

Mihelj, Sabina. 2001. *Podobe žensk v medijih*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/slovenija/#6> (9. junij 2012).

Miljković, Andrej. 2010a. Bron vse bolj zlat, srebrni sta plaTina. *Ekipa*, 18 (2. marec).

--- 2010b. Brezmejne razsežnosti edinstvenega junaštva. *Ekipa*, 16–17 (19. februar).

--- 2010c. Junaško, nadčloveško, sPETRAkularno. *Ekipa*, 16–17 (18. februar).

--- 2010č. Kako smo te pogrešali, Petra. *Ekipa*, 24 (23. februar).

--- 2010d. Ne, Petra, ne bomo zadovoljni. *Ekipa*, 16–17 (17. februar).

--- 2010e. »Plundra« pobira preveč? *Ekipa*, 18 (15. februar).

--- 2010f. Pogumna za skeleton, trdna za hokej, a v bolečem precepu. *Ekipa*, 18–19 (25. februar).

--- 2010g. S Petro še bližje Atlanti. *Ekipa*, 18 (19. februar).

--- 2010h. Večer junakinj na daljavo. *Ekipa*, 32 (27. februar).

Milovanovič, Ivo. 2008. Vsakdanjost in ne posebnost. *Ekipa*, 24 (16. december).

--- 2009a. Belo-črna zima. *Ekipa*, 24 (6. januar).

--- 2009b. Kaj bi brez njih. *Ekipa*, 24 (25. marec).

--- 2009c. Z razumom nad čustva. *Ekipa*, 24 (3. marec).

--- 2010a. Carum rarum. *Ekipa*, 31 (23. februar).

--- 2010b. Šampionka s posledicami. *Ekipa*, 24 (5. januar).

--- 2010c. Šest kolajn za Slovenijo. *Ekipa*, 32 (9. februar).

--- 2010č. Zabava in užitek. *Ekipa*, 32 (14. december).

Močnik, Metod. 2011. *Pravljica od Faluna do Faluna*. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/sport/smucarski_tek/1042432391 (28. maj 2012).

Murray, Mimi in Hilary Matheson. 1993. Competition: Perceived Barriers to Success. V *Women in Sport: Issues and Constroversies*, ur. Greta L. Cohen, 217–229. Newbury Park: Sage Publications.

Nova. 2010. Postala bo filmska junakinja, 1 (22. februar).

Okorn, Jože. 2010. *Poškodovana Petra Majdič iz brezna do bron*. Dostopno prek: <http://zoi.dnevnik.si/sl/Slovenski+nastopi/234/Po%C5%A1kodovana+Petra+Majdi%C4%8D+iz+brezna+do+brona> (23. junij 2011).

Olympic.org. Official website of the Olympic Movement: All the Medallists since 1896. Dostopno prek: <http://www.olympic.org/medallists-results> (24. september 2013).

Pape, Susan in Sue Featherstone. 2005. *Newspaper journalism: a practical introduction*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publicatons.

Pavčnik, Martin. 2010a. *Majdičeva bo stisnila zobe!* Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/vancouver_2010/novice/2010/02/smucarski_tek_s_print_zenske.aspx (23. junij 2011).

--- 2010b. *Petra Majdič: Nismo gladiatorji!* Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/vancouver_2010/novice/2010/02/petra_majdic_nismo_gladiatorji.aspx (23. junij 2011).

--- 2010c. *Petrin epski boj za bron zlatega sijaja.* Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/vancouver_2010/novice/2010/02/smucarski_tek_sprint_cetrfinale.aspx (23. junij 2011).

--- 2010č. *Slovo od OI z medaljo in zlomljenimi rebri.* Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/vancouver_2010/novice/2010/02/za_petro_majdic_konec_oi.aspx (23. junij 2011).

Pejčič, Lucijan. 2010. *Petnajstletnica.* Dostopno na: <http://www.ekipa.org/index.php?p=kdd&i=12&o=528&cc=1> (7. junij 2011).

Petra Majdič. Dostopno prek: www.petramajdic.si (28. maj 2012).

Petrović, Krešimir. 1996. *Sociologija športa.* Ljubljana: Fakulteta za šport.

Pogačar, Robert. 2009a. Bolna saarinenova ponudila priložnost. *Ekipa*, 23 (7. marec).

--- 2009b. Za povprečne bo zmanjkalo denarja. *Ekipa*, 17 (4. marec).

--- 2010a. Majhni smo lahko le v glavi ali srcu. *Ekipa*, 16–17 (2. marec).

--- 2010b. Zdaj je psihično trdnejša. *Ekipa*, 17 (17. februar).

Poler Kovačič, Melita in Karmen Erjavec. 2011. *Uvod v novinarstvo: učbenik za študente prvega letnika študijskega programa Novinarstvo na FDV.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PSNO. 2010. Športniki in poslovneži nazdravili Petri. *Ekipa*, 20 (22. februar).

Robinson, Laura. 1997. *She shoots, she scores: Canadian perspectives on women in sport.* Toronto: Thompson Educational Publishers.

R. V. 2011. *Rusinje bodo žogo brcale slečene.* Dostopno prek: <http://www.24ur.com/ekskluziv/zanimivosti/rusinje-bodo-zogo-brcale-slecene.html> (6. julij 2011).

RP. 2011a. Petra še upa na zlato. *Ekipa*, 32 (9. marec).

--- 2011b. V napad na kolajno. *Ekipa*, 12 (24. februar).

RP in STA. 2008. Petra bi premikala mejnike. *Ekipa*, 17 (10. oktober).

--- 2010a. Fascinantno. *Ekipa*, 19 (20. februar).

--- 2010b. Tekočice navdušile, skakalci razočarali. *Ekipa*, 23 (7. december).

Schudson, Michael. 1992. *Discovering the news: a social history of American newspapers.* New York: Basic Books.

Scraton, Sheila in Anne Flintoff. 2002. Sport Feminism: The Contribution of Feminist Thought to our Understanding of Gender and Sport. V *Gender and Reader*, ur. Sheila Scraton in Anne Flintoff, 30–46. London in New York: Routledge.

Segrave, Jeffrey O., Katherine L. McDowell in James G. King III. 2006. Language, Gender, and Sport: A Review of the Research Literature. V *Sport, Rhetoric and Gender: Historical Perspectives and Media Representations*, ur. Linda Fuller, 31–41. New York: Palgrave Macmillan.

Shoemaker, Pamela J. in Stephen D. Reese. 1996. *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. White Plains: Longman.

Sitar, Aco. 2010. Drama v Vancouvru. *Ekipa*, 18 (20. februar).

Slovenska oglaševalska zbornica. 2013. *Preglednica revidiranih prodanih naklad*. Dostopno prek:

[http://www.soz.si/projekti_soz/preglednica_revidiranih_prodanih_naklad/?houses\[\]=0&magazine\[\]=22#result](http://www.soz.si/projekti_soz/preglednica_revidiranih_prodanih_naklad/?houses[]=0&magazine[]=22#result) (30. marec 2013).

Sportal. 2010a. Pahor: Slovenija ima narodno junakinjo. Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/vancouver_2010/novice/2010/02/cestital_tudi_premier_pahor.aspx (23. junij 2011).

--- 2010b. Tuje tiskovne agencije o podvigu Petre Majdič. Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/vancouver_2010/novice/2010/02/tuje_tiskovne_agencije_o_podvigu_petre_majdic.aspx (23. junij 2011).

SS in MHŠ. 2010. Slovo s kolajno na Holmenkollnu? *Ekipa*, 24 (27. maj).

STA. 2008a. Naj pravljica traja, kolikor dolgo lahko. *Ekipa*, 17 (23. december).

--- 2008b. Srebrna ribica in brežiški kolos. *Ekipa*, 12 (23. december).

--- 2009. Primož in Petra sta najlepši par. *Ekipa*, 12–13 (23. december).

--- 2010a. Kolajni se že peljeta. *Ekipa*, 11 (4. februar).

--- 2010b. Ljubljana pozdravila diamantno Petro Majdič. *Ekipa*, 24 (4. marec).

--- 2010c. Majdičeva med gledalci. *Ekipa*, 17 (17. marec).

--- 2010č. Morali bi tožiti MOK. *Ekipa*, 19 (19. februar).

--- 2010d. Nadčloveški napor. *Ekipa*, 19 (19. februar).

--- 2010e. Najboljša doslej. *Ekipa*, 11 (1. februar).

--- 2010f. Najuspešnejše ZOI za Slovenijo. *Ekipa*, 19 (1. marec).

--- 2010g. Nova kolajna za Petro. *Ekipa*, 19 (20. februar).

--- 2010h. Petra ostala tretja. *Ekipa*, 19 (19. marec).

--- 2010i. Prava junakinja iger. *Ekipa*, 16 (27. februar).

--- 2010j. Težje bo, bolje zanjo. *Ekipa*, 13 (29. december).

--- 2010k. To je bila moja zadnja priložnost. *Ekipa*, 16–17 (19. februar).

--- 2010l. Vredno je slediti svojim sanjam. *Ekipa*, 20 (1. marec).

--- 2010m. Zadnji atomi moči. *Ekipa*, 24 (26. februar).

--- 2011a. Majdičeva Slovenka leta 2010. *Ekipa*, 22 (13. januar).

--- 2011b. Uf, tole je bilo pa naporno. *Ekipa*, 19 (19. marec).

--- 2011c. Upala je sanjati svoje sanje. *Ekipa*, 32 (21. marec).

STA in LP. 2010. Ponikvar zavrnil odgovornost. *Ekipa*, 20 (22. februar).

STA in MHŠ. 2009. Najboljša tudi doma. *Ekipa*, 19 (19. januar).

--- 2011a. Bjørgenova zbira zlate kolajne. *Ekipa*, 23 (28. februar).

--- 2011b. V znamenju slovesa. *Ekipa*, 21 (21. marec).

Starc, Gregor. 2003. *Discipliniranje teles v športu*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.

--- 2006. Šport kot socialna arena nacije v Sloveniji. V *80 let Inštituta za narodnostna vprašanja: Izzivi raziskovanja etničnosti in manjšin na začetku 21. stoletja*, ur. Boris Jesih, 272–284. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Stepišnik, Drago. 1968. *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Stop. 2010. Od pekla do raja – Vancouver 2010 – Nepozabni tek, ki piše zgodovino ..., 1 (24. februar).

Story. 2010. JOKALA je vsa družina, 1 (26. februar).

Šaver, Boštjan. 2009. Družbena invencija in ideološka konstrukcija modernega športa. V *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*, ur. Mitja Velikonja, Peter Stanković in Gregor Starc, 13–130. Maribor: Aristej.

Šp. K. 2010. *Ko Chuck Norris ne zmore več, Petra Majdič vztraja!* Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/99582> (23. junij 2011).

Štamcar, Miha. 2008a. Petra lovi Saarinenovo. *Ekipa*, 14 (20. december).

--- 2008b. Slabanja je imel še kako prav. *Ekipa*, 18 (15. december).

--- 2008c. Vse najboljše, Petra. *Ekipa*, 24 (22. december).

--- 2008č. Želim, da me ljudje poznajo kot športnico. *Ekipa*, 14–15 (11. december).

--- 2009a. Finka pokvarila prekrasen dan. *Ekipa*, 16–17 (21. december).

--- 2009b. Hudač se izogiba napovedim. *Ekipa*, 23 (14. marec).

--- 2009c. Kako bo šele na Rogli ... *Ekipa*, 22 (15. december).

--- 2009č. Kraljica se je vrnila domov. *Ekipa*, 19 (25. marec).

- 2009d. Lagala bi, če bi rekla, da sem v redu. *Ekipa*, 24 (25. februar).
- 2009e. Mraz preprečil zasledovalno tekmo. *Ekipa*, 14 (2. februar).
- 2009f. Nedosegljivo postaja dosegljivo. *Ekipa*, 16 (27. januar).
- 2009g. Nekaj nervoze je pa že čutiti. *Ekipa*, 12 (24. februar).
- 2009h. Največ točk je osvojila Petra. *Ekipa*, 14 (24. marec).
- 2009i. Odšla je kot četrta, vrača se kot druga. *Ekipa*, 14 (24. marec).
- 2009j. Petra kot vzor. *Ekipa*, 21 (31. december).
- 2009k. Petri je zdaj lažje. *Ekipa*, 10 (16. december).
- 2009l. Pogrešajo le sonce. *Ekipa*, 32 (21. november).
- 2009m. Pomirjena na štart. *Ekipa*, 31 (28. november).
- 2009n. Slovenski tek ni samo Petra. *Ekipa*, 18 (24. november).
- 2009o. Tako ali tako se ni dalo narediti nič. *Ekipa*, 26 (4. december).
- 2009p. Teči se je naučila v Lahtiju. *Ekipa*, 20 (10. marec).
- 2009r. Težko bo pozabiti padec. *Ekipa*, 21 (22. december).
- 2009s. V Vancouvru sem si ogledala vse olimpijske proge. *Ekipa*, 17 (26. marec).
- 2009š. Zdaj ne bi prehitela Saarinenove. *Ekipa*, 12–13 (6. januar).
- 2009t. Želim si, da se ne bi preveč obremenjevala. *Ekipa*, 16–17 (19. december).
- 2010a. Jaz še kar sanjam. *Ekipa*, 12–13 (12. januar).
- 2010b. Kaj nam pripravlja Lady Drama. *Ekipa*, 26 (22. oktober).
- 2010c. Ko boš prišla na Bled. *Ekipa*, 21 (27. januar).
- 2010č. Petra Majdič: dobitnica bronaste kolajne v šprintu na OI v Vancouvru. *Ekipa*, 20 (31. december).
- 2010d. Po tisto, kar ji še manjka. *Ekipa*, 32 (20. november).
- 2010e. Pred štirimi leti je zmagala Petra. *Ekipa*, 22 (11. marec).
- 2010f. Slabega dne še ni imela, smuči že. *Ekipa*, 10 (6. januar).
- 2010g. Sproščeno v nadaljevanje sezone. *Ekipa*, 15 (1. december).
- 2010h. Vsaka uvrstitev med tri bo vrhunska. *Ekipa*, 18 (9. januar).
- 2010i. Zadnji test pred Vancouvrom. *Ekipa*, 21 (5. februar).
- 2011a. Izhodišče je boljše kot pred desetimi leti. *Ekipa*, 25 (25. marec).
- 2011b. Ko se solz ni bilo treba sramovati. *Ekipa*, 21 (23. marec).

- 2011c. Konkurenco bo imela na očeh. *Ekipa*, 15 (28. januar).
- 2011č. Morda je čas za srečo. *Ekipa*, 32 (23. februar).
- 2011d. Na prvo mesto se navadiš. *Ekipa*, 12 (26. januar).
- 2011e. Najbolj sem se razveselila zmag. *Ekipa*, 22 (11. januar).
- 2011f. Petra še vedno spada v svetovni vrh. *Ekipa*, 20 (12. januar).
- 2011g. Počutila se je kot na Rogli. *Ekipa*, 11 (25. januar).
- 2011h. Samo Tršan na »gešenk«. *Ekipa*, 14 (12. februar).
- 2011i. Že skoraj pet let je od nje. *Ekipa*, 15 (19. februar).
- 2011j. Želela sem si več, kot mi je dalo okolje. *Ekipa*, 28–29 (26. marec).

T. G. 2010a. *Petra s herojsko predstavo do »diamantnega« bron!* Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/sport/preostali-sporti/olimpijske-igre-2010/smucarski-teki/petra-s-herojsko-predstavo-do-diamantnega-brona/223823> (23. junij 2011).

--- 2010b. *Predsednik države Danilo Türk odlikoval Petro Majdič.* Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/sport/preostali-sporti/olimpijske-igre-2010/predsednik-drzave-danilo-tuerk-odlikoval-petro-majdic/223942> (23. junij 2011).

T. H. 2012. *Foto: Ameriški nogomet v spodnjem perilu - ženske na igrišču, moški ob njem.* Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/zabava/erotika/foto-ameriski-nogomet-v-spodnjem-perilu-zenske-na-igriscu-moski-ob-njem/282521> (6. maj 2012).

T. Š. 2010. *FOTO: Majdičeva iz pekla do zvezd.* Dostopno prek: http://24ur.com/sport/zimski_sporti/majdiceva-padla-na-ogrevanju.html (23. junij 2011).

The Wall Street Journal. 2010. Injured Skier Wins First Medal for Slovenia (17. februar). Dostopno prek: <http://blogs.wsj.com/dailyfix/2010/02/17/injured-skier-wins-first-medal-for-slovenia/> (23. junij 2011).

Theberge, Nancy. 1994. Toward a Feminist Alternative to Sport as a Male Preserve. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 181–192. Champaign: Human Kinetics.

Theberge, Nancy in Alan Cronk. 1994. Work Routines in Newspaper Sports Departments and the Coverage of Women's Sports. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 289–298. Champaign: Human Kinetics.

Tominc, Manca. 2009. *Merjenje elementov bogastva blagovne znamke športnikov in športnih klubov.* Dostopno prek: http://www.planetgv.si/upload/files/sponzorska/Manca-Tominc-Merjenje_ucinkovitosti.pdf (6. marec 2014).

Urad predsednika Republike Slovenije. 2010. Predsednik sprejel slovensko reprezentanco z zimskih olimpijskih iger v Vancouvru. Dostopno prek: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/E06C93A3EBE8B6AFC12576DB005B4FAD?OpenDocument> (23. junij 2011).

Velikonja, Mitja, Peter Stanković in Gregor Starc ur. 2009. *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*. Maribor: Aristej.

Vertinsky, Patricia A. 1994. *The Eternally Wounded Woman: Women, Doctors, and Exercise in the late Nineteenth Century*. Urbana, Chicago: University of Illinois Press.

Vincent, John. 2005. *Equitable media coverage of female and male athletes: is there a solution?* Dostopno prek: <http://www.sports-media.org/newpedimension8.htm> (30. april 2011).

Vodeb, Roman. 2000. *Ideološke paradigme v športu (... ko poseže vmes država)*. Trbovlje: FIT.

--- 2010. *Peter Majdič*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/blog/roman-vodeb/peter-majdic/38594> (2. maj 2011).

Vreg, France. 1990. *Demokratsko komuniciranje: prispevek k pluralistični paradigmi v komunikacijski znanosti*. Maribor: Obzorja.

Wensing, Emma H. in Toni Bruce. 2003. Bending the Rules: Media Representations of Gender During an International Sporting Event. *International Review for the Sociology of Sport* 38 (4): 387–396.

Whitson, David. 1994. The Embodiment of Gender: Discipline, Domination, and Empowerment. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 353–372. Champaign: Human Kinetics.

Willis, Paul. 1994. Women in Sport in Ideology. V *Women, Sport, and Culture*, ur. Susan Birrell in Cheryl L. Cole, 31–46. Champaign: Human Kinetics.

Zaviršek, Darja. 1991. Zgodovinska ikonografija totalne ustanove in fenomen "bolezen - ženska". *Časopis za kritiko znanosti* 138/139: 13–32.

--- 1993. Ženske in duševno zdravje v feministični antropologiji. *Socialno delo* 32: 91–106.

--- 1994. *Ženske in duševno zdravje: o novih kulturah skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Završnik, Jurij. 2009. To je njihovo slavje. *Ekipa*, 12–13 (24. december).

Zorro. 2010. Večer, ko je Slovenija jokala. *Ekipa*, 31 (19. februar).